

Съдържание

I Резолюции, препоръки и становища

СТАНОВИЩА

Европейски икономически и социален комитет

566-а пленарна сесия на Европейския икономически и социален комитет — *Interactio*, 19.1.2022 г. — 20.1.2022 г.

2022/C 194/01	Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Развиване на изкуствения интелект в европейските микро-, малки и средни предприятия (ММСП)“ (становище по собствена инициатива)	1
2022/C 194/02	Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Стратегия от следващо поколение за МСП — подобряване на ефективното и бързо изпълнение“ (становище по собствена инициатива)	7
2022/C 194/03	Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „EURES — за по-добра интеграция на пазарите на труда“ (становище по собствена инициатива)	14
2022/C 194/04	Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Към нов модел на грижи и подкрепа за възрастните хора: поуки от пандемията, породена от COVID-19“ (становище по собствена инициатива)	19
2022/C 194/05	Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Правовата държава и фондът за възстановяване“ (становище по собствена инициатива)	27
2022/C 194/06	Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „По какъв начин идентифицираните промишлени екосистеми допринасят за стратегическата автономност на ЕС и за благосъстоянието на неговите граждани?“ (проучвателно становище)	34
2022/C 194/07	Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Иновативните финансови инструменти в контекста на развитието на предприятията със социално въздействие“ (проучвателно становище)	39
2022/C 194/08	Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Ползите от най-отдалечените региони (НОР) за ЕС“ (проучвателно становище)	44

2022/C 194/09	Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Социалният диалог като инструмент за здравословни и безопасни условия на труд“ (проучвателно становище по искане на френското председателство)	50
2022/C 194/10	Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Продоволствена сигурност и устойчиви продоволствени системи“ (проучвателно становище по искане на френското председателство)	72

III Подготвителни актове

Европейски икономически и социален комитет

566-а пленарна сесия на Европейския икономически и социален комитет — **Interactio**, 19.1.2022 г. — 20.1.2022 г.

2022/C 194/11	Становище на Европейския икономически и социален комитет относно предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) 2019/631 относно определянето на по-строги стандарти за емисиите на CO ₂ от нови леки пътнически автомобили и нови леки търговски превозни средства в съответствие с по-амбициозните цели на Съюза в областта на климата [COM(2021) 556 final — 2021/0197(COD)]	81
2022/C 194/12	Становище на Европейския икономически и социален комитет относно предложение за решение на Европейския парламент и на Съвета за създаване на политическа програма до 2030 г. „Път към цифровото десетилетие“ [COM(2021) 574 final — 2021/0293 (COD)]	87
2022/C 194/13	Становище на Европейския икономически и социален комитет относно предложение за директива на Съвета относно реструктурирането на правната рамка на Съюза за данъчно облагане на енергийните продукти и електроенергията [COM(2021) 563 final — 2021/0213 (CNS)]	92
2022/C 194/14	Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Препоръка за препоръка на Съвета относно икономическата политика на еврозоната“ (COM(2021) 742 final)	97
2022/C 194/15	Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите — NAIADES III (Интегрирана европейска програма за действие за транспорта по вътрешните водни пътища): Насърчаване на европейски вътрешен воден транспорт, който е подготвен за бъдещето“ (COM(2021) 324 final)	102
2022/C 194/16	Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 2020/1429 по отношение на продължителността на референтния период за прилагането на временни мерки във връзка с налагането на такси за ползване на железопътната инфраструктура“ (COM(2021) 832 final — 2021/0437(COD))	107

I

(Резолюции, препоръки и становища)

СТАНОВИЩА

ЕВРОПЕЙСКИ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ

566-а ПЛЕНАРНА СЕСИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ —
INTERACTIO, 19.1.2022 г. — 20.1.2022 г.

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Развиване на изкуствения интелект в европейските микро-, малки и средни предприятия (ММСП)“

(становище по собствена инициатива)

(2022/C 194/01)

Докладчик: **Marie-Françoise GONDARD-ARGENTI**

Решение на пленарната асамблея	25.3.2021 г.
Правно основание	член 32, параграф 2 от Правилника за дейността становище по собствена инициатива
Компетентна секция	„Единен пазар, производство и потребление“
Приемане от секцията	13.12.2021 г.
Приемане на пленарна сесия	19.1.2022 г.
Пленарна сесия №	566
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	238/0/3

1. Заключение и препоръки

1.1. Европейският икономически и социален комитет (ЕИСК) припомня, че микропредприятията, малките и средните предприятия (ММСП) ще използват изкуствения интелект (ИИ) пропорционално на неговата надеждност, приобщиаваш характер и устойчивост, и ако е част от екологична икономическа и социална схема, която допринася за развитието на предприятията, пригодността за заетост и по-доброто качество на живот и здраве за всички европейски работници и граждани. Зачитането на основните и социалните права и повишените изисквания за прозрачност ще насърчат доверието и възприемането на ИИ от страна на всички граждани и ММСП.

1.2. ЕИСК припомня, че самостоятелно заетите лица, микро-, малките и средните предприятия във всички сектори представляват 99 % от предприятията в ЕС, осигуряват две трети от работните места в частния сектор и допринасят за повече от половината от добавената стойност, създавана от предприятията в ЕС. Изложени на конкуренция, която е коренно променена от цифровизацията на икономиката, те въпреки това играят ключова роля в цифровия и екологичния преход на ЕС, за да се отговори на поставените предизвикателства. Поради това те трябва да получат равен достъп до ИИ, тъй като в противен случай Европа ще бъде лишена от най-ценните ѝ икономически, социални и човешки ресурси.

1.3. Както ЕИСК подчерта в становището относно преразглеждането на Координирания план⁽¹⁾, всеобщото навлизане на ИИ в ММСП е ключова предпоставка за това, европейската промишленост да навакса изоставането. Въпреки своята приспособимост, ММСП са изправени пред значителни вътрешни и външни предизвикателства: цена, липса на широколентова инфраструктура в някои територии, достъп до финансиране, човешки ресурси, информация, обучение и др.

1.4. ЕИСК призовава ММСП да бъдат снабдени с прости инструменти и достъпно финансиране, за да им се помогне да интегрират тази скъпоструваща технология, която все пак е от съществено значение за запазването или дори укрепването на тяхната конкурентоспособност. Достъпът до качествени данни в достатъчно количество, както и до пълномасщабно експериментиране е приоритет.

1.5. ЕИСК смята, че оказването на ефективно съдействие на ММСП в процеса на възприемането на ИИ от тяхна страна изисква силна политическа воля на всички равнища, тясно сътрудничество с всички участници от организираното гражданско общество и качествен социален диалог в държавите членки.

1.6. Разнообразието от ММСП в различните сектори изисква подходяща и целенасочена подкрепа за ИИ, както и интелигентно и приобщаващо законодателство, които са елементи от съществено значение за гарантиране на правна сигурност и доверие.

1.7. ЕИСК препоръчва бързо разпространение сред всички заинтересовани страни и, като приоритет, сред ръководителите на предприятия, на педагогическия инструмент, какъвто е „инструментариумът“, посочен в публикуваното от ЕИСК проучване по този въпрос⁽²⁾, описващ различните етапи на използване на ИИ от ММСП. Тези видове подкрепа са в състояние да разсеят страховете, които може да породи тази технология и да спомогнат за развитието на схващанията по този въпрос.

2. Общи бележки

2.1. В публикуваното от ЕИСК проучване „Boosting the use of artificial intelligence in Europe's micro, small and medium-sized enterprises“ („Стимулиране на използването на изкуствен интелект в микро-, малките и средните предприятия в Европа“) се анализират пет сектора (селско стопанство, строителство, здравни грижи, правни услуги и счетоводство) в пет държави членки (Италия, Франция, Ирландия, Румъния и Швеция). Препоръките, съдържащи се в неговия „инструментариум“, са достъпни за създателите на политики и микро-, малките и средните предприятия.

2.2. В публикувания през юли от Европейската комисия доклад относно МСП през 2021 г.⁽³⁾ е отразено действителното положение във връзка с възприемането на цифровите технологии в ММСП в 27-те държави от Съюза въз основа на две анкети, проведени през първата фаза на пандемията и през последното тримесечие на 2020 г.

2.3. 25-те милиона европейски ММСП, стълбове на икономиката на ЕС с приблизително 100 милиона работни места и допринасящи за почти 57 % от европейския БВП, играят ключова роля за създаването на стойност във всички сектори (от традиционните независими занаяти до социалната икономика, т.е. 2,8 милиона предприятия, високотехнологични стартиращи предприятия и т.н.) и изискват специална и целенасочена подкрепа, интелигентно и приобщаващо законодателство, залог за правна сигурност, доверие и качество на живот за работниците.

2.4. ЕИСК изразява надежда, че мерките, предприети от Комисията и държавите членки, ще продължат да се прилагат конкретно на място. Инструментариумът би трябвало да насърчава публичните власти да експериментират с подходящи инициативи в сътрудничество с гражданското общество и съответните предприятия.

2.5. ИИ, който е залог за трансформацията на промишлеността, често остава недостъпен за ММСП: приспособимостта, с която те се характеризират, се сблъсква със съществени вътрешни (човешки ресурси, разходи, достъп до качествени данни и т.н.) и външни (достъп до финансиране, информация, обучение и т.н.) трудности.

2.6. Широкото въвеждане на ИИ от страна на ММСП е ключът към наваксването на изоставането на промишлеността в Европа⁽⁴⁾, тъй като най-уязвимите, самостоятелно заетите лица, микропредприятията, семейните структури или отдалечените от градските центрове, както и предприятията от социалната икономика заслужават специално внимание, за да се избегне дискриминацията, чието икономическо и социално въздействие би било катастрофално за ЕС като цяло.

⁽¹⁾ ОВ С 517, 22.12.2021 г., стр. 56.

⁽²⁾ Публикувана от ЕИСК покана за подаване на оферти № CES/FSA/02/2020; автор: Space Tec Partners.

⁽³⁾ Годишен доклад относно европейските МСП за периода 2020—2021 г., Европейска комисия, юли 2021 г.

⁽⁴⁾ Становище относно преразглеждането на координирания план на Комисията относно ИИ (ОВ С 517, 22.12.2021 г., стр. 56).

2.7. Създаването на атмосфера на доверие е неотложна необходимост, за да може ММСП да бъдат включени в стратегията за високи постижения и лидерство, към която се стреми ЕС. Това изисква мобилизиране на всички институционални участници — от Европейската комисия до националните правителства и регионалните и местните структури, за да се предоставят целенасочени инструменти и подкрепа в зависимост от размера и да се осигурят инвестиционна подкрепа и гаранции. Намалването на цифровото разделение и интегрирането на мрежи с оглед преодоляване на пропастта между ММСП и големите групи по отношение на ИИО са от първостепенно значение.

2.8. Доверието зависи от наличието на силна политическа воля за тясно сътрудничество на всички равнища: организираното гражданско общество, социалните партньори, сдруженията, търговските палати, професионалните организации, групите и др., които работят по места и са разпознаваеми и признати както от работодателите, така и от работниците и служителите на ММСП, са в най-добра позиция, за да информират работниците и работодателите за рисковете и предизвикателствата според сектора на дейност. Те разполагат с всички правомощия, за да вдъхновяват политическото решение на всички равнища, така че то да отговори по най-добрия възможен начин на нуждите на ММСП в областта на ИИ. ЕИСК счита, че би било в интерес на държавите членки да качествено и регламентиран социален диалог с цел постигане на максимален ефект от насочените към ММСП политики.

2.9. Значението на ефективното насочване на европейските програми като „Цифрова Европа“ и „Хоризонт Европа“ към ММСП ⁽⁵⁾ има доказан ефект. Всички инструменти трябва да бъдат мобилизирани в лесна за използване форма.

2.10. Нарастващото усъвършенстване на алгоритмите поставя под въпрос качеството и защитата на данните, дори сигурността и прозрачността, като предизвиква множество опасения от етично естество (дискриминация, увеличаване на социалното неравенство, поставяне под въпрос на независимостта на вземаните от човека решения и т.н.). Тези предизвикателства, които налагат най-голяма бдителност на всички, включително ММСП, не би трябвало да забавят въвеждането на ИИ от ММСП.

2.11. Множество препоръки на ЕИСК се потвърждават от резултатите от горепосоченото проучване:

- въвеждането на ИИ от ММСП зависи приоритетно от неговото овладяване от ръководителите на тези предприятия и работещите в тях, включително по отношение на рисковете, преди внедряването на тези технологии;
- единствено подходящо финансиране ще даде възможност за компенсиране на недостатъците, свързани с големината и зрелостта на предприятията, които възпрепятстват на практика масовото възприемане на ИИ в ММСП. Във връзка с това ЕИСК приветства обявените от ЕК 1,98 милиарда евро по линия на програмата „Цифрова Европа“ ⁽⁶⁾. Иновационните центрове предоставят най-добрия достъп до най-новите цифрови възможности и до обучение на заинтересованите;
- ММСП се нуждаят от качествени външни бази данни. ЕИСК вече е подчертавал колко е важно да се гарантира достъпът до всички големи масиви от данни на публичния сектор и да се създадат надеждни приложно-програмни интерфейси (ППИ) и дори европейски платформи за защитен обмен на данни ⁽⁷⁾, като например Gaia-X. Той е предлагал също така взаимен подход за управление и обмен на данни и е подчертавал колко е важно да се развият данни за алтруистични цели ⁽⁸⁾;
- за предоставянето на технологии в областта на ИИ, достъпа до данни, стандартизацията и достъпа до финансиране ММСП се нуждаят от ясни и еднородни правила на европейския пазар, които са условия за лоялна конкуренция, която от своя страна генерира растеж и работни места. Освен това те самите трябва да участват на възможно най-ранен етап в разработването на стандарти и разпоредби на европейско равнище. Ясни и прозрачни решения на въпросите, свързани с етиката и отговорността, ще дадат възможност за изграждане на доверие у гражданите и потребителите, като стимулират ММСП да въведат ИИ.

2.12. ЕИСК подкрепя препоръките от горепосоченото проучване, като подчертава, че за изпълнението им ще е необходима особено активна и постоянна политическа воля:

- да се насърчава чрез образование и професионално обучение общо овладяване на ИИ от страна на гражданите, с цел всички части на гражданското общество, включително ММСП, да не бъдат възпирани при въвеждането на изкуствения интелект, и да се държат по компетентен и отговорен начин в това отношение. Необходимо е теоретичното обучение да бъде допълнено с практически средства, както и да се въведат подходящи и финансово достъпни продължаващи обучения за самостоятелно заетите лица, ръководителите на ММСП и техните служители ⁽⁹⁾. По отношение на ръководителите, трябва да се улесни техният достъп до външни експерти посредством междуфирмени партньорства, до достъпен за всеки ИИ и до предлагане на „ИИ като услуга“;

⁽⁵⁾ Становище на ЕИСК (ОВ С 429, 11.12.2020 г., стр. 210).

⁽⁶⁾ Съобщение от 10 ноември 2021 г. на комисар Thierry Breton.

⁽⁷⁾ Вж. ОВ С 240, 16.7.2019 г., стр. 51.

⁽⁸⁾ Така, както са определени в съображение 36 от предложението на Комисията за Акт за управление на данните, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX:52020PC0767>.

⁽⁹⁾ Вж. становище на ЕИСК (ОВ С 429, 11.12.2020 г., стр. 1).

- да се следи на ММСП да бъде осигурен опростен достъп до публично и частно финансиране и да се активират полезните взаимодействия на европейското финансиране за тези предприятия;
- да се гарантират необходимите инфраструктура и връзки във всички райони, включително селските, за да се избегне цифровото разделение и да се даде възможност за достъп до подходящи и оперативно съвместими данни, на които селското стопанство е голям потребител;
- да се осигури добра координация между всички участници и равнища;
- да се способства за общо осъзнаване на важноста на киберсигурността и на обучението в тази област⁽¹⁰⁾, както и на икономическите и обществените вреди, нанасяни от предубелените данни и другите новопоявяващи се потенциални рискове. Човешкото многообразие при разработването на инструменти с ИИ е съществено средство за подобряване на качеството на данните;
- широко разпространяване на добрите практики и примерите за успех на местно равнище, улесняване на споделянето на опит и отзиви, за да се задейства всеобщото възприемане на ИИ от ММСП.

2.13. ЕИСК иска да представи на вниманието на европейските институции следните принципи на действие в сферата на ИИ:

- започване от малкия мащаб с цел вдъхновяване на подходящи и пропорционални политики, способни да бъдат адаптирани впоследствие спрямо големите предприятия;
- укрепване на правната сигурност и насърчаване на доброто разбиране на правилата, за да се улесни тяхното възприемане от предприятията и да се подкрепят техните инвестиции, които могат да развият иновациите и ИИ;
- улесняване на разбирането на ИИ от всички благодарение на по-добра координация и увеличаване на полезните взаимодействия между политически инструменти и инициативи благодарение на платформа, предназначена за ММСП;
- насърчаване на широкомащабни експерименти нагоре по веригата чрез, по-специално, оперативни протоколи за ангажимент. ЕИСК отново подчертава значението на това, да се разполага със „съоръжения за изпитване и центрове за експериментални регулаторни практики, които дават възможност за експериментиране и пилотно внедряване на нови идеи“⁽¹¹⁾, както и необходимостта от оценка на тези устройства, за да могат те да се адаптират възможно най-добре⁽¹²⁾. Цифровите иновационни центрове, мрежата Enterprise Europe Network (EEN) и платформите „по заявка“ трябва да работят в тясна координация, за да подпомагат усилията за прилагане от страна на МСП;
- способстване за общоевропейски подход посредством завършване на единния европейски пазар, съчетано със съобразяване на политиките спрямо потребностите на държавите членки от етапа на разработване на ИИ до етапа на неговото възприемане;
- осигуряване на възможност за достъп от вида „отворени данни“ при зачитане на защитата на данните и собствеността върху тях, както и увеличаване на потоците на данни с цел захранване на системите на основата на ИИ;
- гарантиране на прозрачен единен европейски пазар с цел намаляване на рисковете и увеличаване на възможностите за прехвърляне на решения с ИИ към ММСП. Ключово условие е оперативната съвместимост на основната цифрова инфраструктура.

3. Конкретни бележки⁽¹³⁾

3.1. Селско стопанство

3.1.1. Селскостопанският сектор, в който силно преобладават семейните ММСП (96 % от земеделските стопанства през 2016 г.), трябва да се справя с няколко предизвикателства — демографски промени, климат, привлекателност и конкурентоспособност.

3.1.2. С оглед на доказаните ползи от ИИ и роботиката в този сектор, е желателно да се предоставя непрекъсната помощ на земеделските производители и техните работници в подкрепящите действия за тези промени, да се разработи обучение за тази материя и подходяща педагогика по отношение на споделянето и обобщаването на данни⁽¹⁴⁾, като същевременно се проучат нови начини за споделяне на разходите, като например съвместни решения.

⁽¹⁰⁾ Вж. параграфи 4.7 и 4.8 от становището на ЕИСК (ОВ С 429, 11.12.2020 г., стр. 1).

⁽¹¹⁾ Вж. (ОВ С 240, 16.7.2019 г., стр. 51).

⁽¹²⁾ Пак там.

⁽¹³⁾ Тези конкретни бележки обхващат различните сектори, анализирани в цитираното по-горе проучване, публикувано от ЕИСК.

⁽¹⁴⁾ Според доклада „Intelligence artificielle — État de l'art et perspectives pour la France“ (Изкуствен интелект — актуално състояние и перспективи за Франция) от 2021 г., въпреки че земеделските производители са големи потребители на спътникови данни и данни от автоматизирани процеси, те не са склонни да ги споделят.

3.2. Строителство

3.2.1. Този сектор с голяма гъстота на работната сила би могъл да се възползва в по-голяма степен от цифровизацията: 36 % от дружествата в него са внедрили поне една технология с ИИ спрямо 42 % във всички сектори, взети заедно.

3.2.2. Строително-информационното моделиране (на английски език „*building information modeling*“ или „BIM“), което става все по-важно за сектора и се използва от 29 % от предприятията през 2016 г., поражда нуждата от съществени инвестиции в обучение и от гаранция за отворен и недискриминационен достъп до софтуерните продукти за електронно проектиране посредством отворени и стандартизирани интерфейси (т.нар. на английски език „open BIM“), за да не бъде компрометиран достъпът до пазара за ММСП.

3.2.3. Характеристиките на този сектор и неговият потенциал могат да го превърнат във витрина за една екологосъобразна и цифровизирана Европа, ако бъдат осигурени предпоставките за гарантиране на достъп до пазара, свързани с технологиите и правото в областта на обществените поръчки.

3.3. Здравеопазване

3.3.1. В областта на здравеопазването, повече от другаде, иновациите трябва да отговарят на етичните изисквания и изискванията за безопасност — от проектирането до използването. Развитие на ИИ в областта на здравеопазването изисква достъп до достатъчно и качествени данни. Териториални решения от вида „свободно тестване в контролирана среда“ биха били добре дошли с цел подпомагане на ММСП в това отношение.

3.3.2. Силно присъстващи в областта на медицинското оборудване (95 % от 32 000 дружествата в сектора) и услугите, ММСП са начело на иновациите и производителността (47 % от дружествата вече са въвели технологии с ИИ).

3.3.3. Те обаче са изправени пред високите разходи за научноизследователска и развойна дейност и дългите цикли на иновациите, сложните процедури за получаване на разрешение за употреба и задължителните правила в Общия регламент относно защитата на данните.

3.3.4. Създаването на европейско пространство на надеждни здравни данни, както и набирането на „хибридни“ служители, които владеят добре както професията, така и цифровите техники, би насърчило появата, включително в ММСП, на иновативни решения, които са източник на икономии за по-устойчиви и издръжливи системи за полагане на грижи⁽¹⁵⁾.

3.4. Свободни професии⁽¹⁶⁾

3.4.1. Предвид особено чувствителното естество на данните, съхранявани от лицата, упражняващи свободни професии, предизвикателствата в областта на зачитането на неприкосновеността на личния живот, поверителността, прозрачността и липсата на дискриминация са особено изострени в този сектор.

3.4.2. Използването на ИИ за автоматизиране на най-досадните задачи следва да даде на лицата, упражняващи свободна професия, възможност да се съсредоточат върху същината на съответната си професия с цел да отговорят още по-добре на потребностите на своите клиенти/пациенти.

3.4.3. Както е подчертано в становището на ЕИСК⁽¹⁷⁾ „Свободни професии 4.0“, ИИ поставя под въпрос специфичното отношение на доверие между представителите на свободните професии и техните клиенти, както и понятията за професионална независимост и отговорност. Това предполага, по-специално, да се преразгледат етичните стандарти на свободните професии, като в тях се включат свързани с ИИ технически аспекти, и да се определят нови изисквания по отношение на съответното обучение и умения (сигурност и качество на данните, защита на личните данни, киберсигурност и т.н.).

3.5. Правни консултации

3.5.1. Въпреки непрекъснатия и независим растеж на икономическите цикли (2,6 % годишно за периода между 2014 г. и 2018 г.), в този сектор се наблюдава забавяне на напредъка поради проблеми, свързани с прозрачността и предубедеността, които засягат ИИ от самото начало, и то в област, в която доверието се основава на прекия човешки контакт.

3.6. Счетоводство/управленски контрол

3.6.1. В този сектор, в който през 2018 г. в Европа са работели 640 000 предприятия, преобладават ММСП. Тъй като половината от счетоводните задачи отговарят на условията за автоматизиране, ИИ представлява възможност във връзка с добавената стойност, като би позволил специалистите да се съсредоточат основно върху консултирането на клиентите.

⁽¹⁵⁾ Вж. по-специално становището на ЕИСК (ОВ С 341, 24.8.2021 г., стр. 76) и становище (ОВ С 517, 22.12.2021 г., стр. 56) относно координирания план за ИИ, но също и Доклада на Европейската комисия за стратегическото прогнозиране за 2021 г.

⁽¹⁶⁾ Определени от Съда на ЕС, както следва: Свободните професии включват „дейности, които, наред с другото, имат изразен интелектуален характер, изискват високо равнище на квалификация и обикновено са подчинени на точна и строга нормативна уредба за съответната професия“ (решение по дело С 267/99, I-7467, 2001 г.).

⁽¹⁷⁾ ОВ С 286, 16.7.2021 г., стр. 8.

3.6.2. В тези два сектора и по-специално с оглед на предотвратяването на рискове от пиратство на данните във втория сектор, е особено желателно да се предоставя обучение в хибридни профили, които съчетават правото или счетоводството, от една страна, и информатиката, от друга.

Брюксел, 19 януари 2022 година.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Стратегия от следващо поколение за МСП — подобряване на ефективното и бързо изпълнение“**(становище по собствена инициатива)**

(2022/C 194/02)

Докладчик: **Милена АНГЕЛОВА**Съдокладчик: **Panagiotis GKOFAS**

Решение на Пленарната асамблея	25.3.2021 г.
Правно основание	член 32, параграф 2 от Правилника за дейността становище по собствена инициатива
Компетентна секция	„Единен пазар, производство и потребление“
Приемане от секцията	13.12.2021 г.
Приемане на пленарна сесия	19.1.2022 г.
Пленарна сесия №	566
Резултат от гласуването	
(„за“/„против“/„въздържал се“)	235/1/7

1. Заключение и препоръки

1.1. МСП са гръбнакът на икономиката на ЕС и следователно икономическото възстановяване зависи в много голяма степен от това доколко успешно те ще се адаптират и работят в новата действителност след пандемията, която се оформя от дълбоките промени, налагани от дигиталната и зелената трансформация. За да могат не само да оцеляват, но и да просперираат, да растат и да се разширяват успешно, като стимулират икономиката на ЕС и създават качествени работни места и благосъстояние за гражданите, МСП се нуждаят от допълнителни усилия от страна на ЕС и държавите членки, за да им се осигурят благоприятна бизнес среда и подходящи мерки за финансиране и подкрепа.

1.2. Чрез подготвена за бъдещето политическа и регулаторна рамка на МСП трябва да се осигурят сигурност, последователност, яснота и еднакви условия на конкуренция, като при въвеждането на нови мерки на политиката или при преразглеждането на съществуващите се спазват принципите на по-добро регулиране⁽¹⁾ и извършването на проверки, гарантиращи запазване на конкурентоспособността, и същевременно се поддържа високо ниво на стандартите за опазване на околната среда и за социална защита. ЕИСК призовава за опростени административни процедури, за да се избегне съсредоточаването на ресурси в дейности, които възпрепятстват усилията за развитие на бизнеса.

1.3. ЕИСК отново отправя предложението си за създаване и развитие на мрежа от „омбудсмани по финансови въпроси и финансиране“, които да наблюдават прилагането на мерките, насочени към подобряване на краткосрочната ликвидност на МСП. С такава мрежа ще се насърчава достъпът на МСП до финансиране, ще се набират и анализират качествени данни, за да се оценява как банките — посредници, ползват финансовите инструменти, за да достигнат до най-нуждаещите се от финансови ресурси МСП, и защо кредитите не достигат до тези МСП; мрежата може също така да бъде медиатор при разрешаване на по-широкообхватни спорове на МСП с доставчици на финансови услуги и финансиране. ЕИСК предлага ЕК и държавите членки да изготвят и приложат бързо процедура за МСП с подаване на едно единствено заявление, за да се улесни и ускори достъпът им до фондовете на ЕС.

1.4. ЕИСК гледа на осигуряването на безпроблемното функциониране както на вътрешните, така и на международните пазари като на важна краткосрочна политическа мярка и призовава държавите членки да положат специални усилия, за да предоставят на МСП възможности за представяне на оферти и получаване на договори за обществени поръчки, и да ускорят като цяло публичните инвестиции, за да се увеличи оборотът на дружествата, заедно с ефективно прилагане на Директивата за забавените плащания⁽²⁾. ЕИСК приветства предложението на ЕК за удължаване на Временната рамка за мерки за държавна помощ до юни 2022 г., с която се осигурява преход към пазарни условия след пандемията от COVID-19.

⁽¹⁾ ОВ С 517, 22.12.2021 г., стр. 45, точка 3.6.3.

⁽²⁾ ОВ L 48, 23.2.2011 г., стр. 1.

1.5. ЕИСК подчертава също така, че подобряването на компетенциите и уменията, включително дигиталните и зелените умения, са от ключово значение за МСП. Тази необходимост се отнася в еднаква степен за предприемачите, ръководителите на предприятия и работниците. Търсенето на нови умения изисква както корекции в професионалното образование и обучение, така и повишаване на квалификацията и преквалификация. Социалният диалог играе важна роля за развитието на уменията, а добрите практики в областта на ПОО следва да се насърчават и обменят чрез съответните инициативи на ЕС в сътрудничество между организациите на МСП, социалните партньори и държавите членки.

1.6. По-специално микро- и малките предприятия, семейните и традиционните предприятия и предприятията от социалната икономика се нуждаят от практическа подкрепа на местно равнище, специфични кампании, инструменти и съвети. Следва да се направи много повече, за да се гарантира наличие на достатъчно и практически приложими консултантски услуги, както и достъп до тях, включително и с незаменимата подкрепа на организациите на МСП. ЕИСК приветства стартирането на Плана за действие за социалната икономика ⁽³⁾ от ЕК.

1.7. Укрепването на работата в мрежа, сътрудничеството и партньорствата с други предприятия и заинтересовани страни също спомага за увеличаване на капацитета на МСП за възстановяване, дигитализация и екологизиране, включително чрез активно участие на МСП в подготовката на пътищата за преход за промишлените екосистеми. Въпреки че пандемията от COVID-19 стимулира навлизането на дигитализацията за водещите в областта на дигиталните технологии МСП, тя също така задълбочи дигиталното разделение за изоставащите. Следва да се изтъкне също така и необходимостта от по-задълбочена работа за оценяване на свързаните със зелената трансформация възможности и предизвикателства, пред които са изправени МСП, особено най-уязвимите от тях с най-малко ресурси, и за подкрепа за тях, за да бъдат успешни в това начинание. Този процес може да бъде улеснен и подпомогнат от представителните организации на МСП и за целта следва да бъдат разработени и да им бъдат предоставени специални мерки за подкрепа и финансиране за съвместни действия.

1.8. ЕИСК подчертава основната роля на мрежата на представителите на МСП, мрежата „Enterprise Europe“ (EEN) и организациите на МСП за популяризирането и разпространението на информация за всички мерки за подкрепа, която да достигне до възможно най-широка аудитория от МСП, и ги призовава да разработят свои структури и методи на работа, за да отговорят по-добре на тези потребности. ЕИСК препоръчва да се засилят допълнително отношенията между организациите на МСП на равнището на ЕС и на национално равнище и мрежата на представителите на МСП, с цел да се постигне по-интерактивен модел, при който има постоянен и пряк контакт и съгласувана, тясна и всеобхватна връзка с МСП и техните представителни организации, както и по-добро разбиране и признаване на ролята на мрежата на представителите на МСП. Именно представителите на МСП ще преобразуват и адаптират политиките на ЕС в конкретни мерки и схеми за подкрепа в съответните държави членки и ще организират практическите мерки за справяне с конкретното положение на всяко МСП, така че да не се пренебрегва никой. ЕИСК очаква скорошно назначаване на представител на ЕС за МСП, който действително да ръководи този процес.

2. Контекст

2.1. ЕИСК призова за изготвянето на „Стратегия на ЕС от следващо поколение за МСП“, която да отговори на новата ситуация ⁽⁴⁾, тъй като Европейската комисия представи стратегията на ЕС за МСП точно преди началото на пандемията от COVID-19 ⁽⁵⁾. Освен това, когато се приключва работата по МФР за 2021—2027 г. и по националните планове за възстановяване и устойчивост в рамките на инструмента NextGenerationEU, е важно да се направи оценка дали наистина е била постигната целта за поставяне на мерките за подкрепа на МСП в основата на всички тези програми. Това е особено наложително и важно, тъй като все още е необходимо много препоръки и предложения на представителните организации на МСП да бъдат интегрирани по-добре на равнището на ЕС, на национално и на регионално равнище, за да се гарантира тяхното бързо и успешно изпълнение.

2.2. Като надгражда върху предишното становище ⁽⁶⁾ и без да повтаря препоръките от него, в настоящото становище по собствена инициатива ЕИСК се съсредоточава върху това как да се отговори по-добре на нуждите за насърчаване и подкрепа на МСП. Тези нужди възникват не само от новата действителност след COVID-19, но също и поради факта, че МСП в ЕС, които ще играят важна роля във възстановяването и устойчивостта на икономиката и обществото на равнището на ЕС и на държавите членки, трябва да спазват една от най-сложните законодателни рамки. В него се разглежда по какъв начин фондовете на ЕС и другите политически мерки за подкрепа помагат за оползотворяване на потенциала на МСП и какво може да се направи, за да се ускори прилагането на стратегията за МСП и да се гарантира нейното успешно и бързо изпълнение, като това включва евентуални корекции въз основа на неотдавнашния опит и развитие.

3. Предизвикателства, възможности и разлики в капацитета на МСП

3.1. МСП са изправени пред сериозни предизвикателства, свързани не само с икономическото възстановяване от пандемията и приспособяването към новите обстоятелства след нея, но и с дигиталната и зелената трансформация и демографските промени. Новата ситуация създава също и възможности за МСП, по-специално, ако има подходящи мерки за подкрепа, специално пригодени за значителните различия в характеристиките на МСП и техния капацитет за възстановяване, дигитализация и по-голямо екологизиране ⁽⁷⁾.

⁽³⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&newsId=10117&furtherNews=yes#navItem-1>.

⁽⁴⁾ ОВ С 429, 11.12.2020 г., стр. 210.

⁽⁵⁾ COM(2020) 103 final.

⁽⁶⁾ ОВ С 429, 11.12.2020 г., стр. 210.

⁽⁷⁾ ОВ С 197, 8.6.2018 г., стр. 1.

3.2. Пандемията промени радикално работната среда за МСП поради забележителните промени, които предизвика на глобалните пазари, и увеличаването на разходите за енергия и транспорт, които напоследък се утежняха и от растящата инфлация и отрицателните лихвени проценти. Нещо повече, МСП бяха засегнати и от спадове в търсенето и в приходите на потребителите, което влияе отрицателно на паричните потоци и наличието на капитал, от нарушения във веригите на доставки (недостиг на суровини и повишени цени), както и от предизвикателства, свързани с балансирането на капацитета, благосъстоянието и несъответствията на служителите. Недостигът на ликвидност, закъсненията в плащанията и повишеното търсене на финансиране също са сериозни предизвикателства, които се задълбочиха по време на пандемията.

3.3. МСП са много различни и нееднородни и капацитетът им за възстановяване и развитие също е различен в зависимост от това дали произвеждат стоки и услуги за пряка продажба на потребителите или предоставят междинни стоки за по-големи фирми. Освен това възстановяването на МСП, които осъществяват дейност главно на национално или дори на местно равнище, зависи силно от възстановяването на вътрешните условия, докато тези, които търгуват на единния пазар, се влияят от неговото безпроблемно функциониране, а осъществяващите дейност на международно равнище ще разчитат на възобновяването, скъсяването или диверсификацията на нарушените международни вериги за създаване на стойност и на бързото изпълнение на ССТ.

3.4. За съжаление, равнището на дигитализация на МСП от ЕС-27 изостава от това на техните партньори в Обединеното кралство, Норвегия, САЩ и Азия. Макар периодът на пандемията да спомогна за повишаване на осведомеността относно значението на дигитализацията, тя също задълбочи дигиталното разделение между водещите и следващите ги участници, като се запазва и проблемът с недостатъчния експертен опит и ресурси на МСП да се възползват от нея, т.е. поради липсата на:

- осведоменост и развитие на умения за дигиталните технологии и инструменти, необходими за дигитализацията, както и на наличието на такива;
- добра свързаност, дигитални инструменти и услуги;
- време и финансиране;
- капацитет за съчетаване на дигитална стратегия с конкретен бизнес модел (включително невъзможност за интегриране на нови технологии със съществуващи такива и с бизнес процеси или за миграция от предишни системи/извеждане от експлоатация на стари технологии).

3.5. Констатациите от проучване сред МСП доказват валидността на предишните заключения на ЕИСК⁽⁸⁾, тъй като 72 % от тях са на мнение, че по-добрият достъп до схеми за публично подпомагане би бил полезен, за да им се даде възможност да вървят към дигитализация, заедно с подкрепа за намиране на необходимите умения или експертен опит и за получаване на достъп до мрежи (за 61 % и 62 %) и съдействие при набирането на средства (50 %). Всички МСП биха имали по-голяма полза от безвъзмездни средства и субсидирано публично финансиране, отколкото от финансови инструменти.

3.6. Все по-важни за МСП са също и нематериални бизнес активи като репутация или дългосрочни отношения с клиентите, за да се отговори на непрекъснато променящи се и нарастващи нужди, както и повишеното ниво на конкуренция, дължаща се на устойчивостта. Дигитализацията и екологизирането вървят ръка за ръка, доколкото първата помага на предприятията да оптимизират използването на ресурсите и да намалят въздействието върху околната среда, но същевременно трябва да се преодолеят и отрицателните ефекти от дигитализацията върху климата и околната среда, предимно на по-широко системно равнище.

3.7. Много МСП са изправени пред несигурност и липса на познаване и разбиране на специфичните политики в областта на климата и околната среда, включително изискванията на всички нови финансови инструменти. Зеленият пакт и пакетът „Подготвени за цел 55“, наред с други, могат да засегнат МСП чрез преки изисквания или непряко чрез увеличени разходи или ресурси, докато подобрената ефективност при използването на енергия и материали и при логистиката може също да доведе до икономия на разходи, а по-устойчивите продукти могат да създадат ползи на пазарите в зависимост от очакванията на потребителите. Увеличаването както на вътрешното, така и на световното търсене на технологии и решения в областта на околната среда и климата представлява възможност за предприятията, предлагащи решения на други предприятия или на публичния сектор. Налице е също и ясна тенденция към увеличаване на очакванията за устойчивост от страна на инвеститорите и финансиращите субекти.

3.8. Освен това позиционирането на дадено МСП в дигиталната и зелената трансформация зависи от:

- неговия размер, който влияе на наличието и достъпността на ресурси. Докато микро-, малките и средните предприятия са сходни по отношение на дела на добавената стойност, която създават, броят на предприятията във всяка от тези категории се различава значително (съответно 93,3 %, 5,7 % и 0,9 % през 2020 г.). Огромният дял на микропредприятията, които имат най-малко ресурси, показва естеството и мащаба на предизвикателствата;

⁽⁸⁾ ОВ С 429, 11.12.2020 г., стр. 210 и предходни становища.

- разликите в пазарните позиции и секторите, в които извършват дейност — например предприятията, които разработват и предоставят технологии и решения за дигитализация и екологизиране, са в различно положение от тези, които възприемат и използват тези решения;
- възрастта на предприятията и интензивността на растежа им. Стартиращите и разрастващите се предприятия е по-вероятно да използват модерни дигитални технологии, отколкото другите МСП;
- цялостната бизнес среда, която трябва да бъде привлекателна и благоприятна за предприемачеството, иновациите, инвестициите и търговията;
- разликите между държавите членки — по отношение на дигиталната трансформация те се отнасят основно до дигиталната инфраструктура и дигиталните умения, докато разликите при зелената трансформация произтичат например от интензивността на използване на природните ресурси в икономиката и от различните традиции и култура при управлението на околната среда;
- различното местоположение — рамковите условия за МСП се различават например между градските и селските райони.

3.9. Като се има предвид застаряването на предприемачите в ЕС, Европейската комисия следва да насърчава и улеснява прехвърлянето на предприятия, тъй като те са от полза за цялата икономика, като се запазват заетостта и дружествата, а също така помагат на МСП да посрещнат бъдещи нужди, защото може да означават по-добра подготвеност и по-добри умения за дигитализация, екологизиране и обновяване на бизнеса. Чрез успешно прехвърляне на предприятие бизнес моделът може да бъде надграден и преобразуван, за да стане дигитален и устойчив, докато неуспешните или неосъществените прехвърляния на предприятия в крайна сметка водят до загуба на работни места и на икономически растеж. С насърчаването на разнообразието в предприемачеството, например чрез включване на жени и на граждани на трети държави, може да се осигури добавена стойност и да се ускори растежът в няколко сектора в стратегически промишлени производства и бизнес сектори. Модели на социалната икономика като кооперациите, собственост на работниците, също трябва изиграят роля.

4. Основни принципи за успешна стратегия от следващо поколение за МСП

4.1. ЕИСК призовава ЕК и държавите членки да ускорят изпълнението на стратегията за МСП и да я пригледят към различните условия, капацитет и нужди на МСП в съответствие с изложените по-долу принципи.

4.2. Всички мерки за стимулиране на възстановяването и устойчивостта на равнището на ЕС и на национално равнище следва да насърчават устойчиво от икономическа, социална и екологична гледна точка развитие. Фактът, че публичните инвестиции и финансиране играят съществена роля не трябва да засенчва значението на частните инвестиции и необходимостта от благоприятна бизнес среда, особено във времена, когато трябва да се управляват по подходящ начин и дестабилизиращите процеси. Политическите мерки на ЕС следва като правило да водят към устойчива икономика след пандемията, основана в по-голяма степен на иновации, умения и конкуренция, отколкото на държавна помощ и протекционизъм.

4.3. Тъй като предприятията играят жизненоважна икономическа и обществена роля, като създават работни места и подобряват цялостното благосъстояние, мерките за подкрепа, които им позволяват да просперира, трябва да заемат централно място в политиките на ЕС. Този призив се обосновава също и от факта, че предприятията са основни участници в постигането както на двойната трансформация, така и на целта за конкурентоспособна, дигитална, неутрална по отношение на климата и кръгова икономика. Това развитие все повече се ръководи от пазарни механизми с подкрепата на отговорен социален диалог.

4.4. Като се има предвид, че МСП представляват 53 % от добавената стойност и 65 % от заетостта, генерирана от всички предприятия в ЕС (през 2020 г.), решаващата им роля в икономиката на ЕС и нейното успешно възстановяване е неоспорима. Специално внимание следва да се обърне на конкретните нужди на микропредприятията (93 % от всички МСП) и да се засили тяхната роля като основната движеща сила на социалната икономика. Като се има предвид, че МСП и големите дружества са взаимно свързани по много начини, по-ефективното интегриране в съответните екосистеми и вериги за създаване на стойност е от взаимна полза.

4.5. Тъй като МСП се различават значително по своя капацитет за възстановяване, дигитализация и екологизиране, не съществува универсално решение. При мерките за подкрепа трябва да се вземе предвид, че общият капацитет на МСП зависи от естеството, мащаба и причината за загубите на предприятието по време на пандемията (които често са специфични за сектора), от положението на предприятието на пазара и във веригите за създаване на стойност и бизнес екосистемите, от ролята и равнището на предприятието в дигиталната и зелената трансформация, от финансовите, материалните и човешките му ресурси и от работната среда в съответната държава членка.

4.6. И тъй като краткосрочните последици от пандемията все още не са преодолени, важно е да се помогне на стабилните предприятия да оцелеят в настоящата ситуация. Същевременно е необходимо незабавно да се подобрят условията за предоставяне на възможности и подкрепа за дигиталната и зелената трансформация в по-дългосрочен план. По този начин МСП следва да бъдат в основата на реализирането както на краткосрочно, така и на средносрочно и дългосрочно финансиране от ЕС и на други политически мерки.

4.7. Предизвиканата от COVID-19 криза изведе на преден план необходимостта от подкрепа за предприятията и предприемачите, изпитващи финансови затруднения, за да се избегнат ненужни фалити и да се запазят работни места. ЕИСК призовава ЕК и държавите членки да продължат работата си за премахване на пречките пред възможността за втори шанс и повторно начало за предприемачите, както и за бързо и правилно прилагане на Директивата относно реструктурирането и несъстоятелността⁽⁹⁾, която насърчава държавите членки да създадат системи за ранно предупреждение, за да се даде възможност за своевременна помощ за предприемачи в затруднено положение.

5. Осигуряване на благоприятна бизнес среда

5.1. Стратегията за МСП е тясно свързана с промишлената стратегия и двете трябва да бъдат развивани и изпълнявани едновременно, като се създават благоприятни условия за осъществяване на стопанска дейност, включително добре функциониращ единен пазар на стоки, услуги, капитал, данни и хора, плавна двойна трансформация и стратегическата автономност на ЕС в ключови промишлени сектори и свързаните с тях вериги за създаване на стойност от МСП. Необходимо е МСП да участват активно в подготовката на пътищата за преход за промишлените екосистеми.

5.2. Държавите членки могат да помогнат за ускоряване на развитието на МСП, като им предоставят повече възможности за представяне на оферти и получаване на договори за обществени поръчки както на равнището на ЕС, така и на национално равнище, а също и като ускорят като цяло публичните инвестиции, за да се постигне по-бърз ръст на оборота на участващите дружества. Определените в Директивата за забавените плащания правила по отношение на плащанията от публичните администрации към предприятията трябва да се прилагат по-стриктно и е необходимо да се предвидят нови средства за правна защита, насочени и към ускоряване на сделките между частните дружества. С ускоряване на плащанията може допълнително да се подобри ликвидността на МСП.

5.3. Взаимното признаване на стоки може да гарантира свободното им движение в ЕС, но много МСП все още срещат трудности при навлизането си на пазара в други държави членки поради обременяващи национални административни процедури. ЕИСК подчертава значението на стандартизацията за премахване на пазарните бариери и за улесняване на трансграничните дейности. Ефективното участие на заинтересовани страни като МСП следва да бъде насърчавано допълнително в процесите на стандартизацията както на равнището на ЕС, така и на международно равнище. Стандартите следва да се изготвят по съобразен с МСП начин, като за прилагането им в МСП следва да се предоставят подкрепа и насоки.

5.4. Международната търговия играе важна роля за стимулирането на растежа и развитието на предприятията и икономиката на ЕС. В допълнение към разглеждането на свързаните с пандемията пречки трябва да продължат и дългосрочни и многостранни преговори за отворена и основана на правила търговия, за да се подкрепят достъпът до пазарите, интернационализацията и растежът на МСП.

5.5. За постигането на тези цели, като същевременно се преодоляват многобройните предизвикателства, свързани с разходите и прозрачността, Стратегията от следващо поколение за МСП трябва да бъде придружена и от подкрепяща и стимулираща регулаторна рамка, с която се насърчава ефективното и бързо възстановяване на МСП и тяхното развитие и способност за осигуряване на заетост. ЕИСК подчертава, че политическата и регулаторната рамка трябва да предоставя на МСП сигурност, последователност и яснота, да е в съответствие с програмата за по-добро регулиране⁽¹⁰⁾, включително извършването на проверки, гарантиращи запазване на конкурентоспособността, и оценка на кумулативното въздействие на различните инициативи, и да прилага изцяло принципа на Законодателния акт за малкия бизнес (SBA) и принципа на еднократност, като същевременно се поддържа висок стандарт на екологична и социална защита и се гарантират еднакви условия на конкуренция. При регулирането трябва да се вземе предвид и мащабът на конкуренцията, за да се прецени дали някои конкретни правила следва да са еднакви за всички дружества или трябва да са пригодени според размера на дружествата. ЕИСК призовава също и за опростени административни процедури, за да се избегне съсредоточаването на ресурси в дейности, които не подкрепят, а възпрепятстват усилията за развитие на бизнеса.

5.6. С цел да се гарантира свободното движение на стоки, услуги и работници, както и непрекъснатост на дейността на МСП при непредвидени обстоятелства като пандемията, е необходима по-добра координация на мерките между държавите членки в рамките на единния пазар. Предстоящата инициатива относно инструмент в подкрепа на единния пазар в извънредни ситуации е важна основа за тази работа.

5.7. ЕИСК счита, че при МСП с по-голяма степен на асиметрия на информацията между доставчика на услуги и клиента, както и за услуги, при които доставчикът на услугата действа като доверител на клиента (например при свободните професии), регулирането на професиите може да защити безопасността, независимостта и качеството на услугите, като същевременно трябва да се противодейства и на нарушенията на пазара, включително евентуални трансгранични бариери.

5.8. За да се даде възможност за въвеждане на дигитални и зелени решения, е необходима подходяща инфраструктура на достъпна цена на всички места, където се извършва стопанска дейност, включително в селските и отдалечените райони. Освен че са полезни при всички обстоятелства, инвестициите в ефективни дигитални връзки и устойчиви транспортни и енергийни системи стимулират и възстановяването.

⁽⁹⁾ ОВ L 172, 26.6.2019 г., стр. 18.

⁽¹⁰⁾ ОВ С 517, 22.12.2021 г., стр. 45, точка 3.6.3.

6. Финансова и друга подкрепа

6.1. Допълнителните нужди на МСП от финансова и друга подкрепа произтичат главно от намаления им капацитет за възстановяване, дигитализация и екологизиране поради ограничените им ресурси. Породената от COVID-19 криза понастоящем се задълбочава от растяща инфлация, която е резултат и от нарастващите цени на енергията. Ето защо ЕИСК подчертава значението на предоставянето на съответна финансова и нефинансова подкрепа и се надява, че държавите членки, като вземат предвид различните си ресурси и възможности за подкрепа на дружествата, ще одобрят бързо предложението за удължаване на Временната рамка за мерки за държавна помощ⁽¹¹⁾, която да действа като преход към пазарни условия след пандемията от COVID-19.

6.2. При предоставянето на публична финансова подкрепа трябва да се внимава да се избегне предричането на печеливши предприятия или оказването на подкрепа на нежизнеспособни такива, тъй като кои предприятия са успешни следва да се определят от конкуренцията и пазарите. За сметка на това при предоставянето на средства следва да се вземат предвид различните условия и видове МСП и така подкрепата да стане по-ефективна и по-добре насочена за задоволяване на съответните нужди.

6.3. ЕИСК отново отправя предложението си за създаване и развитие на мрежа от омбудсмани по финансови въпроси и финансиране в държавите членки, координирана от ЕС, като предлага обхватът да бъде разширен, за да включва всички източници на финансиране. ЕИСК предлага също така да се създаде работна група за ликвидността на МСП, която да работи в тясно сътрудничество с омбудсманите, за да се наблюдава прилагането на новите мерки на Европейската комисия, насочени към краткосрочната ликвидност на микропредприятията, които бяха предложени на равнището на ЕС и на държавите членки. Освен да съдейства за осигуряване на достъп до финансиране на МСП, тази мрежа може и да помага на ЕК при набирането и анализа на качествени данни, при спазване на принципите за осигуряване на обратна информация от страна на банките, за да се оцени как банките — посредници, ползват финансовите инструменти, за да достигнат до най-нуждаещите се МСП, и защо до тях не достигат кредитите. Мрежата също ще разрешава по-широкообхватни спорове на МСП с банките и с други доставчици на финансови услуги и ликвидност и други органи за финансиране.

6.4. Инвестициите в иновации определено са полезни, тъй като допринасят както за развитието на съществуващите предприятия, така и за създаването на нови предприятия и за подобряването на дългосрочния успех. Освен съсредоточаване върху определени иновационни екосистеми, финансирането за иновации следва да подобрява разработването на технологии и решения, които могат да разширят обхвата си и да бъдат възприети от множество различни МСП. Превръщането на рискови, но иновативни идеи в действия изисква ангажирането на редица участници: научни изследователи, предприемачи и крайни потребители или клиенти. Финансираните от „Хоризонт Европа“ и InvestEU схеми на ЕС за подкрепа обаче са твърде сложни, за да могат някои МСП да кандидатстват за тях, дори и да бъде счетено, че отговорят на условията. ЕС може да преодолее това предизвикателство, като се намалят тежестите и препятствията при представянето на идеи от МСП и като се предоставя непрекъснато наблюдение и подкрепа за успешните заявители през целия процес на кандидатстване. ЕИСК предлага ЕК и държавите членки да изготвят и приложат бързо процедура за МСП с подаване на едно единствено заявление, за да се улесни и ускори достъпът им до фондовете на ЕС.

6.5. При много програми по политиката на сближаване се използват нововъведените правила и повишена гъвкавост, за да се реструктурират предоставяните по тях средства за най-силно засегнатите от пандемията сектори и региони. Европейската комисия трябва да гарантира, че предоставяните средства, свързани с иновации и с двойната трансформация, няма да бъдат намалени, засягайки инвестициите на МСП в инфраструктура, дигитален капацитет и екологична устойчивост.

6.6. Повишаването на компетентностите и уменията е друга област за ориентирани към бъдещето инвестиции, на която следва да се даде приоритет. Необходимостта от развитие на уменията се отнася в еднаква степен за предприемачите, ръководителите на предприятия и работниците. Трябва да се осигурят подходящи професионални умения, за да се отговори както на настоящите, така и на бъдещите нужди на МСП. С цел да могат да отговорят на нуждите на двойната трансформация, дигиталните и зелените умения следва да се разглеждат като основни умения за всички. За да се удовлетвори търсенето на нови умения, се изискват както корекции в професионалното образование и обучение, така и повишаване на квалификацията и преквалификацията. Социалният диалог играе важна роля за развитието на уменията на работното място, а добрите практики в областта на ПОО следва да се насърчават и обменят чрез съответните инициативи на ЕС в сътрудничество между организациите на МСП, социалните партньори и държавите членки.

6.7. По-конкретно микро- и малките предприятия се нуждаят от практическа подкрепа и съвети на местно равнище, които са неразривно свързани с техния капацитет по отношение на ресурсите. Следва да се направи много повече, за да се осигури наличие на достатъчно и практически приложими консултантски услуги и на достъп до тях, както за дългосрочни, така и за ежедневни цели, включително въвеждането на съвременни технологии, развитието на умения и подобряването на бизнес резултатите. ЕИСК призовава също и за разработването на специални кампании и инструменти, особено за микропредприятията като най-голямата и най-уязвима част от МСП.

⁽¹¹⁾ Направено на 30.9.2021 г. — за удължаването ѝ с още шест месеца.

6.8. За да може да се разберат практическите нужди на МСП и да се насочат правилно мерките, е необходима солидна база данни относно условията на местно равнище. Важно е също така лица, които изготвят политиките на всички равнища, да запазят връзката с реалния живот и обстоятелства на МСП. ЕИСК насърчава Европейската комисия да укрепи допълнително мрежата на представителите на МСП към по-интерактивен модел, при който има постоянна, пряка и възможно най-тясна и всеобхватна връзка и последователен контакт с МСП и с техните представителни организации и мрежи за подкрепа, като например социалните партньори и съответните организации на заинтересованите страни. ЕИСК също отправя искане към Европейската комисия за неотложно назначаване и започване на работата на представителите на ЕС за МСП, които трябва да имат оперативен, а не само символичен статут в институциите. ЕИСК подчертава основната роля на мрежата на представителите на МСП, мрежата „Enterprise Europe“ (EEN) и организациите на МСП за възможно най-широкото популяризиране на всички мерки за подкрепа с цел информацията да достигне до възможно най-широка аудитория от МСП.

6.9. Работата в мрежа, сътрудничеството и партньорствата с други предприятия и заинтересовани страни все още представляват други начини за увеличаване на капацитета на МСП за възстановяване, дигитализация и екологизиране. Това следва да бъде една от основните цели за укрепването на иновациите и бизнес екосистемите и ЕИСК подчертава необходимостта от укрепване на ролята на мрежата от центрове за дигитални иновации и онлайн платформи, като МСП следва да имат улеснен достъп до тях и да се ползват от подкрепата им. Дигитализацията е от ключово значение и за ежедневното осъществяване на стопанската дейност, тъй като с нея се улеснява работата в мрежа и на МСП се дава възможност за по-широко и по-близко взаимодействие с потребителите, инвеститорите, бизнес партньорите, социалните партньори, научните изследователи, преподавателите и публичните органи.

6.10. ЕИСК определи следните принципи, които трябва да се вземат предвид при разработването на нови програми за дигитализация на МСП, като те могат да се прилагат и за всички мерки за подкрепа на МСП:

- гарантиране, че програмата е целенасочена и пригодна по отношение на потребностите на бенефициерите, както и че е лесноразбираема и с опростени процеси на кандидатстване и изпълнение — чрез предварителна консултация с основни заинтересовани страни и експерти;
- организиране на координационен център за ключови програми за информация и ресурси, до който МСП могат да имат достъп, за да подкрепят дейностите си в областта на дигитализацията, и който да им помага да разработят ноу-хау както за закупуването, така и за използването на тези технологии;
- развитие на дигиталните умения на самите предприемачи, тъй като това има пряка връзка със степента на дигитализация на дружеството, заедно с повишаването на общото ниво на дигиталните умения в него;
- улесняване на достъпа до външно финансиране и гарантиране на бързи плащания;
- насърчаване на сътрудничеството с други партньори и заинтересовани страни;
- програмите за дигитализация следва да бъдат разработени така, че да се събират данни и обратна информация от МСП, предназначени също и за подобряване на настоящите и бъдещите услуги и програми.

Брюксел, 19 януари 2022 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „EURES — за по-добра интеграция на пазарите на труда“**(становище по собствена инициатива)**

(2022/C 194/03)

Докладчик: **Димитър МАНОЛОВ**

Решение на пленарната асамблея	20.2.2020 г.
Правно основание	Член 32, параграф 2 от Правилника за дейността Становище по собствена инициатива
Компетентна секция	„Заетост, социални въпроси и гражданство“
Приемане от секцията	16.12.2021 г.
Приемане на пленарна сесия	19.1.2022 г.
Пленарна сесия №	566
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	237/1/5

1. Препоръки и заключения

1.1. ЕИСК насърчава инициативите на европейско и местно равнище, които развиват по-адаптивен и достъпен европейски пазар на труда за всички граждани, без оглед на националност, пол, възраст и социален статус. Прозрачността и достъпността на услугите по информиране, консултиране и посредничество на пазара на труда са от ключово значение за укрепване и развитие на европейския трудов пазар. Създаденият през 1994 г. портал EURES бързо се превърна в разпознаваем инструмент, целящ да даде равен достъп до качествено информиране, консултиране и посредничество, ефективните и сигурни системи за електронен обмен на данни между търсещите и предлагашите работни места, подобряването на обратната връзка при процесите, съпътстващи намирането на работа в друга държава, между работодатели, търсещи работни места лица и институциите. Настъпилите промени в социално-икономическите отношения в ЕС и ЕИП през тези близо 27 години обаче налагат подобряването на тези услуги и внасянето на повече яснота и видимост на реалните резултати на дейността на публичните служби по заетост. Това подобряване може да бъде извършено на основа очертаване на бъдещите посоки за допълнително развитие или промяна на дейностите по информиране, консултиране и посредничество, подпомагане намаляването на дисбалансите на европейския пазар на труда, както и намаляване на порочните и нерегламентирани практики в сферата на посредничеството при наемане на работни места. Новите реалности след излизането на Обединеното кралство от ЕС, както и пандемията от Ковид-19, динамичноменящата се социо-икономическа среда в ЕС и ЕИП, приобщаването на EURES към дейностите на Европейския орган по труда ELA, предполагат и осъвременен прочит на регулационната рамка на мрежата EURES. Необходимо е да се отчете и фактът, че от създаването си, EURES не е бил обект на съществени промени във времето, които да актуализират навременно функциите и дейностите.

1.2. ЕИСК препоръчва цялостен анализ на Регламент (ЕС) 2016/589 на Европейския парламент и на Съвета⁽¹⁾. В контекста на своите дейности, вярваме, че мрежата разполага с потенциал за осигуряване на повече аналитична информация и мониторинг на процесите, свързани с трудовата мобилност. Посредством своя електронен портал, мрежата е в състояние да предоставя консолидирана информация и консултиране на търсещите работни места лица и на работодателите в много по-сериозен мащаб от съществуващия. С инкорпорирането на EURES към дейностите на Европейския орган по труда (ELA), дейностите на мрежата биха могли да бъдат разширени и оптимизирани с цел максимален резултат на вложените човешки и финансови ресурси.

1.3. ЕИСК настоява за стартирането на обществена консултация за модернизиране на мрежата и портала EURES, както и за извършване на оценка на ефективността на предоставяните услуги, които да бъдат направени съвместно със социалните партньори, както на национално, така и на европейско равнище. Това ще даде нужната база и платформа за по-нататъшно развитие на мрежата, с активното участие на всички страни, ангажирани с процеса.

⁽¹⁾ Регламент (ЕС) 2016/589 на Европейския парламент и на Съвета от 13 април 2016 г. относно европейска мрежа на службите по заетостта (EURES), достъп на работниците до услуги за мобилност и по-нататъшно интегриране на пазарите на труда и за изменение на регламенти (ЕС) № 492/2011 и (ЕС) № 1296/2013 (ОВ L 107, 22.4.2016 г., стр. 1).

1.4. ЕИСК вярва, че е необходим системен и детайлен анализ на дейностите на мрежата EURES, в светлината на включването ѝ в общия механизъм на действие на Европейския орган по труда. Като част от ELA, мрежата разполага с разширен потенциал и възможност за доразвиване на дейностите си в борба с порочните практики на пазара на труда и за улесняването и по-добрата информираност на ползвателите относно трудовата мобилност и свързаните с нея предизвикателства. Мрежата EURES е качествен проводник на систематизирана информация и може да играе по-активна роля за превенция, мониторинг и контрол на риска от злоупотреба с трудовите права, възникващи от трансграничната мобилност. Развиването на системи за публично достъпен мониторинг на процесите, свързани с Ковид — 19, касаещи динамиката на европейския трудов пазар, би имало съществена добавена стойност за дейността на мрежата EURES, както и на такива, отразяващи и даващи светлина на нерегламентирани практики от страна на посредници и участници на пазара на труда.

1.5. ЕИСК обръща особено внимание на бързоменящата се ситуация на пазара на труда в Европа, провокирана и от пандемията от КОВИД-19. ДЧ е необходимо да следват, както изработените алгоритми за справяне с надигащата се социална криза, така и да изработят новаторски подходи за справяне с предизвикателствата. Платформата EURES следва да има готовност с конкретни мерки за незабавна реакция в условия на пандемия или в случай на ограничения и нови предизвикателства пред свободното движение на работната сила. В този контекст следва да бъдат разработени и мерки за по-успешното интегриране на най-отдалечените от пазара на труда социални групи — хора с увреждания, хора в предпензионна възраст, младежи, включително посредством подобрения диалог и сътрудничество между отделните институции и социалните партньори.

1.6. В ситуацията на пандемия, един от особено засегнатите сегменти на трудовия пазар са включващите се в сезонна заетост работници. Важен елемент при информираното взимане на решение за влизане в заетост в границите на държава, различна от собствената, е детайлното информиране на търсещите работа лица от страна на потенциалния работодател относно всички мерки за справяне с усложнени от Ковид условия на сезонна трансгранична заетост. Също така ЕИСК счита за полезно качествено да се преразгледат начинът и образецът на публикуваните обяви, така че качеството да е в прегес над количеството публикувана информация.

1.7. ЕИСК препоръчва използването на Европейския портал за професионална мобилност (EURES) като проводник и на инициативи, свързани с образователната мобилност и повишаването на квалификацията на различните групи на пазара на труда. Вярваме, че подобен модел би бил печеливш и възможен с ресурса и качеството на EURES, в границите на Европейския орган по труда.

2. Конкретни бележки

2.1. ЕИСК оценява Европейския портал за трудова мобилност — EURES — като инструмент в процеса на трансформация на европейския пазар на труда, както и съществената роля на публичните служби по заетост за прилагането му. Счита, че той може да играе много по-голяма роля за информиране и консултиране на работната сила, за това как да отговори най-успешно на настоящите предизвикателства, произтичащи от дигитализацията, прехода към „зелени“ работни места, продължаващата пандемия и в светлината на новите политики и форми на заетост. ЕИСК приветства създаването на Европейския орган по труда (ELA) и неговата роля като координационен механизъм в областта на трансграничната трудова мобилност, за улесняване на съвместните проверки, както и изпълняваните функции на медиатор за опосредяване намирането на решение в случай на трансграничен спор между националните органи. В този смисъл, ЕИСК вярва, че EURES като част от ELA трябва да продължи и ускори своята трансформация, така че активно да адаптира своите дейности към новите предизвикателства, произтичащи и от пандемията от Ковид-19, които рефлектират върху цялостното развитие на европейския трудов пазар.

2.2. Премереното и навременно балансиране на приоритетните политики е от основно значение за икономическото и социално здраве на ЕС. Човешкият фактор и неговото благосъстояние и развитие е общата мисия на европейската общност. Тази нова реалност налага спешно преосмисляне на всички налични ресурси и, при необходимост, трансформиране на дейностите, засягащи и мрежата EURES, по начин, адекватен на новите пазарни и социални условия. В този момент ЕИСК счита, че е необходимо да се постави и специален акцент върху уязвимите групи на пазара на труда — хора с увреждания, младежи, застаряващо население, както и да се обърне специално внимание на някои форми на заетост, така че да се

гарантира равнопоставеността на заетите в тях, особено в условия на пандемия, като сезонните работници⁽²⁾. Не малки са и предизвикателствата пред работодателите при използване на мрежата. Затова ЕИСК настоява за стартирането на извършване на оценка на предоставяните услуги и анализ на резултатите, съвместно със социалните партньори на местно и европейско равнище.

2.2.1. Сезонни работници. Към момента сезонната трудова мобилност от една ДЧ в друга, освен че носи допълнителен риск за здравето на работниците поради пандемията, е свързана с намалена възможност да се гарантира тяхната сигурност, поради липсата от тяхна страна на познания и информация за трудовото законодателство в приемащата страна. Мрежата EURES, чийто акцент са търсещите работа лица, трябва да преосмисли начина си на работа и да подsigури възможно най-високо ниво на информираност за гаранциите относно правата, условията на труд и статуса на тази група работници в условията на пандемия. Всеки работник, който предпочете да работи в държава, различна от собствената си, и направи този избор посредством мрежата, трябва да е предварително информиран от екипите на EURES, по разбираем начин, за точните параметри и условия, както и за конкретните здравни мерки, които ще бъдат гарантирани на него и семейството му при включването му в заетост в друга ДЧ. Отговорността при неизпълнение на предложените санитарни и здравни условия на труд също трябва да бъде еднозначно дефинирана. Затова ЕИСК счита, че е належащо да се прецени дали Регламент (ЕС) 2016/359 е в състояние да отговори на сегашните предизвикателства и специфични нужди на европейския пазар на труда и при нужда да бъде ревизиран. Сезонните работници, предвид характера на своята заетост, са сред най-уязвимите трансгранични работници и защитата на техните права следва да бъде преразгледана както в ситуация на наложени ограничения поради епидемични мерки, природни бедствия или други формални обстоятелства, така и като цяло след нормализиране на обществения и икономически живот. EURES следва чрез своите съветници в ДЧ да предоставя ежедневно актуална информация за мерките, които се предприемат в ДЧ и които касаят правата и задълженията на работната сила в условия на пандемия, включително възможностите и условията за лечение при настъпване на здравни проблеми. Публикациите в електронния портал⁽³⁾, свързани с правата на сезонните работници, са добра основа за надграждане на такъв тип информация. Необходимо е разработването на защитни механизми за тази група работници, които да бъдат обект на публично достъпен мониторинг. ЕИСК препоръчва услугите, насочени към сезонните работници, да бъдат разгледани и обвързани с изискванията на Директива 2014/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета⁽⁴⁾, както и със Съобщението на Комисията за даване на Насоки относно сезонните работници в ЕС в контекста на разпространението на COVID-19⁽⁵⁾ (2020/C 235 I/01).

2.2.2. Хора с увреждания. ЕИСК препоръчва адаптиране на мрежата към специфичните нужди на хората с увреждания, които към момента са изключени от обхвата на портала и това създава неравнопоставеност между уязвимите групи на пазара на труда. ЕИСК препоръчва на първо място надграждане на портала с функционалност, която позволява използването му от хора с различни увреждания. На следващо място е необходимо поставянето на отделна секция за работни места, които са подходящи за хора с увреждания, както и достъпна среда за лесното достигане и получаване на информация за тези работни места. ЕИСК счита, че в усилията си да създадем общ и социално ангажиран европейски дом е необходимо да се насочи по-голямо внимание и ресурс към този сегмент, като настоява за структурирана информация относно броя на хората с увреждания, които се възползват от услугите на портала. Същевременно не разполагаме и със систематизирана информация за инициативи на общоевропейско ниво, инициирани от EURES, и този пропуск следва своевременно и адекватно да бъде отстранен.

2.2.3. Младежи. Предлагането на инициативи за насърчаване на младежите, които търсят стажуване и чиракуване, е стъпка към подобряване на трудовия климат. Мрежата EURES вече участва в европейски проекти за младежта и има потенциала да спомогне, посредством обективното разглеждане на резултатите от тяхното изпълнение и при ползване на интегриран подход, да допринесе за подобряване на осведомеността относно опасностите в процеса на наемане на младите хора на стажантски позиции и тяхното решаване или избягване. Все повече младежи упражняват правото си на трудова мобилност в друга ДЧ за начало на своя трудов опит. За съжаление, факт са и множеството нерегламентирани и вредни практики, прилагани при оформянето на този тип заетост, произтичащи най-вече от разликите в стандартите на ДЧ и различното приложимо законодателство. Засага инициативата, таргетираща младежи на възраст 18—35 години, включва единствено Your first EURES Job project (YfEj⁽⁶⁾). ЕИСК настоява да се направи оценка на тази инициатива и да се прецени

⁽²⁾ В свой анализ от 28 април 2021 г., публикуван в Migration Data Portal, експертите от International Organization for Migration (ИОМ) Леа Вон Мартиус и д-р Мартина Манке казват: „Липсата на политически приоритет на проблемите на сезонните работници със сигурност е виновна. Това се твърди от всеотрядните, съдържателни данни по въпроса: значителните пощепенявания на тези работници и разпокъсаните данни за въздействието на COVID-19 върху тяхното движение, условията на труд и здравето, подкопават правата на работниците и застрашават тяхното здраве и общественото здраве, и в крайна сметка продължават сигурността. Броят на съществуващите данни не ни дава представителна картина на сектора и ролята на мигрантите в него. Това създава сериозни пропуски в информацията, необходима за разработването на ефективни политики и за наблюдение на въздействието на свързаните с COVID-19 политики върху сезонните работници мигранти.“

⁽³⁾ https://ec.europa.eu/eures/public/seasonal-worker-guide-your-rights-2021-09-30_bg

⁽⁴⁾ Директива 2014/36/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 февруари 2014 г. относно условията за влизане и престой на граждани на трети държави с цел заетост като сезонни работници (ОВ L 94, 28.3.2014 г., стр. 375).

⁽⁵⁾ ОВ C 235 I, 17.7.2020 г., стр. 1.

⁽⁶⁾ <https://www.yourfirsteuresjob.eu/en/home>

нейната ефективност и ефикасност, както и порталът да предоставя структурирана информация по ДЧ за правата и задълженията на стажантите/чираците, както и за приложимото законодателство.

2.2.4. Лица в предпенсионна възраст. ЕИСК приветства факта, че продължителността на живот в Европа се увеличава, но е силно обезпокоен от ефектите, които тенденцията към увеличаване на застаряващото население в Европа оказва на пазара на труда. С цел пълноценно и възможно най-дълго използване на потенциала на възрастните хора посредством прилагането на възможностите на EURES, е препоръчително да се разработят общоевропейски програми, свързани с насърчаване на оставането на възрастните в заетост подобно на Senior expert services in Germany (SES⁽⁷⁾). Делът на възрастните хора на пазара на труда непрекъснато се увеличава, което изисква специфични мерки и стимулиране. Демографските предизвикателства⁽⁸⁾ пред европейския пазар на труда изискват нови подходи и мерки, координирани и наблюдавани по отношение на постигнатите резултати. В този контекст EURES разполага с отличен технически и човешки ресурс и обезпеченост, които по-активно и насочено да бъдат използвани за целите на инициативи, свързани с насърчаването на заетостта при застаряващото население. Към момента инициативата, предложена от мрежата, е Reactivate⁽⁹⁾, като ЕИСК препоръчва да бъде направена оценка и на тази инициатива и да се прецени нейната ефективност и ефикасност.

2.2.5. Работодатели. ЕИСК счита, че мрежата EURES следва да дава достъпна и разбираема информация към работодателите, които я използват, като порталът следва да е насочен не само към трансграничната мобилност, но и да насърчава мобилността в рамките на ДЧ. За да бъдат равнопоставени всички работодатели, следва да бъдат дадени ясни насоки за справяне с административните пречки при наемането на лица от други ДЧ, констатацията направена в доклада за оценка на мрежата от 2019 г. — Study supporting the ex-post EURES evaluation and the second biennial EURES report⁽¹⁰⁾. В условия на дефицит от работна сила, най-вече квалифицирана такава, срещан във всички ДЧ, мрежата EURES следва да дава актуална информация и за националния недостиг и излишък на работна ръка във всяка ДЧ, като насърчи и координацията на действията на ДЧ за равномерно разпределение на търсещите работа с цел укрепване на общеевропейския пазар на труда.

2.3. ЕИСК същевременно си дава сметка, че повишаването на квалификацията и преносимите умения са от съществено значение за укрепване на уменията на работната сила и създаване на качествени и устойчиви работни места. За целите на качествено подобряване на шансовете за влизане в заетост на търсещите работа лица, ЕИСК предлага функционалностите на портала EURES да се разширят с подходяща информация за възможностите за образователна мобилност, насочена към възможностите за обучение в други ДЧ, предоставяни от частни и държавни организации и институции, включително от други портали/мрежи на ЕК, като SALTO⁽¹¹⁾. Подобна информация, събрана на едно място, към момента не е налична. Допълването на информацията на портала в тази насока би било възможно при засилване на колаборацията с обучителните и образователни организации и институции. По този начин електронният портал на мрежата може да се превърне в солидна платформа за предлагане на единни решения, свързани с обучение, заетост и защита на интересите на търсещите работа и на работодателите.

2.4. ЕИСК счита, че ограничената роля на портала EURES като „посредническа платформа“ за търсене и намиране на работа, още повече след възлагане на администрирането му от ELA, следва да бъде преоценена и разширена. Необходимо е функциите на съветниците на EURES в отделните ДЧ, които към момента включват предоставянето на информация, насоки и наемане на работа, и на търсещи работа, и на работодатели, да бъдат надградени и допълнени със сигнални функции при нарушения на трудовото законодателство, улеснена връзка с представители на инспекциите по труда и други контролни органи. Това изисква много по-добра колаборация между публичните служби по заетостта и инспекциите по труда на национално ниво, както и да се направи връзка с Платформата за декларирана заетост.

2.5. ЕИСК апелира също към развиване на устойчиви правила при работата на мрежата EURES за превенция и контрол на публикуваните обяви, както и на организирането на трудови борси в различните ДЧ. Необходимо е създаването на общовалидни правила и механизми във всяка ДЧ за извършване на първичен контрол, проверка на рискови работодатели и временна забрана на достъпа им до портала. Следва да бъде разработена подходяща система за защита на правата на трансграничните работници чрез съответните мрежи и организации за социално сътрудничество.

2.6. EURES трябва да играе по-активна роля в избягването на дисбалансите в националните пазари на труда. Мрежата следва да предоставя информация и да отчита специфичните дефицити и свръхпредлагане на работна сила, като превентива в определени периоди масовото привличане на дефицитни кадри, най-вече от висококвалифицираната заетост, които са изключително важни за икономиката на държавата. За много ДЧ изтичането на подобни кадри (brain drain) към страни с по-висок жизнен стандарт вече представлява заплаха за собствените им екосистеми. ЕИСК препоръчва мрежата да набира и

⁽⁷⁾ <https://www.ses-bonn.de/en/about-us>

⁽⁸⁾ По данни на Евростат коефициентът на зависимост за застаряване (лица на възраст 65 и повече години като дял на населението в трудоспособна възраст 16—65 г.) в ЕС ще се движи от 27,8 % през 2013 г. до 39,5 % през 2030 г. и може да достигне 47,6 % и 43,6 % съответно за Дания и Латвия.

⁽⁹⁾ <https://www.reactivatejob.eu/en/home>

⁽¹⁰⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=bg&pubId=8370&furtherPubs=yes>

⁽¹¹⁾ <https://www.salto-youth.net/>

анализира информацията относно дефицитните кадри по държави и да създаде ясен алгоритъм за работа при организиране и участие в дейности, свързани с рекрутиране на дефицитни кадри. За целите на подобряване на видимостта и актуалността в дейността на мрежата е необходим повторен прочит на това какви свободни позиции се публикуват на електронния портал на EURES ⁽¹²⁾ от съветниците по държави. Към момента на портала са видими милиони обяви от националните бази данни на службите по заетост, но голям процент от тях не е приложим като изисквания към всички европейски граждани. Това създава усещане за мащабност, но от друга страна трябва да се анализират ефективността на подобен подход и крайният резултат. ЕИСК отново подчертава необходимостта от търсене на балансиран подход при наемане и предлагане на работна сила, който отчита дефицитите и излишъците от работна сила в отделните ДЧ.

2.7. ЕИСК настоява за уеднаквяване на подхода при работа на съветниците на EURES в отделните ДЧ посредством обмяна на добри практики и изработването на единни ръководства. Следва да се подобри обратната връзка между различните участници в процеса на консултиране и посредничество. В някои ДЧ няма регулаторна рамка, която да изисква обратна информация и отчитане на реалните назначения на лица, вследствие намиране на работа по линия на мрежата EURES. Препоръчваме да се възложи на Европейския координационен офис, като обединяващо звено, да събира и анализира подобен тип информация по ДЧ. На тази основа ще бъде възможно да се вземат навременни и адекватни решения за подобряване на функциите на мрежата или надграждане на нейните функционалности. ЕИСК счита, че обратната връзка между работодатели, работници и публичните служби по заетост /ПСЗ/ е от ключово значение за отчитане на ефективността на EURES.

2.8. ЕИСК обръща внимание и на факта, че с напускането на един от основните участници на европейския пазар на труда, какъвто е Великобритания, е необходима допълнителна гъвкавост и калибриране на процесите, свързани с обработката, защитата и трансфера на лични данни, трудови права, работа с посреднически агенции на местно равнище и в границите на Съюза. Навременната реакция и адаптиране на мрежата към излизането на Великобритания от ЕС е от ключово значение за сигурността на процесите, съпътстващи посредническите дейности, както и качествената и безопасна обработка на лични данни на гражданите на Съюза. Необходимо е да се подсигури достатъчно качествено информиране и адресиране на проблеми на европейските граждани, чиито лични данни са трансферирани през мрежата и се намират вече в посреднически организации на територията на трета държава. Тези процеси пряко касаят работата на мрежата EURES и е необходимо да бъдат правилно и своевременно отразени в юридическата база — при доказана необходимост — може и под формата на ревизия на Регламент (ЕС) 2016/589 и неговите Решения за изпълнение.

Брюксел, 19 януари 2022 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ https://ec.europa.eu/eures/public/index_en

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Към нов модел на грижи и подкрепа за възрастните хора: поуки от пандемията, породена от COVID-19“

(становище по собствена инициатива)

(2022/C 194/04)

Докладчик: **Miguel Ángel CABRA DE LUNA**

Консултации	25.3.2021 г.
Правно основание	член 32, параграф 2 от Правилника за дейността становище по собствена инициатива
Компетентна секция	„Заетост, социални въпроси и гражданство“
Приемане от секцията	16.12.2021 г.
Приемане на пленарна сесия	19.1.2022 г.
Пленарна сесия №	566
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	241/3/3

1. Цели и обхват на становището: грижи и подкрепа за възрастните хора и по-специално за зависимите хора

1.1. Настоящото становище по собствена инициатива си поставя за цел да анализира различните модели на дългосрочни грижи и подкрепа за лица над 65 години, които са загубили своята автономност или се намират в състояние на зависимост, особено в домовете за институционални грижи; да направи оценка на въздействието на пандемията от COVID-19 върху различните модели за предоставяне на грижи и оказване на подкрепа — институционализирани, в домашни условия или други форми на предоставяне на грижи и подкрепа — в държавите членки; да изготви заключения и да отправи призив за действия, които да са съобразени с установените недостатъци и координирани в рамките на европейските и националните политики.

1.2. Удължаването на продължителността на живота е както предизвикателство, така и възможност от гледна точка на демографията, социалните въпроси, икономиката и жилищното настаняване, както и зачитането на основните права, които не засягат само грижите и подкрепата за възрастните хора. Предизвикателството е свързано и с други въпроси, отнасящи се до остаряването с достойнство, автономността, активното съществуване в добро здраве. Подобен по-многогранен подход обаче ще трябва да бъде разглеждан по-подробно в други становища на ЕИСК.

2. Заключения и препоръки

Относно моделите за грижи и подкрепа

2.1. ЕИСК счита, че следва да се обърне специално внимание на дългосрочните грижи и подкрепата ⁽¹⁾ за възрастните хора и в контекста на демографския преход те да се разглеждат като централен елемент в изготвянето на политиките на ЕС. Това е особено важно, като се има предвид, че към 2050 г. — по данни отпреди пандемията — повече от една четвърт от населението ще бъде над 65 години, а броят на хората над 80 години ще се удвои.

2.2. ЕИСК предлага да се създаде Европейска обсерватория за грижите и подкрепата за възрастните хора, която да даде възможност, например, да се събират достатъчно статистически данни, да се сравнят добрите практики между различните държавни модели, да се установяват структурните слабости на националните системи по отношение на капацитета за посрещане на търсенето на помощ и финансирането; да се оказва техническа подкрепа за улесняване на приемането на политически насоки на ЕС за разработването на третия доклад относно грижите за възрастни хора, за изпълнението на плана за действие на Европейския стълб на социалните права и за принос към разработването на европейската стратегия за дългосрочни грижи и подкрепа, включително за възрастните хора. Идеята в основата на всички тези действия е да се положат повече усилия за подпомагане и мотивиране на възрастните хора да останат активни, автономни и в добро физическо и психическо здраве възможно най-дълго.

⁽¹⁾ Следва да се отбележи, че когато в становището става въпрос за „грижи“ се имат предвид всички видове грижи за възрастните хора. Понякога по причини от езиков характер се появява объркване, тъй като например на френски език думата „грижи“ (soins) се свързва основно със здравни грижи, докато на английски език думата се отнася за всички видове грижи, включително подкрепа за следните дейности: подпомагане на възрастните хора чрез разговори, разходки, помощ при придвижване, пазаруване, почистване на дома и други домакински дейности като готвене или обличане и други. Именно в този общ смисъл се използва терминът „грижи“ в проектостановището и следователно се включва понятието „подкрепа“.

2.3. ЕИСК счита, че е от съществено значение да се създаде стратегическа рамка с всеобхватен подход с цел изготвяне на средносрочни прогнози, за да се реагира на предизвикателствата, свързани с грижите и подкрепата за възрастните хора в ЕС, като се поставят основите на общество от хора с голяма продължителност на живота и в добро здраве и на пакт за солидарност между поколенията в ЕС. Пандемията показва грешките в прогнозирането, координацията и планирането в области, които засягат основни обществени услуги (като здравеопазването и социалните услуги) и политиките за биомедицински изследвания. Тези пропуски трябва да бъдат преодолені бързо.

2.4. Ето защо ЕИСК приветства инициативата на Комисията за изготвяне на нова европейска стратегия за грижите и подкрепата и призовава тя да бъде осъществена възможно най-скоро и да включва европейските консултативни органи и европейския социален диалог на различните им равнища, като се вземат предвид споразуменията, одобрени от страните. Освен това е възможно да се проведе граждански диалог с европейските организации на гражданското общество, представляващи възрастните хора (AGE Platform Europe и нейните различни членове, наред с други), без това да изключва разработването в ЕС на специфична европейска стратегия за възрастните хора през следващите години. ЕИСК предлага също така, предвид значението на демографския въпрос, грижите и подкрепата за възрастни хора да бъдат включени сред стратегическите елементи на дебата по време на Конференцията за бъдещето на Европа. Същевременно Комитетът подкрепя приоритетната интеграция на „Европа на здравето“, включително на дългосрочните грижи и подкрепата за възрастните хора.

2.5. Предлага също в ЕИСК да бъде създадена *ad hoc* група в рамките на настоящия мандат, която да осъществява различни инициативи, свързани с грижите и подкрепата за възрастните хора и остаряването и предизвикателството, свързано с дълголетие, в съответствие с работата на интергрупата на ЕП „Демографски предизвикателства“ и, наред с други дейности, отбелязването на Световната асамблея на ООН по въпросите на застаряването през 2022 г.

2.6. ЕИСК настоятелно призовава Европейската комисия и държавите членки да разработят в кратък срок, в рамките на плана за действие относно Европейския стълб на социалните права, принципите, които са свързани с грижата и подкрепата за възрастните хора.

2.7. Според ЕИСК дългосрочните грижи и подкрепата би трябвало да бъдат включени в т.нар. „стрес тестове“, определени в Регламента на ЕС относно сериозните трансгранични заплахи за здравето.

2.8. Пандемията допринесе за открояване на концептуалните, структурните и функционалните слабости на моделите за грижа и подкрепа за възрастните хора, независимо дали грижите се полагат в домове за възрастни хора, под формата на грижи в дома, от семействата или от професионални болногледачи.

2.9. Счита се, че е необходимо държавите членки да създадат или актуализират своите закони за подкрепа и защита на автономността на възрастните хора в съответствие с член 12 от Конвенцията относно достойнството и правата на хората с увреждания, ратифицирана от 27-те държави членки и ЕС. Следва също да развият в рамките на системите за социална закрила сектори, свързани с превенцията, загубата на автономност и със самоопределинето на възрастните хора. В контекста на социалната закрила за всички и другите социални права, като осигуряване срещу безработица, закрила на семейството, достъп до жилища или грижи за зависимите хора, ЕИСК счита, че автономността на възрастните хора трябва да бъде гарантирана при условия на равенство, като бъде призната за субективно и гражданско право в рамките на развитието на стълбовете на социалната държава.

2.10. COVID-19 показва, че за голяма част от европейските граждани и техните семейства предлагането на дългосрочни грижи и подкрепа за всички възрастни хора, с добро качество и на достъпна цена, е недостатъчно, и отвори по-специално проблемите, свързани с достъпа до тези грижи. В този смисъл ЕИСК счита, че държавите членки трябва приоритетно да обърнат внимание на групите от населението, които се нуждаят от грижи, но нямат достъп до такива поради различни причини.

2.11. ЕИСК предлага, за да се определят и насърчат подобни национални политики и правила, Комисията да изготви предложения относно предвиждането, превенцията и загубата на автономност на възрастните хора, за да ги включи в стратегията за здравни грижи и предстоящите насоки за самостоятелен живот на възрастните хора, произтичащи от Европейската стратегия за хората с увреждания.

2.12. По време на пандемията се наблюдаваше пристрастна, подценяваща и дори дискриминационна визия за възрастните хора. Проблемът не е в грижите и подкрепата за възрастните хора, а в липсата на грижи и подкрепа.

2.13. ЕИСК предлага, както впрочем е настоявал в свои предходни становища, и в съответствие с препоръката, съдържаща се в доклада на ЕП относно остаряването на стария континент, ЕС да създаде единно определение за по-добро разграничаване на понятията зависимост и необходимост от получаване на грижи от други хора вследствие на загубата на автономност, имайки предвид многообразието от подходи в различните страни и свободата им да решат как да изглеждат системите им за социална закрила. Възрастта не е определяща за идентичността, не всички възрастни хора са зависими или имат

наложителни потребности от чужди грижи, нито зависимостта, свързана с увреждане, е същата, като загубата на самостоятелност в резултат на затруднения, които може да настъпят с напредването на възрастта. Въпреки това в значителен процент от случаите тези две обстоятелства се проявяват едновременно.

2.14. ЕИСК отправя искане към Европейската комисия да организира Европейска година на възрастните хора като признание за техните основни права и в израз на благодарност за техния принос към обществото в съответствие с член 25 от Хартата на основните права на ЕС.

2.15. В няколко държави от Съюза са подадени жалби или искове пред съдилищата, свързани с отношението в домовете за възрастни хора, или за евентуални случаи на насилие или нарушаване на основните права на възрастни хора. Ето защо ЕИСК отправя искане да се спазват принципите, залегнали в европейските договори и в документите на ООН, ратифицирани от ЕС и държавите членки, за да се гарантират основните права и достойнството на възрастните хора; препоръчва да се въведат мерки в подкрепа на вземането на решения от възрастните хора и да се приемат мерки за правна защита, както съдебни, така и извънсъдебни, в службите за полагане на грижи и оказване на подкрепа на зависими възрастни хора. Би могло също така да се обмисли създаването на длъжност на правен администратор или медиатор или на съответна функция (в зависимост от правната система на съответната държава), който да действа в дух на емпатия и в най-добрия интерес на зависимите лица, което според анализите в някои държави би могло да има положително въздействие. В този контекст ЕИСК предлага, в съответствие с предложенията на ООН, да бъде подкрепено приемането на конвенция относно достойнството и правата на възрастните хора.

Относно структурите

2.16. Отговорът на искането за деинституционализиране като цяло на грижите за възрастните хора в домовете включва насърчаване на автономността, независимостта, възможността да се грижат сами за себе си и социалните отношения на зависимите възрастни хора. Това изисква да им се осигурят социални и здравни ресурси по места, много по-структурирана и ефективна домашна помощ, както и нови алтернативи за настаняване, като защитени жилища и жилища под надзор и в общността, места за съжителство или други съществуващи алтернативи в различни държави от ЕС в зависимост от потребностите и предпочитанията на възрастните хора, загубили своята автономност. За по-зависимите хора е необходимо традиционните домове за възрастни хора да се преобразуват по модела „живот като у дома“. Необходимо е също така слабостите на системите за грижи, които се разкриха в резултат на пандемията, да бъдат преодоленни по линия на европейските структурни и кохезионни фондове, Механизма за възстановяване и устойчивост и програмата на ЕС в областта на здравето (EU4Health) посредством включени в европейския семестър препоръки за финансиране.

2.16.1. За тази цел ЕИСК призовава държавите членки да използват структурните фондове и фондовете за възстановяване на ЕС, за да отпуснат финансиране за приспособяване на жилища, създаване на места за съжителство или преустройство на различните видове домове, както и за инвестиции в работна ръка и услуги. Споменатото приспособяване трябва да се извършва в съответствие с най-високите изисквания за достъпност както по отношение на конструктивната среда, така и на съпътстващата ги цифрова екосистема.

2.17. ЕИСК счита, че като сектор, ориентиран към човека, социалната икономика (кооперации, взаимоспомагателни фондове, асоциации и фондации) трябва да се разглежда и подкрепя като ключов фактор и двигател за иновации и преход към този нов модел, в съответствие с плана за действие на ЕС за социалната икономика.

Относно средствата

2.18. Най-големият недостатък в тази област, който е в основата на много други, е недостатъчното финансиране. Става въпрос за фактор, който варира значително в различните държави членки — от 0,3 % до 3,7 % от БВП. Това несъмнено е свързано с особеностите на всеки модел на социална закрила, но и с въздействието на политиките, прилагани в резултат на неотдашните кризи, които оказаха силно влияние върху финансирането.

2.19. ЕИСК счита, че предвид последиците, породени от дълговата криза, трябва да се преразгледат правилата, допринесли за това положение, и че трябва да се гарантира достатъчно публично финансиране в рамките на системите за социална сигурност, съобразено със съществуващото търсене и с качеството на услугите.

2.20. ЕИСК счита, че, както е видно от опита в различни държави членки, е необходимо адекватно регулиране на различните видове системи за предлагане на грижи и подкрепа за възрастни хора, придружени от системи за възлагане на обществени поръчки, при които определящият елемент е качеството на услугата, а не цената.

2.20.1. Във връзка с това ЕИСК препоръчва в онези държави членки, където това е приложимо, вземайки предвид специфичните за всяка държава членка процедури и механизми, условията за предоставяне на места в центровете с държавно участие и подновяване на договорите да се обвържат с изпълнението на клаузата по отношение на съотношението на персонала, продължаващото обучение на работниците, спазването на условията им на труд и изпълнението на данъчните им задължения.

2.20.2. Освен това при публично-частното партньорство и частните услуги — както и при публичните — трябва да има ясни и ефективни механизми за оценка, контрол и проверка, както като изискване, обуславящо отпускането на публични средства за частни или сключили договор с държавата центрове, така и с оглед на публичната отговорност за защита на правата на възрастните хора.

2.21. ЕИСК счита, че е необходимо да се проведе добре структуриран дебат на различни равнища и между различните заинтересовани страни, за да се осигури финансиране на грижите за възрастните хора, което да стига до всички. Анализът не трябва да включва само разходите, а и инвестициите. За целта трябва да се разгледа начинът на функциониране в различните държави и моделите на финансиране и различните възможности за обезпечаването им: публични, с държавно участие или допълващи. Този анализ би трябвало да включва положителните външни фактори от гледна точка на икономите — като винаги се дава приоритет на целта за качество на живот — които могат да се получат, наред с други, в резултат на внедряването на нови технологии, инвестициите в политики за активен живот на възрастните хора и остаряването в добро здраве или насърчаването на здравословния начин на живот и профилактиката на заболяванията.

2.22. ЕИСК предлага да бъдат въведени мерки за осигуряване на адекватно обучение за лицата, полагащи грижи, като се разработят специализирани и институционализирани програми за тяхното професионално обучение, и да се изисква официален сертификат за основни умения, за да могат да работят в службите за социално подпомагане на възрастни хора. Комитетът препоръчва също така да се използват схеми за признаване на такива квалификации между държавите, както и отпускането на средства от Европейския социален фонд за обучение на лица, полагащи грижи за възрастни хора.

2.23. Според ЕИСК би било целесъобразно въпросът за лицата, полагащи грижи, в ЕС в различните му аспекти да бъде включен в европейския социален диалог, в т.ч. правото на колективно договаряне, както е случаят с Автономното рамково споразумение между европейските социални партньори относно активен живот на възрастните хора и солидарност между поколенията (2017 г.). Този социален диалог би трябвало да се води на междусиндикално, синдикално и секторно равнище (грижи и подкрепа, както и индивидуални социални грижи).

2.24. В съответствие с искането на Съвета (COM(2013) 0152 final) ЕИСК е съгласен, че държавите членки следва да ратифицират Конвенция № 177 на МОТ относно надомния труд от 1996 г. и Конвенция № 189 относно достойния труд на домашните работници, както и Препоръка № 201, която допълва Конвенция № 189.

2.25. Технологичните промени от своя страна могат да окажат съществена подкрепа в грижите за възрастните хора, но никога не могат да заменят човешкия труд. Примери за това могат да бъдат телемедицината или телерехабилитацията, професионалното обучение на специалисти, социалните отношения чрез видео разговори и т.н. Други примери включват използването на сензори в леглото или персонални такива за установяване на жизнени показатели или за предотвратяване на падания, или на инфраструктура и архитектура, като автоматизация на дома за създаване на съобразена с нуждите среда или решения за мобилност за възрастни хора.

2.25.1. ЕИСК счита във връзка с това, че е необходимо всички страни, участващи в полагането на грижи за възрастни хора, да използват в по-голяма степен свързаните с цифровите технологии иновации, което може да бъде стимулирано посредством програми по структурните фондове. Освен това ЕИСК предлага да се предвиди обучение в областта на цифровите технологии на възрастните хора, които се нуждаят от дългосрочни грижи и подкрепа.

2.26. От друга страна, и противно на някои доводи, закрилата на възрастните хора, които се нуждаят от грижи, не е несъвместима с грижата за младите хора. ЕИСК счита, че няма място за такива неверни твърдения. Също както екологичният и цифровият преход трябва да вървят ръка за ръка със социалния преход, предизвикателствата и възможностите в демографската област следва да се основават на пакт между поколенията, чиито основни цели са достъпът до качествено образование за всички, регламентирана заетост с достойни работни места и развити системи за социална закрила с глобален характер. Това се отнася особено за общества като европейските, в които социалният договор се основава на солидарност между поколенията. Поради това пактът за сътрудничество между поколенията е основен елемент за подновяване на европейския социален договор. Нито трансформацията на обществото, която е в ход, нито рестартът след пандемията ще са възможни без наличието на връзка между поколенията.

2.27. Според ЕИСК би било особено необходимо в политиките и действията, насочени към подпомагането и грижите за възрастните хора, да се разработят широкообхватни стратегии за: а) ранно установяване на уязвимости, които могат да доведат до загуба на автономност в бъдеще, и предвиждане, предотвратяване, възстановяване и финансиране на усилията за борба с процеса, който води до загубата на самостоятелност и зависимост; б) забавяне на появата на зависимост с благоприятна здравео поведение по отношение на хранителния режим, физическите упражнения или условията на труд; в) предвиждане на въздействието на преломни моменти (безработица, раздяла, професионален преход и от трудов живот към пенсиониране) и на самотата върху здравето; г) идентифициране на най-уязвимите хора и справяне със специфични ситуации (невродегенеративни заболявания, депресия и риск от самоубийство, рак и др.); д) достатъчно и постоянно финансиране на колективната отговорност за грижите за възрастни хора и е) оказване на помощ и подкрепа на членовете на семейства, които полагат грижи, посредством инструменти, обучение, мерки за съчетаване на професионалния

живот и грижите и отчитане на факта, че тяхното положение на лица, полагащи грижи, може да доведе до тяхната лична загуба на автономност, без да имат право на мерки за закрила, когато на свой ред остаряят.

3. Основна информация и контекст

Развитие

3.1. В ЕС от десетилетия се водят дебати, свързани с нуждите от грижи и подкрепа за зависимите възрастни хора.

3.2. Няколко аспекта допринесоха за промяна на първоначалната концепция за дългосрочни грижи. От чисто здравна концепция се премина към по-приобщаващ подход, основан на универсална, насочена към човека, висококачествена услуга, която включва здравни и социални аспекти. Според Съвета и Европейската комисия този подход трябва да отговаря на три основни критерия: достъп за всички, независимо от доходите или имуществото, качество на грижите и достатъчно финансиране на системите за здравни грижи и социално подпомагане.

3.3. Социологичните промени, като застаряването на населението, процентът на възрастното население в положение на зависимост или загуба на автономност, нарастването на психичните заболявания в горните етажи на пирамидата на населението, масовото включване на жените в полагането на възмезден труд, увеличаването на броя на хората, живеещи сами, или промените в семейните модели, допринесоха за засилване на тази тенденция.

3.4. Въздействието на тези промени постави под въпрос както свързания с полагането на грижи характер на социалните услуги, така и централното място на семейството, предимно на жените в такива грижи, като породиха необходимостта от развитие на нов стълб на социалната държава, свързан със социалните услуги, наред с пенсиите, образованието, здравеопазването или зависимостта.

3.5. Въпреки това, особено след дълговата криза и последвалите политики на строги икономии, които, наред с другото, доведоха, в зависимост от всяка държава — членка на ЕС, до съкращения на бюджета в областта на здравеопазването и социалните услуги, в държавите членки се наблюдават различни тенденции към връщане към основан на грижите подход, като нарастващ приоритет са най-сериозните случаи на зависимост или хората с по-малко финансови ресурси; прекратяване на тенденцията, при която системата за полагане на грижи е организирана извън семейния кръг, и нарастваща комерсиализация на предоставянето на грижи със или без публично финансиране.

3.6. Всичко това се вписва, разбира се с различна степен на интензивност в отделните държави членки, в контекста на засилен бюджетен натиск върху пенсионните схеми за старост, рязкото нарастване на търсенето на дългосрочни грижи, увеличаването на безработицата в някои държави членки, несигурната заетост и прекъсването на професионалния път и приоритетното разглеждане на групата хора над 50-годишна възраст в плановете за намаляване на персонала в предприятията. Без подкрепата за решителни публични политики тази ситуация заплашва да доведе до по-ниски от сегашните пенсии и до задълбочаване на неравенствата при достъпа до грижи.

3.7. Друг важен аспект е да се определи дали грижите, подкрепата и съжителството трябва да се извършват в домашни условия, или в заведения за възрастни хора. Според редица проучвания мнозинството от заинтересованите лица предпочитат да останат у дома и в общностната си среда.

3.8. Това предпочитание отговаря и на структурното търсене, което освен това в икономически план е възможна основа за увеличаване на активното население: в ЕС 25 % от жените спрямо 3 % от мъжете твърдят, че нямат достъп до работа или са принудени да работят само на непълно работно време поради това, че се грижат за свои близки, в т.ч. за възрастни хора. Поради факта, че семействата са по-малобройни и една заплата в много случаи не е достатъчна за издържане на домакинството, с изключение на едночленните семейства, поемането на грижите и оказването на подкрепа от семейството са все по-неустойчиви. И ако целта не е ограничаване на достъпа до грижи само за хората с най-високи доходи, финансирането ще трябва да се увеличи.

3.9. Ето защо спешно трябва да се подчертаят положителните социални и икономически ефекти от една приобщаваща система за качествени и добронамерени грижи и подкрепа: като се започне от това да се потвърди, че финансирането на услугите, свързани с полагането на грижи и оказването на подкрепа, следва да се счита за инвестиция с голяма и многоаспектна възвръщаемост. Отрицателните външни ефекти от недостатъчните или недостъпни грижи под формата на здравни и социални разходи намаляват. Подобрява се социалното им измерение по отношение на подкрепата на семействата, баланса между професионалния и личния живот, грижите за други членове на семейството, емоционалната подкрепа, извършването на дейности за солидарност, историческата памет. В икономически аспект това улеснява създаването на милиони работни места, финансирането на висок процент от домакинствата с ниски доходи, увеличаването на данъчните приходи, потреблението, предаването на спестяванията на потомците, устойчивостта и производителното предприемачество. А възможността за полагане на грижи и оказване на подкрепа у дома като цяло е не само много по-всеобхватна и индивидуализирана, но и по-евтина в сравнение с домовете за възрастни хора, с изключение на определени случаи, когато става въпрос за хора, които са загубили в голяма степен автономността си и се намират в домове.

3.10. Основният стълб на системите за институционални грижи и формите на полагане на грижи и оказване на подкрепа в домашни условия е полагащият грижи персонал, който в определени случаи е недостатъчен, работи на непостоянни договори, не разполага с възможности за обучение, не среща професионално признание и е слабо платен, като този труд дори се извършва от незаконно наети работници (процентът им в някои държави е значителен). Поради тази причина е важно, наред с други, да се включат програми за обучение, свързани с грижите за възрастни хора, включително зависими, в различните фази на професионалното обучение, като се отворят вратите за дуалната форма на обучение.

Последици и поуки от пандемията

3.11. В резултат на пандемията — до голяма степен поради щетите, които причини — стана още по-очевиден фактът, че застаряването на населението е основно стратегическо предизвикателство за ЕС и неговите държави членки. В този контекст тя показва нуждите от грижи за възрастните хора, които са загубили своята самостоятелност и се намират в положение на зависимост. Съгласно доклада от 2021 г. относно дългосрочните грижи, изготвен от Европейската комисия и Комитета за социална закрила, след 30 години възрастните хора над 65 години ще бъдат 130,1 милиона, което представлява увеличение с 41 % спрямо сегашния им брой. Тъй като ситуацията на увреждане и потребностите от грижи и подпомагане в дългосрочен план се увеличават с възрастта, както и продължителността на живота в добро здраве, се предвижда, че броят на хората в ЕС-27, които може да се нуждаят от такъв вид грижи, ще се увеличи от 30,8 милиона през 2019 г. на 33,7 милиона през 2030 г. и 38,1 милиона през 2050 г.

3.12. Различни фактори допринесоха за повишаване на колективното осъзнаване на предизвикателствата, свързани с увеличението на продължителността на живота. Беше отбелязана по-висока относителна смъртност в резултат на пандемията на COVID-19, която се концентрира сред възрастните хора, а сред тях — при най-уязвимите и настанените в домове. По време на пандемията се наблюдаваха предрасъдъци и стереотипи по отношение на възрастните хора, дискриминационни решения в здравния скрининг и явно и неявно поставяне под въпрос на тяхната ценност и принос за обществото.

3.12.1. Също така в публичния дебат се разпространяваха неистини за някакво привидно противопоставяне на интересите на младите и „старите“. Бяха извадени на показ концептуалните, структурните и функционалните недостатъци на моделите за грижи и подкрепа за възрастни хора. Нарасна желанието те да бъдат по-ориентирани към достъпа до качествени грижи и подкрепа и тяхната достъпност, да се зачитат достойнството и правата на възрастните хора, да се поддържат във всяко възможно отношение тяхната житейска самостоятелност и социалната им среда, да се осигури координация между социалните и здравните служби и да се гарантира тяхното финансиране (средните публични разходи са 1,7 % от европейския БВП и според предвижданията те може да се удвоят през 2050 г., ако се осъществи сближаване във възходяща посока между държавите).

3.12.2. Освен това се установиха и слабостите, засягащи съществен стълб на дългосрочните грижи и подкрепа, какъвто са лицата, полагащи грижи, и работниците в сектора, който осигурява заетост на 6,4 милиона души, а според прогнозите до 2030 г. ще бъдат създадени още 7 милиона работни места. Накрая, за разлика от преди, стана очевиден приносът на лицата, полагащи непрофесионални дългосрочни грижи (и неравнопоставеността между половете в целия сектор), както и необходимостта от разширяване на определени мерки за съчетаване на професионалния и личния живот или за защита на тази група. Време е за действия.

3.13. По-силният акцент върху предизвикателствата и възможностите в демографската област и — във връзка със съдържанието на настоящото становище — върху грижите за възрастни хора в резултат на загубата на автономност или поради зависимост накара европейските институции да изготвят важни документи, свързани с тези предизвикателства, както и с темата на настоящото становище.

3.14. Сред тях са Зелената книга на Европейската комисия относно застаряването на населението, планът за действие относно Европейския стълб за социалните права, резолюцията на Европейския парламент относно остаряването на стария континент, докладът и заключенията на Съвета на ЕС относно интегрирането на въпросите на застаряването в публичните политики, докладът на Европейската комисия и на Комитета за социална закрила относно „Тенденции, предизвикателства и възможности в общество в процес на застаряване“, работният документ на Комитета на регионите относно „План за бъдещето на лицата, полагащи грижи, и услугите за полагане на грижи — местни и регионални възможности в контекста на европейско предизвикателство“, и особено предложението на председателя на Комисията г-жа Von der Leyen, направено по време на речта за състоянието на Съюза в Европейския парламент, за изготвяне на „нова европейска стратегия за грижите“.

3.15. Кризата подчерта необходимостта от по-добро познаване на тази тема в целия Съюз. Налага се изводът, че липсват достатъчно статистически данни за възрастните хора, че е необходимо по-добро общо познаване на моделите за социална закрила и грижи, които се различават значително в държавите членки, че е целесъобразно да се събират и разпространяват добри практики между различните държави членки и че е необходимо да се разследва и предотвратява дискриминацията или насилието срещу зависими възрастни хора. Накратко, наложително е тази област да се следи отблизо и постоянно.

3.15.1. Във връзка с това следва да се отбележи, че целта на настоящото становище, а именно анализ и сравнение на ситуацията в различните държави, е подкрепена от различни проучвания и доклади, сред които този на Европейската комисия и Комитета за социална закрила, който излезе малко преди изготвянето на настоящото становище.

3.15.2. Освен че отбелязват разнообразието от модели за полагане на грижи и оказване на подкрепа, и различните ситуации в отделните държави членки, тези документи акцентират върху поуките, които трябва да се извлекат. Без претенции за изчерпателност, се налагат следните изводи: i) предпочитание грижите да бъдат полагани и подкрепата да бъде оказвана у дома или като у дома; ii) необходимост от по-добра координация между здравните и социалните служби; iii) съществената роля на полагащия грижи персонал и дължимото му признание, включително нарастване на неформалния труд; iv) недостатъчно покритие на търсенето на грижи; v) спешна необходимост да се отговори на нуждите от достатъчно, достъпно и устойчиво финансиране; vi) задължение да се противодейства на частични подходи, които са несъвместими с призоваването на достойнството на възрастните хора; vii) необходимост да се даде повече видимост и признание за работата на лицата, полагащи неформални грижи, и да им се осигури защита и подкрепа; viii) липса на достатъчно статистически и социологически данни за възрастните хора; ix) задължителен анализ на услугите, грижите и подкрепата в домашни условия; x) взаимодействие между различните аспекти, които влияят върху грижите и подкрепата за възрастните хора; xi) силното измерение, свързано с пола, в този сектор; xii) необходимост от изготвяне на планове за действие, системи за оценка и регулаторни мерки за моделите за полагане на грижи.

3.16. Пандемията допринесе за открояване на слабостите в моделите за полагане на грижи и оказване на подкрепа на възрастните хора, независимо дали те се осъществяват в домове за възрастни хора, под формата на услуги за домашна грижа и помощ, от семействата или от частни болногледачи.

3.17. Тези недостатъци се проявяват по отношение на това дали грижите се полагат за всички или не, диверсификацията и фрагментацията на предлаганите услуги, недостатъчното им регулиране, трудностите при координирането на равнищата на управление, проблемите, свързани със съчетаването на социалните и здравните услуги, нарастващата комерсиализация на услугите и необходимостта от политики и мерки за превенция. Структурно те могат да зависят от концентрацията, особено на най-зависимите възрастни хора, в домове за възрастни хора, а не в персонално ориентирани формули. От функционална гледна точка те се изразяват в голяма степен в оскъдното финансиране, липсата на предпазни средства, недостатъчния персонал, несигурната заетост, професионалните рискове (включително свързани с психичното здраве), липсата на обучение и на професионално признание за персонала.

3.18. COVID-19 показва, че за голяма част от европейските граждани предлагането на дългосрочни грижи и подкрепа за всички възрастни хора и на достъпна цена е недостатъчно. В този смисъл е приоритет да се определи колко са възрастните хора, които имат нужда от грижи и подкрепа, но не могат да получат достъп до тях по различни причини (липса на места, икономическа цена и т.н.; фактически в ЕС-27 от хората на възраст 65 и повече години, които изпитват сериозни затруднения да се обслужват сами, само една трета са прибегнали до услуги за домашни грижи през 2014 г.). Освен това е целесъобразно да се адаптират моделите за социална закрила на държавите членки, за да се задоволят тези нови потребности с обществени или субсидирани услуги, които са налични, достъпни, устойчиви, финансово поносими и с добро качество.

3.19. Още преди пандемията институционализацията на грижите за възрастни хора в домовете за възрастни хора беше обект на много спорове, но след нея критиките се засилиха, с изключение на случаите на някои възрастни хора, които не са самостоятелни или са силно зависими. Недостатъците на тази система са свързани с: по-голям риск от заразяване; загуба на контрол върху живота от страна на обитателя на дома; липса на гъвкавост на ежедневието; струпване и твърде различни профили сред пребиваващите в домовете; малко лично пространство (обикновено двама души в една стая); ограничено участие на обитателя на дома или неговите роднини в контрола върху управлението на заведенията; отслабване на семейните и социалните взаимоотношения; загуба на ориентация и откъсване от социалната среда. Необходимо е също така да се подкрепят правата и изричната воля на възрастните хора в тези домове с форми на попечителство, които зачитат тяхното достойнство и специфично положение, особено в случая на възрастни хора с когнитивни или психични проблеми.

3.20. Следва да се обърне внимание и на липсата на непрекъснатост на услугите за домашна помощ, изолираността в дома, трудностите при достъпа до основни услуги и т.н. за възрастните хора, за които се полагат грижи в собствените им домове.

3.21. Като цяло по време на пандемията се наблюдаваше стереотипно и дори дискриминационно отношение към възрастните хора, въпреки че остаряването не следва да се разглежда като проблем, а като възможност. В няколко държави са подадени жалби или иски пред съдилищата, свързани с лечението в домовете за възрастни хора, или за евентуални нарушения на основните права. Това показва необходимостта от създаване на постоянни механизми за гарантиране на благосъстоянието и правата на възрастните хора, като се води борба с дискриминацията срещу тази група.

3.22. Още преди пандемията в редица държави станаха очевидни значителни пропуски по отношение на обслужващия и оказващия подкрепа персонал, като например: i) недостиг на персонал, висок процент на временни договори и договори за непълно работно време, голямо текучество на персонала, ниско заплащане, недостатъчно професионално признание, липса на трудови права, като например при безработица или, в определени случаи, признаване на професионално заболяване при заразяване с COVID-19, а в някои държави и висок процент на работници без договор, в много случаи без социални права и без социалноосигурителни права; ii) недостиг на обучение и акредитация за болногледачите (гериатричен персонал, болногледачи или домашни помощници), които осигуряват повечето от грижите и подкрепата в домове за възрастни и в домашни условия ⁽²⁾.

Брюксел, 19 януари 2022 година.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

⁽²⁾ Приложение към становище SOC/687 (само на английски език).

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Правовата държава и фондът за възстановяване“**(становище по собствена инициатива)**

(2022/C 194/05)

Докладчик: **Christian BÄUMLER**

Решение на Пленарната асамблея	25.3.2021 г.
Правно основание	член 32, параграф 2 от Правилника за дейността становище по собствена инициатива
Компетентна секция	„Заетост, социални въпроси и гражданство“
Приемане от секцията	16.12.2021 г.
Приемане на пленарна сесия	20.1.2022 г.
Пленарна сесия №	566
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	204/14/18

1. Заключение и препоръки

1.1. Европейския икономически и социален комитет (ЕИСК) подчертава, че Европейският съюз се основава на ценности като зачитане на човешкото достойнство, на свободата, демокрацията, равенството, правовата държава, както и на зачитането на правата на човека, включително правата на лицата, които принадлежат към малцинства.

1.2. Според ЕИСК придържането към тези ценности, и по-специално към принципите на правовата държава, е от основно значение за гражданите на ЕС и за оцеляването на Европейския съюз.

1.3. ЕИСК се застъпва за това, Съветът на Европейския съюз и Европейската комисия да налагат строги и възпиращи санкции в случай че са налице системни недостатъци при прилагането на принципите на правовата държава, които застрашават бюджета на Европейския съюз.

1.4. За ЕИСК е от първостепенно значение в представените от държавите членки програми за възстановяване да се определят мерки, които те ще предприемат за укрепване на принципите на правовата държава.

1.5. ЕИСК призовава всички програми, подкрепяни от бюджета на ЕС, да подлежат на правни изисквания за свобода на информацията и прозрачност.

1.6. ЕИСК се обявява за това, участието в засиленото сътрудничество с Европейската прокуратура да се превърне в предварително условие за участие в програми, финансирани от бюджета на ЕС.

1.7. ЕИСК призовава за превръщането на Европейската служба за борба с измамите (OLAF) в агенция за върховенството на закона и административната ефективност.

1.8. ЕИСК приема, че системните недостатъци при прилагането на принципите на правовата държава в държавите членки имат вредно въздействие върху бюджета на ЕС и затова се обявява за обръщане на тежестта на доказване.

1.9. ЕИСК призовава ЕС да защитава от неправомерно влияние НПО, които насърчават правата на човека и принципите на правовата държава, и да подкрепя тяхното финансиране.

1.10. ЕИСК призовава европейските институции да започнат кампания с гражданското общество под наслов „Моят ЕС — моите права“, в която се призовава за общоевропейски диалог относно значението на правовата държава.

2. Общи бележки

Контекст на предложението

2.1. Европейският съюз се основава на ценностите, посочени в член 2 от ДЕС. Тези ценности включват зачитане на човешкото достойнство, на свободата, демокрацията, равенството, правовата държава, както и зачитане на правата на човека, включително правата на лицата, които принадлежат към малцинства. В допълнение европейското общество се характеризира с плурализъм, недискриминация, толерантност, справедливост, солидарност и равенство между жените и мъжете⁽¹⁾.

2.2. Зачитането на тези ценности е от жизненоважно значение за всички граждани на Съюза. Като се имат предвид европейската история, и по-специално престъпленията срещу човечеството през световните войни, Европейският съюз пое ангажмента да гарантира мира в Европа и да защитава основните права на всички свои граждани. От това следва мандатът на Европейския съюз да следи за системни нарушения на тези ценности и да ги осуетява.

2.3. Освен това зачитането на тези ценности, по-специално на принципите на правовата държава, е предпоставка за съществуването на Европейския съюз в настоящата му форма: Европейският съюз спазва принципите на правовата държава само когато всички държави членки отговарят на стандартите за правова държава. Само тогава може да се гарантира, че политиките на Съюза, включително разходите от европейския бюджет, се използват правилно във всички държави членки. Освен това сътрудничеството между правосъдните системи и администрациите на държавите членки се основават на взаимното доверие, че всички държави членки споделят общите ценности и ги изпълняват в реалния живот. Само на тази основа е възможно администрациите и правораздавателните органи на държавите членки да си сътрудничат в трансграничен мащаб и да признават и изпълняват решенията от другите държави членки.

2.4. От друга страна, това тези ценности, по-специално принципите на правовата държава, са не по-маловажни за устойчивото икономическо развитие на Европейския съюз. Тъй като, наред с това да се гарантира сигурността на инвестициите, спазването на правилата в областта на конкуренцията и другите правила, регулиращи икономиката, за частните инвестиции и трансграничната търговия е от решаващо значение и доверието в правната система като цяло. Ето защо за устойчивото възстановяване на европейския единен пазар от икономическите последици от пандемията на COVID-19 наред със специалните мерки за подкрепа по линия на фонда за възстановяване е наложително да бъдат зачитани европейските ценности, и особено принципите на правовата държава.

2.5. В крайна сметка принципите на правовата държава и останалите ценности, посочени в член 2 от ДЕС, са част от самоопределянето на Европейския съюз. Принципите на правовата държава са неделима част от демократичното плуралистично общество в Европа, което е един от ангажиментите, поети при основаването на Съюза. Значението на принципите на правовата държава обаче надхвърля границите на Съюза. Външната политика и политиката на сигурност на Съюза се опират до голяма степен на ценностите, посочени в член 2 от ДЕС, и принципите на правовата държава. В своята външна политика Европейският съюз се застъпва за глобален ред, основан на права и ценности. Европейският съюз може да продължава да прави убедително това само ако самият той и всички негови държави членки отговарят на тези очаквания. Привлекателността на Съюза за присъединяване и в глобален план също се дължи до голяма степен на зачитането на тези ценности.

2.6. Европейските институции отново и отново подчертават значението на ценностите, посочени в член 2 от ДЕС, и по-специално зачитането на принципите на правовата държава, в редица заявени позиции и законодателни актове. Наред с другите възможности за налагане на санкции, по-специално производството за установяване на неизпълнение на задължения от държава членка по член 263 от ДФЕС, сега Регламент (ЕС, Евратом) 2020/2092 на Европейския парламент и на Съвета⁽²⁾ дава възможност за налагане на финанси санкции при системни нарушения на принципите на правовата държава. Той служи на първо място за защита на бюджета на Съюза, но може да допринесе и като цяло за по-добра защита на принципите на правовата държава във всички държави членки. Регламентът има за цел също така да укрепи доверието в Съюза и по този начин да улесни инвестициите.

2.7. ЕИСК приветства въвеждането на този нов регламент. Наред със защитата на принципите на правовата държава и финансовите интереси на Съюза регламентът допринася и за това финансовите трансфери в Европейския съюз, и особено на фонда за възстановяване, да бъдат приети от обществото във всички държави членки. От решаващо значение за ефективността на регламента обаче е той да се прилага на практика и да се налагат бързи и всеобхватни санкции при нарушения на принципите на правовата държава, които същевременно застрашават бюджета на Съюза.

2.8. Наред с този нов контрол върху предоставянето на средства, съсредоточен по-специално върху принципите на правовата държава, Комисията следва да продължава да изпълнява в пълна степен своите общи задачи за контрол на бюджета на ЕС и при необходимост да го засилва. Всяко неправилно използване на средства на ЕС, дори когато не е свързано с недостатъци по отношение на прилагането на принципите на правовата държава, вреди на европейските програми и на облика на ЕС. Освен това Комисията следва да гарантира също така, че гражданите на Съюза са по-добре запознати с

⁽¹⁾ Член 2 от ДЕС.

⁽²⁾ Регламент (ЕС, Евратом) 2020/2092 на Европейския парламент и на Съвета от 16 декември 2020 г. относно общ режим на обвързаност с условия за защита на бюджета на Съюза (ОВ L 433 I , 22.12.2020 г., стр. 1).

конкретните проекти по места, (съ)финансирани от ЕС. В това отношение следва да бъдат адаптирани и съответните разпоредби за прозрачност и информация на обществеността, например посредством информационни табели при проекти за строителство и достъпна онлайн информация, и участието на ЕС да бъде подчертавано по-ясно.

3. Общи искания

3.1. ЕИСК призовава за стриктно прилагане на новия регламент във всички области, които имат отношение към бюджета. За да изпълнява възложените ѝ съгласно регламента и Договорите задачи за контрол, Комисията трябва да осигури подходящи човешки и финансови ресурси и последователно да проследява сигнали за възможни нарушения. В това отношение Комисията трябва да прилага стриктно обективни критерии и да разследва по еднакъв начин нарушенията във всички държави членки. Освен това Комисията следва да контролира в по-голяма степен и правилното изпълнение на програмите на ЕС в трети държави, и по-специално да прилага същите критерии в страните кандидатки, както и в държавите членки.

3.2. Комисията и държавите членки трябва по-специално да гарантират, че не се извършват плащания от бюджета на Съюза, чието използване не може да бъде напълно доказано. Всички получатели на плащания от бюджета на Съюза, независимо от своята публичноправна или частноправна организационна форма, трябва да се подчиняват на съответните правила за прозрачност. Държавите членки и Комисията следва да информират гражданското общество за използването на средствата и да се вслушват в неговите предложения за възможни подобрения в това отношение. Трябва да има прозрачна процедура и консултации за планирането и изпълнението на бюджета, като държавите членки също така се консултират с организациите на гражданското общество.

3.3. В случай че в държавите членки са налице системни недостатъци при прилагането на принципите на правовата държава, които застрашават същевременно и бюджета на Съюза, е необходима своевременна и бърза реакция най-вече на Комисията. Само така може да се гарантира, че слабостите се установяват и отстраняват своевременно. Освен това в случай на нарушения могат да бъдат налагани възпиращи глоби: и в други области, като например при правоприменяването в областта на конкуренцията, Комисията налага значителни финансови санкции, за да защити прилагането на правото на Съюза. С оглед на основополагащото значение на принципите на правовата държава и защитата на бюджета на Съюза Комисията и Съветът трябва да налагат и в тези области високи и възпиращи глоби. При евентуално преразглеждане на регламента това трябва да бъде посочено изрично в неговия текст. Освен това ЕИСК отправя искане Комисията и Съветът да се координират тясно с Европейския парламент и при евентуално преразглеждане на регламента в бъдеще последният да получи същите процесуални права като Съвета.

3.4. ЕИСК счита, че системните недостатъци при прилагането на принципите на правовата държава в дадена държава членка винаги подкопават или най-малкото сериозно застрашават изпълнението на финансираните от ЕС програми, а с това и защитата на бюджета на ЕС. Следователно, ако в дадена държава членка бъдат установени системни недостатъци при прилагането на принципите на правовата държава, тя следва да носи тежестта на доказване, че изпълнението на финансираните от ЕС програми и защитата на бюджета на ЕС са гарантирани. ЕИСК призовава това да бъде изяснено в Регламент (ЕС, Евратом) 2020/2092.

3.5. Наред с предвидените в Регламент (ЕС, Евратом) 2020/2092 възможности при системни нарушения на принципите на правовата държава Комисията, Съветът на Европейския съюз и Европейският парламент следва да прилагат и всички други средства за санкциониране, с които разполагат. Те включват по-конкретно производството за установяване на неизпълнение на задължения от държава членка по член 263 от ДФЕС и процедурата по член 7 от ДЕС. При прилагането на тези процедури споменатите европейски институции следва да гарантират възможно най-бързото им провеждане и да се стремят към възпиращи глоби. По-конкретно Комисията следва без забавяне да публикува насоки за прилагането на Регламент (ЕС, Евратом) 2020/2092, за да може да се реагира бързо в случай на нарушения на принципите на правовата държава. В тези насоки Комисията следва да определи по-конкретно при какви условия ще счете за необходимо да наложи финансова санкция и какви финансови санкции са адекватни според нея. Освен това тя следва да разясни също така при какви условия ще започва допълнително производство за установяване на неизпълнение на задължения от държава членка по член 263 от ДФЕС или процедура по член 7 от ДЕС.

3.6. В допълнение Европейската комисия, Съветът на Европейския съюз и Европейският парламент следва и напред да водят непрекъснат диалог относно принципите на правовата държава с всички държави членки и публично да посочват ясно нарушенията на тези принципи. Европейските институции следва да си сътрудничат още по-активно, за да насърчават и напред принципите на правовата държава и да установяват други възможни начини за защита на тези принципи във всички държави членки.

4. Специфични искания

4.1. По отношение на фонда за възстановяване ЕИСК изразява съжаление, че в решенията на Европейската комисия за оценка на програмите на държавите членки фундаменталното значение на принципите на правовата държава се засяга само в ограничена степен. Както се посочва по-горе, принципите на правовата държава са от основополагащо значение за

устойчивото икономическо развитие на Европейския съюз и следователно трябва да бъдат взети надлежно предвид в рамките на фонда за възстановяване. В този смисъл не е достатъчно, че проверката на Комисията се основава предимно на икономически показатели като например от европейския семестър. Както ЕИСК вече призова, Комисията следва също така и в рамките на европейския семестър да подчертае по-силно значението на върховенството на закона за устойчивото икономическо развитие и да приеме съответните показатели ⁽³⁾.

4.2. Според ЕИСК представените до момента програми от държавите членки съдържат твърде малко инициативи за укрепване на принципите на правовата държава. Например програмите на Италия, Хърватия и Чехия съдържат наред с другото отделни инициативи, свързани с принципите на правовата държава, като мерки за борба с корупцията и за повишаване на ефективността на правораздавателните органи. Според ЕИСК като цяло и по отношение на всички държави членки това не е достатъчно с оглед на фундаменталното значение на принципите на правовата държава. Поради това според ЕИСК е първостепенно значение всички държави членки да разяснят в националните си програми с какви мерки ще укрепят принципите на правовата държава.

4.3. Освен това ЕИСК призовава изискванията за изпълнението на бюджета на Съюза, включително Регламент (ЕС, Евратом) 2020/2092, да бъдат доразвити. В бъдеще за всички подкрепени по линия на бюджета на Съюза програми следва да се прилагат широкообхватни национални закони за свобода на информацията и прозрачност, за да се гарантира лесен и всеобхватен достъп до информация на медиите, неправителствените организации, както и на гражданското общество като цяло. Може да се правят изключения от това само доколкото националните интереси в областта на сигурността го налагат. Европейската комисия следва да проверява текущо пригодността на тези национални закони за свобода на информацията и при необходимост да прави предложения за промени, като се вземат предвид и становищата например на Европейския парламент и на ЕИСК.

4.4. ЕИСК подкрепя създаването на Европейската прокуратура, тъй като тя ще допринесе значително за защита на финансовите интереси на Съюза и за преследването на трансгранични престъпления. ЕИСК изразява убеждението си, че Европейската прокуратура вече оказва възпиращо действие и че в дългосрочен план ще допринесе за съществено подобряване на трансграничното наказателно преследване. Поради тези причини ЕИСК призовава всички държави членки да се присъединят към засиленото сътрудничество за Европейска прокуратура и това да бъде условие за участие във финансираните от ЕС програми.

4.5. Новосъздадената Европейска прокуратура поема функции, които досега се изпълняваха от OLAF. Поради това ЕИСК призовава за развитие на OLAF в бъдеще към Европейска агенция за върховенството на закона и административната ефективност. Тази нова агенция следва да проверява общо и текущо прилагането на принципите на правовата държава в държавите членки и да дава съответни препоръки на Европейския парламент, Съвета на Европейския съюз, както и на Комисията при прилагането на Регламент (ЕС, Евратом) 2020/2092. Освен това тази нова агенция следва да отправя общи препоръки за подобряване на прилагането на принципите на правовата държава и административната ефективност и да подпомага в това отношение държавите членки и техните администрации. Ако държавите членки не следват важни препоръки на тази агенция, те трябва да дадат съответно обяснение за това.

4.6. Едновременно с това Европейската комисия следва да подготви и други инициативи за укрепване на върховенството на закона и зачитането на европейските основни права във всички държави членки. За служителите на правораздавателните органи на държавите членки, както и на НПО, които се застъпват в частност за принципите на правовата държава и защитата на основните права и правата на човека, следва да бъдат въведени и разработени програми за обмен например по линия на „Еразъм +“, за да се укрепи и доразвие общото разбиране за европейските принципи на правовата държава. Във връзка с това Европейският съюз следва да финансира в по-голяма степен доброволни и трансгранични програми за обучение за членовете на съдебните системи в държавите членки. Също така следва да се подкрепят и образователни програма за НПО, които се застъпват за принципите на правовата държава и защитата на основните права и правата на човека. Целта следва да бъде да се насърчават европейските принципи на правовата държава, като се отчитат правните традиции на държавите членки и същевременно се зачита задължителният характер на общите минимални стандарти за всички държави членки.

4.7. Според ЕИСК гражданското общество има особено важно значение за защитата на принципите на правовата държава: поради това то носи и съответна отговорност. За да укрепи върховенството на закона във всички държави членки, посредством нова програма Комисията следва да предоставя по-голяма помощ на платформи на гражданското общество, посветени предимно на защитата на принципите на правовата държава в държавите членки, както и съответни образователни програми ⁽⁴⁾. В рамките на тази програма ЕС следва да подкрепя финансирането на НПО. Трябва да се гарантира защитата срещу неправомерно влияние и друга намеса в независимостта на НПО от страна на създателите на политики, лобисти и други участници.

⁽³⁾ Вж. също становище на ЕИСК относно „Върховенството на закона и въздействието му върху икономическия растеж“, ESO/511 (ОВ С 429, 11.12.2020 г., стр. 16), параграф 7.1 и следващи; становище на ЕИСК относно „Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Европейския съвет и Съвета — По-нататъшно укрепване на върховенството на закона в Съюза“, SOC/627 (ОВ С 282, 20.8.2019 г., стр. 39), параграф 4.1 и следващи.

⁽⁴⁾ Вж. също становище на ЕИСК относно „Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Европейския съвет и Съвета — По-нататъшно укрепване на върховенството на закона в Съюза“, SOC/627, параграф 3.9 и следващи; становище на ЕИСК относно „Плана за действие за европейската демокрация“, SOC/672 (ОВ С 341, 24.8.2021 г., стр. 56), параграф 6.2.1 и следващи.

4.8. Накрая, Европейската комисия, Съветът на Европейския съюз, Европейският парламент и ЕИСК следва да повишават осведомеността на всички граждани на Съюза за значението на европейските ценности, по-специално на принципите на правовата държава. ЕС се нуждае от комуникационна стратегия, която съчетава концепцията за правовата държава с реалността. За целта споменатите европейски институции в сътрудничество с други субекти от гражданското общество трябва да стартират съответна кампания под надслова „Моят ЕС — моите права“ за значението на принципите на правовата държава, като кампанията следва да е насочена към всички групи от населението, да изяснява по разбираем за всички начин основна информация относно принципите на правовата държава и да приканва всички към диалог в целия Съюз ⁽⁵⁾.

Брюксел, 20 януари 2022 година.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ Вж. също становище на ЕИСК относно „Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Европейския съвет и Съвета — По-нататъшно укрепване на върховенството на закона в Съюза“, SOC/627, параграф 3.19 и следващи; становище на ЕИСК относно „Плана за действие за европейската демокрация“, SOC/672, параграф 4.3.2 и следващи.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Следните изменения, които получиха поне една четвърт от подадените гласове, бяха отхвърлени в хода на разискването (член 59, параграф 3 от Правилника за дейността):

ИЗМЕНЕНИЕ 1**Внесено от:**

TEDER Reet

SOC/692 — Правовата държава и фондът за възстановяване**Параграф 3.4**

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
<p>ЕИСК счита, че системните недостатъци при прилагането на принципите на правовата държава в дадена държава членка винаги подкопават или най-малкото сериозно застрашават изпълнението на финансираните от ЕС програми, а с това и защитата на бюджета на ЕС. Следователно, ако в дадена държава членка бъдат установени системни недостатъци при прилагането на принципите на правовата държава, тя следва да носи тежестта на доказване, че изпълнението на финансираните от ЕС програми и защитата на бюджета на ЕС са гарантирани. ЕИСК призовава това да бъде изяснено в Регламент (ЕС, Евратом) 2020/2092.</p>	<p>ЕИСК счита, че системните недостатъци при прилагането на принципите на правовата държава в дадена държава членка винаги подкопават или най-малкото сериозно застрашават изпълнението на финансираните от ЕС програми, а с това и защитата на бюджета на ЕС. Следователно, ако в дадена държава членка бъдат установени системни недостатъци при прилагането на принципите на правовата държава, тя следва да бъде задължена да сътрудничи неограничено за разследване на нарушенията и отстраняване на недостатъците, за да се осигури, че надлежното изпълнение на финансираните от ЕС програми и защитата на бюджета на ЕС са гарантирани. ЕИСК препоръчва това да бъде изяснено в Регламент (ЕС, Евратом) 2020/2092.</p>

Изложение на мотивите

Правовата държава трябва се гарантира със законосъобразни средства. Тежестта на доказване в настоящия ѝ вид е един от основните принципи на законност. Промяната или обръщането на тежестта на доказване може да създаде много опасен прецедент и да подкопае основите на правовата държава.

Резултат от гласуването:

Гласове „за“: 41

Гласове „против“: 65

Гласове „въздържал се“: 13

ИЗМЕНЕНИЕ 2**Внесено от:**

TEDER Reet

SOC/692 — Правовата държава и фондът за възстановяване**Параграф 1.6**

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
ЕИСК приема, че <i>системните недостатъци</i> при прилагането на принципите на правовата държава в държавите членки имат вредно въздействие върху бюджета на ЕС и затова се обявява за <i>обръщане на тежестта на доказване</i> .	ЕИСК приема, че <i>недостатъците</i> при прилагането на принципите на правовата държава в държавите членки имат вредно въздействие върху бюджета на ЕС и затова се обявява за <i>целенасочено отстраняване на недостатъците и стриктно спазване на законността при изпълнението на финансираните от ЕС програми и защитата на бюджета на ЕС</i> .

Изложение на мотивите

Правовата държава трябва се гарантира със законосъобразни средства. Тежестта на доказване в настоящия ѝ вид е един от основните принципи на законност. Промяната или обръщането на тежестта на доказване може да създаде много опасен прецедент и да подкопае основите на правовата държава.

Резултат от гласуването:

Гласове „за“: 72

Гласове „против“: 141

Гласове „въздържал се“: 18

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „По какъв начин идентифицираните промишлени екосистеми допринасят за стратегическата автономност на ЕС и за благосъстоянието на неговите граждани?“

(проучвателно становище)

(2022/С 194/06)

Докладчик: **Sandra PARTNIE**

Консултация	Френско председателство на Съвета на Европейския съюз, 21.9.2021 г.
Правно основание	член 304 от Договора за функционирането на Европейския съюз
Компетентна секция	„Единен пазар, производство и потребление“
Приемане от секцията	13.12.2021 г.
Приемане на пленарна сесия	19.1.2022 г.
Пленарна сесия №	566
Резултат от гласуването	
(„за“/„против“/„въздържал се“)	244/1/3

1. Заключение и препоръки

1.1. За да останат европейските икономики конкурентоспособни в световен мащаб, предприятията в много сектори трябва да се адаптират спрямо новите световни конкуренти, да преобразуват бизнес моделите си и да подложат на преценка веригите на доставки. От това произтича структурна промяна, която понякога се оказва преломна не само за предприятията, но и за хората и техните условия на труд. ЕИСК поставя акцент върху принципа „никой да не бъде пренебрегнат“ и призовава за диалог с всички заинтересовани участници относно управлението на тази структурна промяна.

1.2. Готовността за търговия, инвестиции и други форми на международно сътрудничество е сила и източник на растеж и благосъстояние за ЕС. ЕИСК подкрепя амбицията на ЕС да поеме по-голяма отговорност за собствената си сигурност, да намали едностранните зависимости в ключови области и да повиши капацитета си за определяне на собствени приоритети и тяхното постигане, като премине към състояние на икономическа конкурентоспособност и повишена устойчивост.

1.3. Необходимо е, без да се прилагат протекционистични мерки, да се действа на европейско равнище посредством регулации и определяне на стандарти, така че да се намали рискът от стратегически или структурни дефицити, да се постигне многообразие, да се защити интелектуалната собственост и да се гарантира лоялна, основана на правила конкуренция между държавите членки и с други глобални партньори. В своите съюзи в транснационален и световен мащаб ЕС трябва да може да установява дали има нарушения на правата на човека, на основните свободи, на здравето и безопасността на хората и на опазването на околната среда по целите вериги за създаване на стойност и доставки.

1.4. ЕИСК препоръчва ЕС да увеличи своите разходи за научноизследователска и развойна дейност и иновации и други свързани с тях инструменти за финансиране, като например Инструмента за междурегионални инвестиции в иновации⁽¹⁾, с цел да укрепи производствената си база, така че най-малкото да се изравни с други региони по света и да се благоприятстват силно необходимите нововъведения.

1.5. Освен това ЕИСК препоръчва програмата за умения да бъде адаптирана към бъдещите нужди на пазара на труда. Подходът за работа чрез промишлени екосистеми следва да доведе и до повишаване на благосъстоянието на гражданите на ЕС по отношение на качествените работни места, възнаграждението и възможностите за учене през целия живот. В този контекст ЕИСК категорично заявява подкрепата си за Пакта на ЕС за уменията, който е от решаващо значение за осигуряването на дългосрочни перспективи за заетост на европейските граждани.

1.6. ЕИСК счита, че е важно да се постигне реално сближаване на икономиките в ЕС във възходяща посока, особено по отношение на производителността, социалните стандарти, здравословните и безопасни условия на труд и екологосъобразното производство. Конкурентоспособността на единния европейски пазар до голяма степен зависи от развитието и използването на пълния потенциал на всички национални икономики, които все още са на много различни равнища и поради тази причина се нуждаят от различни целенасочени политики. С това се цели да бъдат премахнати икономическите различия между държавите членки. Изключително важни в това отношение са инвестициите в научноизследователска и развойна дейност и в нови технологии.

⁽¹⁾ https://eisma.ec.europa.eu/programmes/interregional-innovation-investments-i3-instrument_en

1.7. С цел да се изгради балансирана представа за благосъстоянието, ЕИСК изразява съгласие с оценката на ОИСП, че са необходими информационни табла с подробни статистически данни по важните за хората въпроси. Те следва да обхващат широк спектър от показатели, например доходите, здравето, социалните връзки и безопасността на хората, както и околната среда. За да разберем дали животът се подобрява, но и за кого се подобрява, е нужно да погледнем отвъд средните стойности за страните. Освен това трябва да измерваме не само благосъстоянието днес, но и ресурсите, които ще спомогнат за поддържането му в бъдеще. И накрая, въпреки резултатите от икономическия анализ структурните промени могат да бъдат възприети от хората като заплаха. Високите изборни резултати на популистки партии в целия ЕС и гласуването за Брексит могат да се обяснят с това, че гласоподавателите се чувстват лишени от изборителни права в контекста на глобализацията и усещат, че губят контрол над своите житейски решения. Този проблем не може да се облекчи със статистически способности. Необходимо е създателите на политики да включат много по-активно организациите на социалните партньори и на гражданското общество в работата по преодоляване на недоволството и опасенията от социални затруднения и по формулирането на решения и прилагането им по места. ЕИСК подкрепя по-отворено и ориентирано към участието устойчиво корпоративно управление, включително информиране, консултиране и участие на работниците на равнището на предприятията.

2. Контекст на становището, включително съответното законодателно предложение

2.1. ЕИСК припомня заключенията на Европейския съвет от 1—2 октомври 2020 г., в които понятието „стратегическа автономност“ се утвърждава като ключова особеност на вътрешния пазар, промишлената политика и цифровия сектор. Освен това ЕИСК изтъква заключенията на Съвета по конкурентоспособност от 13 ноември 2020 г., в които се посочва, че стратегическата автономност включва идентифициране и намаляване на стратегическите зависимости и повишаване на устойчивостта в най-чувствителните промишлени екосистеми, както и в конкретни области като здравеопазването, отбраната, космическото пространство, цифровите технологии, енергетиката, мобилността и суровините от изключителна важност.

2.2. Целите на отворената стратегическа автономност са стабилност, разпространение на европейските стандарти и популяризиране на ценностите на ЕС. Тези цели намериха отражение в няколко неотдавнашни инициативи, например съобщението относно изграждането на цифровото бъдеще на Европа от февруари 2020 г.; съобщението относно преките чуждестранни инвестиции (Регламент за скрининг на ПЧИ), прието през март 2020 г.; механизма на ЕС за скрининг на чуждестранните стратегически инвестиции, приет през 2019 г. и изцяло оперативен от октомври 2020 г.; стратегията за данните от ноември 2020 г.; прегледа на търговската политика „Отворена стратегическа автономност“ от февруари 2021 г. и текущата работа по инструмент за борба с принудителните действия. Освен това предложението за регламент относно механизма за корекция на въглеродните емисии на границите от юли 2021 г. е пример за нарастващата осведоменост по въпросите на околната среда в ЕС.

2.3. Лисабонската стратегия от 2000 г. имаше за цел ЕС да се превърне в икономика и общество, основани на знанието. Тя установи количествени показатели и утвърди необходимостта от подкрепа за хората в процесите на учене през целия живот. Пактът за умения е от съществено значение за образованието, експертния опит и придобиването на ноу-хау, с оглед на факта, че в рамките на двойния цифров и екологичен преход някои промишлени сектори са изправени пред големи трансформации. Освен това, както е посочено в Подробния план за действие за секторно сътрудничество във връзка с уменията, основните заинтересовани страни, като предприятията, профсъюзите, научноизследователските институции, институциите за образование или обучение и публичните органи, играят незаменима роля за посрещането на нуждите от секторни умения. ЕИСК приветства работата на Европейската комисия и секторните партньори, като съветите за секторни умения и европейските алианси за секторни умения, за преодоляване на несъответствията между търсените от промишлеността умения и предлаганото образование⁽²⁾.

2.4. ЕИСК посочва и работата на Комисията в областта на устойчивостта на суровините от изключителна важност⁽³⁾, която има за цел да начертае пътя към по-голяма устойчивост и сигурност, и свързаното с нея становище на ЕИСК⁽⁴⁾, както и оценките на ЕИСК относно различни промишлени екосистеми и сектори⁽⁵⁾.

3. Общи бележки

3.1. В основата на ЕС е залегнал отворен икономически модел, като ЕС извършва 14 % от световния внос и 16 % от световния износ. ЕИСК подкрепя възгледа, че за европейската промишлена политика е от съществено значение да намери начини и средства за намаляване на едностранните зависимости в стратегически области — от технологиите до храните и

⁽²⁾ „Blueprint for Sectoral Cooperation on Skills. Responding to skills mismatches at sectoral level. A key action of the New Skills Agenda for Europe“ („Подробен план за действие за секторно сътрудничество във връзка с уменията. Отговор на несъответствията между търсените и предлаганите умения на секторно равнище. Ключова инициатива на Новата европейска програма за умения“).

⁽³⁾ Европейската комисия, „Устойчивост на доставките на суровини от критично значение: начертаване на пътя към по-голяма сигурност и устойчивост“ COM(2020) 474.

⁽⁴⁾ ОВ С 220, 9.6.2021 г., стр. 118.

⁽⁵⁾ Становище на ЕИСК „Стратегията на ЕС за мобилността и промишлените вериги за създаване на стойност в ЕС: подход към автомобилните екосистеми“ (ОВ С 105, 4.3.2022 г., стр. 26); допълнително становище на ЕИСК „Актуализиране на новата промишлена стратегия — Въздействие върху здравната индустриална екосистема“ (ОВ С 105, 4.3.2022 г., стр. 152); становище на ЕИСК „Предвиждане на структурните и секторните промени и реструктуриране на промишлените култури — към нови граници на възстановяване и устойчивост в различните части на Европа“ (в процес на изготвяне); становище на ЕИСК „Изисквания за устойчивост на акумулаторните батерии в ЕС“ (ОВ С 220, 9.6.2021 г., стр. 128); становище на ЕИСК „Производството на стъкло в Европа на кръстопът: подобряване на екологичността и енергийната ефективност в съчетание с повишаване на конкурентоспособността и запазване на качествените работни места“ (ОВ С 105, 4.3.2022 г., стр. 18).

здравеопазването. Една промишлена политика със здрава промишлена производствена база следва да е в състояние да противостои на потенциални отрицателни последици от сътресения. Сигурността на доставките може да бъде постигната и чрез партньорства с държави със сходни възгледи. Съветът по търговия и технологии ЕС — САЩ например има за цел да създава такива партньорства. ЕИСК също така подкрепя усилията на ЕС да се защити от асиметрии в областта на търговията посредством въвеждането на инструменти за търговска защита и тяхното подобряване, като механизма на ЕС за скрининг на чуждестранните инвестиции ⁽⁶⁾, инструмента на ЕС за международните обществени поръчки ⁽⁷⁾ и регламента за справяне с нарушенията, причинени от чуждестранни субсидии на единния пазар, предложен от Европейската комисия през май 2021 г. ⁽⁸⁾.

3.2. Възходящият анализ на стратегическите зависимости, проведен от Комисията, показва, че зависимостите в най-чувствителните екосистеми представляват едва 0,6 % от стойността на стоките, внасяни от държави извън ЕС. С други думи, много вериги за създаване на стойност са демонстрирали забележителна устойчивост по време на пандемията. ЕИСК категорично подкрепя усилията на Комисията да картографира стратегическите зависимости и капацитет. Анализът също така показва, че от 5 200 продукта, внасяни в ЕС, 1 37 са от чувствителни екосистеми, от които ЕС е силно зависим. Това са най-вече продукти от енергоемките отрасли (например суровини) и от здравните екосистеми (например активни фармацевтични съставки), както и продукти от значение за подпомагане на екологичния и цифровия преход. 52 % от тези обуславящи зависимост вносни продукти са с произход Китай. Възможно е 34 продукта да се окажат по-уязвими, тъй като потенциалът им за по-нататъшна диверсификация и заместване с производство в ЕС вероятно е малък. За да се подобри конкурентоспособността на европейската промишленост, са необходими стабилни политики в областта на устойчивата енергия и цифровите технологии. ЕИСК би искал да подчертае, че европейските участници са сред световните лидери в областта на цифровото здравеопазване и енергията от възобновяеми източници.

3.3. Отворената стратегическа автономност се характеризира с наличието на производствен капацитет в ориентираните към бъдещето сектори, особено за стоки с висока стойност, в рамките на единния европейски пазар. Изключително важно е в тези сектори ЕС да поддържа своя потенциал по отношение на технологиите и иновациите. Например според оценката на Комисията дялът на Европа на световния пазар в областта на роботиката е 33 %, на вградените системи — 30 %, на автомобилните полупроводници — 55 %, на полупроводниковото оборудване — 20 %, и на фотонните компоненти — 20 % ⁽⁹⁾. Стратегическата автономност включва инструменти за търговска защита в контекста на нарастваща международна конкуренция и незаконна конкуренция. Поради тази причина промишлената политика на ЕС е тясно свързана със силна търговска политика и политика в областта на конкуренцията.

3.4. ЕИСК подчертава, че повишаването на отворената стратегическа автономност включва укрепване на устойчивостта на единния пазар, инвестиране в собствената компетентност, технологичен капацитет и ресурси на ЕС за научноизследователска и развойна дейност, диверсифициране на веригите на производство и доставки, гарантиране на цифровия суверенитет, осигуряване на стратегически резерв, насърчаване и привличане на инвестиции и производство в Европа чрез подобряване на условията, в които предприятията извършват дейност, проучване на алтернативни решения и модели на кръговата икономика, насърчаване на широко промишлено сътрудничество във всички държави членки, както и стремеж към водещи позиции в областта на технологиите, както беше заявено от Съвета по конкурентоспособност през ноември 2020 г.

3.5. Единният пазар е най-големият актив на Европа и Комисията следва и напред да съсредоточава усилията си за повишаване на неговата устойчивост чрез въвеждане и прилагане на правила и премахване на пречките за постигане на целта за иновативна, просперираща и ориентирана към бъдещето европейска икономика. Силният вътрешен пазар е предпоставка за създаване на европейски предприятия, за тяхното развитие, просперитет и недопускане на бъдещи сътресения. За това например би помогнал инструментът в подкрепа на единния пазар в извънредни ситуации.

3.6. В становището си „Не може да има Зелен пакт без социален пакт“ ЕИСК подчертава значението на силния, ориентиран към бъдещето социален диалог и устойчивото корпоративно управление, ориентирано към участието. ЕИСК подкрепя и информирането и консултирането на работниците и насърчава тяхното участие на равнището на предприятията с цел стимулиране на иновациите на работното място ⁽¹⁰⁾. В своята Резолюция *относно устойчивото корпоративно управление* от декември 2020 г. Европейският парламент приветства ангажимента на Комисията за преразглеждане на Директивата за

⁽⁶⁾ Механизъмът на ЕС за скрининг на чуждестранните инвестиции започва да функционира пълноценно, 9 октомври 2020 г.

⁽⁷⁾ Службата на ЕП за парламентарни изследвания, „EU international procurement instrument“ („Инструмент на ЕС за международните обществени поръчки“), октомври 2021 г.

⁽⁸⁾ Европейската комисия, „Комисията предлага нов регламент за справяне с нарушенията, причинени от чуждестранни субсидии на единния пазар“, 5 май 2021 г.

⁽⁹⁾ Европейската комисия, „Инвестиране в интелигентна, иновационна и устойчива промишленост. Обновена стратегия на ЕС за индустриалната политика“ (COM(2017) 479 final).

⁽¹⁰⁾ ОВ С 341, 24.8.2021 г., стр. 23.

оповестяването на нефинансова информация и за разработване на стандарти за оповестяване на нефинансова информация⁽¹¹⁾. Придържането към принципите на устойчивото корпоративно управление е важен начин за насърчване на европейските ценности извън Европа и предоставя конкурентно предимство на европейските предприятия.

3.7. Социално-икономическото положение в държавите членки и регионите в ЕС все още е много различно, затова е важно да се гарантира, че се разработват целенасочени регионални възможности за преход в контекста на конкретен процес на управление на различните екосистеми, включително да се оказва подкрепа за достъп до нови пазари, особено за МСП, и за устойчиви вериги за създаване на стойност. ЕИСК подкрепя управленски подходи като регионални комитети и центрове за трансформация, които в тясно сътрудничество с местните и регионалните икономически участници определят конкретни местни и регионални решения за предстоящите икономически промени.

3.8. Що се отнася до подобряването на промишленото сътрудничество между държавите — членки на ЕС, ЕИСК оценява извършената от Комисията аналитична работа по определянето на 14 „промишлени екосистеми“ и тяхното представяне. В анализа са отразени подобни инициативи в САЩ и в Китай. Промислените екосистеми се делят на две категории — екосистеми, определени като мрежа от клъстери в дадена област на дейност, и регионални екосистеми, съсредоточени върху взаимодействието между участниците в икономическите процеси в определен регион. Заедно те предоставят интерактивна платформа за оптимизиране на сътрудничеството между органите и заинтересованите страни, както и за улесняване на комуникацията между участниците. ЕИСК смята, че възможността да споделят определена необходимост с цяла екосистема, способна да им отговори, представлява реална добавена стойност за предприятията. Колкото по-дълбоко свързана е екосистемата, толкова по-полезна ще бъде тя за всички участници и толкова по-голяма ще бъде нейната добавена стойност.

3.9. ЕС и неговите държави членки се съсредоточават върху публични програми в областта на високите научни постижения на равнището на ЕС. Освен това бюджетите за научни изследвания и иновации преминават от националното равнище към равнището на ЕС, но макар и по-големи от всякога, те все още отстъпват пред бюджета на стратегически конкурент като Китай. Посредством четвърти кръг „революционни програми“ ЕС цели да си възвърне водещите позиции в световен мащаб в сферата на научните изследвания и иновациите. Сред тях са инициативата „Модел в областта на изкуствения интелект за големи предприятия“ (LEAM), общите пространства на данни за промишлеността и нововъзникващите зелени технологии. Следва да се увеличат и научноизследователската и развойната дейност и иновациите в областта на създаването на синтетични заместители на суровини от изключителна важност.

3.10. Докато през 2019 г. разходите за научноизследователска и развойна дейност в Европейския съюз като процент от БВП възлизаха на 2 %, в Китай те бяха 2 % от БВП, а в САЩ — 3 % от БВП. ЕИСК препоръчва ЕС да увеличи своите разходи за научноизследователска и развойна дейност, за да укрепи производствената си база. Освен това ЕИСК изразява съжаление, че екосистемите за иновации в ЕС с изключение на основните публични инвестиции в научни изследвания и иновации и на силните частни конгломерати в секторите на смекчаването на последиците от изменението на климата и здравеопазването, не са достатъчно проспериращи⁽¹²⁾. Въпреки че предприятията имат отличен стимул за нововъведения с оглед на ефективната конкуренция в ЕС, те следва да получат още по-солидна подкрепа, като пълноценно използват други инструменти на равнището на ЕС за финансиране в областта на научните изследвания и иновациите, така че ЕС най-малкото да се изравни с други региони по света и да се благоприятстват силно необходимите нововъведения. Понастоящем инвестициите на ЕС имат за цел най-вече да подкрепят вътрешните интереси на Съюза, т.е. националните интереси на държавите членки, пред това да се търсят европейски подходи и решения, като по този начин се създават по-добри и по-задълбочени връзки между икономическите субекти и се извличат ползите от тях.

3.11. ЕИСК категорично подкрепя призивите за укрепване на екосистемите и веригите за създаване на стойност и взаимодействието помежду им и счита, че за да се подобри благосъстоянието на европейците, те трябва да бъдат свързани с двойния екологичен и цифров преход. Добавената стойност на възможностите за преход се изразява в предлагане на смислена последователност на политиките и в осигуряване на предвидимост, която е важна за предприятията и благосъстоянието на гражданите, например по отношение на развитието на умения. В този контекст искаме да поставим акцент върху ориентираните към заинтересованите страни икономически модели, в които водеща роля играят смекчаването на изменението на климата и разрушаването на околната среда, и да призовем държавите членки и Комисията по-активно да използват тези модели при формулирането на политики и в оценките на въздействието.

3.12. Инвестициите в по-издръжливи и устойчиви вериги за създаване на стойност, които предоставят достъп до жизненоважни услуги и стоки, трябва да доведат до резултати по отношение на икономическия растеж и благосъстоянието. Следва да се изготвят секторни планове за действие, които да бъдат свързани с инициативите на утвърдените основни икономически участници и да укрепват съществуващите икономически групи в Европа, включително МСП. Те следва да включват институционална подкрепа, така че на тези участници и групи да се предостави възможността да упражняват по-добър контрол върху веригите за създаване на стойност и върху предвиждането на кризи посредством стрес тестове или оценки на риска, така че да се избегнат дефицити.

⁽¹¹⁾ Резолюция на Европейския парламент от 17 декември 2020 г. относно устойчивото корпоративно управление (2020/2137(INI)).

⁽¹²⁾ JRC Science for Policy Report, Shaping & Securitying the EU's open strategic autonomy to 2040 and beyond (Доклад на Съвместния изследователски център „Наука в подкрепа на политиката“: „Осигуряване на отворена стратегическа автономност на ЕС до 2040 г. и след това“); 2021 г.

3.13. От ключово значение ще бъде определянето на правилните стратегически вериги за създаване на стойност, вериги на доставки и клъстери. Комисията ясно посочи кои приоритетни области с реална добавена стойност за ЕС следва да се развият, като насърчи ВПОИ и създаването на промишлени съюзи в следните области: акумулаторни батерии за електрически превозни средства, високопроизводителни изчислителни технологии, микроелектроника, свързани, чисти и автономни превозни средства, интелигентно здравеопазване, нисковъглеродна промишленост, водородни технологии и системи, промишления „интернет на нещата“ и киберсигурност. Наред със защитата на европейските интереси по отношение на разработените в Европа стандарти и защитата на европейската интелектуална собственост, това служи за солидна основа на набор от съгласувани промишлени и икономически политики.

3.14. Освен цел сама по себе си, това е и цел, насочена към запазване и поддържане на благосъстоянието на европейците чрез осигуряване на качествени работни места в ориентирани към бъдещето сектори, като същевременно се работи за двойния преход. За нейното постигане е необходимо да се използват правилните показатели. ЕИСК счита, че „благосъстоянието“ се е развило като измеримо статистическо понятие, превърнало се в компас, който да направлява създателите на политики в техните решения.

3.15. ЕИСК изразява съгласие с определението на ОИСП за „икономика на благосъстоянието“ като икономика, която:

- 1) разширява възможностите на хората за социална мобилност във възходяща посока и за подобряване на онези измерения на техния живот, които са най-важни за тях;
- 2) гарантира, че тези възможности се превръщат в резултати по отношение на благоденствието за всички слоеве от населението, включително тези в долната част на разпределението на богатата;
- 3) намалява неравенствата; и
- 4) насърчава екологична и социална устойчивост.

Брюксел, 19 януари 2022 година.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Иновативните финансови инструменти в контекста на развитието на предприятията със социално въздействие“**(проучвателно становище)**

(2022/C 194/07)

Докладчик: **Giuseppe GUERINI**Съдокладчик: **Marie-Pierre LE BRETON**

Консултация	Френско председателство на Съвета на Европейския съюз, 21.9.2021 г.
Правно основание	член 304 от Договора за функционирането на Европейския съюз
Приемане от секцията	13.12.2021 г.
Приемане на пленарна сесия	19.1.2022 г.
Пленарна сесия №	566
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	231/1/3

1. Заключение и препоръки

1.1. ЕИСК приветства решението на френското председателство на Съвета на ЕС, както и специалния ангажимент на Министерство на икономиката и финансите и на френското правителство да подкрепят прилагането на Плана за действие за социалната икономика.

1.2. ЕИСК счита, че е важно да се разработят иновативни финансови инструменти, които могат да окажат положително социално въздействие, най-напред чрез действията на организации от социалната икономика, но и чрез участието на всички предприятия, които се стремят да постигнат положително социално въздействие. Ето защо ЕИСК оценява и подкрепя разпоредбите на Плана за действие за социалната икономика, представен от Европейската комисия на 9 декември 2021 г., по-специално предложението да се насърчава създаването на пазари за инвестициите в социални предприятия в Европа чрез подкрепа за създаването на нови инструменти.

1.3. ЕИСК счита, че признаването на социалната и местната икономика като една от 14-те екосистеми на европейската промишлена стратегия е в синхрон с насърчаването на инвестициите със социално въздействие, и приветства това признание.

1.4. ЕИСК счита, че е важно да се въведат и подкрепят форми на инвестиции, които имат за цел постигането на социално въздействие, да се създадат качествени работни места, както и да бъдат привлечени частни инвеститори и нови капитали, но препоръчва тези инвестиции да бъдат насочени така, че да бъдат постигнати допълнителни и умножаващи ефекти и никога да не бъдат замествани публичните социални разходи за основни услуги.

1.5. ЕИСК заявява подкрепата си за това i) инструментите и показателите за оценка на социалното въздействие да се изграждат нагоре по веригата за всеки отделен проект, като по този начин се гарантира зачитането на особеностите на организациите на социалната икономика и ii) да бъде изготвено европейско определение за социално въздействие.

1.6. ЕИСК препоръчва инвестициите, насочени към постигане на социално въздействие, да бъдат проектирани по такъв начин, че да се постигне баланс между социалното въздействие (положителни промени, породени от инвестициите), равнището на възвръщаемост (отговорна и устойчива за инвеститорите) и равнището на риска за социалното предприятие, като се насърчава укрепването на социалното предприемачество чрез нов приток на инвестиран капитал, подобряване на стандартите за прозрачност и социална отговорност и подобряване на капацитета за включване на предприятията със социално въздействие и социалната икономика в европейската икономическа система.

1.7. ЕИСК оценява инициативите, предприети от Европейската комисия през последните години, по-специално тези, свързани с Програмата за заетост и социални иновации (EaSI), и приветства факта, че InvestEU разполага със специално разпределени средства за укрепване на европейската социална инфраструктура.

1.8. За да се насърчат държавите членки и Комисията да дадат нов тласък на тези инициативи, ЕИСК счита, че е важно да се извършват редовни анализи, за да бъде изготвено подробно картографиране на различните системи за иновации в подкрепа на финансирането със социално въздействие в държавите членки с цел изграждане на обща база от знания и насърчаване на обмена на най-добри практики.

1.9. ЕИСК счита, че е от съществено значение да се създаде орган на европейско равнище за политически насоки и техническо наблюдение на инициативите в областта на иновативното финансиране на социалната икономика и на предприятията, които се стремят да постигнат цели със социално въздействие.

2. Общи бележки

2.1. От много години ЕИСК настоява, че е необходимо европейските институции и държавите членки да се стремят към укрепване на ролята на социалната икономика в европейския контекст.

2.2. Съвсем неотдавна в становището си ECO/533 ⁽¹⁾ ЕИСК препоръчва в съюза на капиталовите пазари да бъдат взети изцяло предвид различните форми на инвестиции със социално въздействие, по-специално в областта на социалната икономика.

2.3. През последното десетилетие повишаването на осведомеността и признаването на ролята на организациите на социалната икономика доведоха до все по-голям акцент върху инвестициите със социално въздействие, които се очаква допълнително да увеличат вече значителния потенциал на предприятията от социалната икономика за отговорни и устойчиви иновации и създаване на работни места ⁽²⁾.

2.4. Европа все повече се нуждае от приобщаващи и отговорни финанси и Европейският съюз следва да се ангажира с въвеждане на мерки и насоки, предназначени за институциите, предприятията, финансовите фондове, но и за университетите, научноизследователските центрове, участниците в социалната икономика и местните общности, относно начина за разширяване на потенциала на социалното предприемачество и оказване на влияние върху финансирането в качеството на посредници за развиване на по-приобщаваща и устойчива икономика.

2.5. Редица организации от социалната икономика предоставят услуги, от които зависят основните функции за живота, по-специално на категориите от населението, които се намират в неравностойно положение. Става въпрос за социални, здравни, свързани с грижите и образованието услуги и като цяло за всички услуги, необходими за осигуряване на достоен живот на уязвимите хора, като преди всичко бъдат гарантирани подходящи условия на труд.

2.6. Поради тази причина инвестициите със социално въздействие трябва да бъдат насочени така, че да произвеждат допълнителни и умножаващи ефекти спрямо публичните политики, като се внимава да не изместят публичните средства, по-специално за нововъзникващите предприятия, по отношение на социалните политики, насочени към уязвимите хора.

2.7. Пандемията изправи всички нас пред социални проблеми, които възпрепятстват постигането на амбициозните цели на устойчивия преход (бедност и неравенство, трудности при интегрирането на мигрантите, пропуски в приобщаването на хората с увреждания и недостъпно за уязвимите семейства и за младите жилищно настаняване). Ето защо е време да се подкрепи модел на икономически растеж и бизнес система, способни да поощряват социалните цели, сред които насърчаването на качествена заетост трябва да бъде приоритет.

3. Определение на иновативните финансови инструменти

3.1. Като се има предвид, че ЕИСК споделя разпоредбите на Плана за действие за социалната икономика относно необходимостта от въвеждане на иновативни финансови инструменти, чиято цел е развиване на предприятията със социално въздействие и предприятията от социалната икономика, Комитетът счита, че е много важно да се подчертае, че тези финансови инструменти обхващат голямо разнообразие от инвестиции, които се основават на хипотезата, че частните капитали могат да допринесат за създаване на положителни социални ефекти, които следва винаги да се разглеждат като приоритет, и същевременно да генерират икономически ползи.

3.2. Следователно специфичният характер на тези инструменти се състои именно в намерението, с което инвеститорът преследва социални цели, като създава общи активи и обща стойност и същевременно осигурява балансиран икономически резултат, който е посветен до голяма степен на осъществяването на социалните цели.

3.3. Активните участници, които насърчават и създават тези иновативни инструменти, може да са предприятия, организации и фондове, работещи с цел произвеждане на измеримо социално въздействие, съвместимо с икономическите ползи.

3.4. Следните елементи трябва да характеризират инвестициите със социално въздействие:

— ясна и преднамерена крайна цел за създаване на положителни социални ефекти;

— подкрепа за предприятията, които са определени ясно като предприятия от социалната икономика, въз основа на общоприети определения и обективни критерии;

⁽¹⁾ ОВ С 155, 30.4.2021 г., стр. 2.

⁽²⁾ ОВ С 286, 16.7.2021 г., стр. 13.

- определяне на равнища на очаквания, свързани със справедлива, устойчива и прозрачна икономически възвръщаемост, дори когато тя би могла да бъде под средната пазарна възвръщаемост;
- желание за реинвестиране на част от активите с цел реализиране на други инвестиции, насочени към постигане на социални цели;
- измеримо въздействие, което е от съществено значение за гарантиране на прозрачността и подходящо познаване на целите и задачите пред инвестициите;
- когато инвестициите са насочени към предприятия от социалната икономика, приоритет следва да бъде съответствието със законите принципи и ценности.

3.5. Инвестициите със социално въздействие следва по-специално да подкрепят предприятията, които участват в иновациите и в развитието на общностите и които без тях не биха били в състояние да се развият, а понякога и да гарантират подходящо равнище на услуги на техните жители. Те следва да са в състояние да генерират потенциален носител на приобщаващ икономически растеж.

3.6. Инвестициите за предприятията и организациите, които се стремят да имат социално въздействие, са в състояние да подобрят ефективността и ефикасността на публичните разходи за социални, образователни, здравни и насърчаващи културата услуги и да подкрепят заетостта благодарение на по-голямо участие на инвеститорите с цел подпомагане на предприемаческа екосистема, в която се съчетават устойчивостта и социалната отговорност.

4. Сложният въпрос за определението на предприятията от социалната икономика

4.1. Макар акцентът да се поставя все повече върху анализа и познаването на предприятията от социалната икономика и на иновативните финансови инструменти, които могат по-ефективно да подкрепят тяхната роля, трябва все още да бъдат преодоляни множество препятствия, за да може успоредно с предприятията от социалната икономика да се развие също толкова новаторска екосистема за иновативно, отговорно и устойчиво финансиране, която да даде възможност за развиване на действително и конкретно прилагане на един наистина европейски икономически модел в услуга на гражданите и предприятията.

4.2. Сред препятствията, пред които са изправени множество организации от социалната икономика по отношение на пълния достъп до иновативни финансови инструменти, като например участието във фондове за капиталови инвестиции, квазикапиталови инструменти, както и гарантирани и дългосрочни заеми, и накрая целевото заделяне на солидарно финансиране в рамките на спестовните схеми за работници за социалните предприятия, може да бъдат определени четири области, в които трябва да бъде преодоляна разликата:

- преодоляване на пропуските по отношение на информацията и коригиране на възприятието на кредиторите, както и на правните определения и признаването на специфичното естество на тяхната икономическа същност;
- подобряване на компетентностите на участниците във финансовия сектор по отношение на оценяването на функционирането на организациите от социалната икономика от финансова гледна точка;
- подпомагане на обучението на организациите от социалната икономика с цел подобряване на техните икономически и финансови компетентности;
- развиване на информираността на организациите от социалната икономика, което да даде възможност за боравене с финансовите механизми, като по този начин се преодолеет равнището на неизползване на помощи.

4.3. По отношение на първата област ЕИСК се надява планът за действие за социалната икономика да бъде повод за насърчаване на европейските институции и държавите членки да достигнат до определение, което да е приложимо както за публичните, така и за финансовите институции в Европейския съюз, което е все по-необходимо за гарантиране на пълнен достъп до капиталовия пазар, в т.ч. чрез действия за нефинансова подкрепа, насочени към укрепването на компетенциите на операторите, участващи в инвестициите със социално въздействие.

4.4. Във връзка с това ЕИСК счита, че на ролята на социалната икономика за привличане на инвестиции със социално въздействие в Европа ⁽³⁾ следва да бъде отделено повече внимание в плана за действие за съюза на капиталовите пазари за хората и предприемачите.

4.5. По отношение на подобряването на способността за оценяване на иновативните социални инвестиции, ЕИСК счита, че операторите във финансовия сектор прилагат в твърде много случаи повишено равнище на риска спрямо организациите от социалната икономика поради простата причина, че възприемат инструменти за оценка, които се използват по принцип за други предприятия, което създава изкривяване в класирането, при което тенденцията е да се подценяват по-специфичните измерения на социалната икономика, като например социалният и човешкият капитал, репутацията, социалната функция, социалният консенсус, акцентът върху целите от общ интерес и способността за генериране на общи активи. Това може да се опише като прекомерно измерване на средствата поради отсъствието на инструменти, които да позволяват измерване на крайната цел.

⁽³⁾ Съюз на капиталовите пазари за хората и предприемачите — нов план за действие, (COM(2020) 590 final).

4.6. Организацията от социалната икономика превръщат изпълнението на социални, образователни и екологични цели в свой приоритет. Тази социална цел трябва да бъде напълно съгласувана с икономическите и финансовите изисквания — един от лостовете за устойчивостта на тези организации, което изисква подкрепа за обучение и умения на персонала по икономически и финансови въпроси.

5. Иновативни финансови инструменти и социални таксономии

5.1. През последното десетилетие финансовите инструменти, предназначени за социалните предприятия, претърпяха значително развитие (*), но продължава да съществува възможност за по-нататъшно развитие и по-добро удовлетворяване на потребностите на социалните предприятия, както и за подпомагане на тяхното разрастване на вътрешния пазар. ЕИСК счита, че е важно тяхното разширяване да бъде придружено от развитието на култура на оценяване във всички организации и от изграждането, по-специално от академичните среди, на специфични за социалната икономика инструменти за оценка.

5.2. В периода от 12 юни до 27 август 2021 г. Европейската комисия проведе консултация относно социалната и екологичната таксономия. Във връзка с това ЕИСК обръща внимание на необходимостта от избягване на създаването на конкуренция или на още по-сериозен конфликт между екологичната и социалната таксономия.

5.3. Разработването на единен таксономичен модел (социален и екологичен) е оптимално решение, именно поради тясната връзка, която трябва да се поддържа между социалните и екологичните цели, но за да бъде осъществим и гъвкав, той не трябва да налага големи тежести на предприятията.

5.4. Предприятията от социалната икономика като цяло са установени стабилно в местните общности, където преобладава измерението с широко участие, и се отличават със социалната си ангажираност: създаване на работни места, подпомагане и поддържане на работното място, политика на справедливо възнаграждение и професионално равенство. Това се обяснява също така с факта, че предприятията от социалната икономика разполагат по същество със структура на управление с широко участие, която се основава на критериите за демокрация, откритост и прозрачност. Тези аспекти следва да се вземат под внимание и да се насърчават специално в социалната таксономия.

5.5. Социалната таксономия следва да допринася за оказване на влияние върху финансирането, за да се допълнят публичните ресурси, които често подпомагат по недостатъчен начин политиките за социално приобщаване. Въпреки това социалното финансиране не следва никога да замества ролята на институциите, на законите и на публичните политики в преследването на зачитането на социалните права, уравнивяването на неравенствата и борбата с дискриминацията.

5.6. По-отношение конкретно на услугите от общ интерес, те трябва да бъдат финансирани с публични средства, а частните капитали могат да играят единствено допълваща роля. Предприятията, които генерират социално въздействие, играят съществена роля в обществото, поради което инвестициите, които са предназначени за тях, трябва да произхождат във възможно най-голяма степен от стабилни финансови фондове и от „търпелив“ капитал. Трябва да се има предвид, че социалните цели се определят за дълъг период от време.

5.7. Следва да се избягва рискът мерките и методите за измерване да са в полза на сектори, които са по-лесно измерими и където има повече налични ресурси или данни, и да са в ущърб на области, в които обективното измерване е по-сложно или данните са по-трудни за намиране. За да се постигне успех в социалните инвестиции, е необходимо сътрудничество между публичния, частния и социалния сектор. Сътрудничеството на социалния сектор е от съществено значение за определянето на приоритетите, тъй като именно работниците в този сектор работят на място и познават нуждите.

6. Предложения, вдъхновени от добрите практики на местно равнище

6.1. През последните години, водена от импулса на инициативата за социално предприемачество от 2011 г., Европейската комисия прие различни инициативи, както пряко, така и чрез Европейския инвестиционен фонд, за подкрепа на социалните иновации и за увеличаване на достъпа до финансиране за организациите от социалната икономика. Особен интерес представляваха програмите EaSI Funded, EaSI Debt, EaSI Guarantee, EaSI Capacity Building (компонент на EaSI в областта на инвестициите за изграждане на капацитет), ЕФСИ Equity Social Impact. Що се отнася до бъдещото програмиране, социалните инициативи, предвидени в програмата InvestEU, също са обещаващи, особено ако, както е обявено в Плана за действие за социалната икономика, се въведат специфични иновации за насърчаване на социалните инвестиции.

6.2. За да се насърчава екосистема, която е благоприятна за социални инвестиции, ЕИСК счита, че е важно при изпълнението на различните национални планове за възстановяване и устойчивост (НПВУ), които държавите членки се подготвят да прилагат чрез финансирането по Next Generation EU, да могат да бъдат проведени и определен брой конкретни действия, като например изброените по-долу.

(*) Общ анализ може да бъде намерен в публикацията на ЕК „A recipe book for social finance“ (Рецепти за социално финансиране) <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/f1b8099b-fd4c-11e5-b713-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-234506515>.

6.3. В редица държави бяха осъществени експерименти за въвеждане и валидиране на механизми за финансиране на принципа „плащане в зависимост от резултата“ (на английски език „pay by result“). Във Франция например се прилагат договори за социално въздействие, при които се обръща особено внимание на моделите на фондовете, основани на резултати, или на английски език „outcome funds“, в които участват частни инвеститори, готови да мобилизират ресурси за договорените с правителството политики, по-специално в областта на социалните политики, при които плащането е обвързано с постигането на очакваните резултати. Насърчаването на такива практики трябва да се основава на предварителна оценка, чиято цел е да се определят потенциални злоупотреби, като например отлив на капацитет към предприятия извън полето на социалната икономика, или възможно отпадане на ангажимента на държавите.

6.4. Сред най-добрите практики интерес представлява тази на финландското правителство, в рамките на която беше създаден „Експертен център за инвестиции с въздействие“. Чрез него се предоставя техническа и професионална помощ в подкрепа на уменията на тези, които възнамеряват да правят инвестиции със социално въздействие.

6.5. Тези инициативи потвърждават, че е важно да се подкрепят създаването, развиването и достъпността на фондове за въздействие, фондове на фондовете или други финансови инструменти, чрез които да се финансират инициативите на предприятията от социалната икономика, по-специално като се канализират фондове като InvestEU или Фондът за справедлив преход, с цел също така да се насърчават форми на съвместно инвестиране (капиталови инструменти), на съфинансиране (кредит) и на гаранции за кредит за пазарните операции.

6.6. Следва да се подобри капацитетът на европейските институции и държавите членки да събират и анализират необходимите данни с цел да се докаже, че вероятността от необслужване на задълженията по финансирането на социалните предприятия и инфраструктури е по-малка от средната вероятност от необслужване на банков кредит, и така да се насърчи признаването на съотношенията на усвояване на капиталовите инструменти, които вземат под внимание социалната стойност на този вид финансиране.

6.7. ЕИСК вече призова за подкрепящи фактори в РКИ⁽⁵⁾, по-специално екологични и социални, за да се намали усвояването на капитал, заделен от банките за покриване на заеми за финансиране на предприятия от социалната икономика.

6.8. Със сигурност е важно да се отбележи ролята на алтернативните и етичните банки в много европейски държави за насърчаване на финансирането, насочено към социални и екологични цели, което в някои случаи доведе до създаването на инвестиционни фондове или дружества за управлявани спестявания, насочени към инвестиране в социалния и екологичния сектор.

6.9. Данъчните разпоредби, които улесняват инвестициите в социалната икономика, биха могли да бъдат полезни за стимулиране както на емитентите, така и на титулярите на такива инструменти, при условие че може да се докаже реално постигнатото социално въздействие.

6.10. Също така би било от решаващо значение да се насърчава и стимулира „търпеливият“ капитал, като дружествени и кооперативни облигации, насочени към укрепване на собствения капитал на сдруженията и кооперациите. Освен това, за да се насърчат инвестициите в предприятия от социалната икономика, правилата за стимулиране, улесняващи използването на тези иновативни инструменти, биха били полезни и за управителите на пенсионни фондове.

6.11. Следвайки френския опит с регламентираното заделяне на средства от регламентираните спестовни продукти и фондове за солидарни спестявания от заплати съответно към предприятията от социалната икономика, предприятията с доказано социално въздействие и фондовете за солидарност, е важно да се доразвие нормативната уредба относно фондовете за солидарно финансиране, за да се оптимизира равнището на целево заделяне за социалните предприятия и да се освободи допълнителен инвестиционен капацитет чрез капиталови или квазикапиталови инструменти.

6.12. Сред добрите практики, прилагани от предприятията в социалната икономика, по-специално от кооперациите, се нареждат тези, които имат за цел преобразуване на предприятия в криза в организации на работниците под името кооперации, които са известни и като „поемане на предприятие от работниците“ (на френски език „reprise d'entreprise par ses salariés“ или „RAS“)⁽⁶⁾, които се прилагат във Франция, Италия и Испания посредством механизми за финансиране чрез създаване на специални взаимоспомагателни фондове, участващи в капитала и съфинансиращи заедно с работниците поемането на търговската дейност на предприятието посредством създаване на кооперация.

Брюксел, 19 януари 2022 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ ОВ L 176, 27.6.2013 г., стр. 1.

⁽⁶⁾ Business transfers to employees under the form of a cooperative in Europe: opportunities and challenges („Прехвърляния на предприятия към служителите под формата на кооперация в Европа: възможности и предизвикателства“), СЕСОР, 2013 г.

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Ползите от най-отдалечените региони (НОР) за ЕС“**(проучвателно становище)**

(2022/C 194/08)

Докладчик: **Joël DESTOM**Съдокладчик: **Gonçalo LOBO XAVIER**

Консултация	Съвет — френско председателство, 21.9.2021 г. Писмо от Clément Beaune, държавен секретар по европейските въпроси
Правно основание	член 304 от Договора за функционирането на Европейския съюз
Компетентна секция	Секция „Икономически и паричен съюз, икономическо и социално сближаване“
Приемане от секцията	14.12.2021 г.
Приемане на пленарна сесия	20.1.2022 г.
Пленарна сесия №	566
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	216/3/6

1. Заключение и препоръки

1.1. ЕИСК отчита факта, че въпреки хилядите километри, които ги отделят от европейския континент, най-отдалечените региони (НОР) са неразделна част от ЕС. Най-отдалечените региони (НОР) са острови, архипелази и сухоzemни територии (Френска Гвиана). Те са девет на брой и са разположени в западната част на Атлантическия океан, Карибския басейн, горите на Амазония и Индийския океан: Френска Гвиана, Гваделупа, Мартиника, Сен Мартен, Реюнион и Майот (Франция), Азорските острови и Мадейра (Португалия) и Канарските острови (Испания). НОР наброяват близо 5 милиона жители. ЕИСК подчертава, че НОР представляват Европа на световната сцена и ѝ осигуряват морско пространство, с каквото не разполага нито една друга световна сила, както и множество геостратегически предимства.

1.2. ЕИСК призовава Комисията да вземе под внимание значителните ползи, които НОР могат да донесат за бъдещето на Европа, като ги определи за лаборатории за насърчване на напредъка в световен план (продоволствена и енергийна независимост на Европа, екологичен преход, устойчив туризъм, социално приобщаване, участие на организациите на гражданското общество и др.). НОР могат да станат модел за подражание в различните географски басейни, в които са разположени.

1.3. Пандемията от COVID-19 разкри колко е важно да има надеждна и устойчива продоволствена система, която функционира при всякакви обстоятелства и е в състояние да осигури на гражданите достъп до достатъчно количество храни на достъпни цени. Стратегията „От фермата до трапезата“ представлява нов цялостен подход, който демонстрира значението, което европейците отдават на продоволствената устойчивост. Тя е средство за подобряване на начина на живот, на здравето и на околната среда. Европейската политика в НОР трябва да доведе до продоволствена независимост на тези територии, за да може те да се превърнат в образци за Европа. НОР са територии с възможности, в които някои традиционни икономически сектори получават постоянна европейска подкрепа. Нововъзникващите сектори трябва да бъдат по-добре подпомагани.

1.3.1. ЕИСК призовава Комисията да отчете спецификата на НОР в работния график на Комисията относно стратегията „От фермата до трапезата“ и да гарантира, че националните програми POSEI (Програма от специфични мерки за отдалечените региони и за островите) изпълняват основната цел за насърчване на устойчиво селско стопанство.

1.4. ЕИСК призовава Комисията да ускори осъществяването в НОР на европейски проекти, финансирани от ЕС, имащи за цел да бъдат идентифицирани произвежданите на местно равнище устойчиви и достъпни енергийни източници, ако е необходимо чрез задействане на член 349 от ДФЕС. Целта е да се покаже, че те са в състояние да разработят системи за производство на енергия от възобновяеми източници. Разходите за енергия обикновено са по-високи в тези региони, отколкото в континенталната част, поради което НОР могат да се превърнат в изпитателни площадки в контекста на усилията на Европа да постигне енергийна автономност.

1.5. ЕИСК призовава Комисията да гарантира прилагането на Директива (ЕС) 2018/2021 на Европейския парламент и на Съвета ⁽¹⁾ (Директивата за насърчаване на използването на енергия от възобновяеми източници) и заличаването на член 29, параграф 13 от нея, тъй като Европейският съюз не може да субсидира енергийния преход на НОР, като допринася за обезлесяването на трети държави.

1.6. ЕИСК призовава Комисията да не намалява специфичната подкрепа за НОР в икономическия контекст на възстановяването след COVID-19, тъй като те се нуждаят от подходящи финансови ресурси, за да могат да постигнат целите, определени в стратегията на ЕС, изложена в пакета „Подготвени за цел 55“. НОР са региони, които поради географските си характеристики са силно изложени на рискове, свързани с екстремни метеорологични явления (урагани, разрушителни вълни, земетресения и суши), които редовно засягат тяхното население. Следователно те ще бъдат първите, които ще понесат последиците от изменението на климата.

1.7. ЕИСК призовава Комисията да гарантира, че прилагането на член 349 от ДФЕС няма да попречи на преразглеждането на законодателството в областта на климата, енергетиката и транспорта с цел настоящите текстове да бъдат приведени в съответствие с амбициите, определени за 2030 г. и 2050 г.

1.7.1. Този преход в периода до 2030 г. (и след това, с оглед постигането на неутралност по отношение на климата) трябва да бъде колективно и приобщаващо усилие, разработено съвместно със самите промишлени екосистеми.

1.7.2. В актуализираната промишлена стратегия беше обявено създаването на направления за преход съвместно със социалните партньори и други заинтересовани страни, за да се определят най-добрите начини за ускоряване и извличане на ползи от двойния преход, като се вземат предвид мащабът, скоростта и условията при всяка екосистема.

1.8. ЕИСК отправя искане към Комисията да изготви конкретно направление за екосистемата на НОР, в което да се уточни мащабът на нуждите, по-специално от преквалификация, инвестиции или технологии, и да се определят мерките, които трябва да се предприемат в отговор на тези нужди, като се вземат предвид приноси като пътни карти. Моделът на програмата INSULAE за енергийна автономност, въведен от програмата „Хоризонт 2020“ на ЕС, може да бъде отправна точка за прилагането на тези пътни карти.

1.9. ЕИСК призовава Комисията да изготви солидни политически насоки за туризма: целта е да се обособи и обмисли мащабна промяна, включваща принципите на устойчивост във всички дейности и за всички професии, тъй като туризмът има ключова роля за развитието на НОР поради многобройните си въздействия и големия си потенциал за създаване на работни места, по-специално за младите хора. Устойчивият туризъм трябва да се превърне в идентичността на НОР. Всички участници в сферата на туризма ще играят роля за устойчивото развитие на сектора. При изпълнението на плановете за възстановяване в тези региони трябва да се оползотвори разнообразието от услуги и професии, участващи в развитието, както и силното участие на микропредприятията и МСП в туристическия сектор. Контекстът изисква да се припомнят специфичните характеристики на сектора, но също така и да се обмислят необходимите мерки за гарантиране на качеството на заетостта и на търговския баланс. В този смисъл са необходими силни политически насоки: формулиране и обмисляне на мащабна промяна, като принципите за устойчивост се интегрират във всички дейности и за всички професии.

1.10. ЕИСК призовава да се подкрепят най-уязвимите общности и да се обмислят начини за включване на възможно най-голям брой хора в климатичния, цифровия и социалния преход. Никой преход няма да бъде възможен, ако местните общности не участват пълноценно в тези промени, тъй като развитието на НОР се основава на изключителни, но крехки екосистеми. Това налага необходимостта от предвиждане на бъдещите въздействия на публичните политики, тъй като НОР не могат да избегнат промените, предизвиквани от големите климатични, цифрови и социални преходи. Те трябва да предвидят глобалната трансформация на своите икономики, за да отговорят на бъдещите изисквания, като подхождат с изключително внимание към социалното въздействие на тези преходи. Също така е необходимо да се гарантира подпомагането на най-уязвимите групи от населението и да се помисли за участието на възможно най-голям брой от тях в приобщаването. Никакъв преход няма да е възможен, ако местното население не е пълноценен участник в тези трансформации.

1.11. ЕИСК призовава Комисията да преосмисли своя начин на провеждане на обществени консултации, за да може всеки гражданин или всяко предприятие да участва в тях без задължение за предварително вписване в регистъра за прозрачност. ЕИСК смята, че социалният диалог е най-важният начин за намиране на конкретни решения със социалните партньори в НОР. Той призовава използването на обществените консултации да бъде засилено и разширено. Присъединяването на гражданското общество към изготвянето на европейските програми трябва да стане реалност и да се организира в пряка връзка с истинските участници от териториите. Трябва да се засили реалната степен на участие на социалните партньори и организациите на гражданското общество в етапите на изпълнение и оценка на плановете за възстановяване и устойчивост в НОР. Наложително е да се създаде звено за контакт на Европейската комисия, до което гражданското общество до има пряк достъп.

⁽¹⁾ Директива (ЕС) 2018/2001 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 г. за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници (ОВ L 328, 21.12.2018 г., стр. 82).

1.12. ЕИСК отправя искане към Комисията да създаде пакт за правомощията в НОР, както направи за няколко промишлени екосистеми.

1.12.1. Екологичният преход на НОР може да бъде успешен само ако тези региони разполагат с квалифицирана работна сила, необходима за запазването на тяхната конкурентоспособност. Образованието и обучението са от основно значение за повишаването на осведомеността за екологосъобразната икономика и подобряването на уменията в тази област в рамките на инструменти като екологичното направление на „Еразъм+“ и коалицията „Образование за климата“. С Европейската програма за умения за постигане на устойчива конкурентоспособност, социална справедливост и издръжливост Комисията въвежда водещи действия, за да предостави на хората подходящите умения, необходими за екологичния и цифровия преход. В рамките на програмата Комисията улеснява и изготвянето на ангажменти за преквалификация и повишаване на квалификацията във всички промишлени екосистеми. НОР трябва да бъдат напълно интегрирани в тези водещи действия на Комисията чрез разработването на специална работна програма.

1.12.2. ЕИСК призовава Комисията да положи по-големи усилия за намаляване на неравенствата в НОР, тъй като пандемията от COVID-19 засегна усилията в това отношение. НОР се считат за региони, разкъсвани от трайни неравенства. Тълкуването на понятията „център“ и „периферия“ дава редица обяснения за разпределението на богатството в икономика, в която отношенията често са небалансирани. Укрепването на икономическото, социалното и териториалното сближаване е една от основните цели на ЕС.

1.13. ЕИСК призовава Комисията да гарантира, че процесът на възстановяване защита социалните потребности, като същевременно остава хомогенен и балансиран на регионално равнище. Той изтъква необходимостта дадена територия да се оценява като цяло, за да се намерят съобразени с конкретните нужди решения.

1.13.1. ЕИСК призовава Комисията да предприеме мерки за гарантиране на цифров достъп в НОР. Липсата на широк и надежден достъп до цифрови технологии и ефективното използване на свързаните с тях ресурси задълбочава неравенствата в тези региони повече, отколкото на други места. Същевременно вече съществуващото цифрово разделение нараства, а пандемията изостри някои различия, което доведе до това някои хора да бъдат изоставени на фона на ускоряващата се цифровизация. Заветостта, образованието, здравеопазването и обществените услуги със сигурност ще стават все по-зависими от цифровите технологии.

1.13.2. ЕИСК призовава Комисията да полага постоянни усилия в областта на научните изследвания и иновациите, които са от съществено значение за оползотворяването на всички възможности, произтичащи от специфичните характеристики на НОР, свързани с океаните, моретата и морските ресурси, и трябва да бъдат приоритизирани, тъй като имат голям потенциал за стимулиране на икономиката, създаване на качествени работни места и гарантиране на благосъстоянието на хората. Това се отнася до широк спектър от предприятия от всякакъв мащаб. Това е от решаващо значение както за развитието на традиционните дейности, така и за създаването на нови пазарни възможности, които също биха спомогнали за привличането на млади хора.

1.14. ЕИСК призовава Комисията да създаде мащабен проект за достъп до вода и канализация в бъдещите оперативни програми на НОР. Тези мащабни проекти би трябвало да се управляват пряко от Европейската комисия. Мащабните проекти мобилизират широкомащабни инвестиции с единична стойност над 50 милиона евро и се подкрепят от фондовете на политиката на сближаване на ЕС. Те облагодетелстват пряко държавите членки и техните граждани, създавайки по-добра инфраструктура и нови работни места, осигурявайки по-здравословна среда и разкривайки нови възможности за бизнес.

1.14.1. Във френските НОР населението няма достъп до питейна вода, а канализационната система често е недобре функционираща. Достъпът до питейна вода и канализация е неразривно свързан с правото на живот и човешко достойнство, както и с необходимостта от подходящ жизнен стандарт.

1.15. ЕИСК призовава за актуализиране на съобщението във връзка с извършените анализи на положението на НОР в контекста на имиграцията. Той призовава за междутериториално сътрудничество в областта на миграцията и настоява за прилагането в тези региони на новия Европейски пакт за миграцията, който позволява прилагането на „задължителен механизъм за солидарност“ поради „миграционния натиск“.

2. Общи бележки

2.1. НОР, разположени в няколко географски басейна, предоставят на Европа геостратегическо, икономическо и културно позициониране на границите на няколко континента, както и уникални ползи. Тези предимства имат присъща добавена стойност и са естествени опори на сътрудничеството на ЕС с трети държави, включително извън техните географски райони. Те допринасят за международния авторитет на Европа и се характеризират с изключителни възможности за прилагане на решения за справяне с предизвикателствата, пред които е изправен ЕС. Европейската комисия обяви, че по време на френското председателство на Съвета ще бъде прието ново съобщение относно актуализирането на стратегическото партньорство на Комисията с тези региони.

2.2. Оползотворяването на идентифицираните предимства в значителна степен зависи от способността на ЕС да води диалог с всички свои граждани. Гражданското общество трябва да допринесе за повишаване на осведомеността на различните участници (държави, региони, местни власти, местни общности, училища, предприятия и физически лица) за ползата от това да се признае, че НОР могат да насърчат разпространението на осезаеми оперативни действия, с цел да се ускори изпълнението на целите за устойчиво развитие. Измерването на въздействията би било приложимо към различни видове нужди (риболов, селско стопанство и промяна на моделите; култура и популяризиране на сектора; заетост и обучение; образование и мобилност на младите хора; развитие на предприятията; околна среда, енергия и климатични предизвикателства; имиграция).

2.3. Предложенията на ЕИСК за реконструкцията и възстановяването след пандемията от COVID-19 определят рамката, в която предимствата на НОР трябва да се развиват. Те могат да отразяват приноса на тези региони в различни области: продължаване на структурните промени и необходимите свързани инвестиционни дейности, основно в областта на цифровите технологии, интелигентните и социалните иновации и екологичния преход; постоянно повишаване на конкурентоспособността; създаване на желаната среда за засилване на ролята на труда сред големите движещи сили на възстановяването на икономическата система; осигуряване на условия за укрепване на самодостатъчността и издръжливостта; чувствително подобряване на веригите за доставки.

2.4. В Рамковата директива на ЕС за водите се признава, че „водата не е просто търговски продукт, а по-скоро наследство, което следва да бъде опазено, защитено и третирано като такова“.

2.4.1. Три елемента са жизненоважни за гарантирането и подобряването на достъпа до вода и канализация: качеството, достъпността и финансовата достъпност. ЕС допринесе за осигуряването на достъп до питейна вода и канализация за населението на своите държави членки чрез две основни категории действия. Първо, Съюзът определи амбициозни стандарти за качество на водата, които гарантират високо равнище на защита както на общественото здраве, така и на околната среда. Второ, ЕС финансира развитието и подобряването на водоснабдителната инфраструктура в държавите членки, което спомогна за подобряване на качеството и физическия достъп до водоснабдителни услуги. На този етап във френските НОР действията на ЕС все още не са осезаеми и населението няма достъп до вода.

3. Специфични бележки

3.1. Контекст, който разкрива продоволствените и енергийните приоритети

3.1.1. НОР се разглеждат като уязвими региони от икономическа гледна точка. Някои уязвимости произтичат от това, че те са изложени на рискове поради структурни променливи (изолация, размер на пазарите, концентрация на износа, дял на селското стопанство и риболова в създаването на богатство и т.н.), а други се дължат на тяхната изложеност на сътресения, водещи до извънредни ситуации (икономически, екологични, социални, здравни и др. кризи). Пандемията от COVID-19 повиши равнището на осъзнаване на евентуалните последици от недостатъчната подготвеност. Въпреки че веригите за дистрибуция и доставки устояха на тази криза, никога няма да има ваксина, която да защити населението от ефектите на някаква форма на продоволствена и енергийна уязвимост.

3.1.2. НОР трябва да демонстрират определена степен на способност да отговорят на основните нужди в продоволствен и енергиен план, за да може населението да стане устойчиво на външни сътресения. При този подход, наред със създаването на работни места на местно равнище и социална свързаност, се цели включването на ангажирани граждани в наблюдението по места на иновативни проекти, подпомагани от ефективни и съпричастни обществени организации. НОР разполагат с необходимите предимства за осъществяването на преход, който носи икономическа активност и социално сближаване. Въсъщност налище е силен културен фундамент за изграждането на връзка с природата, която би благоприятствала развитието на екосистеми, даващи предимство на устойчивото и здравословно производство на храни. Освен това лесният достъп до енергия от най-често срещаните възобновяеми източници (хидроенергия, биомаса, вятърна енергия, топлинна енергия, геотермална енергия, фотоволтаична енергия) разкрива нови възможности.

3.1.3. ЕС ще приеме нов цикъл на политики в полза на климата — пакета „Подготвени за цел 55“. НОР могат да се превърнат в лаборатории, които да повишат издръжливостта на ЕС. Стратегията „От фермата до трапезата“ е ключов елемент от Европейския зелен пакт. НОР имат възможността да демонстрират спешната необходимост да се съхрани богатото биологично разнообразие, да се гарантира позицията на селскостопанските производители и рибарите във веригата за създаване на стойност, да се насърчи устойчиво потребление на храни и хранене, което е здравословно и на достъпни цени за всички, без да се правят компромиси с безопасността, качеството или цената на храните. НОР могат да бъдат инкубаторите на тази стратегия на Европейския съюз, която цели да обхване цялата хранителна верига. Те могат ефективно да разяснят нуждата от навременни оценки на въздействието. Енергийната криза вече е по-тежка в НОР. Ето защо е необходимо да се търсят конкретни решения за тези региони, тъй като в случай на влошаване на настоящата енергийна криза те биха могли да бъдат сред най-тежко засегнатите.

3.1.4. В НОР, както във всички региони на Европа, енергийният преход не е само въпрос на технология. Той е голямо социално предизвикателство, което изисква участието на гражданското общество. В това отношение възстановяването, организирано след пандемията от COVID-19, дава възможност средствата да се използват така, че да се постигне целта гражданите да бъдат поставени в центъра на енергийния преход, с което да се стимулира регионалната икономика. Енергията от възобновяеми източници, която е широко достъпна в НОР, е децентрализирана. Тя изисква по-скоро малки инвестиции с оглед на разходите, генерирани от мащабните централизиранни структури. Със Зеления пакт Комисията постави неутралността по отношение на климата начело на своите приоритети, а с плана за възстановяване тя предвижда инвестиране на милиарди евро във възстановяването на икономиката и в създаването и запазването на висококачествени работни места в Европа. НОР могат да прокарат пътя към подход, който е ориентиран към гражданите и взема под внимание най-уязвимите потребители.

3.1.5. В Рамковата директива на ЕС за водите се признава, че „водата не е просто търговски продукт, а по-скоро наследство, което следва да бъде опазено, защитено и третирано като такова“. Три елемента са жизненоважни за гарантирането и подобряването на достъпа до вода и канализация: качеството, достъпността и финансовата достъпност. ЕС допринесе за осигуряването на достъп до питейна вода и канализация за населението на своите държави членки чрез две

основни категории действия. Първо, Съюзът определи амбициозни стандарти за качество на водата, които гарантират високо равнище на защита както на общественото здраве, така и на околната среда. Второ, ЕС финансира развитието и подобряването на водоснабдителната инфраструктура в държавите членки, което спомогна за подобряване на качеството и физическия достъп до водоснабдителни услуги. Засега мерките на ЕС все още не се усещат в най-отдалечените региони на Франция, тъй като трудностите, пред които е изправено населението им по отношение на достъпа до вода, остават единствени по рода си в Европа.

3.2. Задълбочаване на разделението и неравенствата

3.2.1. НОР се считат за региони, засегнати от трайни неравенства. Тълкуванията на понятията „център“ и „периферия“ предлагат различни обяснения на разпределението на богатството в една икономика, в която отношенията често са асиметрични. Укрепването на икономическото, социалното и териториалното сближаване е една от основните цели на ЕС. За намаляване на различията е отпуснат значителен бюджет, от който НОР се възползват в значителна степен. Въпреки несъвършенството на инструментите за оценка, следва да се признае, че пандемията от COVID-19 повлия на положените усилия за намаляване на тези неравенства. На 19 ноември 2021 г. Конференцията на президентите на НОР се произнесе относно тези последици. Освен това настоящият контекст изисква от социалните партньори и всички организации на гражданското общество да изтъкнат необходимостта от ускоряване на всички процедури, за да се сложи край на логиката на наваксване, да се отреди централно място на гражданите в нормативната уредба и да се изгради истинска визия за бъдещето.

3.2.2. Солидните икономически основи са от първостепенно значение за насърчаването на устойчивото развитие и поддържането на амбициозен социален модел в НОР. Социалните политики трябва да вървят ръка за ръка с политики, които стимулират икономическото развитие, въз основа на разбирането, че и едните, и другите служат на общото благо. Създаването на работни места, развитието на уменията и повишаването на приобщаващия характер на пазарите на труда са единствените „ваксини“, които дават възможност да се предотвратят неравенствата и изключването, както и да се укрепи обществената стабилност. Ето защо процесът на възстановяване трябва да зачита социалните потребности, като бъде регионално справедлив и балансиран. Регионалното пространство трябва да се разглежда в своята цялост, за да се намерят решения, подходящи за всеки контекст.

3.2.3. От март 2020 г. насам всички региони се преориентираха масово към киберпространството. В НОР, както на други места, учениците преминаха към дистанционно обучение, работниците — към дистанционна работа, а предприятията положиха усилия да преработят своите икономически модели, за да продължат дейността си. Вече съществуващото цифрово разделение обаче се засили и пандемията изостри някои различия, което не позволи на някои от гражданите да бъдат част от цифровото ускорение. Връщането назад изглежда малко вероятно и работните места, образованието, здравеопазването и обществените услуги без съмнение ще стават все по-зависими от цифровите технологии. В НОР, в по-голяма степен отколкото на други места, неспособността да се гарантира общ и надежден достъп до цифрови технологии и ефективно използване на свързаната с тях инфраструктура увеличава неравенствата. Спешно е необходимо да се осигури спътников широколентов достъп до интернет в НОР, за да се предостави на населението достъп до цифрови технологии.

3.2.4. В НОР би трябвало да се даде приоритет на дейностите, свързани с океаните, моретата и морските ресурси, които притежават нарастващ потенциал за укрепване на икономиките, създаване на качествени работни места и гарантиране на благополучието на гражданите. Това засяга широк спектър от предприятия от всякакъв размер. Необходими са постоянни усилия в областта на научните изследвания и иновациите, за да се използват всички възможности, свързани със специфичните характеристики на НОР. Това е от първостепенно значение както за развитието на традиционните дейности, така и за създаването на нови възможности, което би допринесло и за привличането на млади хора.

3.3. Спешна необходимост от по-активно участие на гражданското общество

3.3.1. Редица пилотни проекти, осъществявани в НОР, се подкрепят от европейски програми (Еразъм+, „Хоризонт 2020“ и др.). Актуализирането на стратегическото партньорство на Комисията с тези региони трябва да даде възможност за засилване на тази подкрепа и възпроизвеждане на тези проекти. Целта е да се насърчат проекти за енергийна независимост, продоволствена независимост, устойчив туризъм, образование на децата, обучение на възрастните и социално приобщаване. Развитието на цифровите технологии трябва да бъде предварително условие за развитието на икономиките на НОР.

3.3.2. С оглед на сериозното въздействие на пандемията от COVID-19 върху обществата в НОР ЕИСК призовава за осъществяване на икономически и социални проекти, насочени към просперитета, които да дават приоритет на благополучието на гражданите и да не пренебрегват никого. Едно от големите предизвикателства пред тези региони е да се намери решение на проблема с неравенствата и дисбалансите. Кризата отвори и задълбочи отдавна съществуващите разделения в тези общества, по-специално по отношение на достъпа до здравни грижи и образование. Заболеваемостта от COVID-19 изглежда е по-висока сред най-нуждаещите се лица. Най-бедните хора освен това имат по-ограничени възможности за дистанционна работа. В процеса на възстановяване НОР могат да играят ролята на лаборатории, даващи възможност да се коригират недостатъците на политиките в социалната и икономическата сфера и в областта на околната среда. В тези региони европейските фондове не трябва да бъдат само цифри, цели и срокове: те трябва да символизират обща визия за бъдещето и реален интерес към европейския проект.

3.3.3. Разработването на планове за възстановяване в НОР трябва да даде възможност да се изпробват нови практики за проследяване на разпределянето на средствата и ресурсите. Създадените партньорства може да включват задължението да се създадат комитети за наблюдение, представляващи широк спектър от заинтересовани страни от организациите на гражданското общество. Разглеждането на ползите от НОР за ЕС е възможност да се отправи призив за постигане на широк консенсус между политическите партии, социалните участници, предприемачите, синдикатите и гражданското общество, с цел да се гарантират възможно най-добрите резултати в тези региони на ЕС.

3.4. Машабът на предизвикателствата, породени от пандемията от COVID-19, и очакваният преход в НОР изискват активно сътрудничество от страна на всички участници, представляващи гражданското общество, при зачитане на отговорностите и компетенциите на всеки от тях. Социалният диалог е ключов инструмент за изпълнението на планове за възстановяване в НОР. Пълноценното му използване би трябвало да даде възможност за експериментиране на нови практики за наблюдение на разпределянето на фондовете и ресурсите. Партньорствата могат да включват задължението за създаване на комитети за мониторинг, представляващи широк кръг от заинтересовани страни, включително ключовата роля на социалните партньори, както и на други организации на гражданското общество. Отчитането на ползите от НОР за ЕС е възможност да се призове за широк консенсус, с цел да се гарантира възможно най-голям успех на тези региони на ЕС.

3.5. НОР са изцяло подчинени на императивите на глобализацията, характеризираща се главно с нарастващата свързаност на териториите, културите и икономиките. Те представляват граници на ЕС, които са силно отдалечени от континента. На практика управлението на миграционните потоци и защитата на границите продължават да бъдат основно предизвикателство за тези региони. Това води до ситуации на уязвимост, утежнени от кризата с пандемията. В съобщението си от 12 септември 2007 г., озаглавено „Стратегия за най-отдалечените региони: постижения и перспективи“, Европейската комисия реши да обърне внимание на положението на най-отдалечените региони (НОР) в контекста на имиграцията. Анализът беше показал доста сложно преплитане на равнищата на публични действия в тези региони. Разнообразието от конфигурации усложнява разработването на общи подходи към миграцията в тези региони.

Брюксел, 20 януари 2022 година.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Социалният диалог като инструмент за здравословни и безопасни условия на труд“

(проучвателно становище по искане на френското председателство)

(2022/С 194/09)

Докладчик: **Franca SALIS-MADINIER**

Искане от френското председателство Писмо от 21.9.2021 г.
на Съвета

Правно основание член 304 от Договора за функционирането на Европейския съюз

Компетентна секция „Заетост, социални въпроси и гражданство“

Приемане от секцията 16.12.2021 г.

Приемане на пленарна сесия 20.1.2022 г.

Пленарна сесия № 566

Резултат от гласуването

(„за“/„против“/„въздържал се“) 172/32/70

1. Заключение и препоръки

1.1. ЕИСК споделя становището на Комисията в стратегията ѝ за здравословни и безопасни условия на труд (ЗБУТ) за периода 2021—2027 г. и счита, че социалният диалог (СД) е основен инструмент за постигането на трите ключови цели, а именно: предвиждане и управление на промените в света на труда, дължащи се на екологичния, цифровия и демографския преход; подобряване на превенцията на трудовите злополуки и професионалните заболявания и повишаване на подготовеността за реагиране на потенциални бъдещи здравни кризи.

1.2. Пандемията е възможност за създаване на нов колективен капацитет за справяне с бъдещите кризи и за смекчаване на последиците от тях върху ЗБУТ. Планът за възстановяване трябва да даде възможност за засилване на ролята на социалните партньори в тези държави членки, в които има най-малка тежест.

1.3. ЕИСК препоръчва да се извърши всеобхватен и интегриран прогнозен анализ на въздействието на цифровия преход върху пазара на труда, за да се предвидят произтичащите от него сътресения и да се разработи дългосрочна стратегия за ЗБУТ.

1.4. Европейското рамково споразумение от 2002 г. не отговаря на новите предизвикателства, породени от дистанционната работа. ЕИСК препоръчва да се изготвят нови насоки, като се обърне специално внимание на превенцията на психосоциалните рискове (ПСР) и мускулно-скелетните смущения (МСС).

1.5. ЕИСК приканва инспектората по труда да извършва инспекция на условията, при които се осъществява дистанционната работа, по искане на работника и при зачитане на неприкосновеността на личния му живот, в съответствие с националните правила.

1.6. ЕИСК препоръчва задълбочен мониторинг на разходите за професионални заболявания, като например сърдечните заболявания и професионалното изчерпване (burn-out), за да се определят подходящи мерки на подходящото равнище в рамките на инициативата „Нулева смъртност“.

1.7. ЕИСК призовава за развиване на култура на превенция чрез обучение на участниците в СД, повишаване на осведомеността за възникващите рискове, укрепване и разпространение на наличните ресурси.

1.8. Комитетът счита, че съгласно член 155, параграф 2 от ДФЕС, сключените между социалните партньори споразумения, трябва да доведат до прилагането им в държавите членки. ЕИСК призовава Комисията да обсъди със социалните партньори прилагането на автономните споразумения и процеса на съвместно искане за решение на Съвета, като се зачита автономността на социалните партньори и се следва процедурата по член 155 от ДФЕС.

1.9. ЕИСК насърчава разработването на готови за употреба референтни стандарти и инструменти за оценка на риска, които са особено полезни за много малките и средните предприятия. МСП се нуждаят от правилни насоки, обучение и финансова подкрепа, за да изпълнят задълженията си в областта на ЗБУТ.

1.10. ЕИСК призовава за въвеждането на механизъм за оценка на въздействието на европейските законодателни инициативи, колективни трудови договори и планове за действие и отново отправя препоръката си ⁽¹⁾ за един инспектор по труда на всеки 10 000 работници.

1.11. ЕИСК призовава за по-проактивна кампания „Нулева смъртност“, насочена към превенция и отстраняване на рисковете в съответствие с рамковата директива.

1.12. По отношение на борбата с раковите заболявания, свързани с работата, ЕИСК призовава за по-амбициозна позиция, която обхваща 50-те приоритетни канцерогена, токсичните за репродукцията вещества, опасните лекарства и включва стреса ⁽²⁾ и работата на смени ⁽³⁾.

1.13. ЕИСК призовава за европейско законодателство относно ПСР. Подходът за ефективна превенция трябва да въздейства върху работната среда, а не само върху психичното здраве на отделния човек.

1.14. ЕИСК счита, че изготвянето на всеобща устойчива и интегрирана политика на превенция изисква повторно активиране на проекта на директива относно МСС.

1.15. ЕИСК призовава за изменение на Законодателния акт за изкуствения интелект ⁽⁴⁾. ЕИСК препоръчва оценяването на съответствието от трета страна да стане задължително за всички високорискови системи с ИИ.

1.16. ЕИСК призовава работниците през платформи да бъдат включени в приложното поле на стратегическата рамка. Следва да бъдат гарантирани правата на организиране, представителство и колективно договаряне, а правата на социална закрила да бъдат разширени, така че да обхванат и тези работници.

2. Контекст на становището

2.1. В рамките на бъдещото председателство на ЕС Франция поиска от Комитета да проучи чрез настоящото становище въпроса за ефективността на СД ⁽⁵⁾ като инструмент за насърчване на ЗБУТ.

2.2. Комисията предлага нова стратегическа рамка относно ЗБУТ, чиито три ключови цели са: предвиждане и управление на промените в света на труда, дължащи се на екологичния, цифровия и демографския преход; подобряване на превенцията на трудовете злоупотреки и професионалните заболявания и повишаване на подготовеността за реагиране на потенциални бъдещи здравни кризи ⁽⁶⁾. Комисията разчита по-специално на СД за постигането на тези три цели.

2.3. Стратегическата рамка приема подхода „Нулева смъртност“, за да се премахнат свързаните с работата смъртни случаи в ЕС и поставя акцент върху равенството между половете в областта на ЗБУТ.

2.4. Борбата със свързаните с работата ракови заболявания е определена като приоритетна ос. Комисията поема ангажимент да установи обвързващи гранични стойности на професионална експозиция за допълнителни канцерогенни вещества.

3. Общи бележки

3.1. *Социалният диалог — ключов инструмент в превенцията на риска*

3.1.1. Двустранните преговори между европейските социални партньори са от решаващо значение, когато става въпрос да се решават проблеми, свързани със ЗБУТ. Прилагането на автономните споразумения обаче понякога е неравномерно в зависимост от относителната тежест на СД и на многообразието на системите на професионални отношения в държавите членки ⁽⁷⁾. Споразуменията, водещи до директиви на Съвета, по искане на двете подписали страни, изглеждат по-ефективни, тъй като осигуряват конкретни планове за действие в държавите членки. ЕИСК призовава Комисията да обсъди със социалните партньори по-ефективното прилагане на автономните споразумения и процеса на съвместно искане за решение на Съвета, като се зачита автономността на социалните партньори и се следва процедурата по член 155 от ДФЕС.

⁽¹⁾ ОВ С 105, 4.3.2022 г, стр. 114;

⁽²⁾ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7466429/>.

⁽³⁾ <https://www.cancer-environnement.fr/597-Vol-124-Cancerogenicite-du-travail-de-nuit-poste.ce.aspx>.

⁽⁴⁾ Европейска комисия (2021 г.) Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета за определяне на хармонизирани правила относно изкуствения интелект (законодателен акт за изкуствения интелект) и за изменение на някои законодателни актове на Съюза, COM(2021) 206 final.

⁽⁵⁾ Европейският социален диалог включва дискусиите, консултациите, преговорите и съвместните действия на организациите, представляващи социалните партньори (работодатели и работници). Тристранният диалог включва и публичните власти, а двустранният — европейските синдикални организации и работодателите.

⁽⁶⁾ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=CELEX%3A52021DC0323&qid=1626089672913#PP1Contents>.

⁽⁷⁾ <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2021/right-to-disconnect-exploring-company-practices>.

3.1.2. Както на междупромишлено (стрес на работното място⁽⁸⁾), насилие и тормоз на работното място⁽⁹⁾), така и на секторно равнище (МСС в селското стопанство⁽¹⁰⁾), опазване на здравето във фризьорските салони⁽¹¹⁾), кристален силициев диоксид в химическата промишленост и минния добив⁽¹²⁾), предотвратяване на наранявания с режещи предмети в болниците⁽¹³⁾), европейският СД даде възможност за практическо подобряване на условията на труд на милиони работници в ЕС.

3.1.3. Секторните споразумения, които определят минималните стандарти или общите насоки в областта на БЗУТ, са особено важни за МСП, тъй като последните не винаги разполагат с необходимите ресурси, за да планират подобряването на условията на труд. МСП се нуждаят от съвети, обучение и финансова подкрепа при тяхното изпълнение.

3.1.4. СД е ценен инструмент за предприятията и за обществото като цяло. Мерките в областта на ЗБУТ, изпълнявани посредством СД, допринасят положително за здравето на работниците, могат да подобрят рентабилността на предприятията и намаляват разходите за грижи и отсъствията от работа⁽¹⁴⁾. Разходите за обществото, свързани с нараняванията и заболяванията на работното място, се оценяват на 3,3 %⁽¹⁵⁾ от БВП на ЕС (476 млрд. евро), или повече от половината от средствата по плана за възстановяване. Този процент варира значително в различните държави в зависимост от структурата на промишлеността, законодателния контекст и действащите превантивни мерки.

3.1.5. В извънредната ситуация на кризата предприетите от властите мерки оказаха значително въздействие върху секторите: затваряне на училища, магазини и др. Много предприятия в областта на хотелиерството и културата са застрашени от фалит⁽¹⁶⁾.

3.1.6. Преговорите дадоха възможност да се осигури непрекъснатост на дейностите и оцеляване на европейската икономика. В сектори като транспорта, търговията и селското стопанство европейските СП изиграха съществена роля що се отнася до необходимите приспособявания, временното и дори окончателното прекратяване на дейности и тяхното въздействие върху заетостта. Трябва да се извлекат поуки с оглед на евентуални следващи кризи.

3.1.7. Тази равностойка не може да скрие някои сериозни пропуски. Качеството на националните механизми за СД не е еднакво⁽¹⁷⁾. В много държави членки бяха приети мерки без подходящи и ясни консултации с националните СП. Някои правителства приеха спешни мерки, ограничаващи тяхната самостоятелност, като че ли те по-скоро пречат, отколкото предлагат решения. Здравната криза разкри необходимостта от по-добро управление и координиране на необходимите мерки, прилагани в държавите членки. Необходим е засилен диалог между държавите членки, европейските институции, както и националните и европейските социални партньори, за да се намерят решения за справяне с кризата.

3.1.8. ЕИСК посочва, че в решението на Съда на ЕС от септември 2021 г. се отбелязва, че Комисията не е длъжна да предприема действия по исканията на социалните партньори за изпълнение на сключените споразумения и призовава Комисията да установи ясни критерии за изпълнението на споразуменията, подписани от социалните партньори⁽¹⁸⁾. Комитетът счита, че съгласно член 155, параграф 2 от ДФЕС, сключените между социалните партньори споразумения, трябва да доведат до прилагане в държавите членки.

3.2. Конкретни бележки

3.2.1. Цифров и климатичен преход и нови уязвимости

3.2.1.1. Европейската централна банка подчертава макроикономическите и финансовите рискове⁽¹⁹⁾, свързани с глобалното затопляне (икономически загуби, предизвикани от покачване на равнището на моретата и промяната в режима на валежите) и с екологичния преход (повече блокирани активи, увеличаване на структурната безработица, ценова нестабилност и инфлацията).

3.2.1.2. Роботизацията, ИИ, развитието на нови бизнес модели, на различни форми на подизпълнение и на дистанционна работа ще засегнат трайно пазара на труда, оползотворяването на уменията, организацията на труда, приспособяването на работните места, професионалните рискове и начините за превенцията им.

⁽⁸⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=bg&agreementId=1106>.

⁽⁹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=bg&agreementId=5000>.

⁽¹⁰⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=bg&agreementId=1202>.

⁽¹¹⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=bg&agreementId=5460>.

⁽¹²⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=bg&agreementId=1348>.

⁽¹³⁾ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=521&langId=bg&agreementId=5595>.

⁽¹⁴⁾ <https://osha.europa.eu/bg/themes/good-osh-is-good-for-business>.

⁽¹⁵⁾ <https://visualisation.osha.europa.eu/osh-costs#!/>.

⁽¹⁶⁾ Вж. ОВ С 429, 11.12.2020 г., стр. 159, параграф 2.3.

⁽¹⁷⁾ Участие на социалните партньори в съставянето на политики по време на пандемията от COVID-19, Европейска фондация за подобряване на условията на живот и труд (Eurofound) (2021), Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург.

⁽¹⁸⁾ ОВ С 10, 11.1.2021 г., стр. 14.

⁽¹⁹⁾ (ЕЦБ (2021 г.) Изменението на климата и паричната политика в еврозоната, поредица „Еднократни книжа“ № 271/септември 2021 г.

3.2.1.3. Въпреки че безсрочният договор продължава да е референтният стандарт, ние сме свидетели на увеличаване на формите на т.нар. „гъвкава“ или „нестандартна“ заетост, като например работата на повикване или работата през платформа. Тъй като тези работници могат слабо да влияят върху трудовите правоотношения, те по-често се сблъскват с **лоши условия на труд** (неудобни пози, прекалено бърз ритъм, силно напрежение на работното място и липса на самостоятелност и разнообразие на задачите) ⁽²⁰⁾.

3.2.1.4. Тези преходи водят до **изместване на професионалните рискове**. Най-напред към маржовете на заетостта чрез комбинираното развитие на договорите за подизпълнение и на несигурните договори, които предлагат по-слаба защита по отношение на ЗБУТ. След това към нови уязвимости, свързани с условията на труд, чрез смесването на гъвкави форми на организация и обновени форми на старите практики на тейлоризма. И накрая, към нови свързани с работата проблеми, отразени в ендемичното повишаване на професионалния стрес, и свързаните с него заболявания.

3.3. Предизвикателства за ЗБУТ в цифровата екосистема

3.3.1. Информационните и комуникационните технологии постепенно оформят нова цифрова екосистема, в чийто център е **дистанционната работа**. Широкото ѝ разпространение отговаря на едно очакване: 80 % ⁽²¹⁾ от работодателите и 76 % от европейските работници желаят дистанционната работа да продължи и след кризисния период. Дистанционната работа внася повече гъвкавост, но все пак поставя нови предизвикателства: неподходящо оборудване, чувство на изолираност, трудно откъсване в психологически план от работата и липса на подкрепа от ръководството. 25 % ⁽²²⁾ от европейските работници заявяват, че постоянно се чувстват емоционално изчерпани от работата си — основен аспект на burn-out. Дистанционната работа доведе и до нови предизвикателства за работодателите, например увеличаването на покупките на оборудване за дистанционна работа и предизвикателствата, свързани с управлението и организацията на работата от разстояние.

3.3.2. Постигнатият напредък в различни области на **роботиката** води до трансфер на производствените задачи към задачи, свързани с надзора на автоматизирани процеси. Счита се, че до 2030 г. 22 % от работните места, т.е. 53 милиона работни места в ЕС могат да бъдат автоматизирани ⁽²³⁾. Автоматизацията може също да подобри условията на труд (безопасност и ергономия на работните места, обогатяване на задачите, премахване на трудните и опасни задачи). Естествено, важно е също така да се наблюдават и предотвратяват всички възможни рискове в областта на ЗБУТ, произтичащи от тези промени, които, ако имат за цел единствено производителността, биха могли да доведат до влошаване на условията на труд.

3.3.3. Много от постиженията на ИИ все още са в начален етап, като например **алгоритмичния мениджмънт** в основаната на платформи икономика и някои логистични гиганти. Предизвикателството е двойно: да се замести надзорника в задачите му за контрол и наблюдение на ефективността и да се повиши производителността чрез рационализиране на труда, което понякога стига до крайност. Според научноизследователски доклад на Европейския синдикален институт, по отношение на ЗБУТ при тези практики се наслагват „класическите“ рискове, свързани с рационализирането (увеличаване на интензивността и тежестта на труда, намаляване на разнообразието на задачите) с „нововъзникващите“ рискове, свързани с цифровизацията (умствено претоварване, хиперсвързаност, социална изолация) ⁽²⁴⁾.

3.3.4. Алгоритмичният мениджмънт настъпва постепенно в предприятията, където отговаря на предизвикателствата, свързани с **дистанционната работа**. Непрекъснатият надзор и оценяване водят до риск за психичното здраве на работниците ⁽²⁵⁾, по-специално чрез ефекта „Big Brother“ и заличаването на границите между личния и професионалния живот. Без необходимите гаранции тези технологии могат да нарушат основните права на неприкосновеност на личния живот и на достойнство.

3.3.5. В своето предложение относно Законодателния акт за изкуствения интелект ⁽²⁶⁾ Комисията не разглежда открито предизвикателствата, породени от **високорисковите приложения** на работното място. ЕИСК вече препоръчва оценяването на съответствието от трета страна да стане задължително за всички високорискови системи с ИИ ⁽²⁷⁾. Системите, които оценяват поведението, работното време, резултатите на работника, или разчитат емоциите му, трябва да подлежат на оценка на съответствието от трета страна тогава, когато се определят като високорискови системи с ИИ.

⁽²⁰⁾ Bérastégui P. (2021), Exposure to Psychosocial Risk Factors in the Gig Economy: A Systematic Review . Изследователски доклад на ETUI, 1.2021 г.

⁽²¹⁾ Littler Mendelson (2020), Littler European Employer COVID-19 Survey Report.

⁽²²⁾ Eurofound (2020 г.), Живот, работа и COVID-19, поредица относно COVID-19, Служба за публикации на Европейския съюз, Люксембург.

⁽²³⁾ <https://www.mckinsey.com/featured-insights/future-of-work/the-future-of-work-in-europe>.

⁽²⁴⁾ Bérastégui P. (2021), Exposure to Psychosocial Risk Factors in the Gig Economy: A Systematic Review . Изследователски доклад на ETUI, 1.2021 г..

⁽²⁵⁾ APPG (2021), The new frontier: Artificial Intelligence at work.(новата граница: изкуственият интелект на работното място).

⁽²⁶⁾ Европейска комисия (2021 г.), Предложение за регламент за определяне на хармонизирани правила относно изкуствения интелект (Законодателен акт за изкуствения интелект) (COM(2021) 206 final).

⁽²⁷⁾ ОВ С 517, 22.12.2021 г., стр. 61, параграф 1.10.

3.4. Трансформации, преходи и „нови проблеми“

3.4.1. Наблюдава се увеличаване на ПЗ за сметка на професионалните наранявания. Между 2000 и 2016 г. смъртните случаи, причинени от сърдечни заболявания и мозъчни инсулти, свързани с дълги часове работа, са се увеличили съответно с 41 и 19 % в световен мащаб⁽²⁸⁾. Психологичните състояния, свързани с работата, като депресивните разстройства, също се увеличават. От 17 до 35 % от депресиите могат да се отдадат на работата⁽²⁹⁾, знак за тенденция към повишаване на ПСР и въздействието им върху здравето на работниците.

3.4.2. Изместването на проблемите, свързани с работата, се наблюдава и на равнището на **риските физически фактори**. Трудовите злоупотреки бележат лек спад⁽³⁰⁾, докато МСС продължават да са водещата причина за нетрудоспособност в света⁽³¹⁾. Последното **проучване ESENER** (Европейско проучване относно новите и възникващите рискове в предприятията) показва, че повтарящите се движения на горните крайници и продължителното задържане в седнало положение са двата рискови фактора, на които работниците са изложени в най-голяма степен⁽³²⁾. Следователно вече не толкова изолираната експозиция на много опасни ситуации, а продължителната експозиция на рискови фактори с малка амплитуда застрашава ЗБУТ.

4. Перспективи за подобряване на ефективността на СД и смекчаване на рисковете относно ЗБУТ

4.1. Пандемията е възможност за създаване на нов колективен капацитет за борба със здравните, екологичните и демографските кризи. СП са в най-добра позиция да прогнозират промените, да предвиждат новите нужди от обучение, да се адаптират към новата среда, да откриват нововъзникващите рискове⁽³³⁾ и да подготвят трансформацията на производствените процеси.

4.2. Важно е да се гарантира ефективното прилагане на споразуменията, постигнати в резултат на СД. ЕИСК заявява отново подкрепата си⁽³⁴⁾ за препоръката на МОТ⁽³⁵⁾ за един инспектор по труда на 10 000 работници и подчертава необходимостта от укрепване на ролята на синдикалните представители по отношение на ЗБУТ. СП трябва да участват в достатъчна степен на всички равнища в изготвянето и прилагането на превантивни мерки в съответствие с Рамковата директива.

4.3. Широкото използване на дистанционната работа изисква разширяване на условията за намеса на инспектората по труда. Както в Испания⁽³⁶⁾, инспекторите трябва да могат да проверяват условията, при които се извършва дистанционната работа, по искане на служителите и при зачитане на неприкосновеността на личния живот. Това включва установяване и регистриране на жалби относно липса на необходимото оборудване, неспазване на правото на изключване и т.н.

4.4. ЕИСК препоръчва да се направи прогнозен анализ на въздействието на цифровия преход върху работата в държавите членки, по-специално върху използването на уменията, организацията на работата, професионалните рискове и начините за тяхното предотвратяване.

4.5. Увеличението на разходите за професионални заболявания, като например сърдечни заболявания и burn-out, трябва да бъде наблюдавано задълбочено, за да се определят съответните мерки на подходящото равнище в подхода „Нулева смъртност“.

4.6. Съществуващите механизми не дават възможност за стриктна оценка на въздействието на автономните рамкови споразумения. Наличните данни са фрагментирани, а протоколите не позволяват да се установи причинно-следствена връзка. Необходимо е да се инвестира в разработването на специфични показатели за всяко споразумение и в механизъм за измерване на променливите в различни моменти, позволяващ да се установи причинно-следствената връзка, като същевременно се защита напълно автономията на социалните партньори при изпълнението на рамковите споразумения.

4.7. Конкретните показатели ще бъдат допълнени с по-широкообхватни показатели, даващи възможност за проследяване на постигнатия напредък в сферата на ЗБУТ. Това би могло да се възложи на **проучванията ESENER**, като ЕИСК препоръчва по-кратка периодичност и по-системен обхват на предизвикателствата в сферата на ЗБУТ. Това ще позволи да се направи оценка на обхвата на предприетите инициативи и при необходимост да се предложат нови мерки.

⁽²⁸⁾ ILO (2021) WHO/ILO Joint Estimates of the Work-related Burden of Disease and Injury, 2000–2016 (Съвместни оценки на СЗО/МОТ за свързаната с работата тежест на заболяванията и нараняванията) 2000—2016 г.

⁽²⁹⁾ Niedhammer и al. (2021 г.). Update of the fractions of cardiovascular diseases and mental disorders attributable to psychosocial work factors in Europe (Актуализиране на дела на сърдечно-съдовите заболявания и психическите разстройства, свързани с психосоциалните фактори за труд в Европа). Int Arch Occup Environ Health (Международни архиви за здраве и безопасност на работното място).

⁽³⁰⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20211012-2>.

⁽³¹⁾ Cieza и al. (2020 г.). Global estimates of the need for rehabilitation based on the Global Burden of Disease study 2019: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2019 (Глобални оценки за необходимостта за рехабилитация въз основа на глобалното проучване на тежестта в резултат на заболяванията от 2019 г.: систематичен анализ на глобалното проучване на тежестта в резултат на заболяванията 2019 г.). The Lancet, 396: 10267.

⁽³²⁾ EU-OSHA (2020) European Survey of Enterprises on New and Emerging Risks (ESENER 2019) — background briefing (предварителна информация).

⁽³³⁾ <https://osha.europa.eu/bg/emerging-risks>.

⁽³⁴⁾ ОВ С 105, 4.3.2022 г, стр. 114;

⁽³⁵⁾ <https://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb297/pdf/esp-3.pdf>.

⁽³⁶⁾ <https://ec.europa.eu/social/ajax/BlobServlet?docId=23324&langId=en>.

4.8. Ролята на Европейския орган по труда чрез **Комитета на старшите инспектори по труда** ⁽³⁷⁾ би могла да бъде упражнявана **чрез предоставяне на възможности и препоръки за обмен на най-добри практики и подкрепа за изграждането на капацитет относно прилагането на законодателството и изпълнението на споразуменията, основани на СД, които не са преобразувани в директиви.**

4.9. Доброто взаимодействие между СД на европейско и национално равнище изисква по-широко участие на СП във всички държави членки. Може да бъдат мобилизирани средства за укрепване на капацитета на социалните партньори, там, където той е слаб.

4.10. ЕИСК насърчава всяка инициатива за подпомагане на МСП в техните усилия за превенция. Ще цитираме неотдавнашния стандарт ISO 45003 ⁽³⁸⁾ за ПРК, OiRA, който редовно е обогатяван с нови модули и портала „Здравословни работни места“, обединяващ ресурсите, с които разполагат работодателите. Във Франция OiRA е използван 61 000 пъти ⁽³⁹⁾ от 42 000 ползватели, т.е. половината от ползвателите. ЕИСК подчертава значението на тези готови за използване инструменти за предприятията, които не разполагат с необходимите ресурси във вътрешен план, и изтъква, че оценката на риска е основен стълб на превенцията.

4.11. Подходът за „Нулева смъртност“ трябва да бъде по-проактивен, като се съсредоточи върху премахването на рисковете, в съответствие с рамковата директива. Всяка политика в областта на ЗБУТ трябва да спазва принципа на превенция, разработен и прилаган от СД и подкрепен от строго регулиране.

4.12. По отношение на борбата със свързаните с работата ракови заболявания ЕИСК призовава за по-амбициозна позиция, обхващаща 50-те приоритетни канцерогена. Приложното поле на Директива 2004/37/ЕО трябва да бъде разширено и за токсичните за репродукцията вещества и опасните лекарствени продукти ⁽⁴⁰⁾. Освен това хроничният стрес увеличава риска от развитие на рак ⁽⁴¹⁾, а нощният труд на смени причинява рак на гърдата, простатата и дебелото черво ⁽⁴²⁾. Добре е да се възприеме основан на риска подход, а не методология, която разглежда защитата на работниците като разход.

4.13. МСС продължават да бъдат водещият проблем в областта на ЗБУТ в ЕС. На равнище предприятие качеството на СД и правилното функциониране на Комитета за здраве и безопасност, когато съществуват, са гарант за ефективността на подхода за превенция. На секторно равнище СД също може да помогне чрез конкретни насоки, действия за повишаване на осведомеността и за обмен на опит и разпространяването на добри практики. На европейско равнище изготвянето на цялостна, устойчива и интегрирана политика изисква повторно активиране на проекта на директива относно МСС.

4.14. Непълното прилагане на самостоятелното рамково споразумение от 2004 г. относно стреса на работното място подчертава необходимостта от европейско законодателство относно ПСР. ЕИСК припомня, че подходът за ефективна превенция предполага въздействие върху причиняващите фактори, а именно върху организацията на труда. Подход, който се съсредоточава върху психичното здраве, няма да позволи да се ограничи стресът на работното място.

4.15. ЕИСК подчертава съвместната необходимост от стабилна регулаторна рамка и успешен СД. Директивите определят общите насоки в областта на ЗБУТ, докато различните равнища на СД дават възможност за необходимите приспособявания с оглед на секторните и националните особености.

4.16. ЕИСК изразява съжаление, че самостоятелно заетите лица са изключени от приложното поле на стратегическата рамка. Някои работници през платформи, наричани „самостоятелно заети лица“, всъщност се намират във връзки на подчиненост с платформите чрез алгоритмичния мениджмънт. Пандемията подчерта уязвимостта на тези работници и недостатъците на платформите по отношение на превенцията. Не е желателно тези работници да продължават да бъдат изложени на неконтролирани рискове в резултат на изключването им от стратегическата рамка.

4.17. ЕИСК подчертава съществуването на асиметрични отношения между платформите и тези работници и припомня, че свободата на сдружаване и правото на колективно договаряне са основни права. От съществено значение е да се осигурят подходяща организация и представителство, за да се улеснят СД и колективното договаряне. Освен това е целесъобразно правата на социална закрила да бъдат разширени, така че да обхванат и тези работници.

⁽³⁷⁾ Целта на Европейския орган по труда е да подпомага спазването на правилата и координацията между държавите членки при прилагането на правните актове на ЕС в областта на трудовата мобилност и координацията на системите за социална сигурност.

⁽³⁸⁾ <https://www.iso.org/standard/64283.html>.

⁽³⁹⁾ <https://oiraproject.eu/en/news/road-transport-france-now-safer-oir>.

⁽⁴⁰⁾ Химическо вещество, което може да увреди възпроизводителната функция на мъжа или жената или да засегне развитието на плода.

⁽⁴¹⁾ <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7466429/>.

⁽⁴²⁾ <https://www.cancer-environnement.fr/597-Vol-124-Cancerogenicite-du-travail-de-nuit-poste.ce.aspx>.

4.18. Също толкова важно е да се обърне внимание на работниците с увреждания и с хронични заболявания. Заетостта позволява достъп до прилично жилище, пълноценен социален и културен живот и интегриране в обществото. За да бъдат постигнати целите на ЕС за приобщаване, е целесъобразно да се намалят различията между държавите членки и да се прилагат еднакво политиките за пригодност за заетост, за икономическо, социално и културно приобщаване.

4.19. Предотвратяването на професионалната изолация трябва да бъде включено в СД и да съпътства връщането на работа (оборудване на работното място, връщане на работа на непълнен работен ден и др.). Препоръчват се действия за повишаване на осведомеността относно положението на работниците с увреждания или тези, които са потенциално застрашени от изключване поради нетрудоспособност.

4.20. Признаването на многообразието, включително различията между половете, в работната сила е от жизненоважно значение за гарантиране на безопасността и здравето на работещите мъже и жени. Въпреки че е постигнат известен напредък в тази област, ЕИСК счита, че може и трябва да се направи повече. Различията между половете би трябвало да се вземат предвид при разработването на политики в областта на ЗБУТ и стратегии за превенция. ЕИСК призовава за съобразен с пола подход към ЗБУТ с цел интегриране на принципа на равенство между половете във всички области на ЗБУТ. За да се извлекат ползите от социалния диалог, ЕИСК подчертава значението на равнопоставеното участие на жените в социалния диалог.

4.21. Достъпът на младите работници до информационни технологии трябва да бъде улеснен. Непрекъснатото учене се превръща в основен източник на сигурност на работното място в ерата на цифровите технологии. Важно е също така да се включат по-възрастните работници чрез насърчаване на възможностите за учене и защита срещу дискриминация, основана на възраст.

4.22. Ползите от дистанционната работа зависят от начина, по който тя е организирана от работодателя. Използването на дистанционна работа трябва да бъде регулирано чрез колективно договаряне, за да се предотвратят трудностите, установени в множество проучвания⁽⁴³⁾. Европейското рамково споразумение, подписано през 2002 г., не отговаря на тези нови предизвикателства. ЕИСК препоръчва да се изготвят нови насоки, като се обърне специално внимание на превенцията на ПСР и МСС.

4.23. Необходимо е да се подчертаят връзките, които съществуват между ЗБУТ и рентабилността на предприятията. Поради въздействието си върху условията на труд и запазването на работното място СД позволява да се избегнат разходите за трудови злополуки и професионални заболявания. Това е инвестиция, ползите от която надвишават разходите⁽⁴⁴⁾.

4.24. Културата на превенция би трябвало да бъде развивана; това може да включва обучение на различните участници в СД, повишаване на осведомеността за възникващите рискове, укрепване и разпространение на наличните ресурси. ЕИСК призовава за тази цел да бъдат използвани средства от плана за възстановяване.

Брюксел, 20 януари 2022 година.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

⁽⁴³⁾ <https://www.eurofound.europa.eu/data/covid-19/working-teleworking>.

⁽⁴⁴⁾ https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/—ed_protect/—protrav/—travail/documents/publication/wcms_571914.pdf.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Следните изменения, които получиха поне една четвърт от подадените гласове, бяха отхвърлени в хода на разискванията (член 59, параграф 3 от Правилника за дейността):

ИЗМЕНЕНИЕ 2

Внесено от:

Ангелова Милена

Gavrilovs Vitalijs

Kontkanen Mira-Maria

Pilawski, Lech

Vadász Borbála

SOC/703 — Социалният диалог като инструмент за здравословни и безопасни условия на труд

Параграф 3.2.1.3

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
<p>Въпреки че безсрочният договор продължава да е референтният стандарт, ние сме свидетели на увеличаване на формите на т.нар. „гъвкава“ или „нестандартна“ заетост, като например работата на повикване или работата през платформа. Тъй като тези работници могат слабо да влияят върху трудовите правоотношения, те по-често се сблъскват с лоши условия на труд (неудобни пози, прекалено бърз ритъм, силно напрежение на работното място и липса на самостоятелност и разнообразие на задачите) ⁽¹⁾.</p> <p>⁽¹⁾ <i>Bérestégui P. (2021), Exposure to Psychosocial Risk Factors in the Gig Economy: A Systematic Review. Изследователски доклад на ETUI, 1.2021 г.</i></p>	<p>Въпреки че безсрочният договор продължава да е референтният стандарт, ние сме свидетели на увеличаване на формите на т.нар. „гъвкава“ или „нестандартна“ заетост, като например работата на повикване или работата през платформа. Дистанционната работа носи и някои рискове като възможни предизвикателства, свързани с това, че работникът става невидим в работната общност, с липсата на структури за официална и неофициална подкрепа, на лични контакти с колегите и на достъп до информация, с пропускане на възможности за повишение и обучение, и с възможно влошаване на неравенството между половете и увеличен риск от насилие и тормоз ⁽¹⁾; тези рискове се нуждаят от допълнително внимание, за да се осигурят ЗБУТ за работещите при такива форми на заетост.</p> <p>⁽¹⁾ <i>ОВ 220/С 9.6.2021 г., стр. 13—25.</i></p>

Изложение на мотивите

Предлагаме да се заличи част от този параграф, която включва твърде общо твърдение, и вместо това да се използва консенсусния текст по SOC/662 ⁽¹⁾, в който се посочва, наред с другото, че дистанционната работа носи и някои рискове като възможни предизвикателства, свързани с това, че работникът става невидим в работната общност, с липсата на структури за официална и неофициална подкрепа, на лични контакти с колегите и на достъп до информация, с пропускане на възможности за повишение и обучение; с възможно влошаване на неравенството между половете и увеличен риск от насилие и тормоз.

Следва също така да се припомни, че например лицата с гъвкава работа или работа през платформа често имат повече свобода да определят работното си време. Фактът, че работата се възлага чрез платформа има много слаба връзка с ергономията на труда и др. Работата е една и съща, със или без платформа (например uber шофьор срещу таксиметров шофьор). Освен това аргументът за прекомерно бърз работен ритъм не е валиден, тъй като в действителност положението може да бъде точно обратното.

⁽¹⁾ Все още непубликуван в Официален вестник.

Също така липсва причинно-следствена връзка между наличието на гъвкав или нетипичен договор и лошите условия на труд.

Резултат от гласуването:

Гласове „за“: 101

Гласове „против“: 133

Гласове „въздържал се“: 21

ИЗМЕНЕНИЕ 3

Внесено от:

Ангелова Милена

Gavrilovs Vitalijs

Kontkanen Mira-Maria

Pilawski, Lech

Vadász Borbála

SOC/703 — Социалният диалог като инструмент за здравословни и безопасни условия на труд

Параграф 3.2.1.4

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
<p>Тези преходи водят до изместване на професионалните рискове. Най-напред към маржовете на заетостта чрез комбинираното развитие на договорите за подизпълнение и на несигурните договори, които предлагат по-слаба защита по отношение на ЗБУТ. След това към нови уязвимости, свързани с условията на труд, чрез смесването на гъвкави форми на организация и обновени форми на старите практики на тейлоризма. И накрая, към нови свързани с работата проблеми, отразени в ендемичното повишаване на професионалния стрес, и свързаните с него заболявания.</p>	<p>Тези преходи могат да доведат до изместване на професионалните рискове. Тези потенциални рискове могат да бъдат преодоляни, като в процеса на социален диалог се обърне специално внимание на: най-напред на маржовете на заетостта в случая на договорите за подизпълнение и на несигурните договори, които биха могли да предложат по-слаба защита по отношение на ЗБУТ. След това към нови уязвимости, свързани с условията на труд, чрез смесването на гъвкави форми на организация и обновени форми на старите практики на тейлоризма. И накрая, към нови свързани с работата проблеми, отразени в ендемичното повишаване на професионалния стрес, и свързаните с него заболявания.</p>

Изложение на мотивите

С това изменение признаваме, че промяната във формите на труд изисква повече внимание чрез социален диалог на подходящото равнище по отношение ЗБУТ. Също така, въпреки че условията на труд в новите форми на заетост могат да доведат до някои нови уязвимости, е важно да се разбере, че не всички нетипични форми на заетост, като например възлагането на подизпълнители, автоматично предлагат по-слаба защита по отношение на ЗБУТ и биха могли да предлагат същото равнище на защита в областта на ЗБУТ като стандартната форма на заетост.

Резултат от гласуването:

Гласове „за“: 98

Гласове „против“: 147

Гласове „въздържал се“: 17

ИЗМЕНЕНИЕ 4**Внесено от:**

Ангелова Милена

Gavrilovs Vitalijs

Kontkanen Mira-Maria

Pilawski, Lech

Vadász Borbála

SOC/703 — Социалният диалог като инструмент за здравословни и безопасни условия на труд**Параграф 4.2**

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
<p>Важно е да се гарантира ефективното прилагане на споразуменията, постигнати в резултат на СД. ЕИСК заявява отново подкрепата си ⁽¹⁾ за препоръката на МОТ ⁽²⁾ за един инспектор по труда на 10 000 работници и подчертава необходимостта от укрепване на ролята на синдикалните представители по отношение на ЗБУТ. СП трябва да участват в достатъчна степен на всички равнища в изготвянето и прилагането на превантивни мерки в съответствие с Рамковата директива.</p> <p>⁽¹⁾ https://www.eesc.europa.eu/bg/our-work/opinions-information-reports/opinions/health-safety-work-eu-strategic-framework-2021-2027</p> <p>⁽²⁾ https://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb297/pdf/esp-3.pdf.</p>	<p>Важно е да се гарантира ефективното прилагане на споразуменията, постигнати в резултат на СД. ЕИСК отбелязва препоръката ⁽¹⁾ на МОТ за един инспектор по труда на 10 000 работници и подчертава необходимостта от укрепване на ролята на социалните партньори по отношение на ЗБУТ. СП трябва да участват в достатъчна степен на всички равнища в изготвянето и прилагането на превантивни мерки в съответствие с Рамковата директива.</p> <p>⁽¹⁾ https://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb297/pdf/esp-3.pdf.</p>

Изложение на мотивите

Предлагаме да се използва „отбелязва“ вместо „заявява отново подкрепата си“. Също така във второто изречение следва да се говори за социалните партньори като цяло.

Резултат от гласуването:

Гласове „за“: 103

Гласове „против“: 150

Гласове „въздържал се“: 15

ИЗМЕНЕНИЕ 5**Внесено от:**

Ангелова Милена

Gavrilovs Vitalijs

Kontkanen Mira-Maria

Pilawski, Lech

Vadász Borbála

SOC/703 — Социалният диалог като инструмент за здравословни и безопасни условия на труд

Параграф 4.3

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
<p>Широкото използване на дистанционната работа изисква разширяване на условията за намеса на инспектората по труда. Както в Испания ⁽¹⁾, инспекторите трябва да могат да проверяват условията, при които се извършва дистанционната работа, по искане на служителя и при зачитане на неприкосновеността на личния живот. Това включва установяване и регистриране на жалби относно липса на необходимото оборудване, неспазване на правото на изключване и т.н.</p> <p>⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/social/ajax/BlobServlet?docId=23324&langId=en</p>	<p>В някои държави членки с широкото използване на дистанционната работа възникна необходимостта от разширяване на условията за намеса на инспектората по труда. Както в Испания ⁽¹⁾, инспекторите могат да проверяват условията, при които се извършва дистанционната работа, по искане на служителя и при зачитане на неприкосновеността на личния живот. Това включва установяване и регистриране на жалби относно липса на необходимото оборудване, неспазване на правото на изключване и т.н. От работодателите следва да се изисква да гарантират наличието на оборудване за работа от разстояние само когато служителят е задължен да работи от дома.</p> <p>⁽¹⁾ https://ec.europa.eu/social/ajax/BlobServlet?docId=23324&langId=en</p>

Изложение на мотивите

Въпреки че не виждаме пречка системата на една конкретна държава членка (Испания) да бъде посочена като пример, не считаме, че е оправдано да се предлага тази система да бъде въведена и в други държави, като се има предвид фактът, че организацията и условията на инспекцията по труда са от компетентността на държавите членки.

Ако работодателят вече предлага едно работно място (обикновено офис), където служителят разполага с цялото необходимо оборудване, не следва да съществува задължение за дублиране на това оборудване и в дома, ако работодателят не изисква от служителя да работи от дома си. Особено за малките предприятия дублирането на работно оборудване може да представлява голяма финансова тежест.

Резултат от гласуването:

Гласове „за“: 107

Гласове „против“: 149

Гласове „въздържал се“: 16

ИЗМЕНЕНИЕ 7

Внесено от:

Ангелова Милена

Gavrilovs Vitalijs

Kontkanen Mira-Maria

Pilawski, Lech

Vadász Borbála

SOC/703 — Социалният диалог като инструмент за здравословни и безопасни условия на труд

Параграф 4.12

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
<p>По отношение на борбата със свързаните с работата ракови заболявания ЕИСК призовава за по-амбициозна позиция, обхващаща 50-те приоритетни канцерогена. Приложното поле на Директива 2004/37/ЕО трябва да бъде разширено и за токсичните за репродукцията вещества и опасните лекарствени продукти ⁽¹⁾. Освен това хроничният стрес увеличава риска от развитие на рак ⁽²⁾, а нощният труд на смени причинява рак на гърдата, простатата и дебелото черво ⁽³⁾. Добре е да се възприеме основан на риска подход, а не методология, която разглежда защитата на работниците като разход.</p> <p>⁽¹⁾ Химическо вещество, което може да увреди възпроизводителната функция на мъжа или жената или да засегне развитието на плода.</p> <p>⁽²⁾ https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7466429/</p> <p>⁽³⁾ https://www.cancer-environnement.fr/597-Vol-124-Cancerogenite-du-travail-de-nuit-poste.ce.aspx.</p>	<p>По отношение на борбата със свързаните с работата ракови заболявания ЕИСК приветства предварителното споразумение, постигнато от Европейския парламент и Съвета в края на 2021 г. за по-добра защита на работниците от рискове, свързани с експозицията на канцерогенни и мутагенни вещества, чрез актуализиране на Директивата за канцерогените и мутагените.</p>

Изложение на мотивите

Следва да се отбележи, че през декември 2021 г. Европейският парламент и Съветът постигнаха предварително споразумение за по-добра защита на работниците от рискове, свързани с експозицията на канцерогенни и мутагенни вещества. За да се подобри защитата на работниците от рак, през 2020 г. Комисията предложи да се ограничи допълнително експозицията им на канцерогенни химикали. Тази инициатива е също така част от ангажимента на Комисията за борба с рака в рамките на европейския план за борба с рака. Комисията подчерта, че съгласно това споразумение за актуализиране на Директивата за канцерогените и мутагените около 1 милиона работници ще се ползват от по-големи гаранции поради определянето на гранични стойности на професионална експозиция на акрилонитрил и никелови съединения и понижаването на граничните стойности за бензен.

Резултат от гласуването:

Гласове „за“: 98

Гласове „против“: 156

Гласове „въздържал се“: 17

ИЗМЕНЕНИЕ 8

Внесено от:

Ангелова Милена

Gavrilovs Vitalijs

Kontkanen Mira-Maria

Pilawski, Lech

Vadász Borbála

SOC/703 — Социалният диалог като инструмент за здравословни и безопасни условия на труд

Параграф 4.13

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
<p>МСС продължават да бъдат водещият проблем в областта на ЗБУТ в ЕС. На равнище предприятие качеството на СД и правилното функциониране на Комитета за здраве и безопасност, когато съществуват, са гарант за ефективността на подхода за превенция. На секторно равнище СД също може да помогне чрез конкретни насоки, действия за повишаване на осведомеността и за обмен на опит и разпространяването на добри практики. На европейско равнище изготвянето на цялостна, устойчива и интегрирана политика изисква повторно активиране на проекта на директива относно МСС.</p>	<p>МСС продължават да бъдат водещият проблем в областта на ЗБУТ в ЕС. На равнище предприятие качеството на СД и правилното функциониране на Комитета за здраве и безопасност, когато съществуват, могат да бъдат гарант за по-голямата ефективност на подхода за превенция. На секторно равнище СД също може да помогне чрез конкретни насоки, действия за повишаване на осведомеността и за обмен на опит и разпространяването на добри практики. На европейско равнище изготвянето на цялостна, устойчива и интегрирана политика на превенция изисква предприемането на мерки, както е посочено в стратегическата рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2021—2027 г. Здравословни и безопасни условия на труд в променящ се свят на труда.</p>

Изложение на мотивите

Стратегията на Комисията включва, наред с другото, целта психосоциалните и ергономичните рискове да станат част от кампанията за здравословни работни места.

Резултат от гласуването:

Гласове „за“: 95

Гласове „против“: 161

Гласове „въздържал се“: 16

ИЗМЕНЕНИЕ 9

Внесено от:

Ангелова Милена

Gavrilovs Vitalijs

Kontkanen Mira-Maria

Pilawski, Lech

Vadász Borbála

SOC/703 — Социалният диалог като инструмент за здравословни и безопасни условия на труд

Параграф 4.14

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
<p>Непълното прилагане на самостоятелното рамково споразумение от 2004 г. относно стреса на работното място подчертава необходимостта от европейско законодателство относно ПСР. ЕИСК припомня, че подходът за ефективна превенция предполага въздействие върху причиняващите фактори, а именно върху организацията на труда. Подход, който се съсредоточава върху психичното здраве, няма да позволи да се ограничи стресът на работното място.</p>	<p>ЕИСК призовава за укрепване на ролята на социалните партньори в мерките за повишаване на осведомеността и превенция на ПСР. ПСР трябва да се разглеждат основно на равнището на работното място/предприятието — няма универсално решение, което би функционирало добре във всички предприятия или държави членки, тъй като проблемите също са различни. Според доклада за изпълнението, изготвен от подписалите рамковото споразумение страни, въпреки различните предизвикателства и пречки, прилагането на европейското рамково споразумение и на самите доклади очевидно има важна добавена стойност в областта на стреса на работното място и развитието на социалния диалог ⁽¹⁾. ЕИСК припомня, че подходът за ефективна превенция предполага въздействие върху причиняващите фактори, а именно върху организацията на труда. Подход, който се състои във въздействие върху психичното здраве, няма да позволи да се ограничи стресът на работното място. ПСР са сложен въпрос с различни фактори на въздействие, като условия на труд, управление на работното натоварване, трудови правоотношения, но също и индивидуални способности.</p> <p>⁽¹⁾ https://www.buinessseurope.eu/sites/buseur/files/media/imported/2008-02495-E.pdf</p>

Изложение на мотивите

Тук следва да се настоява повече за укрепване на ролята на социалните партньори в мерките за повишаване на осведомеността и превенция на ПСР. ПСР трябва да се разглеждат основно на равнището на работното място/предприятието — няма универсално решение, което би функционирало добре във всички предприятия или държави членки, тъй като проблемите също са различни.

Не считаме, че е необходимо законодателство, но сме съгласни с подхода на Комисията да подготви, в сътрудничество с държавите членки и социалните партньори, незаконодателна инициатива на равнище ЕС, свързана с психичното здраве на работното място, която оценява нововъзникващите проблеми, свързани с психичното здраве на работниците.

И накрая, в доклада за изпълнението, изготвен от подписалите автономното рамково споразумение относно свързания с работата стрес <https://www.buinessseurope.eu/sites/buseur/files/media/imported/2008-02495-E.pdf>, се посочва, наред с другото, че „въпреки различните предизвикателства и пречки, прилагането на европейското рамково споразумение и на самите доклади очевидно има значителна добавена стойност в областта на стреса на работното място и развитието на социалния диалог.“

Резултат от гласуването:

Гласове „за“: 97

Гласове „против“: 159

Гласове „въздържал се“: 14

ИЗМЕНЕНИЕ 10**Внесено от:**

Ангелова Милена

Gavrilovs Vitalijs

Kontkanen Mira-Maria

Pilawski, Lech

Vadász Borbála

SOC/703 — Социалният диалог като инструмент за здравословни и безопасни условия на труд**Параграф 4.16**

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
<p>ЕИСК изразява съжаление, че самостоятелно заетите лица са изключени от приложното поле на стратегическата рамка. Някои работници през платформи, наричани „самостоятелно заети лица“, всъщност се напират във връзки на подчиненост с платформите чрез алгоритмичния мениджмънт. Пандемията подчерта уязвимостта на тези работници и недостатъците на платформите по отношение на превенцията. Не е желателно тези работници да продължават да бъдат изложени на неконтролирани рискове в резултат на изключването им от стратегическата рамка.</p>	<p>ЕИСК отбелязва, че самостоятелно заетите лица не са включени в приложното поле на стратегическата рамка. ЕИСК вече препоръчва в подходящ момент да се проведе проучване с участието на Комисията, експертите и социалните партньори, за да се намери най-доброто решение при надлежно зачитане на принципа, че всички самостоятелно заети лица трябва да разполагат и с безопасна и здравословна работна среда. Освен това ЕИСК отбелязва, че в препоръката на Съвета от 18 февруари 2003 г. относно подобряването на защитата на здравето и безопасността на работното място на самостоятелно заетите лица ⁽¹⁾ се препоръчва държавите членки да насърчават, в рамките на своите политики за предотвратяване на трудови злоупотреби и професионални заболявания, безопасността и здравето на самостоятелно заетите лица, като отчитат конкретните рискове, съществуващи в конкретни сектори, както и конкретния характер на отношенията между договарящите предприятия и самостоятелно заетите лица.</p> <p>(¹) https://op.europa.eu/bg/publication-detail/-/publication/1fd9fbe0-1ee4-4928-a47d-4404b5301bbd</p>

Изложение на мотивите

На 9 декември Комисията прие предложението си за директива за подобряване на условията на труд при работа през платформа. По това предложение ще бъде изготвено отделно становище на ЕИСК (SOC/709), поради което тези въпроси не следва да бъдат разглеждани в настоящото становище.

Текстът следва да се позовава на препоръката на Съвета от 18 февруари 2003 г. относно подобряването на защитата на здравето и безопасността на работното място на самостоятелно заетите лица.

Резултат от гласуването:

Гласове „за“: 99

Гласове „против“: 162

Гласове „въздържал се“: 14

ИЗМЕНЕНИЕ 11**Внесено от:**

Ангелова Милена

Gavrilovs Vitalijs

Kontkanen Mira-Maria

Pilawski, Lech

Vadász Borbála

SOC/703 — Социалният диалог като инструмент за здравословни и безопасни условия на труд**Параграф 4.17**

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
<p>ЕИСК подчертава съществуването на асиметрични отношения между платформите и тези работници и припомня, че свободата на сдружаване и правото на колективно договаряне са основни права. От съществено значение е да се осигурят подходяща организация и представителство, за да се улеснят СД и колективното договаряне. Освен това е целесъобразно правата на социална закрила да бъдат разширени, така че да обхванат и тези работници.</p>	<p>ЕИСК отбелязва, че трябва да се обърне специално внимание на гарантирането на справедливи отношения между платформите и тези, които работят през платформи, и припомня, че свободата на сдружаване и правото на колективно договаряне са основни права. От съществено значение е да се осигурят подходяща организация и представителство, за да се улеснят СД и колективното договаряне.</p>

Изложение на мотивите

Изменението признава необходимостта от гарантиране на справедливи отношения между платформите и тези, които ги използват за работа, било то като работници или като предприемачи/самостоятелно заети лица. Целта на изменението е да коригира и погрешното предположение, че всички работещи чрез платформи са работници, тъй като те могат да бъдат и самостоятелно заети лица или предприемачи.

Резултат от гласуването:

Гласове „за“: 97

Гласове „против“: 157

Гласове „въздържал се“: 15

ИЗМЕНЕНИЕ 12**Внесено от:**

Ангелова Милена

Gavrilovs Vitalijs

Kontkanen Mira-Maria

Pilawski, Lech

Vadász Borbála

SOC/703 — Социалният диалог като инструмент за здравословни и безопасни условия на труд

Параграф 4.22

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
<p>Ползите от дистанционната работа зависят от начина, по който тя е организирана от работодателя. Използването на дистанционна работа трябва да бъде регулирано чрез колективно договаряне, за да се предотвратят трудностите, установени в множество проучвания ⁽¹⁾. Европейското рамково споразумение, подписано през 2002 г., не отговаря на тези нови предизвикателства. ЕИСК препоръчва да се изготвят нови насоки, като се обърне специално внимание на превенцията на ПСР и МСС.</p> <p>⁽¹⁾ https://www.eurofound.europa.eu/data/covid-19/working-teleworking.</p>	<p>Както е посочено в рамковото споразумение от 2002 г., дистанционната работа е доброволна за работника и за съответния работодател. Дистанционната работа може да бъде включена в първоначалната длъжностна характеристика на работника или да бъде добавена впоследствие по силата на доброволно споразумение. Ползите от дистанционната работа зависят, наред с другото, от начина, по който тя е организирана и одобрена от работодателя и работника. Използването на дистанционна работа може да бъде регулирано чрез колективно договаряне, например, за да се предотвратят трудностите, установени в множество проучвания ⁽¹⁾. Европейското рамково споразумение, подписано през 2002 г., все още е валидно, за да отговори на тези нови предизвикателства.</p> <p>⁽¹⁾ https://www.eurofound.europa.eu/data/covid-19/working-teleworking.</p>

Изложение на мотивите

Европейското рамково споразумение от 2002 г. все още отговаря на новите предизвикателства, породени от дистанционната работа.

Резултат от гласуването:

Гласове „за“: 96

Гласове „против“: 157

Гласове „въздържал се“: 20

ИЗМЕНЕНИЕ 13

Внесено от:

Ангелова Милена

Gavrilovs Vitalijs

Kontkanen Mira-Maria

Pilawski, Lech

Vadász Borbála

SOC/703 — Социалният диалог като инструмент за здравословни и безопасни условия на труд

Параграф 1.4

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
<p>Европейското рамково споразумение от 2002 г. не отговаря на новите предизвикателства, породени от дистанционната работа. ЕИСК препоръчва да се изготвят нови насоки, като се обърне специално внимание на превенцията на психосоциалните рискове (ПСР) и тускулно-скелетните слушания (МСС).</p>	<p>Европейското рамково споразумение от 2002 г., допълнено от Рамковото споразумение на европейските социални партньори относно цифровизацията от 2020 г., предоставя солидна основа за отговор на новите предизвикателства, породени от дистанционната работа.</p>

Изложение на мотивите

Европейското рамково споразумение от 2002 г. все още отговаря на новите предизвикателства, породени от дистанционната работа.

Резултат от гласуването:

Гласове „за“: 93

Гласове „против“: 155

Гласове „въздържал се“: 17

ИЗМЕНЕНИЕ 14**Внесено от:**

Ангелова Милена

Gavrilovs Vitalijs

Kontkanen Mira-Maria

Pilawski, Lech

Vadász Borbála

SOC/703 — Социалният диалог като инструмент за здравословни и безопасни условия на труд⁴**Параграф 1.10**

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
<p>ЕИСК призовава за въвеждането на механизъм за оценка на въздействието на европейските законодателни инициативи, колективни трудови договори и планове за действие и отново отправя препоръката си ⁽¹⁾ за един инспектор по труда на 10 000 работници.</p> <p>(¹) SOC/698</p>	<p>ЕИСК призовава за допълнителни усилия за оценка на въздействието на европейските законодателни инициативи, колективни трудови договори и планове за действие.</p>

Изложение на мотивите

Вече съществуват механизми за оценка на въздействието. Прилагането на рамковите споразумения също е предмет на последващи действия.

Както посочва ЕК, професионалните заболявания са въпрос, тясно свързан със социалното осигуряване, което е от национална компетентност. Относно инспекциите по труда: налице е и качественият аспект и фактът, че на езика на МОТ инспекциите по труда не обхващат само здравето и безопасността, но и други дейности по инспекция (социални, недеклариран труд, трудова администрация и т.н.).

Тъй като пандемията и броят на физическите инспекции на труда намаляха в някои държави членки поради санитарните мерки, бяха въведени цифрови инструменти за улесняване на извършването на виртуални инспекции (или поне някои части от инспекциите могат да бъдат извършени виртуално). Тези нови методи на работа могат също така да повишат ефективността на инспекциите по труда. Държавите членки сами решават как да организират инспекциите по труда.

Резултат от гласуването:

Гласове „за“: 96

Гласове „против“: 154

Гласове „въздържал се“: 16

ИЗМЕНЕНИЕ 15**Внесено от:**

Ангелова Милена

Gavrilovs Vitalijs

Kontkanen Mira-Maria

Pilawski, Lech

Vadász Borbála

SOC/703 — Социалният диалог като инструмент за здравословни и безопасни условия на труд**Параграф 1.12**

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
<p>По отношение на борбата с раковите заболявания, свързани с работата, ЕИСК призовава за по-амбициозна позиция, която обхваща 50-те приоритетни канцерогена, токсичните за репродукцията вещества, опасните лекарства и включва стреса⁽¹⁾ и работата на сцени⁽²⁾.</p> <p>⁽¹⁾ https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7466429/. ⁽²⁾ https://www.cancer-environnement.fr/597-Vol-124-Cancerogenicite-du-travail-de-nuit-poste.ce.aspx</p>	<p>По отношение на борбата със свързаните с работата ракови заболявания ЕИСК приветства предварителното споразумение, постигнато от Европейския парламент и Съвета в края на 2021 г. за по-добра защита на работниците от рискове, свързани с експозицията на канцерогенни и мутагенни вещества, чрез актуализиране на Директивата за канцерогените и мутагените.</p>

Изложение на мотивите

Следва да се отбележи, че през декември 2021 г. Европейският парламент и Съветът постигнаха предварително споразумение за по-добра защита на работниците от рискове, свързани с експозицията на канцерогенни и мутагенни вещества. За да се подобри защитата на работниците от рак, през 2020 г. Комисията предложи да се ограничи допълнително експозицията им на канцерогенни химикали. Тази инициатива е също така част от ангажимента на Комисията за борба с рака в рамките на европейския план за борба с рака. Комисията подчерта, че съгласно това споразумение за актуализиране на Директивата за канцерогените и мутагените около 1 милиона работници ще се ползват от по-големи гаранции поради определянето на гранични стойности на професионална експозиция на акрилонитрил и никелови съединения и понижаването на граничните стойности за бензен.

Резултат от гласуването:

Гласове „за“: 98

Гласове „против“: 156

Гласове „въздържал се“: 17

ИЗМЕНЕНИЕ 16**Внесено от:**

Ангелова Милена

Gavrilovs Vitalijs

Kontkanen Mira-Maria

Pilawski, Lech

Vadász Borbála

SOC/703 — Социалният диалог като инструмент за здравословни и безопасни условия на труд

Параграф 1.13

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
<p>ЕИСК призовава за законодателство на ЕС относно ПСР. Подходът за ефективна превенция трябва да въздейства върху работната среда, а не само върху психичното здраве на отделния човек.</p>	<p>ЕИСК призовава за повече внимание и допълнителни усилия относно укрепване на ролята на социалните партньори в мерките за повишаване на осведомеността и превантивни мерки относно ПСР. ПСР трябва да се разглеждат основно на равнището на работното място/предприятието — няма универсално решение, което би функционирало добре във всички предприятия или държави членки, тъй като проблемите също са различни. Според доклада за изпълнението, изготвен от подписалите рамковото споразумение страни, въпреки различните предизвикателства и пречки, прилагането на европейското рамково споразумение и на самите доклади очевидно ила важна добавена стойност в областта на стреса на работното място и развитието на социалния диалог. Подходът за ефективна превенция трябва да въздейства върху работната среда, а не само върху психичното здраве на отделния човек. ПСР са сложен въпрос с различни фактори на въздействие, като условия на труд, управление на работното натоварване, трудови правоотношения, но също и индивидуални способности.</p>

Изложение на мотивите

Законодателството не е рецепта за всичко. Тук следва да се настоява повече за укрепване на ролята на социалните партньори в мерките за повишаване на осведомеността и превенция на ПСР. ПСР трябва да се разглеждат основно на равнището на работното място/предприятието — няма универсално решение, което би функционирало добре във всички предприятия или държави членки, тъй като проблемите също са различни.

Не считаме, че е необходимо законодателство, но сме съгласни с подхода на Комисията да подготви, в сътрудничество с държавите членки и социалните партньори, незаконодателна инициатива на равнище ЕС, свързана с психичното здраве на работното място, която оценява нововъзникващите проблеми, свързани с психичното здраве на работниците.

Има доклад за изпълнението, изготвен от подписалите рамковото споразумение <https://www.businessseurope.eu/sites/buseur/files/media/imported/2008-02495-E.pdf>, в който се посочва, наред с другото, че „Въпреки различните предизвикателства и пречки, прилагането на европейското рамково споразумение и на самите доклади очевидно има значителна добавена стойност в областта на стреса на работното място и развитието на социалния диалог.“

ПСР са сложен въпрос с различни фактори на въздействие, като условия на труд, управление на работното натоварване, трудови правоотношения, но също и индивидуални способности.

Резултат от гласуването:

Гласове „за“: 99

Гласове „против“: 152

Гласове „въздържал се“: 18

ИЗМЕНЕНИЕ 17**Внесено от:**

Ангелова Милена
 Gavrilovs Vitalijs
 Kontkanen Mira-Maria
 Pilawski, Lech
 Vadász Borbála

SOC/703 — Социалният диалог като инструмент за здравословни и безопасни условия на труд**Параграф 1.14**

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
ЕИСК счита, че изготвянето на всеобща устойчива и интегрирана политика на превенция изисква повторно активизиране на проекта на директива относно МСС.	ЕИСК счита, че изготвянето на всеобща устойчива и интегрирана политика на превенция изисква предприемането на мерки, както е посочено от Комисията в нейната „Стратегическа рамка на ЕС за здравословни и безопасни условия на труд за периода 2021—2027 г. Здравословни и безопасни условия на труд в променящ се свят на труда“.

Изложение на мотивите

Стратегията на Комисията включва, наред с другото, целта психосоциалните и ергономичните рискове да станат част от кампанията за здравословни работни места.

Резултат от гласуването:

Гласове „за“: 95
 Гласове „против“: 161
 Гласове „въздържал се“: 16

ИЗМЕНЕНИЕ 18**Внесено от:**

Ангелова Милена
 Gavrilovs Vitalijs
 Kontkanen Mira-Maria
 Pilawski, Lech
 Vadász Borbála

SOC/703 — Социалният диалог като инструмент за здравословни и безопасни условия на труд**Параграф 1.16**

се изменя, както следва:

Становище на секцията	Изменение
ЕИСК призовава работниците през платформи да бъдат включени в приложното поле на стратегическата рамка. Следва да бъдат гарантирани правата на организиране, представителство и колективно договаряне, а правата на социална закрила да бъдат разширени, така че да обхванат и тези работници.	ЕИСК отбелязва, че на 9 декември Комисията прие своето предложение за директива за подобряване на условията на труд при работа през платформа. По това предложение ще бъде изготвено отделно становище на ЕИСК (SOC/709).

Изложение на мотивите

На 9 декември Комисията прие предложението си за директива за подобряване на условията на труд при работа през платформа. По това предложение ще бъде изготвено отделно становище на ЕИСК (SOC/709), поради което тези въпроси не следва да бъдат разглеждани в настоящото становище.

Резултат от гласуването:

Гласове „за“: 104

Гласове „против“: 152

Гласове „въздържал се“: 16

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Продоволствена сигурност и устойчиви продоволствени системи“**(проучвателно становище по искане на френското председателство)**

(2022/C 194/10)

Докладчик: **Arnold PUECH D'ALISSAC**Съдокладчик: **Peter SCHMIDT**

Консултация	писмо от френското председателство на Съвета, 21.9.2021 г.
Правно основание	член 304 от Договора за функционирането на Европейския съюз
Компетентна секция	„Земеделие, развитие на селските райони, околна среда“
Приемане от секцията	7.1.2022 г.
Приемане на пленарна сесия	19.1.2022 г.
Пленарна сесия №	566
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	165/2/2

1. Заключение и препоръки

1.1. ЕИСК беше първата институция на ЕС, която призова за разработване на всеобхватна продоволствена политика в ЕС с цел осигуряване на здравословни режими на хранене от устойчиви продоволствени системи, свързващи селското стопанство с храненето и екосистемните услуги, и гарантиране на вериги на доставки, които опазват общественото здраве за всички прослойки на европейското общество ⁽¹⁾. Такава политика, сега намерила израз в стратегията „От фермата до трапезата“, би трябвало да подобри съгласуваността между свързаните с прехраната области на политиката, да повиши информираността за стойността на храната и да насърчи устойчивите продоволствени системи.

1.2. В отговор на искането на френското председателство за изготвяне на настоящото проучвателно становище ЕИСК установи следните основни постове, които да се използват на равнището на ЕС за защита на конкурентоспособността ⁽²⁾ на европейските производители, така че да се гарантират продоволствената сигурност на Европа и достъпни цени за потребителите:

- i. насърчаване на отворена стратегическа автономност и продоволствена сигурност и устойчивост;
- ii. разработване на иновативни технологии и семена, които да могат винаги да предоставят решения на земеделските стопани, изправени пред ограничения по отношение на съществуващите инструменти;
- iii. осигуряване на широколентово покритие и цифровизация като предпоставка за прецизно земеделие и роботика и подкрепа за инвестициите в такива устойчиви техники;
- iv. насърчаване и улесняване на достъпа до обучение по тези нови технологии за земеделските стопани, особено за младите земеделски стопани;
- v. осигуряване на реципрочност на стандартите и еднакви условия на конкуренция чрез включване на стратегиите от Зеления пакт „От фермата до трапезата“ и стратегията за биологичното разнообразие и техните норми като глобални стандарти за устойчивост във всички действащи търговски споразумения, във всички бъдещи търговски споразумения на ЕС и в споразуменията на СТО;
- vi. популяризиране на ценността на храната чрез насърчаване на образование за храните сред потребителите, което допринася за доближаване на селскостопанския сектор до обществото;
- vii. гарантиране на справедливи цени и разпределение на доходите по цялата верига, повишаване на готовността на потребителите да плащат съответната цена за храната, да консумират по-малко, но по-качествена храна, и забрана на неполярните търговски практики чрез амбициозни разпоредби;

⁽¹⁾ Становище по собствена инициатива на ЕИСК относно „Приносът на гражданското общество за разработването на всеобхватна продоволствена политика в ЕС“ (ОВ С 129, 11.4.2018 г., стр. 18).

⁽²⁾ Вж. определението на конкурентоспособност в параграф 3.1.

- viii. привеждане на бизнес практиките и дейностите в хранителната промишленост в съответствие с ЦУР;
- ix. гарантиране, посредством Европейски съвет по продоволствена политика, на структурираното участие на гражданското общество и всички заинтересовани страни по цялата верига за доставки на храни чрез насърчаване по-скоро на сътрудничеството, а не на конкуренцията.
- 1.3. Освен това ЕИСК установи следните основни лостове, за да се подпомогне намаляването на зависимостта от влагани материали, включително синтетични, и да се подобри протеиновата независимост на ЕС:
- i. ЕС следва да подкрепя практики с използване на малко влагани материали, по-специално по отношение на изкопаемите горива и пестицидите, и да насърчава производствения капацитет за земеделски влагани материали в Европа;
- ii. подобряване на протеиновата независимост на ЕС, което е желателно от всички гледни точки. Вносът на соя от трети държави може да бъде отговорен за обезлесяването, деградацията на горите и унищожаването на природни екосистеми в някои държави производители. Отглеждането на бобови растения с високо съдържание на протеини в Съюза ще ограничи използването на внос и по този начин ще окаже положително въздействие върху климата и околната среда;
- iii. организиране и подпомагане на сектора на протеиновите култури, за да се насърчи производството и да се убедят земеделските стопани, по-специално чрез една амбициозна обща селскостопанска политика (ОСП);
- iv. подобряване на производството на маслодайни семена и на кюспе от маслодайни семена. Първата цел бидейки да се гарантира производството на храни, оценката на маслодайните семена се основава на оценката както на маслата, така и на кюспетата и не може да бъде разделяна. Това дава възможност за подобряване на устойчивото производство на храни и енергия;
- v. засилване на действията на ЕС за защита и възстановяване на световните гори, по-специално чрез подобряване на действащата система за сертифициране (Съвет за стопанисване на горите (FSC), Програма за потвърждаване на горскостопански сертификати (PEFC) за одобряване на продукти, които не допринасят за обезлесяването;
- vi. разработване на къси, справедливи и прозрачни вериги на доставки и гарантиране, че преходът към устойчиво селско стопанство се осъществява с прогресивен подход за запазване на съществуващите баланси;
- vii. гарантиране на осъществяването на правото на прехрана за всички, по-специално за лицата, които се намират в несигурно икономическо и социално положение, и улесняване на експериментирането в областта на социалните иновации. Продоволствената помощ трябва да остане задължителна политика в държавите членки;
- viii. гарантиране, че храните могат да се произвеждат във всички части на ЕС.

1.4. Комитетът приветства Плана за действие при извънредни ситуации за гарантиране на доставките на храни и продоволствената сигурност по време на криза и предложеното създаване на Европейски механизъм за готовност и реакция при кризи в областта на продоволствена сигурност (EFSCM), и препоръчва тези разпоредби да бъдат включени в цялостна продоволствена политика⁽³⁾. ЕИСК настоява за активна роля в специалната експертна група.

2. Въведение

2.1. ЕИСК беше първата институция на ЕС, която призова за разработване на всеобхватна продоволствена политика в ЕС с цел осигуряване на здравословни режими на хранене от устойчиви продоволствени системи, свързващи селското стопанство с храненето и екосистемните услуги, и гарантиране на вериги на доставки, които опазват общественото здраве за всички прослойки на европейското общество⁽⁴⁾. Такава политика, сега намерила израз в стратегията „От фермата до трапезата“, би трябвало да подобри съгласуваността между свързаните с прехраната области на политиката, да повиши информираността за стойността на храната и да насърчи устойчивите продоволствени системи.

⁽³⁾ Становище по собствена инициатива на ЕИСК относно „Приносът на гражданското общество за разработването на всеобхватна продоволствена политика в ЕС“ (ОВ С 129, 11.4.2018 г., стр. 18).

⁽⁴⁾ Становище по собствена инициатива на ЕИСК относно „Приносът на гражданското общество за разработването на всеобхватна продоволствена политика в ЕС“ (ОВ С 129, 11.4.2018 г., стр. 18).

2.2. Европейският зелен пакт чрез принципите, посочени в стратегията „От фермата до трапезата“ и стратегията за биологичното разнообразие предлага възможност за потвърждаване на „социалния продоволствен договор“ между Европейския съюз (ЕС) и неговите граждани и за насърчване на справедлива, здравословна и екологосъобразна продоволствена система в контекста на извънредното положение в областта на климата и околната среда.

2.3. Пандемията от COVID-19 оказва безпрецедентно въздействие върху обществото и икономиката⁽⁵⁾. В ЕС земеделските стопани и субектите във веригата за доставки на храни останаха мобилизирани, за да поддържат производството и да изхранват населението независимо от срещаните трудности и пречки. Хранително-вкусовият сектор в ЕС показва устойчивост в осигуряването на безопасна и висококачествена храна, въпреки че имаше нарушения на веригата на доставки.

2.4. През юли 2021 г. Националният съвет по храните (НСХ) на Франция прие становище (№ 89), озаглавено „Retour d'expérience de la crise COVID-19 — Période du premier confinement national“ (Опит, събран от кризата с COVID-19 — периодът на първата национална изолация в домашни условия във Франция)⁽⁶⁾. В становището се заключава, че избухването на кризата, предизвикана от COVID-19, е засилило необходимостта от разработване на по-системна визия за продоволствените системи чрез прилагането на подхода „едно здраве“ на всички равнища по веригата за доставки на храни. Този интегриран подход към здравето подчертава взаимодействията между животните, хората и тяхната околна среда. Поради икономическата и социалната несигурност, в някои случаи породена или засилена от нея, кризата открие също така големите неравенства във връзка с достъпа до храна, които са несъвместими с една устойчива продоволствена система и по този начин породиха размисъл за правото на храна и хранителната демокрация. Достъпът до здравословна, законно произведена, финансово и физически достъпна храна за цялото население на ЕС е от решаващо значение за изпълнението на целите на Зеления пакт⁽⁷⁾. ЕИСК счита, че целта до 2030 г. 25 % от земеделската земя в ЕС да бъде обработвана по правилата на биологичното земеделие е много амбициозна⁽⁸⁾ и призовава за стратегия за насърчване в целия ЕС, която да помогне за постигането на тази цел, без да се забравя, че потреблението трябва да следва същия ритъм.

2.5. Кризата показва също така, че е необходима по-ефективна координация и подобряване на планирането в извънредни ситуации, за да може ЕС да бъде подготвен да се справи с рисковете, които може да застрашат доставките на храни и продоволствената сигурност. Целта е да не се допусне повторение на опита от COVID-19, когато трябваше да се вземат *ad hoc* мерки за координация и те да бъдат разработвани на място. За постигането на тази цел Комисията наскоро публикува съобщение относно „План за действие при извънредни ситуации за гарантиране на доставките на храни и продоволствената сигурност по време на криза“⁽⁹⁾. В него се подчертават областите, установени в разгара на пандемията от COVID-19, в които съществуват възможности за подобрене, посочват се принципи, които би трябвало да се следват по време на криза, и се предвижда създаването на EFSCM. Това включва създаването на специална група от експерти с участието на публични органи от държавите членки и от държави извън ЕС, както и заинтересовани страни.

2.6. Според определението на ФАО устойчивата продоволствена система е „продоволствена система, която предоставя продоволствена сигурност и изхранване за всички по начин, който не застрашава икономическите, социалните и екологичните основи за генериране на продоволствена сигурност и хранене за бъдещите поколения“⁽¹⁰⁾. В стратегията „От фермата до трапезата“ трябва да се вземат предвид последиците от кризата, но и да се предвидят необходимите гаранции, за да се осигури продоволствената сигурност в ЕС. Продоволствените системи в ЕС би трябвало „да гарантират количеството и качеството на доставките на населението, като се подкрепя конкурентоспособността на сектора на храните и се вземат предвид предизвикателствата на устойчивостта“. Те би трябвало също така да подкрепят социалните иновации.

2.7. През август 2021 г. Съвместният научноизследователски център (JRC) на Европейската комисия публикува доклад, озаглавен „Modelling environmental and climate ambition in the agricultural sector with the CAPRI model“ (Моделиране на амбициозните цели по отношение на околната среда и климата в селскостопанския сектор с помощта на модела CAPRI)⁽¹¹⁾, в който се симулира въздействието на някои от количествените цели, включени в стратегията „От фермата до трапезата“ и стратегията за биологичното разнообразие (намаляване на употребата на продукти за растителна защита, увеличаване на екологично насочената площ в биологичното земеделие и увеличаване на представяващите интерес области), върху селскостопанския сектор и пазарите на ЕС. Изглежда, че тези цели биха могли да доведат до намаляване на производството на ЕС с между 10 % и 15 %, намаляване на доходите на земеделските стопани, повишаване на цените и успоредно увеличаване на вноса. Резултатите от този доклад подчертават, че е важно селскостопанският и продоволственият преход да се разглеждат заедно. Както е посочено в стратегията „От фермата до трапезата“, намаляването на загубата и разхищението на храни би могло да предотврати подобно развитие. Ефикасното разпределение на наличните хранителни ресурси би могло да бъде подходящ инструмент.

⁽⁵⁾ През второто тримесечие на 2020 г. европейският БВП спадна с 11,8 % (Евростат).

⁽⁶⁾ <https://cna-alimentation.fr/avis/tous-les-avis/>.

⁽⁷⁾ Становище на ЕИСК относно „От фермата до трапезата: устойчива стратегия за храните“ (ОВ С 429, 11.12.2020 г., стр. 268).

⁽⁸⁾ Становище на ЕИСК относно „План за действие за развитие на биологичното производство на ЕС“ (ОВ С 517, 22.12.2021 г., стр. 114).

⁽⁹⁾ https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/market-measures/agri-food-supply-chain/contingency-plan_en.

⁽¹⁰⁾ <https://www.fao.org/3/ca2079en/CA2079EN.pdf>.

⁽¹¹⁾ https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC121368/pubsub_jrc_technical_report_-_capri_environmental_and_climatic_ambition_2.pdf.

2.8. Промените в хранителните режими, също както и други политики, като тези в областта на търговията, конкуренцията, здравеопазването, образованието и потребителите, са неразделна част от прехода на селскостопанската и продоволствената система като цяло.

2.9. Френското председателство на Съвета на ЕС поиска от ЕИСК да изготви проучвателно становище, в което се разглеждат по-специално:

- механизмите, които трябва да се използват на равнището на ЕС за защита на конкурентоспособността на европейските производители, така че да се гарантират продоволствената сигурност на Европа и достъпни цени за потребителите;
- лостовете, които могат да спомогнат за намаляване на зависимостта от влагани материали, включително синтетични, и да подобрят протеиновата независимост на ЕС, в рамка за подпомагане на трансформацията на селскостопанския сектор и с оглед на устойчив преход на европейските продоволствени системи.

3. Лостове на равнището на ЕС за защита на конкурентоспособността на европейските производители, така че да се гарантират продоволствената сигурност (и устойчивост) на Европа и достъпни цени за потребителите

3.1. Както е посочено в предишни становища на ЕИСК, за да има една всеобхватна европейска продоволствена политика, която наистина да е пълна със смисъл за европейските потребители, от съществено значение е цените и качеството на храните, произведени в ЕС в съответствие с изискванията за устойчиво развитие, да са конкурентоспособни. Това означава, че европейският хранително-вкусов сектор трябва да е в състояние да осигурява храни за потребителите на цени, които включват допълнителни разходи за критерии, като устойчивост, хуманно отношение към животните, безопасност на храните и хранителна стойност, но също и справедлива възвръщаемост за земеделските стопани, като в същото време запазва позицията си на предпочитан избор за преобладаващата част от потребителите ⁽¹²⁾.

3.2. Като се имат предвид горепосочените определения за продоволствена сигурност, устойчива продоволствена система и конкурентоспособност, запазването на конкурентоспособността на европейските оператори и справедливите вериги за създаване на стойност би трябвало да доведат до справедливо заплащане на земеделските стопани, като се насърчават или признават техните добри практики. Освен ролята ѝ за изхранването продоволствената система осигурява реално решение на предизвикателството, свързано с изменението на климата, по-специално чрез адаптиране на производствените системи, съхранение на въглерода в почвата, почвени и агроекологични инфраструктури, естествено филтриране на питейна вода, както и увеличаване и запазване на биологичното разнообразие. В стратегията „От фермата до трапезата“, обаче, Европейската комисия (ЕК) предлага малко на брой конкретни действия за укрепване на хранително-вкусовия сектор и увеличаване на доходите на първичните производители и никое от тези действия не засилва конкурентоспособността на сектора. Тези основни въпроси и трябвало да бъдат в основата на изпълнението на стратегията, тъй като те определят успеха ѝ.

3.3. Целенасочените научноизследователски и развойни програми и развитието на трансфера на знания са от съществено значение за насърчаване на качеството и за гарантиране на производителността, като същевременно се гарантира устойчивост. Усилията трябва да бъдат насочени към това на земеделските стопани да бъдат осигурени практически, достъпни и икономически ефективни технологични решения (напр. прецизно земеделие, инструменти за вземане на решения и т.н.) и инструменти за насърчаване на агроекологично и местно производство, включително подкрепа за групите, които не разполагат със знания за устойчивото производство.

3.4. ЕС трябва да гарантира също така силен ангажимент за прилагане на основните права на всички работещи във веригата за доставки на храни (производство, преработка, дистрибуция). В този смисъл ЕС би трябвало да се ангажира с ефективната защита на основните социални права на работниците, по-специално със спазването на съответните разпоредби на Международния пакт за икономически, социални и културни права и съответните конвенции и препоръки на МОТ.

3.5. Следните точки биха могли да се разглеждат като механизми за защита на конкурентоспособността на европейските производители, така че да се гарантират продоволствената сигурност и устойчивост на Европа и достъпни цени за потребителите:

3.5.1. *Насърчаване на отворена стратегическа автономност и продоволствена сигурност и устойчивост*

- i. ЕИСК вече предложи определение за **отворена стратегическа автономност**, прилагана по отношение на продоволствени системи, което се основава на производството на храни, работната ръка и справедливата търговия, като първостепенната цел е да се гарантира продоволствена сигурност и устойчивост за всички граждани на ЕС чрез справедливо, здравословно, устойчиво и гъвкаво предлагане на храни ⁽¹³⁾.

⁽¹²⁾ Становище на ЕИСК относно „От фермата до трапезата“: устойчива стратегия за храните“ (ОВ С 429, 11.12.2020 г., стр. 268).

⁽¹³⁾ Становище по собствена инициатива на ЕИСК относно „Стратегическа автономност и продоволствена сигурност и устойчивост“ (ОВ С 105, 4.3.2022 г., стр. 56).

- ii. ЕИСК подчерта също така ⁽¹⁴⁾, че хармонизацията на стандартите за производство е изключително необходима с цел да се избегне нарушаването на конкуренцията и да се даде възможност на всяка държава да произвежда основни храни. Защитните клаузи на СТО по отношение на селскостопанските продукти, както общите клаузи, така и клаузите в двустранните споразумения, трябва да бъдат подобрени съгласно различните критерии, които ЕИСК посочва в своето становище. Целта е да се осигури равнопоставена конкуренция и устойчивост на секторите на ЕС, което ще гарантира продоволствената независимост в полза на всички граждани — както производители, така и потребители. Тази потребност от продоволствена независимост беше силно откритоена по време на пандемията от COVID-19. Настоящите клаузи не са ефективни поради твърде дългия период на прилагане. Въпреки това благодарение на цифровизацията на икономиката данните могат да бъдат на разположение в рамките на няколко часа. Наблюдението на обемите и цените понастоящем е ефективно и дава възможност за бърза реакция.
- iii. По-специално, продоволствените системи в ЕС би трябвало да бъдат по-диверсифицирани; работната ръка в селското стопанство би трябвало да бъде увеличена, особено чрез привличане на млади хора и гарантиране на достойни условия на труд и доходи; търговските политики би трябвало да бъдат приведени в съответствие със стандартите на ЕС за продоволствена устойчивост и конкурентоспособността ⁽¹⁵⁾.

3.5.2. *Осигуряване на реципрочност на стандартите чрез включване на стратегиите от Зеления пакт „От фермата до трапезата“ и стратегията за биологичното разнообразие като глобални стандарти за устойчивост във всички бъдещи търговски споразумения на ЕС*

- i. ЕИСК предложи всички бъдещи търговски споразумения на ЕС да включват стратегиите „От фермата до трапезата“, „Биологично разнообразие“ и „Подготвени за цел 55“ („Fit for 55“) от Зеления пакт като световни стандарти за устойчивост, като признава, че включването и изпълнението на ЦУР и по-високи стандарти в многостранните търговски споразумения е изключително сложно. Изглежда възможно да се постигне по-голям напредък по отношение на ЦУР и основни екологични и социални стандарти в двустранните търговски споразумения в краткосрочен план. Общопризнат факт е, че търговията със селскостопански продукти играе ключова роля за осъществяването на повечето, ако не и на всички цели за устойчиво развитие, както и че на СТО се полага да играе важна роля за постигането им и че това би било много по-трудно без ефективен многостранен търговски механизъм. Затварянето на границите по време на кризи обикновено влошава кризата и не е решение. ЕИСК счита, че ЕС би трябвало да изпълнява законодателството, като налага задължение за надлежна проверка на предприятията по цялата верига на доставки с цел установяване, предотвратяване и намаляване на екологичните и социалните рискове, както и нарушения на правата на човека. ЕС трябва да гарантира, че търговските споразумения няма да екстернализират тези проблеми и да увеличат например обезлесяването в други държави. Всички търговски споразумения на ЕС трябва да спазват санитарните и фитосанитарните норми на Съюза и да се придържат към принципа на предпазливост ⁽¹⁶⁾.
- ii. ЕИСК подчерта също, че без промени в търговските политики на ЕС целите на стратегията „От фермата до трапезата“ няма да бъдат постигнати ⁽¹⁷⁾. Стратегията „От фермата до трапезата“ включва важни стъпки за укрепване на свързаните с устойчивостта разпоредби на двустранните споразумения за свободна търговия на ЕС и прилагането на тези правила. Може обаче да бъде направено повече, за да се гарантира спазване на международните споразумения и да се рационализират процедурите за уведомяване и предприемане на действия във връзка с нарушения на ангажиментите за устойчивост. По предложение на ЕК и ЕП за други сектори и във връзка с обсъжданията на становище NAT/834 ⁽¹⁸⁾ ще бъде разгледана възможността за механизъм за въглеродна корекция по границите за вноса на селскостопански продукти.
- iii. ЕИСК предлага създаването на агенция на ЕС за сертифицирането на внасяните продукти, като се следват стандартите на ЕС за устойчивост.
- iv. Освен това Комитетът настоятелно призовава ЕС да гарантира истинска реципрочност на стандартите в преференциалните търговски споразумения, особено по отношение на хуманното отношение към животните, устойчивостта и проследимостта от фермата до трапезата (етикетиране на произхода на суровините, съставките в преработените продукти и всички компоненти на храните), като се надгради и интегрира постигнатото в някои неотдавнашни двустранни разпоредби. От основно значение е също така да се намерят нови устойчиви методи, които могат да бъдат използвани от земеделските стопани, насърчаване на устойчиви практики и гарантиране, че малките земеделски стопани в ЕС и в развиващите се държави могат да използват нови възможности за устойчиво производство. Тези съображения би трябвало

⁽¹⁴⁾ Становище по собствена инициатива на ЕИСК относно „Въвеждане на защитни мерки за селскостопанските продукти в търговските споразумения“ (ОВ С 364, 28.10.2020 г., стр. 49).

⁽¹⁵⁾ Становище по собствена инициатива на ЕИСК относно „Стратегическа автономност и продоволствена сигурност и устойчивост“ (ОВ С 105, 4.3.2022 г., стр. 56).

⁽¹⁶⁾ Становище по собствена инициатива на ЕИСК относно „Съвместимост на търговската политика на ЕС с Европейския зелен пакт“ (ОВ С 429 от 11.12.2020 г., стр. 66).

⁽¹⁷⁾ Становище на ЕИСК относно „„От фермата до трапезата“: устойчива стратегия за храните“ (ОВ С 429, 11.12.2020 г., стр. 268).

⁽¹⁸⁾ ОВ С 152, 6.4.2022 г., стр. 181.

да бъдат отстоявани на многостранни форуми, като например Комитета на ООН по световната продоволствена сигурност и Кодекс Алиментариус, а не да се ограничават до двустранни преговори, при които участието на земеделските стопани и гражданското общество е ограничено, дисбалансът между силите е значителен и либерализацията на търговията остава крайна цел. За отправна точка може да послужи планираната законодателна рамка в областта на устойчивите продоволствени системи. Тя трябва да служи за създаването на ясно определение за устойчиви продоволствени системи в съответствие със съществуващите определения на ЕС за екологична устойчивост⁽¹⁹⁾.

3.5.3. Популяризиране на стойността на храната

- i. Според последните публикувани от Евростат данни през 2019 г. частта от бюджета на домакинствата, отделяна за храна и безалкохолни напитки, е възлизала на 13 % от всички разходи за потребление. Това представлява значителен спад спрямо положението при лансирането на ОСП. Променлива величина според държавата, тази категория разходи на домакинствата на ЕС заема трето място след разходите от категория „жилища, вода, електроенергия, газ и други горива“, които са представлявали 23,5 %, и разходите от категория „транспорт“, които са представлявали 13,1 %. Същевременно СЗО определя увеличаването на нивото на затлъстяване в света като „епидемия“. През 2017 г. 17 % от възрастните в ЕС са страдали от затлъстяване. В по-общ план, 52 % от европейците са били с наднормено тегло или затлъстяване, което означава един на всеки двама възрастни и почти едно на всеки три деца. Следователно Европа следва световните тенденции с увеличаване на преработените храни, но и на мазните, сладките и солените храни.
- ii. За справяне с тази ситуация могат да бъдат използвани няколко основни доста: ЕИСК подчертава, че общ европейски подход към етикетирание на храните, което отразява насоките за устойчиви хранителни режими, би подобрил прозрачността и би възпилрал използването на ненужно евтини суровини, които са както нездравословни, така и неустойчиви (например трансмазнини, палмово масло и прекалено много захар). Потребителите биха имали полза от разширяване на етикетирането на храните, за да се включат екологичните и социалните аспекти. Това би спомогнало да се насочи изборът на потребителите към по-здравословни и по-устойчиви варианти⁽²⁰⁾.
- iii. Цената със сигурност влияе силно върху избора на потребителите, още повече по време на кризи, но качеството е също толкова важно, а понякога и повече според някои анкети. Потребителите трябва да имат предвид, че изискванията, които спазват земеделските стопани в ЕС, дори и само поради регулаторната база, са по-високи от тези извън ЕС. Тези изисквания са гаранции за качеството, здравословността, безопасността и устойчивостта на нашите продукти.

3.5.4. Гарантиране на справедливи цени и забрана на нелоялните търговски практики

- i. Една реално функционираща верига за доставки на храни е толкова стабилна, колкото е най-слабата ѝ брънка, и твърде дълго земеделският стопанин беше най-слабата брънка. Директивата на ЕС относно НТП във веригата за доставки на храни⁽²¹⁾ е важна стъпка напред⁽²²⁾. За първи път беше постигнато споразумение за задължителни правила за регулиране на някои нелоялни търговски практики. Директивата има за цел да се осигури по-голяма защита на земеделските стопани на ЕС, техните организации на производителите и доставчиците на дребно. Баланс на силите във веригата за доставки на храни може да бъде постигнат единствено чрез задължителна нормативна уредба. Важно условие също така е организацията на секторите и земеделските стопани — всички тези изисквания са с цел на потребителя да бъдат доставени качествени хранителни продукти. В крайна сметка трябва да се гарантира, че всички участници в производството на храни могат да печелят справедливи и адекватни доходи и че на потребителите се предлагат качествени и здравословни продукти на разумни цени.

3.5.5. Привеждане на бизнес практиките и дейностите в хранителната промишленост в съответствие с ЦУР⁽²³⁾

- i. Европейският зелен пакт и планът на ЕС за възстановяване показват необходимостта от прекъсване на връзката между икономическия растеж и неустойчивите практики. Решението на Съвета на ЕС относно целите в областта на климата за 2030 г. показва, че ЕС може да има водеща роля в тази сфера. Това обаче трябва да се направи в по-широк контекст на

⁽¹⁹⁾ Становище на ЕИСК относно „От фермата до трапезата“: устойчива стратегия за храните“ (ОВ С 429, 11.12.2020 г., стр. 268).

⁽²⁰⁾ Становище по собствена инициатива на ЕИСК относно „Насърчаване на здравословно и устойчиво хранене в ЕС“ (ОВ С 190, 5.6.2019 г., стр. 9).

⁽²¹⁾ ОВ L 111, 25.4.2019 г., стр. 59.

⁽²²⁾ Становище на ЕИСК относно „Към справедлива верига за доставка на храни“ (проучвателно становище) (ОВ С 517, 22.12.2021 г., стр. 38).

⁽²³⁾ Становище по собствена инициатива на ЕИСК относно „Привеждане на бизнес стратегиите и дейностите в хранителната промишленост в съответствие с ЦУР за устойчиво възстановяване след COVID-19“ (все още непубликувано в ОВ).

ЦУР. Приведените в съответствие с ЦУР бизнес практики и дейности са основна връзка към успеха на целите — чрез поставяне на тези цели в основата на стратегиите (чрез дейности и амбициозни цели, чрез оценка на въздействията и чрез прозрачно оповестяване на резултатите) ⁽²⁴⁾.

3.5.6. *Гарантиране, включително чрез създаването на Европейски съвет по продоволствена политика* ⁽²⁵⁾, на структурираното участие на гражданското общество и всички заинтересовани страни по цялата верига за доставки на храни, като се насърчава по-скоро на сътрудничеството, а не конкуренцията.

i. ЕИСК отдавна се застъпва за подход, обхващаш цялото общество, включително повече инструменти за участие, за да се гарантира, че гражданското общество — и по-специално младите хора — може да бъде по-ангажирано и да участва в процеса на вземане на решения относно устойчивостта. Това съвместно изграждане може да се осъществи посредством европейски съвет по продоволствена политика, което ЕИСК решително насърчава.

4. Механизми, които могат да спомогнат за намаляване на зависимостта от входящи ресурси, включително синтетични, и да подобрят протеиновата независимост на ЕС

4.1. Намаляване на зависимостта от входящи ресурси, по-специално от синтетични входящи ресурси

4.1.1. Както беше обяснено в доклада на ЕП относно веригата за доставка на материали за земеделските стопанства: структура и последици, голямото непостоянство при цените на селскостопанските суровини и материалите за земеделските стопанства увеличи несигурността при доходите на стопанствата и затрудни дългосрочните инвестиции от страна на земеделските стопани. Същевременно в резултат на изследвания, които не обхващат в достатъчна степен тези теми, на земеделските стопани крайно много им липсват инструменти и алтернативи. Има важна необходимост от непрекъснатата мобилизация и финансови инвестиции например за агроекология, научни изследвания във връзка с нови устойчиви сортове, нови методи за биологичен контрол и прецизно земеделие.

4.1.2. Във връзка с използването на антибиотици в животновъдството би трябвало да се припомнят забележимите усилия, както направи Европейската агенция по лекарствата, като подчерта спада в продажбите на ветеринарни антибиотици с 32,5 % в периода 2011—2017 г. Определената от Европа цел за намаляване на употребата на антибиотици при животните с още 50 % би могла да има сериозни последици за здравето на животните и хуманното отношение към тях и би могла да застраши безопасността на храните. Земеделските стопани и ветеринарните лекари показват истинска информираност, като с подкрепата на правителствата насърчават подходяща и обоснована употреба на антибиотици, която следва да се запази. Би трябвало да се разработят и предлагат ефикасни и финансово достъпни алтернативи на антибиотичите, тъй като настоящото ниво на използване на антибиотици също поражда загриженост. ЕИСК подкрепя изцяло делегирания акт, предложен от ЕК в рамките на Регламент (ЕС) 2019/6 на Европейския парламент и на Съвета ⁽²⁶⁾, който предвижда запазването на някои антимикробни средства за хуманната медицина. Три инструмента са от основно значение:

— инвестиране в хуманно отношение към животните (повече пространство за едно животно),

— засилване на превенцията чрез използване на ваксини и автоложни ваксини ⁽²⁷⁾,

— запазване и гарантиране на достъпа до хранителни добавки.

4.1.3. В стратегията „От фермата до трапезата“ ЕК насърчава намаляването на употребата на продукти за растителна защита и на антибиотици, както и намаляването на загубите на хранителни вещества, дължащи се на прекомерната употреба на торове, с оглед да се подобри опазването на околната среда и на здравето, да се увеличи площта в биологичното земеделие и за борба с резистентността към антибиотици. Биостимулантните органи на ЕС би трябвало да позволят на МСП да разработват и да регистрират такива продукти. Освен отрицателните последици за околната среда и за здравето от неустойчивото използване на влагани материали в селското стопанство има и икономическа обосновка при намаляването на зависимостта на стопанствата от влагани материали включително синтетични такива и фосилни горива, при условие че са ефикасни, стабилни и устойчиви алтернативи. Увеличението на цената на входящите ресурси би могло да засегне пряко производствените разходи и подкопава доходите на стопанствата или, ако може да бъде предадено надолу по веригата — цената на селскостопанските и хранителните продукти. ЕИСК подчертава необходимостта от свеждане до минимум на вложените на килограм продукция ресурси (химически материали, труд, нефт, енергия, площ, брой животни и т.н.). Освен това Комитетът

⁽²⁴⁾ Становище по собствена инициатива на ЕИСК относно „Привеждане на бизнес стратегиите и дейностите в хранителната промишленост в съответствие с ЦУР за устойчиво възстановяване след COVID-19“ (все още не публикувано в ОВ).

⁽²⁵⁾ Становище по собствена инициатива на ЕИСК относно „Приносът на гражданското общество за разработването на всеобхватна продоволствена политика в ЕС“ (ОВ С 129, 11.4.2018 г., стр. 18); Становище на ЕИСК относно „„От фермата до трапезата“: устойчива стратегия за храните“ (ОВ С 429, 11.12.2020 г., стр. 268).

⁽²⁶⁾ Регламент (ЕС) 2019/6 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 година относно ветеринарните лекарствени продукти и за отмяна на Директива 2001/82/ЕО (ОВ L 4, 7.1.2019 г., стр. 43).

⁽²⁷⁾ Ваксина, приготвена от патогени, изолирани от болно или от здраво животно от същото стопанство, и предназначена за прилагане на това болно животно или на животните от същото стопанство.

подчертава необходимостта от максимално увеличаване на агроекологичните инфраструктури в продуктивните ни екосистеми, за да се възползваме от техните многобройни услуги и по-специално, от дейността на намиращите се в тях помощници на културите.

4.2. Подобряване на протеиновата независимост на ЕС

4.2.1. ЕС има голям дефицит на растителни протеини, като внася по-голямата част от необходимите за селскостопанския сектор в ЕС, по-специално фуражни суровини като соя. Въпреки увеличаването на стойността на селскостопанското си производство и износа през 2018 г. ЕС е бил нетен вносител на калории (15 % зависимост от внос). Високото равнище на производството на част от млечните продукти и месото е възможно благодарение на голям внос на протеинови култури (по-специално на соя и соев шрот) от американския континент. Зависимостта от вносни храни има своите корени в следвоенните търговски споразумения между ЕС и САЩ. САЩ са приели защитата за европейските пазари за пшеница и млечни продукти, а в замяна царевичните и соевите продукти от САЩ са освободени от мита от страна на ЕС. В резултат на това маслодайните семена и шротовете от тях влизат в ЕС на световни пазарни цени. Докато местното производство на соя е в застои на много ниско равнище поради неизгодните икономически маржове за соя без ГМО и неподходящия климат в Северна Европа, вносет на соя и соев шрот силно се е увеличил (+ 49 % и 87 % в периода 1986—2013 г.).

4.2.2. Подобряването на протеиновата независимост на ЕС е желателно от всички гледни точки. Вносет на соя от трети държави може да допринесе за обезлесяването, деградацията на горите и унищожаването на природни екосистеми в някои държави производители. Оглеждането на зеленчуци с високо съдържание на протеини в Съюза ще ограничи използването на внос и по този начин ще окаже положително въздействие върху климата и околната среда. Същевременно отглеждането на бобови култури благоприятства биологичното разнообразие и намалява използването на азотни торове. И накрая, подобряването на автономността на системите за поликултурно отглеждане на растителни протеини намалява експозицията на стопанствата на непостоянството при световните цени на тези суровини, необходими за фуражи за животни.

4.2.3. През април 2018 г. ЕП прие доклад относно европейска стратегия за насърчаване отглеждането на протеинови култури⁽²⁸⁾, а в края на 2018 г. ЕК публикува доклад за развитието на растителните протеини в ЕС⁽²⁹⁾, наричан също „европейски план за протеините“. Неотдавна ЕК публикува планове за спиране на вноса на някои продукти, ако производството им е причина за незаконна сеч.

4.2.4. В стратегията „От фермата до трапезата“ ЕК подчерта необходимостта да се насърчава много повече отглеждането в ЕС на растителни протеини и да се обезпечи по-голямо наличие и повече източници на алтернативни белтъци, като микробни, белтъци от морски произход и белтъци от насекоми. Освен това алтернативни фуражни суровини, като насекоми, морски суровини (напр. водорасли) и странични продукти от биоикономиката (напр. рибни отпадъци), могат да играят важна роля в прехода към устойчива протеинова независимост. Насърчаването на промени в ежедневните хранителни режими на европейското общество е основен въпрос. Тази диверсификация на протеините би трябвало да се извърши в полза на сурови и местни селскостопански продукти, за да се насърчи териториалната динамика по отношение на растителните протеини. В противен случай има риск да се увеличат вносет и доставките на преработени продукти, които се представят като заместители на месото и често са неподходящи от хранителна гледна точка⁽³⁰⁾.

4.2.5. Развитието на производството на растителни протеини в ЕС може да донесе не само икономически ползи за земеделските стопани и производителите на храни и фуражи за животни, но и широк кръг от предимства за околната среда и климата. Протеиновите култури допринасят по-специално за фиксиране на азота от въздуха в почвата и поради това имат важна роля за един по-устойчив азотен цикъл. От друга страна, земеделските стопани отново се сблъскват с липсата на приложни изследвания за устойчиви, с достатъчен добив и адаптирани сортове.

4.2.6. Следните точки биха могли да се разглеждат като лостове за подобряване на независимостта на ЕС по отношение на протеините:

- i. подобряване на производството на маслодайни семена и на къспе от маслодайни семена. Първата цел бидейки да се гарантира производството на храни, оценката на маслодайните семена се основава на оценката както на маслата, така и на къспетата и не може да бъде разделяна. Това дава възможност за подобряване на устойчивото производство на храни и енергия; Наличието на европейско рапично семе буди тревога в това отношение: производството му е спаднало от 3,8 милиона тона чист протеин по време на прибирането на реколтата през 2017/2018 г. на 2,66 милиона тона чист протеин по време на прибирането на реколтата през 2020/2021 г. Тези промени са отразени във вноса на семена и брашна, основно от соя. Спадът в обема на европейската рапица се дължи както на неблагоприятни климатични условия,

⁽²⁸⁾ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0121_EN.html.

⁽²⁹⁾ COM(2018) 757 final.

⁽³⁰⁾ <https://www.clcv.org/storage/app/media/Dossier%20presse.pdf>.

така и на трудности при отглеждането на култури с увеличаването на регулаторните ограничения и намаляването на наличните средства за производство. Производителите извън Европа имат значителни конкурентни предимства в този контекст, като например използването на техники за селекция, устойчиви на хербициди сортове и т.н. В този контекст от съществено значение са „огледалните“ клаузи.

- ii. Организиране и подпомагане на сектора на протеиновите култури, за да се насърчи производството и да се убедят земеделските стопани, по-специално чрез една амбициозна ОСП; В ОСП вече са предвидени редица мерки, които пряко или косвено насърчиха производството на растителни протеини в ЕС през последните години, но е необходим по-стратегически и амбициозен подход. Бюджетът за ОСП не е достатъчен, за да компенсира икономическата конюнктура, която е неблагоприятна за производството на растителни протеини в Европа. Съответно ще е необходимо глобално увеличение на бюджета на ОСП.
- iii. Разчитане на научни изследвания с цел:
 - a) да се оптимизира приемът на протеини в храните за животни и да се изтъкне ролята на пасищата/детелината като важен източник на протеини за преживните животни;
 - б) да се определи ролята, която морските храни могат да играят, например рибата и морските дарове, отглеждани в развъдници, имат по-малък въглероден отпечатък в сравнение с животновъдството на сушата и поглъщат въглерод. На пазара вече има снакове от морски водорасли. Те обаче абсорбират много минерали като желязото и поради това следва да се внимава да не се нарушава равновесието във водите. Аквакултурите могат да играят важна роля за протеиновата независимост на ЕС чрез производството на устойчиви храни и фуражи за животни и разработването на нови биопродукти като хранителни добавки и нови материали въз основа на водорасли и други морски организми. Освен това, синята икономика има все по-голям потенциал за укрепване на икономиката на ЕС, качествена заетост и благоденствието на хората на различни места, със специфични ползи за крайбрежните и селските райони.
 - в) Земеделските стопани трябва да имат по-широк достъп до трансфера на знания и повишаване на осведомеността относно отглеждането и производството на бобови растения на различни равнища: добив, избор на сортове, нападения от вредители, решения и др.
- iv. Популяризиране на екстензивното животновъдство⁽³¹⁾ като начин за производство на устойчиви животински протеини, като същевременно се насърчава потенциалът за поглъщане на въглерод на пасищата и свързаните агроекологични инфраструктури. Екстензивното животновъдство в горско-пасищна система може да повишат устойчивостта на горски пожари.

4.2.7. ЕИСК планира да разработи предложение за стратегия за постигане на отворена устойчива автономност на протеини и растителни масла в ЕС чрез анализ на потенциала на отглежданите в ЕС растения, аквакултурите, екстензивното животновъдство и други източници на протеини, като насекоми, водорасли и градските продоволствени системи.

Брюксел, 19 януари 2022 година.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

⁽³¹⁾ Информационен доклад на ЕИСК относно „Ползите от екстензивното животновъдство и органичните торове в контекста на Европейския зелен пакт“.

III

(Подготвителни актове)

ЕВРОПЕЙСКИ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ

566-а ПЛЕНАРНА СЕСИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН КОМИТЕТ —
INTERACTIO, 19.1.2022 г. — 20.1.2022 г.

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) 2019/631 относно определянето на по-строги стандарти за емисиите на CO₂ от нови леки пътнически автомобили и нови леки търговски превозни средства в съответствие с по-амбициозните цели на Съюза в областта на климата

[COM(2021) 556 final — 2021/0197(COD)]

(2022/C 194/11)

Докладчик: **Dirk BERGRATH**Съдокладчик: **Bruno CHOIX**

Сезиране	Европейски парламент, 13.9.2021 г. Съвет, 20.9.2021 г.
Правно основание	Член 192, параграф 1 от Договора за функционирането на Европейския съюз
Компетентна секция	„Единен пазар, производство и потребление“
Приемане от секцията	13.12.2021 г.
Приемане на пленарна сесия	19.1.2022 г.
Пленарна сесия №	566
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	237/1/6

1. Заключение и препоръки

1.1. ЕИСК потвърждава подкрепата си за целта на Европейския зелен пакт за превръщането на ЕС в първия неутрален по отношение на климата континент до 2050 г. Освен това ЕИСК подчертава значението на Стратегията на ЕС за устойчива и интелигентна мобилност, в която беше определена поредица от етапи за постигането на тази амбициозна цел — транспортът да стане подходящ за една неутрална по отношение на климата Европа през 2050 г., като се насърчи „интегриран системен подход“⁽¹⁾.

1.2. ЕИСК споделя мнението, че новите регистрации на леки и лекотоварни автомобили в Европейския съюз следва да дадат възможност за постигане на намаление от 100 % на емисиите от целия автомобилен парк до 2035 г. ЕИСК подкрепя предложените цели на ЕС за целия автомобилен парк за намаляване на емисиите на CO₂ от нови леки пътнически автомобили с 55 % (в сравнение с целта за 2021 г.) и като цяло подкрепя целта за намаляване на емисиите на CO₂ с 50 % за леките търговски превозни средства от 2030 г.

⁽¹⁾ ОВ С 286, 16.7.2021 г., стр. 158.

1.3. ЕИСК подчертава, че ограниченията на флота дават много силен и ефикасен тласък на технологичните промени в сектора. В съответствие с предишното си становище ⁽²⁾ ЕИСК отбелязва, че въпреки всички ползи, подходът на измерване на емисиите на газове от ауспуха трябва да бъде допълнен от други инструменти на политиката. Пакетът „Подготвени за цел 55“ трябва да гарантира основан на жизнения цикъл подход и да избягва електрификацията на пътният транспорт, водеща до изместване на емисиите нагоре по веригата за създаване на стойност.

1.4. ЕИСК подчертава категорично, че индивидуалната мобилност трябва да остане физически и финансово достъпна за всички, по-специално за ежедневно пътуващите до работното място без достъп до качествен обществен транспорт или други решения за мобилност ⁽³⁾.

1.5. Автомобилният сектор е от стратегическо значение за европейската икономика. Производството на автомобили (монтаж и доставчици) осигурява работа на 2,6 милиона работници и генерира 900 000 работни места в доставящите промишлености, които заедно представляват 11,6 % от заетостта в сектора за производство в ЕС.

1.6. С драматичното ускоряване на темпото на декарбонизация, до което ще доведе пакетът „Подготвени за цел 55“, главно в автомобилната промишленост, ще са необходими допълнителни ресурси — например в разширен Фонд за справедлив преход (ФСП) — за справяне със социалните последици от мерките за намаляване на емисиите в региони, зависещи от веригите на доставки в автомобилната промишленост.

1.7. ЕИСК отново отправя призива си за това в оценката да бъде включено представяне на актуалното състояние по отношение на квалификацията, преквалификацията и обучението на заетите лица, както и актуализиран анализ на това в кои области са необходими (допълнителни) действия, за да бъдат доразвити компетенциите и квалификациите на заетите лица в автомобилната промишленост с оглед на структурната промяна ⁽⁴⁾. ЕИСК отново изтъква, че тези аспекти следва да бъдат включени в предложените разпоредби за управление и мониторинг.

1.8. ЕИСК е загрижен, че освен ако не бъде въведена инфраструктурата за зареждане, необходима за подпомагане на прехода, целите за намаляване ще бъдат трудни за постигане. Инфраструктура за зареждане трябва да бъде разгърната там, където хората живеят, работят и извършват ежедневните си дейности.

1.9. Възобновяемите и нисковъглеродните горива, както и горивата на основата на електроенергия (е-горивата), биха могли да изиграят определена роля при декарбонизирането на автомобилния транспорт, и по-специално за съществуващия автомобилен парк и за трудните за електрифициране части, но трябва да се прилагат надеждни стандарти за устойчивост.

2. Контекст на предложението

2.1. Със съобщението относно Европейския зелен пакт ⁽⁵⁾ беше поставено началото на нова стратегия за растеж на ЕС, която има за цел превръщането на ЕС в справедливо и благоденстващо общество с модерна, ресурсно ефективна и конкурентоспособна икономика. В него бе потвърдена отново решимостта на Комисията да бъдат поставени по-амбициозни цели в областта на климата и Европа да се превърне в първия климатично неутрален континент до 2050 г.

2.2. Тази цел е заложена в съобщението „Чиста планета за всички — европейска стратегическа дългосрочна визия за просперираща, модерна, конкурентоспособна и неутрална по отношение на климата икономика“ ⁽⁶⁾.

2.3. Въз основа на цялостна оценка на въздействието в съобщението на Комисията „Засилване на европейската амбиция в областта на климата за 2030 г.“ ⁽⁷⁾ беше предложено да се увеличи амбицията на ЕС и беше представен всеобхватен план за повишаване по отговорен начин на обвързващата цел на Европейския съюз за 2030 г. за намаляване на нетните емисии с най-малко 55 %. Целта за 2030 г. е в съответствие с целта на Парижкото споразумение повишаването на температурата в световен мащаб да се ограничи до значително под 2 °C и да се положат усилия то да се задържи до 1,5 °C. Европейският съвет одобри новата обвързваща цел за ЕС за 2030 г. на заседанието си през декември 2020 г. ⁽⁸⁾ За да постигне поставената по-амбициозна цел за 2030 г., Комисията направи преглед на действащото законодателство в областта на климата и енергетиката, съгласно което емисиите на парникови газове се очаква да намалее с едва 40 % до 2030 г. и с 60 % до 2050 г.

⁽²⁾ ОВ С 227, 28.6.2018 г., стр. 52.

⁽³⁾ Становище на ЕИСК относно „Стратегията на ЕС за мобилността и промишлените вериги за създаване на стойност в ЕС: подход към автомобилните екосистеми“ (становище по собствена инициатива), параграф 1.3 (ОВ С 105, 4.3.2022 г., стр. 26).

⁽⁴⁾ ОВ С 227, 28.6.2018 г., стр. 52, параграфи 1.6 и 4.13.

⁽⁵⁾ COM(2019) 640 final.

⁽⁶⁾ COM(2018) 773 final.

⁽⁷⁾ COM(2020) 562 final.

⁽⁸⁾ Заклучения на Европейския съвет от 10—11 декември 2020 г., EUCO 22/20 CO 17 EUR CONCL 8.

2.4. Законодателният пакет „Подготвени за цел 55“, обявен в Плана на Комисията във връзка с целта в областта на климата⁽⁹⁾, е най-всеобхватният градивен елемент в усилията за осъществяване на новата амбициозна цел в областта на климата до 2030 г., и всички икономически сектори и политики ще трябва да допринесат за това

2.5. Автомобилната промишленост е от основно значение за икономиката на ЕС и генерира над 7 % от БВП на ЕС, като осигурява работни места — пряко или непряко — на 12,6 милиона европейци. Инвестициите на ЕС в научноизследователска и развойна дейност в автомобилната промишленост възлизат на 60,9 милиарда евро годишно.

2.6. Стратегията на Комисията за устойчива и интелигентна мобилност⁽¹⁰⁾ разглежда по-общите предизвикателства на прехода към мобилност с нулеви емисии и начертава пътна карта за стабилното извеждане на европейския транспорт на правилния път към устойчиво и интелигентно бъдеще.

2.7. Придружаващият стратегията план за действие включва политики, насочени, наред с другото, към по-засилено навлизане на превозните средства с нулеви емисии и на свързаната с тях инфраструктура. Преминаването към превозни средства с нулеви емисии ще предотврати замърсяването и ще подобри здравето на нашите граждани; това също така подкрепя амбицията за нулево замърсяване на Европейския зелен пакт, както е формулирано в Плана за действие за нулево замърсяване⁽¹¹⁾.

2.8. Стандартите за емисиите на CO₂ от леки пътнически автомобили и леки търговски превозни средства са ключов фактор за намаляване на емисиите на CO₂ в сектора, както се посочва в съобщението „Засилване на европейската амбиция в областта на климата за 2030 г.“ Общата цел на настоящото предложение е то да допринесе за постигане на климатична неутралност до 2050 г. и съответно, в хармония с Европейския законодателен акт за климата, да способства за постигането на най-малко 55 % нетно намаление на емисиите на парникови газове до 2030 г. в сравнение с равнищата от 1990 г.

2.9. Стандартите за емисии на CO₂, които водят до предлагане на нови превозни средства с нулеви емисии на пазара, се явяват мярка, която допълва и Директива (ЕС) 2018/2001 на Европейския парламент и на Съвета⁽¹²⁾ (Директивата за енергията от възобновяеми източници), с която ще се декарбонизира производството на електроенергия, използвана в електрическите превозни средства, и ще се стимулира навлизането на възобновяеми и нисковъглеродни горива за наличните превозни средства с двигатели с вътрешно горене. Съществуват също така важни полезни взаимодействия между стандартите за емисиите на CO₂, подсилена схема за търговия с емисии (СТЕ)⁽¹³⁾ и Директивата за енергията от възобновяеми източници.

3. Общи бележки

3.1. ЕИСК потвърждава отново подкрепата си за целта на Европейския зелен пакт ЕС да се превърне в първия неутрален по отношение на климата континент до 2050 г. и подкрепата си за преразглежданите цели за намаляване на емисиите до 2030 г., както е изложено в становището на Комитета относно Европейския законодателен акт за климата⁽¹⁴⁾.

3.2. Намаляването на емисиите на парникови газове в ЕС с най-малко 55 % до 2030 г. ще изисква значителни допълнителни усилия във всички сектори на икономиката. Това е особено важно за транспорта. Транспортният сектор е сред приоритетите на Европейския зелен пакт, като общата цел е до 2050 г. да се постигне 90 % намаление на емисиите на парникови газове от транспорта. Емисиите, свързани с автомобилния транспорт, са отговорни за 22 % от общите емисии на парникови газове в ЕС и за 27 % от емисиите на CO₂ на ЕС⁽¹⁵⁾. По официални данни емисиите от автомобилния транспорт през 2018 г. са били по-високи с 26,8 %, отколкото през 1990 г.⁽¹⁶⁾ В последно време емисиите от нови леки автомобили се увеличиха за трета поредна година през 2019 г., като достигнаха 122,3 грама въглероден диоксид на километър (g CO₂/km).⁽¹⁷⁾

⁽⁹⁾ COM(2020) 562 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2020) 789 final.

⁽¹¹⁾ COM(2021) 400 final, вж. също в този контекст Директива 2008/50/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 21 май 2008 година относно качеството на атмосферния въздух и за по-чист въздух за Европа (ОВ L 152, 11.6.2008 г., стр. 1) и Директива (ЕС) 2016/2284 на Европейския парламент и на Съвета от 14 декември 2016 година за намаляване на националните емисии на някои атмосферни замърсители, за изменение на Директива 2003/35/ЕО и за отмяна на Директива 2001/81/ЕО (ОВ L 344, 17.12.2016 г., стр. 1).

⁽¹²⁾ Директива (ЕС) 2018/2001 на Европейския парламент и на Съвета от 11 декември 2018 година за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници (ОВ L 328 21.12.2018 г., стр. 82).

⁽¹³⁾ ОВ L 275, 25.10.2003 г., стр. 32.

⁽¹⁴⁾ ОВ C 364, 28.10.2020 г., стр. 143.

⁽¹⁵⁾ <https://unfccc.int/documents/275968>

⁽¹⁶⁾ <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/transport-emissions-of-greenhouse-gases-7/assessment>

⁽¹⁷⁾ <https://www.eea.europa.eu/highlights/average-car-emissions-kept-increasing>

3.3. ЕИСК подчертава значението на Стратегията на ЕС за устойчива и интелигентна мобилност, в която беше определена поредица от етапи за постигането на тази амбициозна цел — транспортът да стане подходящ за една неутрална по отношение на климата Европа през 2050 г. Въз основа на предишни документи на политиката, в стратегията правилно се насърчава „интегриран системен подход“, като се разчита на портфейл от допълващи се инструменти за трансформиране на транспорта. Стандартите за емисии играят ключова роля, но постигането на поставените цели ще изисква допълнителни усилия за разгръщане на инфраструктурата, увеличаване на производството на декарбонизирана електроенергия и създаване на механизми за определяне на цените на въглеродните емисии за сектора на транспорта⁽¹⁸⁾.

3.4. Регламентът за стандартите за емисии на CO₂ от леки пътнически автомобили и леки търговски превозни средства е крайгълният камък на стратегията на ЕС за намаляване на емисиите в сектора. ЕИСК посочва, че през 2018 г. беше завършено задълбочено преразглеждане на Регламента относно емисиите на CO₂ от леки автомобили и леки търговски превозни средства⁽¹⁹⁾. ЕИСК признава, че това скорошно преразглеждане обаче е недостатъчно за постигане на целите за намаляване на емисиите на парникови газове, установени в Законодателния акт на ЕС за климата.

3.5. Автомобилният сектор е от стратегическо значение за европейската икономика. Производството на автомобили (монтаж и доставчици) осигурява работа на 2,6 милиона работници и генерира 900 000 работни места в доставящите промишлености, които заедно представляват 11,6 % от заетостта в сектора за производство в ЕС. В свързаните с автомобилната промишленост дейности работят общо 12,6 милиона души в Европа, което означава, че автомобилният сектор е отговорен за 6,6 % от цялата заетост в ЕС. Автомобилната промишленост на ЕС генерира 76 милиарда евро търговски излишък годишно и е отговорна за 33 % от общите разходи за научноизследователска и развойна дейност в ЕС. Не на последно място, покупката и използването на моторни превозни средства е основен източник на данъчни приходи за държавите членки, като само Германия събира почти 100 милиарда евро годишно⁽²⁰⁾.

3.6. Постигането на целите за 2030 г. за намаляване на емисиите от автомобилния транспорт ще изисква огромни усилия за трансформиране на автомобилната промишленост и замяна на съществуващия автомобилен парк. Навлизането на електрически превозни средства в Европа отбелязва бързо увеличение в много държави членки, но все още е ограничено: електрическите автомобили са представлявали само 3,5 % от общите регистрации на нови автомобили през 2019 г., включително задвижваните с акумулаторна батерия електрически превозни средства (BEV) и зареждащите се от електрическата мрежа хибридни автомобили (PHEV), като в същото време електрическите автомобили представляват само 1,2 % от съществуващия автомобилен парк в ЕС⁽²¹⁾. Според последните данни през третото тримесечие на 2021 г. се наблюдава бързо увеличаване на пазарните дялове на BEV и PHEV съответно с 9,8 и 9,1 %⁽²²⁾.

3.7. Трябва да се има предвид, че автомобилната промишленост на ЕС ще трябва да се декарбонизира в момент, в който изпитва затруднения с редица други фактори, налагащи структурни промени, които вече оказват значително въздействие върху нейната работна сила: автоматизацията и роботизацията на поточните линии води до повишаване на производителността, което ще окаже въздействие върху броя на отработените часове в сектора⁽²³⁾, продължаващият недостиг на полупроводници доведе до производствени загуби, като същевременно пандемията и последствията от нея доведоха до исторически спадове на продажбите и производството.

3.8. ЕИСК подчертава категорично, че индивидуалната мобилност трябва да остане физически и финансово достъпна за всички, по-специално за ежедневно пътуващите до работното място без достъп до качествен обществен транспорт или други решения за мобилност⁽²⁴⁾. Значителна пречка за разрастването на пазара на BEV са високите предварителни изкупни цени, водещи до по-големи разходи за амортизация за първите собственици, които определят микса на превозни средства в автомобилния парк. Според редица доклади обаче BEV вече са най-достъпният от финансова гледна точка вариант за потребителите в много държави, когато се вземат предвид общите разходи за собственост⁽²⁵⁾. През следващите години ще бъде от съществено значение да се предоставят пропорционални мерки за подкрепа и стимули с цел извличане на ползи за потребителите на превозни средства втора и трета употреба, като електрификацията ще бъде от най-голяма полза за тях.

3.9. През май 2020 г. Европейската комисия предложи създаването на „Фонд за справедлив преход“ на стойност 40 милиарда евро, за да се подкрепят усилията за декарбонизация на регионите, зависещи от въглищни и въглеродно-интензивни промишлености. В контекста на бюджета на ЕС и преговорите за възстановяването на ЕС държавите членки се съгласиха да отделят 17,5 милиарда евро за ФСП. С драматичното ускоряване на темпото на декарбонизация, до

⁽¹⁸⁾ ОВ С 286, 16.7.2021 г., стр. 158.

⁽¹⁹⁾ ОВ С 227, 28.6.2018 г., стр. 52.

⁽²⁰⁾ Данни на Асоциацията на европейските автомобилни производители (ACEA) за 2021 г. https://www.acea.auto/files/ACEA_Pocket_Guide_2021-2022.pdf

⁽²¹⁾ ЕС+Обединеното кралство, Норвегия, Исландия: <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/indicators/proportion-of-vehicle-fleet-meeting-5/assessment>; BEV 0,4 % и хибриди 0,8 %; Данни на Асоциацията на европейските автомобилни производители (ACEA).

⁽²²⁾ <https://www.acea.auto/fuel-pc/fuel-types-of-new-cars-battery-electric-9-8-hybrid-20-7-and-petrol-39-5-market-share-in-q3-2021/>

⁽²³⁾ Вж. „Fraunhofer institute“, проучване ELAB 2.0.

⁽²⁴⁾ Становище на ЕИСК относно „Стратегията на ЕС за мобилността и промишлените вериги за създаване на стойност в ЕС: подход към автомобилните екосистеми“ (становище по собствена инициатива), параграф 1.3 (ОВ С 105, 4.3.2022 г., стр. 26).

⁽²⁵⁾ https://www.beuc.eu/publications/beuc-x-2021-039_electric_cars_calculating_the_total_cost_of_ownership_for_consumers.pdf

което ще доведе пакетът „Подготвени за цел 55“, предимно в автомобилната промишленост, ще бъдат необходими допълнителни ресурси за справяне със социалните последици от мерките за намаляване на емисиите в региони, зависещи от веригите на доставки в автомобилната промишленост.

4. Конкретни бележки

4.1. ЕИСК подчертава, че ограниченията на флота дават много силен и ефикасен тласък на технологичните промени в сектора. Именно на този регулаторен импулс до голяма степен се дължи фактът, че европейската автомобилна промишленост пое по пътя към превозни средства с нулеви емисии. По-амбициозните ограничения на автомобилния парк ще помогнат да се гарантира, че Европа може да стане първият неутрален по отношение на климата континент до 2050 г.

4.2. ЕИСК споделя мнението, че новите регистрации на леки и лекотоварни автомобили в Европейския съюз следва да дадат възможност за постигане на намаление от 100 % на емисиите от целия автомобилен парк до 2035 г. ЕИСК посочва, че тази цел за намаляване на емисиите може да бъде постигната само ако всички рамкови условия са оптимално взаимосвързани и клиентите (в целия Европейски съюз) могат да бъдат убедени да преминат към превозни средства с нулеви емисии. Поради това е важно необходимата инфраструктура за зареждане да бъде разгърната там, където хората живеят, работят и извършват ежедневните си дейности, като същевременно се гарантира, че инфраструктурата за зареждане е удобна за тях.

4.3. ЕИСК подкрепя предложените цели на ЕС за целия автомобилен парк за намаляване на емисиите на CO₂ от нови леки пътнически автомобили с 55 % (в сравнение с целта за 2021 г.) от 2030 г. ЕИСК посочва, че предвид специфичния производствен и развоен цикъл в автомобилната промишленост, необходимите решения в сектора за постигането на тази цел трябва да бъдат взети сега.

4.4. Въпреки че като цяло подкрепя и целта за намаляване с 50 % на емисиите от леките търговски превозни средства, ЕИСК обръща внимание както на специфичния цикъл на производство и разработка, така и на типичната употреба на тези превозни средства. ЕИСК е загрижен, че освен ако не бъде въведена инфраструктурата за зареждане, необходима за подпомагане на прехода, целите за намаляване ще бъдат трудни за постигане и поради това може да са необходими допълнителни критерии.

4.5. ЕИСК отново потвърждава призива си от 2018 г. в междинната оценка на настоящия регламент (първоначално насрочена за 2024 г.) да бъдат включени актуалното състояние по отношение на квалификацията, преквалификацията и обучението на заетите лица, както и актуализиран анализ на това в кои области са необходими (допълнителни) действия, за да бъдат доразвити уменията и квалификацията на заетите лица в автомобилната промишленост с оглед на структурната промяна⁽²⁶⁾. ЕИСК отново заявява, че тези аспекти следва да бъдат включени в предложените разпоредби за управление и мониторинг, които трябва да се основават на изпитвания за емисиите от автомобили при реални условия на шофиране.

4.6. Преразглеждането на регламента относно стандартите за CO₂ трябва да се основава на технологична неутралност, като се има предвид, че не във всички варианти се предлагат показатели за висока енергийна ефективност. Въпреки че електрификацията очевидно е водещият вариант, когато става въпрос за декарбонизиране на автомобилния транспорт, тя може да не е най-подходящият вариант за по-тежкотоварния транспорт или транспорта на дълги разстояния. Както беше подчертано от Европейската комисия в нейното съобщение от 2018 г. „Чиста планета за всички“, трябва да се вземе под внимание широк кръг от технологии и подходи на ЕС трябва да се основава на технологична неутралност. Батериите, водородът, биогоривата от ново поколение, биометанът и втечените горива на основата на електроенергия ще имат роля за декарбонизацията на транспортната система. ЕИСК подкрепя принципа на „технологична неутралност“ и подчертава необходимостта да се запазят в микса на мобилността всички механизми за силово предаване, които отговарят на стандартите за CO₂ и емисиите, в съответствие с целите на Зеления пакт.

4.7. В съответствие с предишното си становище⁽²⁷⁾ ЕИСК отбелязва, че въпреки всички ползи, подходът на измерване на емисиите на газове от ауспуха, избран в проекторегламента, трябва да бъде допълнен от други инструменти на политиката. Пакетът „Подготвени за цел 55“ трябва да гарантира основан на жизнения цикъл подход и да избягва електрификацията на пътния транспорт, водеща до изместване на емисиите нагоре по веригата за създаване на стойност. Преразглеждането на схемата за търговия с емисии на ЕС, както и на Директивата за възобновяемата енергия, трябва да гарантира, че електрификацията на автомобилния транспорт и декарбонизацията на производството на електроенергия се извършват със същия темп.

4.8. Настоящото навлизане на пазара показва, че хибридната технология с външно захранване може да действа като входна точка и преходна технология за постигане на целите в областта на климата в транспортния сектор. Трябва обаче да се гарантира, че хибридните превозни средства се използват в изцяло електрически режим през по-голямата част от времето, с често зареждане. За да се противодейства на разрастващата се дискусия за подвеждащото етикетирание на PHEV, следва бързо да се вземат мерки за увеличаване на дела на „основаните на електроенергия пътувания“, включително:

⁽²⁶⁾ ОВ С 227, 28.6.2018 г., стр. 52, параграфи 1.6 и 4.13.

⁽²⁷⁾ ОВ С 227, 28.6.2018 г., стр. 52.

- Електрическият обхват на PHEV следва да бъде проектиран така, че да покрива типичното поведение на потребителя. За всички модели автомобили следва да се определи цел за пробег от приблизително от 80 до 100 km при реална работа и капацитет на зареждане от 11 kW.
- Интегрирането на цифрови услуги, информационни стратегии и стратегии за интелигентни операции в превозните средства, за да се подпомогнат водачите при използването на електрическата система.
- Наличието на данни за измерване на разхода на гориво на борда (OBFСM) чрез (еднакво определения) интерфейс за бордово измерване на разхода на гориво OBD II (бордова диагностика) в съответствие със защитата на данните от техническите служби.
- Използването на национални стимули за използване на батерии (социално справедливите схеми за ценообразуване на въглеродните емисии и постепенното премахване на непреките субсидии за изкопаеми горива, като например данъчно необлаганите карти за гориво за служители, използващи службена кола).

4.9. Възобновяемите и нисковъглеродните горива, както и горивата на основата на електроенергия (е-горивата), биха могли да играят определена роля при декарбонизирането на автомобилния транспорт, по-специално за съществуващия автомобилен парк и за трудни за електрифициране части, като се има предвид, че тези горива ще бъдат необходими приоритетно за декарбонизиране на трудни за електрифициране части от транспортната система, като въздухоплаването и морския транспорт. Освен това законодателството на ЕС трябва да гарантира прилагането на строги стандарти за устойчивост. Първо, оценката на жизнения цикъл трябва да гарантира, че въглеродният отпечатък е в съответствие с целта за постигане на неутралност по отношение на климата през 2050 г. Второ, дори и да е ограничено, използването на тези алтернативни горива трябва да бъде в съответствие с целите за устойчиво развитие (ЦУР) на ООН и в резултат на това биогоривата от култури, биогоривата на основата на палмово масло и соя трябва да бъдат постепенно изведени от употреба.

4.10. ЕИСК подкрепя премахването на дерогацията от 2030 г. за производителите с малък обем на производство, които регистрират по-малко от 10 000 коли или по-малко от 22 000 микробуса годишно. Обща пазарна ниша за превозни средства, които не са обвързани с целите за емисиите, не е приемлива. В предложението обаче липсва разпоредба за трудни за електрифициране автомобили със специално предназначение.

Брюксел, 19 януари 2022 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно предложение за решение на Европейския парламент и на Съвета за създаване на политическа програма до 2030 г. „Път към цифровото десетилетие“

[COM(2021) 574 final — 2021/0293 (COD)]

(2022/C 194/12)

Докладчик: **Violeta JELIĆ**

Съдокладчик: **Philip von BROCKDORFF**

Консултация	Европейски парламент, 18.10.2021 г. Съвет, 26.10.2021 г.
Правно основание	Член 173, трета алинея от Договора за функционирането на Европейския съюз
Компетентна секция	„Единен пазар, производство и потребление“
Приемане от секцията	13.12.2021 г.
Приемане на пленарна сесия	19.1.2022 г.
Пленарна сесия №	566
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	239/1/6

1. Заключение и препоръки

1.1. COVID-19 разкри критичното значение на технологиите за икономическата и здравната устойчивост, превръщайки цифровата трансформация и суверенитет на ЕС във въпрос от екзистенциално значение. Ето защо Европейският икономически и социален комитет (ЕИСК) призовава ЕС да развие своя цифров суверенитет, който през следващите години се очаква да бъде решаващ стълб на пътя на Европа към икономическо, социално и екологично развитие.

1.2. ЕИСК подчертава факта, че цифровият суверенитет трябва да се основава на глобална конкурентоспособност, като се разчита на стабилно сътрудничество между държавите членки, което е необходима предпоставка, за да може ЕС да определя световните стандарти, включително по отношение на надеждността на технологиите.

1.3. ЕИСК подчертава необходимостта цифровата трансформация да се осъществи по устойчив, ориентиран към човека и приобщаващ начин. За тази цел ЕИСК счита, че е от решаващо значение да се гарантира участието на представители на гражданското общество, включително социалните партньори, организациите на потребителите и други заинтересовани страни, в изготвянето, изпълнението и мониторинга на политическата програма и свързаните с нея национални пътни карти.

1.4. Успешната цифрова трансформация изисква високи постижения в областта на технологиите и талант. Освен това изисква солидна и всеобхватна база от цифрови умения и компетенции сред всички граждани. ЕИСК посочва необходимостта да се обърне специално внимание на хората, които са най-уязвими по отношение на излагането на цифровото разделение, като възрастни хора, хора с ниска квалификация и хора с увреждания.

1.5. Технологичните високи постижения се основават на силна промишлена база, интензивни иновации и инвестиции. ЕИСК подчертава значението на инвестициите в цифровата инфраструктура и развитието на единния пазар на данни като основни фактори за правилното цифрово развитие във всички региони на ЕС, както сред гражданите, така и сред предприятията.

1.6. Европейските дружества се нуждаят от благоприятни условия за иновации, инвестиции и работа в сравнение с чуждестранните конкуренти. При насърчаването на иновативните предприятия трябва да се гарантира, че се насърчават всички предприятия, включително микро-, малки и средни предприятия и предприятия от социалната икономика, така че те да могат да вземат участие в и да извлекат полза от напредъка.

1.7. Челната позиция в областта на цифровите технологии изисква сътрудничество между частния и публичния сектор. ЕИСК подчертава жизненоважната роля на публичния сектор в цифровото развитие чрез цифровизацията на обществените услуги и администрацията. Това е начин за повишаване не само на ефективността на тези услуги, но и за улесняване на приобщаващия достъп до тях.

1.8. ЕИСК счита многонационалните проекти за ценна инициатива, насочена към насърчаване на високите постижения на ЕС в областта на цифровите технологии и укрепване на неговата световна позиция. Освен за трансгранично разпространение на добри практики, тази инициатива би помогнала и за намирането на решения на предизвикателствата, които изискват повече ресурси, отколкото е по силите на отделните държави членки. Комитетът също така приветства идеята за създаване на консорциум за европейска цифрова инфраструктура (КЕЦИ) като инструмент за съчетаване на европейско и национално финансиране с частно финансиране за целите на програмата.

1.9. ЕИСК подчертава, че многонационалните проекти би трябвало да включват възможно най-много държави членки, за да се подкрепи взаимосвързан, оперативен съвместим и сигурен цифров единен пазар и да се преодолеят всички пропуски в капацитета, които са от критично значение в целия ЕС. За тази цел ЕИСК призовава Комисията да ускорява и насочва проектите по начин, който осигурява възможно най-добра полза от гледна точка на целия ЕС.

2. Общи бележки

2.1. COVID-19 разкри критичното значение на технологиите за икономическата и здравната устойчивост, превръщайки цифровата трансформация и суверенитет на ЕС във въпрос от екзистенциално значение. Нарастващото напрежение между САЩ и Китай е допълнителен стимул за ЕС да развие свои собствени цифрови възможности; подобно напрежение рискува да се превърне в бойно поле в борбата за върховенство в областта на технологиите и промишлеността.

2.2. На този фон е необходимо ЕС да предприеме спешни действия и да развие своя цифров суверенитет, който през следващите години се очаква да бъде решаващ стълб на пътищата към цифровизация и икономически растеж на Европа, както и да засегне нейната сигурност и световна позиция. ЕИСК счита, че цифровият суверенитет би спомогнал за увеличаване на потенциалните силни страни на ЕС и за справяне със стратегическите слабости в областта на технологиите. Той също така може да промени играта в контекста на единния пазар и да разшири използването на отворени пазари и вериги за доставки, за да се избегне прекомерното разчитане на собствени системи.

2.3. Предизвикателството е значително, тъй като ЕС трябва да започне да поема водеща роля в областта на технологиите в ситуация, в която понастоящем държавите — членки на ЕС, нямат обща позиция по технологичните въпроси или дори споделено разбиране за стратегическото значение на цифровите технологии, като например въвеждането на ширококолов пътен достъп или прилагането на изкуствен интелект (ИИ).

2.4. Цифровата трансформация също е част от ценностите на ЕС и начин за използване на съвременните технологии за икономическо, социално и екологично засилване на устойчивото развитие, включително за създаването на качествени работни места и за преход към кръгова и въглеродно неутрална икономика. ЕИСК приветства акцента върху ориентирания към човека приобщаващ подход към цифровата трансформация, като се отчитат надлежно интересите на потребителите, работниците, предприемачите и обществото като цяло, включително защитата на неприкосновеността на личния живот и защитата на данните, сигурността на информационните и комуникационните технологии и енергийната и материалната ефективност на цифровите системи.

2.5. ЕИСК приветства предложението на Комисията за решение за създаване на политическа програма до 2030 г., озаглавена „Път към цифровото десетилетие“, като част от речта за състоянието на Съюза през 2021 г. и като продължение на съобщението „Цифров компас 2030“ и предходната цифрова стратегия. ЕИСК вече представи становището си относно съобщението ⁽¹⁾.

2.6. ЕИСК подчертава факта, че цифровият суверенитет трябва да се основава на конкурентоспособност, която разчита на солидно сътрудничество между държавите членки, както и на неотменно участие на заинтересованите страни от гражданското общество, включително предприятията, работниците, потребителите, академичните среди и други заинтересовани страни. Постигането на успех в световната конкуренция и избягването на протекционизма и изолацията са предпоставка за това, ЕС да определя световните стандарти, включително по отношение на надеждността на технологиите, които са ориентирани към човека. Това изисква високи постижения в областта на технологиите и талантите. Освен това изисква солидна и всеобхватна база от цифрови умения и компетенции сред всички граждани.

2.7. Инвестициите в цифровата инфраструктура и развитието на единния пазар на данни са основни и необходими фактори за правилното цифрово развитие във всички региони на ЕС. На международно равнище е важно да се създадат равни условия на конкуренция за цифровите дейности, които да се основават на правила са важни и в същото време все по-важно е да се обърща необходимото внимание на киберсигурността по цялата верига на стойността.

2.8. Технологичните високи постижения се основават на силна промишлена база, интензивни иновации и инвестиции. По тази причина европейските дружества се нуждаят от цялостна стопанска среда, която да им осигурява благоприятни условия в сравнение с чуждестранните конкуренти. При насърчаването на иновативните предприятия трябва да се гарантира, че се насърчават и подкрепят всички предприятия, включително микро-, малки и средни предприятия и предприятия от социалната икономика, за да могат да вземат участие в и да се възползват от напредъка.

⁽¹⁾ ОВ С 374, 16.9.2021 г., стр. 22.

2.9. Челната позиция в областта на цифровите технологии изисква сътрудничество между частния и публичния сектор. ЕИСК подчертава жизненоважната роля на публичния сектор в цифровото развитие чрез цифровизацията на обществените услуги и администрацията. Това е начин за повишаване не само на ефективността на услугите, но и за улесняване на приобщаващия достъп до тях.

2.10. На фона на гореизложеното ЕИСК счита, че четирите приоритетни области на действие, заложи в Цифровия компас — умения, инфраструктура, предприятия, публичен сектор — са от голямо значение за цифровата трансформация. ЕИСК също така счита, че конкретните цели за всяка приоритетна област помагат за насочване и проследяване на напредъка. Въпреки това, поне толкова важно е да се създадат благоприятни и подкрепящи условия за прилагане на специфичните мерки, които са необходими за постигане на целите.

2.11. Финансирането е един от основните фактори за цифровото развитие. И публичното, и частното финансиране играят важна роля за улесняване на инвестициите в научни изследвания и иновации, образование и обучение и техническа инфраструктура. Регулаторната рамка е друг общ фактор, оформящ цифровото развитие. ЕИСК счита за важно регулирането да насърчава иновациите и инвестициите в цифровизацията в съответствие с целите в областта на правата на човека, околната среда и климата.

2.12. ЕИСК счита, че сътрудничеството и координираните действия между държавите членки са жизненоважни, за да се използват по-ефективно ресурсите и да се даде възможност за мащабни инвестиции, които не могат да бъдат осъществени само от отделни държави. Сътрудничеството също е от решаващо значение за това да бъдем на челна позиция в областта на цифровите технологии в световен мащаб. ЕИСК също така е съгласен с предложението за оформяне на цифровия път чрез междусекторен подход и интегриране на всички съответни области на политиката, като научни изследвания и иновации, промишленост, образование, икономически, социални политики и политики за заетост.

2.13. Трябва обаче да се гарантира, че всички граждани участват в цифровия преход и в усилията. В тази връзка предложението трябва да вземе надлежно предвид най-уязвимите хора по отношение на излагането на цифровата пропаст. Поради това би трябвало да се обърне специално внимание на нуждите на възрастните хора и хората с увреждания по отношение на изискванията за обучение, умения и достъпност за цифрови услуги.

2.14. За да се гарантира приобщаващото приемане и изпълнение на програмата, при изготвянето, изпълнението и мониторинга на политическата програма и свързаните с нея национални пътни карти, ЕИСК счита, че е от решаващо значение да се гарантира участието на представители на гражданското общество, не само на социалните партньори, но и на организациите на потребителите и други заинтересовани страни.

3. Конкретни бележки

3.1. ЕИСК приветства визията и пътищата на Комисията за цифровата трансформация на Европа, тъй като това насърчава координирани действия в целия ЕС чрез създаване на механизъм за наблюдение и сътрудничество за насочване и подобряване на политиките, мерките и действията за постигане на цифровите цели на ЕС чрез сътрудничество между държавите членки.

3.2. Общи цели

3.2.1. ЕИСК счита, че общите цели, посочени в предложението, са подходящи за засилване на цифровото развитие по ефективен начин в съответствие с принципите и аспектите, посочени в общите бележки по-горе.

3.2.2. ЕИСК подчертава, че общите цели предоставят качествена рамка за количествените цели в областта на цифровите технологии и следователно трябва заедно да бъдат внимателно наблюдавани, за да се гарантира, че последните се постигат по начин, който изпълнява икономическите, социалните и екологичните цели.

3.3. Цели в областта на цифровите технологии

3.3.1. ЕИСК счита, че четирите приоритетни области и техните цели се подкрепят взаимно и подчертава, че трябва да бъдат развити в тяхната цялост. Например подходящите умения и правилната инфраструктура допринасят за развитието на предприятията и обществените услуги.

3.3.2. ЕИСК призовава за амбициозни цели за увеличаване на броя на хората, които имат поне основни цифрови умения, и счита, че всички хора би трябвало да имат възможност да придобият основни цифрови умения, включително умения за киберсикурност. Хората с ниска квалификация и възрастните хора не трябва да бъдат изоставени в този процес. Това би трябвало да бъде улеснено чрез европейско и национално финансиране, например чрез Европейския социален фонд.

3.3.3. В допълнение към целта за основни умения ЕИСК подчертава необходимостта от увеличаване на професионалните цифрови умения, за да се отговори на недостига на умения и да се посрещнат изискванията на професионалния живот.

3.3.4. От гледна точка на засилването на високите постижения в областта на цифровите технологии ЕИСК подкрепя значително увеличаване на броя на висококвалифицирани специалисти в областта на цифровите технологии. Освен това ЕИСК счита за изключително важно да се засили сближаването между жените и мъжете, за да се разгърне целият потенциал на обществото в това отношение. Освен местни специалисти е полезно да се привличат чуждестранни таланти чрез проекти за научноизследователско сътрудничество.

3.3.5. Тъй като подходящата инфраструктура е предпоставка за всяко цифрово развитие, ЕИСК напълно подкрепя целта всички европейски домакинства да бъдат обхванати от надеждни и бързи връзки. Това е еднакво важно за всички предприятия. Освен това предприятията и потребителите са все по-свързани помежду си чрез цифрови продукти и услуги.

3.3.6. За да се укрепи позицията на ЕС в световен мащаб и да се намали зависимостта от чужди технологии, ЕИСК подкрепя целта за увеличаване на производството на полупроводници в ЕС, като същевременно подчертава необходимостта от увеличаване на производството и на други промишлени компоненти. Същото важи и за подобряването на квантовите възможности, включително бързото въвеждане на квантов компютър и разгръщането на периферни възли.

3.3.7. Тъй като предприятията играят централна роля в цифровата трансформация, ЕИСК счита, че е от съществено значение да се насърчи навлизането на цифровите технологии във всички предприятия. ЕИСК подкрепя целта за 70 % навлизане, но счита, че технологиите не би трябвало нито да се дефинират подробно, нито изключително, тъй като това би могло да попречи на иновациите. Въпреки че ИИ, услугите за изчисления в облак и големите информационни масиви са от значение като стратегически технологии днес, новите технологии ще продължат да се развиват утре и ЕИСК препоръчва гореспоменатата цел да бъде технологично неутрална.

3.3.8. Въпреки че е важно да се подобри навлизането на ИИ и други авангардни технологии, трябва също така да се признае, че МСП имат големи предизвикателства при приемането дори на основни цифрови технологии. Специално внимание трябва да се обърне на микропредприятията, които са най-голямата група предприятия по брой, но разполагат с най-малко ресурси. Освен това трябва да се вземат предвид и особеностите на предприятията от социалната икономика.

3.3.9. ЕИСК подкрепя подобряването на иновативните стартиращи и разрастващи се предприятия чрез подобряване на техния достъп до финансиране. Предвид големия дял на другите видове МСП е от решаващо значение също така те да бъдат подкрепени в цифровата трансформация.

3.3.10. Целите за цифровизация на обществените услуги са силно приветствани от гледна точка както на гражданите, така и на предприятията. ЕИСК също така отбелязва, че цифровизацията на предприятията и цифровизацията на обществените услуги са тясно свързани и са полезни една на друга.

3.4. Мониторинг и докладване

3.4.1. ЕИСК приветства пристъпването към определяне на ключови показатели за ефективност за всяка цел в областта на цифровите технологии, за да се даде възможност за наблюдение на напредъка по сравним и прозрачен начин. ЕИСК подчертава необходимостта да се избягва припокриването на събирането на данни и да се използват в най-голяма степен съществуващите източници и системи. Индексът за навлизането на цифровите технологии в икономиката и обществото (DESI) предоставя подходяща основа за работата.

3.4.2. ЕИСК счита за важно годишният доклад за състоянието на цифровото десетилетие да помогне за проследяването на напредъка и идентифицирането на проблемите както на равнището на ЕС, така и на национално равнище. Освен това докладът би трябвало да помогне на държавите членки да оценят своите действия и да се учат една от друга.

3.5. Национални пътни карти и тяхната оценка

3.5.1. Националните стратегически пътни карти са в основата на политическата програма и следователно са от голямо значение за цифровото развитие в ЕС. Поради това е важно да се подкрепят държавите членки в това усилие. Докато държавите членки очевидно се нуждаят от насоки как да оценят и предвидят въздействието на планираните политики, мерки и действия, е още по-важно да се осигури подкрепа за самите мерки и действия.

3.5.2. Предложението за политическата програма се основава на цели на равнището на ЕС, което означава, че няма абсолютни цели за отделните държави членки. От това следва, че процесът на оценка на националните пътни карти и техния успех в постигането на целите на равнището на ЕС е много тежък.

3.5.3. ЕИСК счита, че прогнозните траектории на равнището на Съюза са полезен инструмент за грубо очертаване на бъдещото развитие. Би трябвало, обаче, да се избягва да се правят прекалено опростени заключения или препоръки, базирани на тях.

3.5.4. Въпреки че годишната оценка и процесът на сътрудничество между Комисията и държавите членки е важен, ЕИСК счита, че обменът на добри практики, извършването на партньорски проверки и създаването на многонационални проекти между държавите членки са продуктивни начини за насърчаване на напредъка.

3.5.5. Като се има предвид, че съществуват няколко паралелни процеса, насочени към изпълнение на целите на равнището на ЕС в различни области на политиката, ЕИСК подчертава необходимостта от гарантиране на съгласуваност на политиката и избягване на многобройни и припокриващи се усилия. Като се запази чувството за неотложност, също така си струва да се прецени дали процесът трябва да се повтаря на годишна база, като се има предвид, че прилагането на много мерки отнема повече време.

3.6. Многонационални проекти

3.6.1. ЕИСК счита многонационалните проекти за ценен инструмент за укрепване на високите постижения и световната позиция на ЕС в избрани области. Те могат също така да помогнат за намирането на решения на предизвикателствата, които изискват повече ресурси, отколкото отделните държави членки могат да предложат. Освен това многонационалните проекти са един от начините за трансгранично разпространение на добри практики.

3.6.2. Вместо да допринасят само за постигането на цифровите цели, многонационалните проекти винаги би трябвало да имат за цел да създават истинска добавена стойност за участващите държави и за ЕС като цяло. ЕИСК счита, че проектите за иновации, инфраструктура и развитие на умения най-добре отговарят на това изискване.

3.6.3. ЕИСК подчертава, че този механизъм за сътрудничество не трябва да увеличава никакво разделение в рамките на ЕС, а напротив, да води до по-силен Съюз. За тази цел е важно на всички държави членки да бъде предложена възможност да участват в многонационален проект въз основа на техните интереси и техния финансов и нефинансов принос. ЕИСК призовава Комисията да ускорява и насочва проектите по начин, който осигурява възможно най-добра полза от гледна точка на целия ЕС.

3.7. Консорциум за европейска цифрова инфраструктура (КЕЦИ)

3.7.1. Предложението въвежда възможността за създаване на консорциум за европейска цифрова инфраструктура (КЕЦИ) за изпълнение на многонационални проекти, които да бъдат приети от Комисията при заявление от най-малко три държави членки. ЕИСК приветства идеята за КЕЦИ като инструмент за съчетаване на европейско и национално финансиране и частно финансиране за целите на политическата програма за цифровото десетилетие.

3.7.2. Подобно на самите многонационални проекти, прилагането на КЕЦИ трябва да бъде приобщаващо, като позволява на всяка държава членка да се присъедини към консорциума като член при разумни условия или като наблюдател. Като цяло уставът на КЕЦИ трябва да е ясен и да определя ролите на държавите членки, Комисията и други участници, като международни организации или частни субекти.

Брюксел, 19 януари 2022 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно предложение за директива на Съвета относно реструктурирането на правната рамка на Съюза за данъчно облагане на енергийните продукти и електроенергията

[COM(2021) 563 final — 2021/0213 (CNS)]

(2022/C 194/13)

Докладчик: **Stefan BACK**

Съдокладчик: **Philippe CHARRY**

Искане за консултация	Съвет на Европейския съюз, 21.9.2021 г.
Правно основание	Член 113 и член 192, параграф 2 от Договора за функционирането на Европейския съюз
Компетентна секция	Икономически и паричен съюз, икономическо и социално сближаване
Приемане от секцията	14.12.2021 г.
Приемане на пленарна сесия	20.1.2022 г.
Пленарна сесия №	566
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	192/6/15

1. Заключение и препоръки

1.1. ЕИСК приветства целта на предложението, защото то актуализира и се стреми да поясни рамката на Директивата от 2003 г. и защото има за цел да структурира данъчното облагане по начин, който благоприятства устойчивата енергия от неизкопаеми горива.

1.2. При все това ЕИСК изразява съжаление, че данъчното облагане на биогоривата съгласно предложението е твърде тясно свързано с категоризацията по Директивата за енергията от възобновяеми източници (ДЕВИ), като счита, че недостигът на алтернативни горива и произтичащите от това високи разходи изискват по-гъвкаво отношение към допустимите биогорива, включително по отношение на минималното ниво на данъчно облагане, което би трябвало да бъде много по-ниско от приложимото за изкопаемите горива.

1.3. ЕИСК счита, че повишеното минимално ниво на данъчно облагане може да има отрицателни социални последици, пораждайки енергийна бедност и бедност по отношение на мобилността, и с удоволствие отбелязва, че държавите членки могат да прилагат ставки под минималното ниво за гориво за отопление и електроенергия, използвани от уязвими домакинства и организации, признати за благотворителни, както и че се предлага пълно освобождаване за период от десет години от данъчно облагане за гориво за отопление и електроенергия, използвани от „уязвими домакинства“.

1.4. ЕИСК препоръчва да се използва понятието „енергийна несигурност“ — явление, което е едновременно качествено (възприемане за нивото на студ, влажност, комфорт) и количествено (разходи за енергия, праг на бедност) и не може да се разглежда единствено от гледна точка на неговите количествени аспекти, както е случаят с понятието „уязвимо домакинство“ в предложението за директива.

1.5. ЕИСК подчертава, че екологичното данъчно облагане трябва ясно да преследва и социални цели в интерес на неговата социална приемливост; при възникване на въпроса за преразпределението на данъчните приходи, Комитетът препоръчва постъпленията от такива данъци да бъдат върнати например на хората, които са засегнати в най-силна степен.

1.6. ЕИСК подчертава, че финансовите затруднения, произтичащи от разходите за енергия, в момента са в центъра на вниманието в много държави членки. ЕИСК счита, че за разрешаването на тези проблеми може да допринесат значително същественото увеличаване на инвестициите във възобновяеми енергийни източници и коригирането на европейската система за ценообразуване, за да се гарантира, че тя отразява цената на всички форми на енергия, включително най-евтините. Това изисква промяна на настоящата система на търгове на пазара на електроенергия на едро.

1.7. ЕИСК също така предупреждава за риска от отрицателно въздействие върху конкурентоспособността на европейската промишленост и отбелязва, че Комисията предлага да се даде възможност на държавите членки да предоставят данъчни намаления за потреблението на енергийни продукти, използвани за отопление, в подкрепа на енергоемки предприятия или когато се сключват споразумения със стопански субекти или обединения за подобряване на енергийната ефективност. Тази възможност е от съществено значение за запазване на конкурентоспособността на промишлеността на ЕС, като се има предвид, че повечето икономики извън ЕС досега не са приели осезаеми мерки в областта на климата.

1.8. ЕИСК също така изразява съжаление, че предложението на Комисията по принцип премахва възможността за диференциране на минималните данъчни ставки между предприятията и потребителите.

1.9. ЕИСК счита предоставените възможности за данъчни намаления за превозването на стоки и пътници за неподходящи, тъй като те изключват автомобилния транспорт и не зачитат принципа на техническа неутралност. ЕИСК би предпочел общо освобождаване или намаление за превозването на стоки и за предприятията със значителна експортна дейност към трети държави.

1.10. В този контекст ЕИСК изтъква предложението на Комисията за хармонизиране на данъчните ставки между дизеловото гориво и бензина. Това означава увеличение на разходите за превозване на стоки, което може да бъде компенсирано чрез общо намаляване на данъците върху горивата, използвани при превозването на стоки. Същият аргумент важи и за премахването на разграничението между търговското и нетърговското използване на дизеловото гориво.

1.11. ЕИСК също така посочва, че възможностите за конкретно данъчно намаление, предвидени в член 8, параграф 2 и член 18 по отношение на определени видове оборудване и енергоемки отрасли, са изключително селективни и предвид дискреционния им характер биха могли да доведат до същия вид данъчна конкуренция, каквато предложението на Комисията се стреми да премахне.

1.12. Що се отнася до разширяването на данъчното облагане към въздухоплавателния и водния транспорт в рамките на ЕС, ЕИСК подчертава значението на съсредоточаването в еднаква степен върху други ефективни начини за насърчване на подобряване на устойчивостта при тези видове транспорт. Що се отнася до въздухоплаването например, в тази област се разработват нови и устойчиви начини за задвижване и следва да се акцентира върху специални средства за тяхното насърчване.

1.13. ЕИСК счита, че разпоредбите относно морския транспорт и въздухоплаването не отчитат в достатъчна степен положението на островните държави, държавите с обширни архипелази и държавите, в които има дълги разстояния и слабо населени райони.

1.14. ЕИСК също така отбелязва, че на държавите членки се оставя възможността да решат дали искат да прилагат за въздухоплаването и корабоплаването извън ЕС същите нива на данъчно облагане, каквито се прилагат в ЕС, или да ги освободят от данъчно облагане. ЕИСК е силно критичен към тази разпоредба, тъй като тя може да насърчи държавите членки да действат самостоятелно по отношение на данъчното облагане на тези видове транспорт; вместо това би трябвало да се насърчават предимно решения на световно равнище, тъй като едностранните действия могат да доведат до сериозни усложнения.

2. Контекст на становището, включително разглежданото законодателно предложение

2.1. Като част от пакета „Подготвени за цел 55“ Комисията представи предложение за директива на Съвета относно реструктурирането на правната рамка на Съюза за данъчно облагане на енергийните продукти и електроенергията (преработен текст), с което се преработва текстът на настоящата Директива 2003/96/ЕО на Съвета⁽¹⁾ на същата тема.

2.2. Като мотив за представянето на предложението Комисията посочва необходимостта да се въведат ясни правила за данъчното облагане на енергийните продукти и електроенергията, за да се гарантира, че те и напред ще допринасят за безпрепятственото функциониране на вътрешния пазар, като в същото време се вземат мерки за справяне с предизвикателствата, свързани с климата и околната среда, предвидени в Зеления пакт. Данъчното облагане на енергията може да допринесе за постигането на амбицията, определена в Европейския законодателен акт за климата, в който се посочва, че до 2030 г. емисиите на CO₂ следва да бъдат намалени с най-малко 55 % спрямо равнищата от 1990 г., като се гарантира, че данъчното облагане на моторните горива, горивата за отопление и електроенергията отразява по-добре тяхното въздействие върху околната среда и здравето.

2.3. Поради това се предлагат нови по-високи минимални нива на данъчно облагане, а възможностите за държавите членки да предоставят освобождаване от данъчно облагане се намаляват и са по-ограничени. Освен това горивата в секторите на въздухоплаването и морското корабоплаване ще подлежат на данъчно облагане основно по отношение най-вече на операциите в рамките на ЕС, като държавите членки ще имат възможност да освобождават от данъчно облагане или да прилагат същото ниво на данъчно облагане за въздухоплаването или корабоплаването извън ЕС.

⁽¹⁾ Директива 2003/96/ЕО на Съвета от 27 октомври 2003 година относно реструктурирането на правната рамката на Общността за данъчно облагане на енергийните продукти и електроенергията (ОВ L 283, 31.10.2003 г., стр. 51).

2.4. Предложението е част от пакета „Подготвени за цел 55“. Тъй като то е израз на принципа „замърсителят плаща“, съществува силна връзка със схемата за търговия с емисии и предложението за актуализиране на тази схема, което също е част от пакета.

3. Общи бележки

3.1. ЕИСК приветства целта на предложението, както защото то актуализира и се стреми да поясни рамката на Директивата от 2003 г., така и защото то има за цел да структурира данъчното облагане на енергийните продукти и електроенергията, използвани за отопление или като моторни горива по начин, който благоприятства устойчивата енергия от неизкопаеми горива.

3.2. ЕИСК отбелязва, че въпреки че в предложените данъчни нива няма официален елемент на емисиите на CO₂, предложената структура на данъчно облагане така или иначе би имала сходен ефект, като се има предвид, че най-високите минимални нива на данъчно облагане са определени за изкопаемите горива, отделящи CO₂.

3.3. В този контекст ЕИСК изразява съжаление, че данъчното облагане на биогоривата съгласно предложението е твърде категорично свързано с категоризацията по Директивата за енергията от възобновяеми източници (ДЕВИ). ЕИСК счита, че недостигът на алтернативни горива и произтичащите от това високи разходи изискват по-гъвкаво отношение към допустимите биогорива както съгласно ДЕВИ II, която не е предмет на настоящото становище, така и във връзка с минималното ниво на данъчно облагане, което би трябвало да бъде много по-ниско от приложимото за изкопаемите горива.

3.4. ЕИСК счита, че повишеното минимално ниво на данъчно облагане може да има отрицателни социални последици, пораждайки енергийна бедност и бедност по отношение на мобилността. Очевидно този въпрос е бил взет предвид от Комисията при оправомощаването на държавите членки да прилагат ставки под минималното ниво за гориво за отопление и електроенергия, използвани от домакинствата и от организации, признати за благотворителни, и при допускането на пълно освобождаване за период от десет години от данъчно облагане за гориво за отопление и електроенергия, използвани от „уязвими домакинства“, както те са определени в член 17, буква в). ЕИСК изразява съжаление, че не са включени подобни мерки за избягване на бедността по отношение на мобилността. Възможностите за данъчни намаления, предложени за обществения транспорт и за видовете транспорт, различни от автомобилния, не са от полза в този контекст.

3.5. Социалната реалност на екологичното данъчно облагане е двустранна: от една страна, то не засяга всички домакинства по един и същи начин и често най-уязвимите домакинства и домакинствата от средната класа имат най-високи разходи за енергия спрямо своите доходи.

3.6. ЕИСК подчертава, че макар Комисията да счита, че социалният аспект е взет предвид в социалното направление на законодателния пакет, т.е. предложението за регламент за създаване на „Социален фонд за климата“, в действителност „специална оценка на въздействието не беше извършена“ за целите на настоящото предложение за регламент (вж. текста на предложението за регламент). Вместо това то се основава на оценката на въздействието, придружаваша Плана във връзка с целта в областта на климата за 2030 г. и оценката на въздействието във връзка с преразглеждането на Директивата за СТЕ.

3.6.1. Структурата на фонда също повдига някои въпроси. За социално компенсирание ще бъде предназначена само част от фонда; остатъкът ще бъде посветен на мерки за популяризирането на електрическите превозни средства, както и на инвестиции в инфраструктура за зареждане с електроенергия и декарбонизация на сградите. ЕИСК се съмнява дали домакинствата с ниски доходи ще имат полза от подобни мерки, като се има предвид, че мерките за подкрепа за електрическите превозни средства ще бъдат по-скоро в полза на по-заможните домакинства.

3.6.2. Според ЕИСК разработването на справедлив и ефективен компенсационен механизъм, който отчита различните неравенства, е сложна цел, на която „Социалният фонд за климата“ реално не отговаря; една относително бедна държава с незначителни неравенства би могла да получи по-малко пари от фонда, отколкото богатата държава със значителни неравенства.

3.7. ЕИСК счита, че анализът на въздействието на предложението за директива не е достатъчно развит. Той подчертава, че всъщност екологичното данъчно облагане има двойна социална цена: то не засяга всички домакинства по един и същи начин и често домакинствата в най-несигурно положение и тези от средната класа имат най-високи разходи за енергия спрямо своите доходи.

3.8. Според ЕИСК в предложението за директива следва да се определи по-ясно терминът „несигурност“; всъщност член 17 от предложението гласи, че „уязвими домакинства“ означава домакинства, засегнати значително от въздействията на настоящата директива, което за целите на настоящата директива означава, че те са под прага на „риска от бедност“, определен като 60 % от националния медианен приравнен разполагаем доход“.

3.9. От 2009 г. с Директивата относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия започват да се използват понятията за енергийна несигурност и бедност: „енергийно бедни“ са клиентите/домакинствата с ограничен достъп до енергия (главно газ и електроенергия). Терминът „енергийна несигурност“ се отнася до лица или домакинства, чиито ресурси и жилищни условия не им позволяват да имат достъп до адекватни енергийни доставки за осигуряване на минимално ниво на комфорт.

3.9.1. ЕИСК се пита защо в преработения текст на Директивата за данъчно облагане на енергийните продукти и електроенергията се въвежда критерият „60 % от националния медианен приравнен разполагаем доход“, въпреки че концепцията за бедност по отношение на горивата е по-подходяща за тази цел и също така е многоизмерна, като включва:

- икономическата бедност на домакинствата (доходи, несвързани с енергията разходи);
- рисковете, свързани с енергийните доставки (високи и променливи цени, качество на енергийните инсталации);
- състоянието на занемаряване на сградите или тяхната географска изолация, липсата на обществен транспорт и т.н., често свързани със задължения, свързани с транспорта (фиксирано разстояние между дома и работата).

3.9.2. Всяка една от тези слабости ще създаде енергийна несигурност.

3.9.3. ЕИСК препоръчва да се използва понятието „енергийна несигурност“, което е едновременно качествено (възприятие за нивото на студ, влажност, комфорт) и количествено (разходи за енергия, праг на бедност) и не може да се разбира единствено от гледна точка на неговите количествени аспекти, както е случаят с понятието „уязвимо домакинство“ в предложението за директива.

3.9.4. ЕИСК подчертава, че по отношение на социалните мерки в подкрепа на хората с ниски доходи трябва да се премахне принципът на строги прагове, тъй като той води до неоснователна диференциация между гражданите, чиито доходи могат да се различават само с няколко евроцента от праговете. Следователно всеки строг праг като този от 60 %, предвиден в предложението за директива, може да не постигне преследваната цел и освен това да предизвика много негативни действия от страна на гражданите и да доведе до преминаване от заетост към сивата икономика или до укриване на доходи.

3.9.5. ЕИСК отбелязва също така, че социалното подпомагане на хората с ниски доходи варира значително в отделните държави членки и че много социални помощи не подлежат на данъчно облагане и следователно не се разглеждат като доходи от данъчната администрация.

3.10. Освен несигурността, свързана с жилищното настаняване (6,9 % от домакинствата в ЕС-27 не са в състояние да отопляват домовете си адекватно, като този процент варира от 30,1 % в България до 1,8 % във Финландия, което показва степента, до която варира енергийната несигурност), има и несигурност, свързана с мобилността и транспорта. Цените на бензина оказват влияние върху поведението по отношение на мобилността на домакинствата, особено тези, които живеят в райони без обществен транспорт, и тези, чиито автомобили са стари и които нямат възможност да ги сменят. Впоследствие това води до нови форми на енергийна несигурност, свързани с мобилността и транспорта.

3.11. Във връзка с това ЕИСК подчертава, че финансовите затруднения, произтичащи от разходите за енергия, в момента са в центъра на вниманието в много държави членки, като те имат отрицателни последици както за най-уязвимите семейства, така и за предприятията. ЕИСК счита, че за разрешаването на тези проблеми могат да допринесат значително същественото увеличаване на инвестициите във възобновяеми енергийни източници и реформирането на европейската система за ценообразуване, за да се гарантира, че тя отразява цената на всички форми на енергия, включително най-евтините. Това изисква промяна в тръжната система за пазарите на електроенергия на едро съгласно правилата на европейския вътрешен пазар на електроенергия.

3.12. ЕИСК също така предупреждава за риска от отрицателно въздействие върху конкурентоспособността на европейската промишленост и отбелязва, че Комисията предлага да се даде възможност на държавите членки да предоставят данъчни намаления за потреблението на енергийни продукти, използвани за отопление, в подкрепа на енергоемки предприятия или когато се сключват споразумения със стопански субекти или обединения за подобряване на енергийната ефективност. Тази възможност е от съществено значение за запазване на конкурентоспособността на промишлеността на ЕС, като се има предвид, че повечето икономики извън ЕС досега не са приели осезаеми мерки в областта на климата.

3.13. ЕИСК също така изразява съжаление, че предложението на Комисията по принцип премахва възможността за диференциране на минималните данъчни ставки между предприятията и потребителите.

3.14. ЕИСК отбелязва възможността за намаляване на данъците за определени видове транспорт, но изразява съжаление, че не се предлага никаква възможност по отношение на автомобилния транспорт, с изключение на тролейбусния транспорт.

3.15. Като цяло ЕИСК счита предоставените възможности за данъчни намаления за превозването на стоки и пътници за неподходящи, тъй като те изключват автомобилния транспорт и не зачитат принципа на техническа неутралност — например тролейбусите са единственото сухопътно превозно средство, което може да бъде предмет на данъчно намаление.

3.15.1. ЕИСК би предпочел общо освобождаване или намаление за превозването на стоки и за предприятията със значителна експортна дейност към трети държави.

3.15.2. В този контекст ЕИСК изтъква, че предложението на Комисията има за цел да хармонизира данъчните ставки между дизеловото гориво и бензина. Това означава увеличение на разходите за превозване на стоки, което може да бъде компенсирано чрез общо намаляване на данъците върху горивата, използвани при превозването на стоки. Същият аргумент важи и за премахването на разграничението между търговското и нетърговското използване на дизеловото гориво.

3.16. ЕИСК също така посочва, че възможностите за конкретно данъчно намаление, предвидени в член 8, параграф 2 и член 18 по отношение на определени видове оборудване и енергоемки отрасли, са изключително селективни и предвид дискреционния им характер биха могли да доведат до същия вид данъчна конкуренция, каквато предложението на Комисията се стреми да премахне. Трудно разбираемо е защо не е било предпочетено просто и ясно решение под формата на намалени данъчни ставки за стопанските субекти. Това се отнася особено за „минералогичните процеси“, които като такива могат да бъдат обхванати от възможностите за данъчни намаления по член 18, но по преценка на съответната държава членка, което води до правна несигурност и данъчна конкуренция.

3.17. Що се отнася до разширяването на данъчното облагане към въздухоплавателния и водния транспорт в рамките на ЕС, ЕИСК подчертава значението на съсредоточаването в еднаква степен върху други ефективни начини за насърчаване на подобряване на устойчивостта при тези видове транспорт. Що се отнася до въздухоплаването, в тази област се разработват нови и устойчиви начини за задвижване и следва да се акцентира върху специални средства за тяхното насърчаване. По отношение на водния транспорт, това е един от секторите, в които декарбонизацията изглежда изключително трудна. Поради това съществува риск облагането на този транспорт да доведе единствено до по-високи разходи, както има вероятност да бъде и случаят с разширяването на СТЕ към тази област. И в двата случая десетгодишният преходен период за цялостно постепенно въвеждане на данъчно облагане по отношение на въздухоплаването и на специални данъчни режими за устойчивите биогорива и другите алтернативни горива изглежда изключително кратък.

3.18. ЕИСК счита, че разпоредбите относно морския транспорт и въздухоплаването не отчитат в достатъчна степен положението на островните държави, държавите с обширни архипелази и държавите, в които има дълги разстояния и слабо населени райони.

3.19. ЕИСК също така отбелязва, че на държавите членки се оставя възможността да решат дали искат да прилагат за въздухоплаването и корабоплаването извън ЕС същите нива на данъчно облагане, каквито се прилагат в ЕС, или да ги освободят от данъчно облагане. ЕИСК е силно критичен към тази разпоредба, тъй като тя може да насърчи държавите членки да действат самостоятелно по отношение на данъчното облагане на тези видове транспорт, докато би трябвало да се насърчават предимно решения на световно равнище, а едностранните действия могат да доведат до сериозни усложнения.

3.20. И накрая, ЕИСК се пита доколко ефективно ще бъде екологичното данъчно облагане. Инструментите за екологично данъчно облагане се отнасят до секторите на енергетиката, транспорта, замърсяването и природните ресурси. Въпреки че много от тях са разработени съгласно европейската рамка и следователно са общи за всички държави от ЕС, тяхното прилагане се различава в отделните държави, въпреки че се предполага то да е регулирано.

3.21. Различните форми на преразпределение на данъчните приходи могат да навредят на приемането от данъкоплатците на екологичното данъчно облагане: намаляването на публичния дефицит, преразпределението на приходите към предприятията или домакинствата, намаляването на други данъци като тези върху доходите от труд или преразпределението на приходите към екологични политики или инвестиции. Както се вижда от кризата с „жълтите жилетки“ във Франция, тези четири форми на преразпределение на приходите не са достатъчни, за да осигурят приемане на увеличението на цените за облаганите продукти.

3.22. В обобщение, ЕИСК счита, че за приемането от страна на обществото на екологичното данъчно облагане не бива да се пренебрегва обстоятелството при компенсирането да се вземат предвид приходите на домакинствата и тяхната енергийна несигурност, в структурното му измерение (липса на обществен транспорт, изолация на жилищата, ефективност на отоплителната система, вид на притежаваното превозно средство).

3.23. Екологичното данъчно облагане често се счита за несправедливо, тъй като засяга най-силно домакинствата със скромни доходи, а вече и средната класа във все по-голяма степен. Домакинствата с ниски доходи, които изразходват по-голям дял от доходите си за бензин и транспорт, ще бъдат засегнати непропорционално тежко. Те също така са по-малко способни да извършат екологичен преход: въпреки че оперативните разходи за нисковъглеродни продукти (електрически превозни средства, слънчеви клетки и т.н.) може да са по-ниски, изисква се висока първоначална инвестиция, което е пречка за домакинствата с ограничен достъп до капитал. Освен това домакинствата в несигурно положение са длъжни да планират разходите си в краткосрочен хоризонт, което не им позволява да се възползват от възможни дългосрочни икономии.

3.24. За да може да се приеме от обществото, екологичното данъчно облагане трябва да бъде допълнено с коригиращи мерки, но такива мерки не фигурират нито в предложението за директива, нито в Социалния фонд за климата.

Брюксел, 20 януари 2022 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Препоръка за препоръка на Съвета относно икономическата политика на еврозоната“

(COM(2021) 742 final)

(2022/C 194/14)

Докладчик: **Juraj SIPKO**

Консултация	Европейска комисия, 7.1.2022 г.
Правно основание	член 304 от Договора за функционирането на Европейския съюз
Компетентна секция	„Икономически и паричен съюз, икономическо и социално сближаване“
Приемане от секцията	14.12.2021 г.
Приемане на пленарна сесия	19.1.2022 г.
Пленарна сесия №	566
Резултат от гласуването	
(„за“/„против“/„въздържал се“)	229/2/10

1. Заключение и препоръки

1.1. Настоящото социално-икономическо развитие в страните от еврозоната е придружено от висока степен на несигурност, свързана с неконтролираното и бързо разпространение на COVID-19. Поради това ЕИСК приветства последния документ на Комисията относно икономическите развития в държавите — членки на ЕС, и анализа на последиците за процеса на управление⁽¹⁾. Едновременно с това той посочва историческата възможност да се приемат и последователно и незабавно да се приложат съответните практически и ефективни политики по пътя към комплексна — макар и необходима с оглед на настоящите развития — трансформация на цялото общество.

1.2. Едно от най-големите предизвикателства в областта на вътрешните макроикономически дисбаланси е осигуряването на постепенно консолидиране на публичните финанси. Според ЕИСК настоящата законодателна рамка под формата на съществуващия Пакт за стабилност и растеж вече не е подходяща за настоящите условия. Поради това той подчертава, че очевидно е наложително извършването на допустимо и приемливо преразглеждане на фискалните правила⁽²⁾ на законодателната рамка, съсредоточено върху нейното опростяване.

1.3. ЕИСК привлича вниманието към пандемията от COVID-19, която избухна в момент, когато повечето държави се намираха в процес на коригиране на макроикономическите дисбаланси. Пандемията прекъсна намаляването на съотношението на дълга към БВП, докато повишаването на цените на жилищата се ускори, което претполага цялостно влошаване на макроикономическите условия. Освен това ЕИСК насочва вниманието към най-големите външни дисбаланси, които се проявяват в Евросистемата — платежната система TARGET2⁽³⁾. От създаването ѝ тези дисбаланси създават най-големите различия между държавите.

1.4. ЕИСК следи бързото нарастване на инфлацията от началото на 2021 г. Това нарастване, след години на ниска инфлация, е свързано главно със силното покачване на цените на енергията спрямо безпрецедентно ниските равнища по време на пандемията, с нарушаването на веригите на доставки и увеличените транспортни разходи. Той счита, че настоящият висок темп на инфлация е резултат от фактори, свързани с пандемията и повторното отваряне на икономиките, които имат временен характер. През 2022 г. и 2023 г. може да се очаква умерено покачване на цените и спадане на равнищата на инфлация до предишните средни стойности.

1.5. Завършването на процеса на финансовия съюз е предпоставка за доброто функциониране на Европейския паричен съюз. Въпреки постигнатия напредък в изграждането на банковия съюз, ЕИСК подчертава, че е необходимо да се приемат и бързо да се одобрят по-нататъшни действия. Разпокъсаността на капиталовите пазари в държавите членки не създава достатъчно възможности за по-лесен достъп на предприятията до финансови ресурси на единния капиталов пазар в рамките на съюза на капиталовите пазари. Ето защо е необходим по-нататъшен напредък в доизграждането на съюза на капиталовите пазари.

(1) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/ip_21_5321

(2) <https://www.ft.com/content/f3377da4-2ec6-4edb-b9b8-6a5af22bc2a2>

(3) https://www.ecb.europa.eu/stats/policy_and_exchange_rates/target_balances/html/index.en.html

1.6. ЕИСК следи отблизо процеса на задълбочаване на различията между държавите членки, но също така и в рамките на ЕС и държавите от еврозоната. Поради това той подкрепя приемането на съчетание от икономически политики, които използват ефективно наличните национални ресурси, както публични, така и частни, включително финансовите ресурси, създадени в рамките на NextGenerationEU и Механизма за възстановяване и устойчивост. Ефективното и предпазливо използване на тези финансови ресурси може да доведе до временно спиране и по-късно до възобновяване на процеса на сближаване.

1.7. ЕИСК изразява загриженост във връзка с постепенното задълбочаване на социалната нестабилност. Тъй като след световната финансова криза не бяха приети и приложени достатъчно мерки за борба с нарастването на неравенството и бедността, COVID-19 само задълбочи допълнително тези неравенства и нарастването на бедността. Поради това съществува спешна необходимост от разработване и наблюдение на подходящи показатели за неравенството и бедността, дори в контекста на целите за устойчиво развитие.

1.8. Най-голямата екзистенциална заплаха за по-нататъшния живот на планетата са безпрецедентното влошаване на климатичните промени. ЕИСК призовава за предприемането и прилагането на спешни мерки за борба с изменението на климата, включително разработването на основни показатели за измерване на социално-икономическите последици от кризата. Освен това ЕИСК подчертава, че отрицателните последици от кризата, свързана с климата, ще окажат голямо въздействие върху макроикономическата стабилност (увеличаване на разходите, покачване на цените поради суша), но също така и върху финансовата стабилност, по-специално застрахователния бизнес ⁽⁴⁾, и социалната стабилност.

1.9. Еволюционният технологичен процес води до бързото въвеждане на цифровизацията и финансовите иновации. ЕИСК приветства решението на ЕЦБ и Комисията да започнат дискусии относно въвеждането на цифровото евро. Въвеждането на цифровото евро може да донесе потенциални ползи за гражданите и предприятията от еврозоната, като се имат предвид всички предимства.

1.10. Отчасти благодарение на всички мерки, предприети и приложени след световната финансова криза, поне засега банковият сектор в държавите от еврозоната изглежда относително стабилен. ЕИСК посочва потенциалните проблеми, свързани с изпадането в несъстоятелност, особено за малките и средните предприятия. Неблагоприятното развитие по отношение на несъстоятелността на малките и средните предприятия би могло да наруши стабилността във финансовия сектор, най-вече в банковия сектор. Във връзка с това ЕИСК призовава да се обърне повече внимание на въвеждането на необходимите мерки за запазването на стабилността на финансовата система.

1.11. ЕИСК привлича вниманието към необходимостта от предпазлив подход в борбата с все още нерешената и продължаваща криза, свързана с COVID-19, но подчертава преди всичко необходимостта от подготовка за евентуални други кризи, предизвикани от вируси. Политиките, насочени към изграждането на силна имунна система на населението, могат да създадат условия за намаляване на разходите за здравеопазване, причинени от разпространението на болестта, и същевременно да създадат по-добри условия за здравето на всички работници, участващи в създаването на стойност в обществото.

2. Контекст

2.1. В сравнение с последното становище на ЕИСК относно икономическата политика в еврозоната текущите развития се отличават с висока инфлация, която се дължи главно на цените на енергийните суровини, по-специално на нефта и природния газ.

2.2. Цените на едро на природния газ и електроенергията са се увеличили средно съответно с 429 % и 230 % от 2019 г. насам ⁽⁵⁾. Нарастването на цените на дребно все още не е значително — то представлява 14 % (или 7 %). Наскоро публикуваните краткосрочни прогнози показват, че цените на едро могат да продължат да нарастват до последното тримесечие на 2022 г.

2.3. След години на ниска инфлация, тя се увеличи значително от началото на годината, надвишавайки многократно прогнозите. През ноември тя достигна 4,9 % ⁽⁶⁾. Основните фактори за това бързо покачване на цените са рязкото нарастване на цените на суровините, по-специално на нефта и природния газ — от историческите им ниски равнища — до или над нивата отпреди пандемията. Освен това в много части на света все още има смущения в производството и логистиката, които водят до повишаване на цените на стоките, по-специално във времена на рязко покачване на съвкупното търсене. Очаква се инфлацията да намалее от началото на 2022 г.

2.4. Въпреки окуражителните очаквания за възстановяване на реалната икономика през първата половина на 2021 г., сега изглежда, че процесът на възстановяване е по-сложен поради бързото разпространение на третата вълна на епидемията. Борбата срещу COVID-19 далеч не е приключила и въздействието ѝ върху реалната икономика може да продължи още няколко години. Трайните проблеми, свързани с цените на вложените енергийни ресурси и липсата на някои видове стоки, необходими в производствения цикъл, представляват сериозни ограничения както за използването на производствените мощности, така и за разглежданите инвестиции и потребление.

⁽⁴⁾ <https://www.imf.org/en/News/Seminars/Conferences/2021/11/17/9th-statistical-forum-measuring-climate-change>

⁽⁵⁾ COM(2021) 660 final.

⁽⁶⁾ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/11563351/2-29102021-AP-EN.pdf>

2.5. Използването на финансовите инструменти в рамките на NextGenerationEU би могло да окаже положително въздействие върху резултатите на реалната икономика и преодоляването на проблемите, свързани с COVID-19. В този контекст текущото разпределяне на средства чрез инструмента REACT-EU, както и Механизмът за възстановяване и устойчивост, насочен към възстановяването, издръжливостта и устойчивостта на отделните икономики, се възприемат като много навременни.

2.6. В исторически план, през 2020 г. беше отбелязан най-големият спад в икономическия растеж от началото на европейската интеграция насам. Тази година реалният икономически растеж в държавите — членки на ЕС, се очаква да достигне приблизително 5 %, а през 2022 г. се очаква реален икономически растеж от 4,3 %. През 2023 г. може да се очаква реален икономически растеж от 2,5 % в държавите членки от еврозоната. Основният двигател на икономическия растеж през 2021 г. беше потреблението на домакинствата, което през второто тримесечие достигна 3,5 % в еврозоната.

2.7. Необходимо е да се посочат съществуващите рискове при оценката на развитието на икономическия растеж. Те са свързани със спада в търговията със стоки, но също така, по отношение на търсенето — с последиците от въздействието върху производствения процес и увеличаването на разходите в преработващата промишленост на еврозоната. Други допълнителни фактори са нарушаването на световните вериги за създаване на стойност и относително силната зависимост на производствените отрасли от вноса на суровини и микропроцесори в еврозоната.

2.8. COVID-19 нанесе сериозен удар на публичните финанси. След епидемията държавите членки от еврозоната ще бъдат изправени пред големи предизвикателства при консолидирането на публичните финанси. През 2020 г. беше отчетен дефицит от 7,2 % от БВП, а нито една държава не постигна бюджетен излишък. Очаква се през 2021 г. дефицитът да намалее леко до 7,1 % от БВП. По-значителен спад може да се очаква през 2022 г. и да продължи през 2023 г., с прогноза дефицитът да намалее до около 2,5 %, което е значително по-висок дефицит от регистрирания преди избухването на COVID-19 (0,6 % от БВП през 2019 г.).

2.9. развитието на пазара на труда продължава да бъде съпътствано от структурни проблеми в отделни държави от еврозоната. Въпреки това равнището на безработица е относително ниско, главно поради широкото прилагане на схеми за запазване на работни места. Настоящият пазар на труда в повечето икономики от еврозоната е изправен пред относителен недостиг на квалифицирана работна ръка. Въпреки по-ниското от очакваното равнище на безработица поради COVID-19, на пазара на труда съществуват редица нерешени проблеми, свързани с необходимата преквалификация, особено в контекста на протичащия процес на трансформация.

2.10. ЕС и еврозоната като цяло регистрираха излишък по текущата сметка, но със значителни различия в отделните държави. Някои държави продължават да отчетат големи излишъци по текущата сметка. От друга страна, държавите, в които трансграничният туризъм има важна роля, като цяло отбелязаха значително увеличаване на дефицита по текущата сметка или намаляване на скромните им излишъци. Очаква се това постепенно да се коригира с възстановяването на пътуванията. При оценката на равнището на външните дисбаланси в държавите членки от еврозоната е необходимо да се вземе предвид безпрецедентното нарастване на дисбалансите в платежната система TARGET2, което тази година достигна най-големите равнища от създаването ѝ досега (7).

2.11. Понастоящем, поради бързото и неконтролируемо разпространение на вируса, могат да се очакват допълнителни корекции на представеното относително обещаващо развитие на икономическия растеж. Настоящият процес на въвеждане на ограничителни мерки в резултат на епидемията би могъл да окаже значително отрицателно въздействие върху реалния икономически растеж и вече неустойчивото равнище на публичния дълг в някои държави членки, включително задълбочаване на неравенството и нарастваща бедност.

3. Общи бележки

3.1. ЕИСК следи с безпокойство настоящото икономическо и социално развитие, свързано с високата степен на несигурност. Тази степен на несигурност се свързва с два отрицателни фактора: безпрецедентното натрупване на публичен дълг и нарастването на инфлацията. Покачването на потребителските цени води до влошаване на социалното положение на домакинствата и оказва отрицателно въздействие върху стандарта на живот. Тъй като съотношенията на дълга вече бяха високи в някои държави членки от еврозоната преди кризата, бързото влошаване на фискалната позиция означава, че за тези държави членки от еврозоната ще бъде от ключово значение да приемат и приложат мерки за фискална консолидация в средносрочен план, веднага щом икономическите условия позволяват това.

3.2. ЕИСК приветства постепенното възстановяване на реалната икономика. В този контекст той подкрепя намеренията за увеличаване както на публичните, така и на частните инвестиции. Той отчита, че в контекста на създаването на всеобхватна рамка NextGenerationEU има възможност тези ресурси да се използват ефективно за подпомагане на реалния качествен икономически растеж.

(7) <https://sdw.ecb.europa.eu/reports.do?node=1000004859>

3.3. ЕИСК счита, че рязкото повишаване на инфлацията няма да доведе до рестриктивна парична политика на ЕЦБ, тъй като факторите за инфлацията изглеждат с временен характер и произхождат предимно от страната на предлагането. Поради това ЕИСК подкрепя акцента на икономическата политика върху укрепването на издръжливостта, гъвкавостта, автономността и функционалността на стратегическите структури, за да могат те да се справят с повтарящи се симетрични сътресения в бъдеще.

3.4. ЕИСК подкрепя основните исторически системни промени, съпътстващи прехода към екологосъобразна, цифрова и социално справедлива икономика. Въпреки сложността и непредсказуемостта на по-нататъшното развитие във връзка с COVID-19, ЕИСК подкрепя Европейския зелен пакт⁽⁸⁾ и го счита за историческа възможност за устойчиво икономическо и социално развитие на стария континент. Във връзка с това ЕИСК подкрепя приемането и отчитането на всички важни фактори с цел опазването на живота на планетата за настоящите и бъдещите поколения.

3.5. ЕИСК призовава за спешно приемане и прилагане на мерки, насочени към постепенното намаляване на неравенствата и бедността в държавите членки от еврозоната⁽⁹⁾. В този контекст той вижда потенциал за използване на всички практически приходни и разходни инструменти, в т.ч. намаляването на контрапродуктивните разходи, борбата с корупцията, черната икономика и непрозрачните операции, включително дълго отлаганото решение на проблема с данъчните убежища.

3.6. С оглед на сложността и непредсказуемостта на текущите развития ЕИСК изразява съгласие, че отделните държави членки следва да приемат фискални политики, като вземат предвид състоянието на възстановяването, фискалната устойчивост и необходимостта от намаляване на икономическите, социалните и териториалните различия.

3.7. ЕИСК съзнава, че фискалната политика следва да бъде достатъчно активна и гъвкава, за да се справи с потенциални вълни на разпространение и мутация на вируса. В този контекст той подкрепя допълнителните и необходими разходи за здравеопазване до цялостно постепенно връщане към нормалното състояние.

3.8. В отговор на настоящите комплексни икономически и социални развития ЕИСК препоръчва прилагането на последователно съчетание от макроикономически политики. С оглед на цялостната стратегия за възстановяване основна роля може да играе експанзивна парична политика, съчетана с последователна експанзивна фискална политика. Приемането и прилагането на съчетание от макроикономически политики следва да бъдат координирани и със социалните партньори.

3.9. Еволюционният технологичен процес е свързан с иновациите във финансовия сектор. ЕИСК приветства първите стъпки на ЕЦБ и Комисията за създаването на цифровото евро⁽¹⁰⁾. Досега не е взето решение за въвеждането на цифрово евро и потенциалните характеристики на неговия дизайн. С процеса на въвеждане на цифровото евро би било възможно да се извършват по-бързи, по-ефективни и по-евтини платежни и клирингови операции както за домакинствата, така и за предприятията, но следва да се вземат под внимание последиците, например за клиринговите операции. В този контекст би могъл да се очаква и принос към стратегията за укрепването на международния статут на еврото.

3.10. ЕИСК подкрепя и приветства започването на обществени консултации, посветени на управлението на публичните финанси. В този контекст насочеността е към: а) графика на процеса на фискална консолидация; б) определянето на правила за дългосрочни мерки, свързани с преодоляването на последиците от епидемията, по-специално инвестициите, свързани с екологосъобразната и цифровата икономика; в) опростяването на фискалните правила. ЕИСК препраща към различните си становища относно икономическото управление и по-специално относно фискалните правила. В последното си становище⁽¹¹⁾ по тези въпроси ЕИСК призовава за въвеждането на „златно правило“ за публичните инвестиции в съчетание с правило за разходите и посочва, че както на националните парламенти, така и на Европейския парламент трябва да бъде отредена важна роля в бъдещата рамка на ЕС за икономическо управление. Освен това ЕИСК призовава за по-голямо участие на гражданското общество в европейския семестър както на национално равнище, така и на равнището на ЕС, както и за насоки за преходен период, през който не следва да се задейства процедурата при прекомерен дефицит.

4. Конкретни бележки

4.1. ЕИСК приветства подхода на Европейската комисия към настоящото неблагоприятно развитие на цените на енергията, включително предложените краткосрочни и средносрочни мерки. С оглед на непредсказуемостта на цените на енергията ЕИСК призовава за предприемането на съществени и системни мерки за смекчаване на системни непредвидени сътресения от външната среда, като по този начин се създадат условия за устойчив, стабилен, издръжлив и социално справедлив живот за всички жители в еврозоната.

⁽⁸⁾ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_bg

⁽⁹⁾ <https://voxeu.org/article/income-inequality-eu-trends-and-policy-implications>

⁽¹⁰⁾ https://www.ecb.europa.eu/paym/digital_euro/html/index.bg.html

⁽¹¹⁾ Становище на ЕИСК относно Преформулиране на фискалната рамка на ЕС за устойчиво възстановяване и справедлив преход (становище по собствена инициатива) (ОВ С 105, 4.3.2022 г., 11 стр).

4.2. ЕИСК оценява високо започването на обществен дебат относно бъдещото определяне на фискалните правила, представено от Европейската комисия. Тази дългоочаквана инициатива би могла да доведе до създаването на прости и лесни за наблюдение правила, които да съответстват на настоящото положение в началото на третото десетилетие на този век. Освен това ЕИСК посочва, че процесът на постепенно завършване на фискалния съюз е свързан и със създаването на цялата структура на системата за управление на публичните финанси, включително създаването на длъжността „министър на финансите“.

4.3. ЕИСК следи с голяма загриженост развитието в областта на изменението на климата. В този контекст ЕИСК приветства приемането на пакета „Подготвени за цел 55“, включително Плана на ЕС във връзка с целта в областта на климата. Комитетът счита, че е от решаващо значение да се приемат и приложат мерки за определяне на общо възприети и приети стандарти в борбата с кризата, свързана с климата. Тъй като възможностите стават все по-ограничени и времето за борба с изменението на климата изтича, ЕИСК настоятелно призовава за приемане на всички спешни мерки за борба с изменението на климата. Освен това в контекста на изменението на климата ще бъде необходимо да се анализира въздействието върху развитието в макроикономически план и последиците от тях, т.е. паричната и фискалната политика, в т.ч. финансовата и социалната стабилност.

4.4. ЕИСК подчертава необходимостта от доизграждане на финансовия съюз. Въпреки постепенното създаване на архитектурата на банковия съюз⁽¹²⁾, трябва да се положат всички усилия за неговото завършване⁽¹³⁾. Освен това ЕИСК изтъква необходимостта от ефективно функциониране на капиталовия пазар в държавите от ЕС. В този контекст усилията следва да бъдат насочени към по-нататъшното задълбочаване на съюза на капиталовите пазари⁽¹⁴⁾⁽¹⁵⁾.

4.5. ЕИСК подкрепя продължаването на политиките за намаляване на агресивното данъчно планиране, борба с избягването на данъци и ефективно и справедливо данъчно облагане, което може да доведе до намаляване на неравенствата в отделните държави и бедността.

4.6. По пътя към успешна историческа трансформация ЕИСК счита, че е изключително важно систематично да се наблюдава и редовно да се оценява ефективността на всички мерки, приети и прилагани в рамките на отделните национални икономически политики, и по този начин да се създадат благоприятни условия за гъвкав отговор както на променящи се вътрешни сътресения, така и на непредвидени системни сътресения от външната среда.

Брюксел, 19 януари 2022 година.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

⁽¹²⁾ https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2021/html/ecb.sp210318_1~e2126b2dec.en.html

⁽¹³⁾ ОВ С 132, 24.3.2022 г., стр. 151.

⁽¹⁴⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/bg/ip_21_6251

⁽¹⁵⁾ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_6307

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите — NAIADES III (Интегрирана европейска програма за действие за транспорта по вътрешните водни пътища): Настърчаване на европейски вътрешен воден транспорт, който е подготвен за бъдещето“

(COM(2021) 324 final)

(2022/C 194/15)

Докладчик: **Mateusz SZYMAŃSKI**

Консултация	Европейска комисия, 10.8.2021 г.
Правно основание	член 304 от Договора за функционирането на Европейския съюз
Компетентна секция	„Транспорт, енергетика, инфраструктури, информационно общество“
Приемане от секцията	17.12.2021 г.
Приемане на пленарна сесия	19.1.2022 г.
Пленарна сесия №	566
Резултат от гласуването	
(„за“/„против“/„въздържал се“)	242/1/5

1. Заключение и препоръки

1.1. Комитетът счита, че вътрешният воден транспорт (ВВТ) все още има неизползван потенциал. Съобщението отчита значителните проблеми на развитието на този вид транспорт и по принцип ЕИСК подкрепя предложените в него цели и задачи.

1.2. С оглед на промените в търсенето в областта на транспорта и тенденцията към нарастване на оборота на морските пристанища е необходимо европейският транспорт непрекъснато да се адаптира към настоящите и бъдещите нужди. ЕИСК призовава това да се прави въз основа на принципа на мултимодалността и интелигентното корабоплаване, който предполага възможно най-доброто използване на предимствата на различните видове транспорт за постигане на възможно най-добри резултати, като в същото време се повишава безопасността и се намалява екологичното бреме.

1.3. Във връзка със съобщението се препоръчва предложените промени да се подредят по приоритет. ЕИСК счита, че ще бъде по-лесно да се постигнат целите, ако бъдат определени двата основни приоритета: (1) дългосрочен — развитие и поддържане на инфраструктурата на водните пътища и (2) краткосрочен — развитие на ВВТ в градовете.

1.4. Според ЕИСК планираните промени няма да бъдат ефективни, ако не е налице подходяща инфраструктура, която да подкрепя развитието и поддържането на този вид транспорт. Без перспектива за подобряване на условията на плаване по водните пътища, корабособствениците няма да поемат риска и няма да инвестират в модерен флот, а местните власти на отделните държави няма да се интересуват от създаването на интермодални терминали.

1.5. Реализирането на краткосрочния приоритет за развитие на ВВТ в градовете изисква специфични условия. Най-важните са: създаване на инфраструктура за „последната миля“ за ВВТ и пътническият транспорт, разширяване на пътническият транспорт в сферата на ВВТ с преференциалното третиране, осигурено на други градски или регионални видове транспорт, предоставяне на преференциално третиране на ВВТ с нулеви емисии в градовете и цифровизация. В същото време е важно развитието на ВВТ в градовете да допринесе за подобряване на качеството на живот.

1.6. Важно е да се осигурят подходящи механизми за финансова подкрепа. Финансирането за инфраструктура и иновативни технологии следва да бъде осигурено по настоящи и бъдещи програми на ЕС. Такива инструменти са от решаващо значение предвид спецификата на сектора, включително доминирането на МСП. Това е още по-важно предвид факта, че политиките в подкрепа на околната среда създават значителни предизвикателства и могат да окажат въздействие върху сектора.

1.7. Значителен акцент следва да се постави върху въпросите, свързани с положението на екипажите. Новите технологии изискват нови умения. Необходими са инвестиции в умения и квалификации. Липсата на действия представлява заплаха, свързана с безопасността на работниците, екипажите и пътниците. Ето защо ЕИСК подчертава необходимостта държавите членки да прилагат правилно Директива (ЕС) 2017/2397 на Европейския парламент и на Съвета ⁽¹⁾ относно признаването на професионалните квалификации за вътрешното корабоплаване. Освен това трябва да бъдат подоброени условията на заетост, включително правилата за работното време, подходящото законодателство в областта на социалната закрила при командироване на работници и здравословните и безопасни условия на труд в сектора.

1.8. Проблемът с ниските заплати в сектора, особено в Централна и Източна Европа, остава актуален, което прави ВВТ непривлекателна перспектива за заетост. Очевидно е, че екипажите са застаряващи, тъй като младите хора не проявяват интерес към работа в сектора. В същото време секторът не представлява интерес за жените. Това води до недостиг на персонал и ограничава перспективите за развитие. Социалният диалог на много равнища и колективното договаряне в този сектор, който се провежда по подходящ начин и се подкрепя от публичните органи, би трябвало да бъде от основно значение за разработването на решения в тази област.

1.9. ЕИСК посочва също така, че голяма част от обявените и планираните действия до момента не са изпълнени. Поради това е от съществено значение европейските, националните и местните органи да бъдат изцяло ангажирани и решени да постигнат тези цели, като се вземат предвид съответните правомощия на ЕС, държавите членки и местните органи. Това важи и за източниците на финансиране, които следва да вземат предвид както европейското, така и националното финансиране. За съжаление ЕИСК изразява разочарованието си от факта, че инвестициите във ВВТ присъстват само в ограничена степен в националните планове за възстановяване, представени от държавите членки.

2. Контекст

2.1. В предложеното съобщение Европейската комисия подчертава значението на ВВТ за изграждането на нисковъглероден и модерен транспорт в Европейския съюз. В него се посочва, че изграждането на по-екологичен транспорт е част от Европейския зелен пакт, като се посочват целите, свързани с това: вътрешният воден транспорт и морските превози на къси разстояния следва да се увеличат с 25 % до 2030 г. и с 50 % до 2050 г. ⁽²⁾

2.2. В съобщението се отбелязва, че е постигнат незадоволителен напредък в увеличаването на дела на ВВТ в ЕС в рамките на структурата на модалния транспорт. В същото време се подчертава неизползваният потенциал както по коридорите на трансевропейската транспортна мрежа (TEN-T), така и в градовете.

2.3. С оглед на гореизложеното са предложени допълнителни мерки, които да направят този транспортен сектор по-привлекателен. Според Комисията следва да се преследват две основни цели: пренасочване на по-голяма част от превоза на товари към вътрешните водни пътища и насочване на сектора по необратим път към нулеви емисии, подкрепено от смяна на приоритетите в посока към по-нататъшна цифровизация, както и от съпътстващи мерки за подпомагане на настоящата и бъдещата работна сила.

2.4. Тези цели трябва да бъдат постигнати чрез осем водещи инициативи, планирани за периода 2021—2027 г. Очертаният план включва инициативи за инфраструктура (водещи инициативи 1 и 4), мултимодален транспорт (2 и 5), плавателни съдове с нулеви емисии (6, 3, 8) и екипажи (водеща инициатива 7). В това отношение ЕИСК смята, че всички водещи инициативи са важни, но следва да се обърне внимание на определянето на приоритетите, които са предпоставка за постигането на поставените цели.

3. Общи бележки

3.1. ЕИСК би искал да подчертае, че, както и в предишните си становища, подкрепя инициативите, насочени към засилване на ВВТ, като го счита за един от най-устойчивите форми на транспорт с все още неизползван потенциал. За съжаление, данните показват, че ВВТ, както и останалите видове транспорт, претърпя загуби в резултат на кризата с COVID-19 ⁽³⁾.

⁽¹⁾ Директива (ЕС) 2017/2397 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2017 г. относно признаването на професионалните квалификации за вътрешното корабоплаване и за отмяна на директиви 91/672/ЕИО и 96/50/ЕО на Съвета (ОВ L 345, 27.12.2017 г., стр. 53).

⁽²⁾ Стратегия за устойчива и интелигентна мобилност — подготвяне на европейския транспорт за бъдещето, COM(2020) 789 final.

⁽³⁾ Централна комисия за корабоплаване по Рейн (CCNR), пазарно проучване, „Inland Navigation in Europe“ (Вътрешно корабоплаване в Европа), април 2021 г.

3.2. С оглед на промените в търсенето в областта на транспорта и тенденцията към нарастване на оборота на морските пристанища е необходимо европейският транспорт непрекъснато да се адаптира към настоящите и бъдещите нужди. Предвид необходимостта от намаляване на екологичното бреме и гарантиране на безопасността е важно да се намалят задръстванията, причинени от автомобилния транспорт. ЕИСК призовава това да се прави въз основа на принципа на мултимодалността, който предполага възможно най-доброто използване на предимствата на различните видове транспорт за постигане на възможно най-добри резултати. Също така ще бъде важно да се използва потенциалът, свързан с решенията на интелигентното корабоплаване.

3.3. ЕИСК препоръчва предложените промени да се подредят по приоритет. Целите ще бъдат постигнати по-лесно, ако бъдат определени два основни приоритета:

I. дългосрочен — развитие и поддържане на инфраструктурата на водните пътища, което ще осигури устойчива основа за развитието на вътрешния воден транспорт и ще го направи по-конкурентоспособен;

II. краткосрочен — развитие на ВВТ в градовете.

3.4. Според ЕИСК действията няма да бъдат ефективни, ако не е налице подходяща инфраструктура, която да подкрепя развитието и поддържането на този вид транспорт. Освен природните условия, инфраструктурата е тази, която определя развитието на ВВТ във всяка държава. Без най-малката перспектива за подобряване на условията на плаване по водните пътища, корабособствениците няма да поемат риска и няма да инвестират в модерен флот, а местните власти на отделните държави няма да се интересуват от създаването на интермодални терминали. Всички други действия, свързани с ВВТ, са подчинени на този приоритет.

3.5. Реализирането на краткосрочния приоритет за развитие на пътническите и товарните услуги в градовете изисква специфични условия. Най-важните са: създаване на инфраструктура за „последната миля“ за ВВТ и пътническият транспорт, разширяване на пътническия транспорт в сферата на ВВТ с преференциалното третиране, осигурено на други градски или регионални видове транспорт, предоставяне на преференциално третиране на ВВТ с нулеви емисии в градовете и цифровизация. В същото време е важно развитието на ВВТ в градовете да допринесе за подобряване на качеството на живот, например намаляване на задръстванията, по-нисък риск от злополуки, намаляване на замърсяването на въздуха и шума.

3.6. Също така е важно да се осигурят подходящи механизми за финансова подкрепа. Начинът, по който е структуриран секторът, който е доминиран преди всичко от МСП, намалява възможностите за достъп до финансиране. Финансовата подкрепа за инвестиции в инфраструктура и иновативни технологии следва да бъде осигурена по настоящи и бъдещи програми на ЕС. Следва да се обмислят и решения, свързани с данъчното облагане на сектора. Такива инструменти са от решаващо значение предвид дългия живот на флота и следователно за дългосрочното планиране в сектора. Това е още по-важно предвид факта, че политиките в подкрепа на околната среда създават значителни предизвикателства и могат да окажат въздействие върху сектора.

3.7. ЕИСК също така обръща внимание на необходимостта не само от конкретни действия, но и от подходящо участие и решителност на европейските, националните и местните органи при прилагането на тези мерки. Съществува необходимост от ясна политика на държавите членки в подкрепа на развитието на ВВТ.

3.8. ЕИСК осъзнава, че ролята и ангажиментът на държавите членки при изпълнението на отделните действия и цели са от решаващо значение. Участието на държавите членки в инвестициите е особен израз на тяхната пълна ангажираност. Ето защо ЕИСК призовава европейското финансиране в подкрепа на ВВТ да бъде допълнено с национални мерки, като се вземат предвид съответните правомощия на ЕС и на държавите членки. За съжаление ЕИСК изразява разочарованието си от факта, че инвестициите във ВВТ присъстват само в ограничена степен в националните планове за възстановяване, представени от държавите членки.

Конкретни бележки

3.9. Както беше посочено по-горе, развитието на инфраструктурата е ключов фактор за успешното развитие на ВВТ. Комуникацията признава този проблем и привлича вниманието към мрежата TEN-T. Следва обаче да се има предвид, че: (1) не всички основни водни пътища на ЕС, които имат значителен потенциал, са включени в мрежата TEN-T; (2) някои водни пътища, които понастоящем не отговарят на изискванията на основната мрежа TEN-T, може да формират важен възел на мултимодалните връзки в транспортните коридори; (3) някои участъци от водните пътища, които не са включени в TEN-T, биха могли след разработването им, да премахнат затрудненията в околните зони на морските пристанища, разположени в транспортните коридори.

3.10. Постигането на този дългосрочен приоритет зависи от създаването на организационни и финансови условия за подпомагане на развитието на инфраструктурата на водните пътища. Първо е необходимо мрежата на водните пътища TEN-T да се координира със споразумението за главните вътрешни водни пътища с международно значение (Икономическа комисия на ООН за Европа) и да се преразгледа TEN-T чрез включване в мрежата TEN-T на главните вътрешни водни пътища с международно значение със значителен потенциал или определени водни пътища, които може да формират важен елемент от международните интермодални връзки в транспортния коридор.

3.11. Следва също така да се създадат повече възможности за подпомагане на финансирането на развитието на ВВТ. Това се отнася не само за водните пътища, които вече се използват успешно за транспортиране на стоки в рамките на мрежата TEN-T, но и за тези, които в момента са с малко значение и не са част от тази мрежа⁽⁴⁾. ВВТ се използва не само за транспорт и поради това следва да се развива по всеобхватен начин. Отчитането на всички функции на водните пътища в процеса на развитие означава предоставяне на по-дълъг период за планиране и извършване на инвестиции в инфраструктурата, както и увеличаване на инвестиционните разходи. Следователно, наред с преразглеждането на мрежата TEN-T, друго решение може да бъде създаването на фонд за подкрепа на развитието на водните пътища, които не са част от мрежата TEN-T. Без конкретна подкрепа, развитието на водните пътища в целия ЕС ще бъде неравномерно и в много случаи ще бъде ограничено до малки инвестиции за модернизация, които не осигуряват устойчива основа за развитието на този вид транспорт.

3.12. Особено важно е да се подчертае необходимостта от координиране на дейностите на всички институции, свързани с този сектор. ЕИСК подчертава, че когато в съобщението се споменава за управлението, ИКЕ на ООН се включва сред основните управленски структури, които отговарят за ВВТ. Когато обаче се споменават образувания, с които Европейската комисия ще си сътрудничи, тази институция се пренебрегва. ЕИСК счита, че е необходимо ефикасно сътрудничество между Европейската комисия, ИКЕ на ООН и други заинтересовани страни.

3.13. Действията за засилване на ролята на ВВТ в градския транспорт следва да включват въвеждането на този вид транспорт в системата на доставките, където нуждите от инфраструктура и разходите за нейното изграждане не са значителни, тъй като засягат основно инфраструктурата в определени точки. Освен това, когато е възможно, би имало смисъл транспортът по вътрешни водни пътища да се включи в системата на градския обществен транспорт. ЕИСК посочва факта, че преференциалната система за градския автомобилен обществен транспорт означава, че превозът на пътници по вътрешни водни пътища е непривлекателен от гледна точка на цената и поради това е необходимо условията на конкуренция да се изравнят. Участието на местните власти е особено важно в този случай.

3.14. ЕИСК би искал да подчертае, че за превоз както на пътници, така и на товари в градовете не са необходими водни пътища от висок клас, което означава, че инвестициите в инфраструктура, необходими за развитието на ВВТ, са малки и включват инфраструктура в определени точки — пристанища и съоръжения за трансбордиране — и инфраструктура за използване на възобновяеми горива за съвременни плавателни съдове с нулеви емисии.

3.15. ЕИСК също така счита, че развитието на ВВТ в градовете би било отличен стимул за ускоряване на процеса на изпробване на нови решения, включително тези, свързани с енергийни източници с нулеви емисии, предвид факта, че развитието на ВВТ изисква използването на по-малки плавателни съдове, за което има по-малко инфраструктурни изисквания. Необходими са обаче положителни стимули за инвестиции.

3.16. В съобщението на Комисията много точно се описват проблемите на цифровизацията и тенденциите за развитие в тази област. В него се включва само предложение за водни пътища, свързани с туризма (Европейска рекреационна мрежа за вътрешно корабоплаване — AGNP). Динамичният растеж на плавателния туризъм означава, че следва да се създаде информационна система за условията на плаване по рекреационните водни пътища. Такива системи са създадени в различни държави. Струва си да се предложи подобни дейности да бъдат координирани или да се установят общи стандарти в това отношение.

3.17. ЕИСК посочва, че използването на нови енергийни източници за ВВТ и прилагането на нови технологии, включително цифрови, оказват влияние върху ситуацията на екипажите. Необходими са инвестиции в умения и квалификации. Липсата на действия представлява заплаха, свързана с безопасността на екипажите и пътниците. Ето защо

⁽⁴⁾ ЕК, „Assessment of the Potential of Maritime and Inland Ports and Inland Waterways and of Related Policy Measures, Including Industrial Policy Measures“ (Оценка на потенциала на морските и вътрешните пристанища и вътрешните водни пътища и на свързаните с тях политически мерки, включително политическите мерки в сектора), Окончателен доклад, 2020 г.

ЕИСК подчертава необходимостта държавите членки да приложат правилно Директива (ЕС) 2017/2397 относно признаването на професионалните квалификации за вътрешното корабоплаване до 17 януари 2022 г.

3.18. По отношение на заетостта ЕИСК изразява съгласие с редица констатации и предложения на Комисията. Следва да бъде приветствано подчертаването на проблема за истинската връзка между собственика/оператора на бизнеса и правата на работника. Считаме, че е необходимо правната рамка в тази област да бъде внимателно преразгледана. Ефективното прилагане на правилата за работното време, определени в Директива 2014/112/ЕС⁽⁵⁾, остава от решаващо значение. Освен това е важно да се въведе подходящо законодателство за социална закрила при командироване на работници и в процеса на прилагането му да се осигурят и вземат предвид подходящи здравословни и безопасни условия на труд в плавателните съдове на ВВТ.

3.19. Ниските равнища на заплатите в сектора също все още са проблем. ЕИСК обръща внимание на наличието на значителна разлика в заплатите в сектора между Западна Европа и Централна и Източна Европа. Това води до миграция на работна ръка на запад и недостиг на персонал в Централна и Източна Европа. В цяла Европа обаче могат да се установят трудности при набирането на персонал. Застаряването на екипажите също допринася за това. Работата на плавателни съдове по вътрешни водни пътища не е привлекателна за по-младите хора. Секторът също не представлява интерес за жените. Освен това корабособствениците все по-често търсят специализирани кадри, които не се намират лесно на пазара на труда⁽⁶⁾. Всички тези проблеми налагат предприемане на подходящи стъпки, като се вземат предвид съответните правомощия на ЕС и на държавите членки.

3.20. ЕИСК оценява, че в съобщението на Комисията се обръща внимание на механизмите за социален диалог в този сектор. Комитетът подчертава важния потенциал на социалния диалог и колективното договаряне, особено във времена на големи икономически проблеми и по време на период на големи структурни промени, свързани с цифровизацията и прехода към екологична икономика. Както показва работата по ВВТ, извършена от Европейския комитет за секторен социален диалог за пристанищата (КССД за вътрешен воден транспорт), социалните партньори признават предизвикателствата, пред които е изправен този сектор. За да се използва пълноценно потенциалът на социалния диалог, е необходима подходяща подкрепа за социалните партньори на различни равнища. Следователно Комисията и държавите членки са призовани да се ангажират изцяло и да предоставят еднаква подкрепа на страните, когато те поискат това.

Брюксел, 19 януари 2022 година.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

⁽⁵⁾ Директива на Съвета 2014/112/ЕС от 19 декември 2014 година за прилагане на Европейското споразумение относно определени аспекти на организацията на работното време в сектора на вътрешния воден транспорт, сключено от Европейския съюз за речно корабоплаване (ЕБУ), Европейската организация на речните превозвачи (ЕСО) и Европейската федерация на работниците от транспорта (ЕТФ) (ОВ L 367, 23.12.2014 г., стр. 86).

⁽⁶⁾ CCNR, „The European Inland Navigation Sector, Labour Market“ (Европейският сектор за вътрешно корабоплаване — пазарът на труда), 2021 г.

Становище на Европейския икономически и социален комитет относно „Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета за изменение на Регламент (ЕС) № 2020/1429 по отношение на продължителността на референтния период за прилагането на временни мерки във връзка с налагането на такси за ползване на железопътната инфраструктура“

(COM(2021) 832 *final* — 2021/0437(COD))

(2022/C 194/16)

Искане за консултация	Европейски парламент, 17.1.2022 г. Съвет на Европейския съюз, 21.1.2022 г.
Правно основание	член 91 и член 304 от Договора за функционирането на Европейския съюз
Компетентна секция	„Транспорт, енергетика, инфраструктури, информационно общество“
Приемане на пленарна сесия	19.1.2022 г.
Пленарна сесия №	566
Резултат от гласуването	
(„за“/„против“/„въздържал се“)	229/1/1

След като прецени, че съдържанието на предложението е напълно задоволително и не изисква никакви бележки от негова страна, на 566-ата си пленарна сесия, проведена на 19 и 20 януари 2022 г. (заседание от 19 януари), Комитетът реши с 229 гласа „за“, 1 глас „против“ и 1 глас „въздържал се“ да приеме положително становище по предложения текст.

Брюксел, 19 януари 2022 година.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Christa SCHWENG

ISSN 1977-0855 (електронно издание)
ISSN 1830-365X (печатно издание)

Служба за публикации
на Европейския съюз
L-2985 Люксембург
ЛЮКСЕМБУРГ

BG